

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

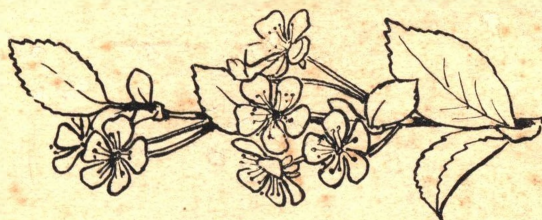
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HØJSKOLEFORSTANDER
ERNST TRIER

II DEL

HANS SENERE UNGDOM OG STORE VENNEKREDS
OG HANS OPLEVELSER SOM FELTDEGN

AF

POVL HANSEN

AUGUST BANGS FORLAG — KØBENHAVN — MCMXXIX

HØJSKOLEFORSTANDER
ERNST TRIER

HØJSKOLEFORSTANDER

ERNST TRIER

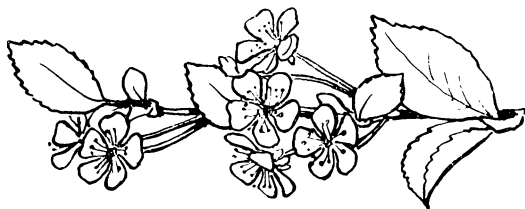
HANS SENERE UNGDOM OG STORE VENNEKREDS
OG HANS OPLEVELSER SOM FELTDEGN

II DEL

HØJSKOLEFORSTANDER
ERNST TRIER

II DEL

HANS SENERE UNGDOM OG STORE VENNEKREDS
OG HANS OPLEVELSER SOM FELTDEGN

AF

POVL HANSEN

AUGUST BANGS FORLAG — KØBENHAVN — MCMXXIX

AUGUST BANG (Bogtrykkeriet „Absalon“)

FORORD

Også i skildringen af denne 2. del af „højskoleforstander Ernst Trier“s livshistorie, er der i betydelig grad gjort brug af hans og hans venners rige brevvæksling. Jeg har fundet, at ved anvendelse af brevskriverens egne ord har der kunnet opnås en friskhed og en samtidighed med begivenhederne, som vanskeligt kan hidskaffes ad anden vej, men som må siges rigeligt at lønne gennemlæsningen af det noget større stof.

Som ved afslutningen af 1. del har jeg også her i 2. del måttet afbryde midt i begivenhedernes forløb, og det sker da netop, som Trier står på tærskelen til det, der blev hans livsgerning; nu er hans vandreår til ende, de egentlige ungdomsår forbi, nu vil høstens travle dage rinde op.

Jeg udsender da dette værkets andet afsnit i håb om, at det må blive modtaget med samme velvillie, som blev første afsnit til del.

„Solvang“, Vallekilde i august 1929,

Povl Hansen.

1.

Fest i vennekredsen.

Under den stærke kristelige gæring, som Ernst Trier gennemgik i slutningen på året 1859, og som omsider førte til hans stærke tilslutning til Grundtvig og dennes syn på kristendom, havde han levet usædvanlig stærkt sammen med sine unge theologiske studenterkammerater, således som det er skildret i 1. bind af dette værk. Men han tabte dog ikke derfor sine kunstner venner af syne.

Den forbindelse mellem disse og studentervennerne, som indledes 1857 ved festen på Himmelbjærg og fortsattes ved festen i Korups have den 18. febr. 1858 og fællesmødet på Skamlingsbanken i sommerferien 1859, nåde nu kort tid efter et højdepunkt ved sammenkomsten ude på Frederiksberg i en beværtning på første sal skrås over for Lars Mathiesens bekendte restauration. Alle de af „vennerne“, som havde været på sommerens ferierejser, skulde her mødes for at opfriske minderne; men også *deres* venner kunde komme med.

Men en pligt var fælles for alle deltagere: enhver skulde yde et eller andet, der skulde tjæne til at forherlige festen: Mange måtte belave sig på at holde taler (deriblandt Trier), andre, deriblandt Schrøder og bægge brødrene Henrik og William Scharling, skulde skrive sange i dagens anledning. Til disse sange måtte komponisterne så lave melodier; musikerne måtte give musiknumre; malerne og billedhuggerne måtte smykke festsalen. De havde f. ex. udført et par store kultegninger med motiver, der hentydede til festens mål at forene kunstnere og stu-

denter. På den ene tegning sås midt i billedet en skare nisser, som var ivrigt i færd med at brygge en kæmpe-mæssig bolle punch; lidt ovre til højre i billedet stod en student med studenterhue og til venstre en maler med palet og pensel i hånd og med en mægtig bredskygget kunstnerhat på hovedet. Nisserne anstrænger sig af al magt for at få dem til at mødes inde ved festbollen; de haler i frakkeskøderne og skubber til dem af alle kræfter, mens fuldmånen sætter et meget betænkeligt ansigt op, da udsigterne for at få de to til at mødes åbenbart kun er små.

På den anden store kultegning er alt derimod fryd og gammen, — student og kunstner i armene på hinanden; mens alle nisserne danser om dem og råber hurra. Nissefar skænker den dampende punch, mens fuldmånen i baggrunden sidder i et eneste stort smil.

En af de ting, der ved festen gjorde størst lykke, var en meget lang sang med et vers næsten om enhver af de tilstedeværende*). Om Schrøder hedder det således:

„Ved enden af bordet Schrøder troner
imellem en hel del unge joner“.

Om den alvorlige, dybsindige Bågø:

„Der sidder Bågø, en dyb natur,
og grunder på cirkelns kvadratur“.

Men om Trier lød verset:

„Ernst Trier drev sommeren hen omtrent,
ak, bare han havde examen endt!
De danske piger vel tykkes ham bra':
„De blir dog ikke Nordmænd endda!“
Men derfor er Lyng hans hjærtensven,
for det er just én af de rigtige mænd.“

Georg Villh. Lyng var en af de Nordmænd, Trier gennem Lange var kommen i nærmere Bekendtskab med.

---

*) Efter mundtlig udtalelse af Trier.

Han opholdt sig på den tid i København. Han blev senere filosofisk professor i Kristiania.

Det var en ret mærkelig skare af unge mænd, der her var samlet til fest. Unge mænd hvis navne endnu den gang var ukendte, men senere fik god klang blandt de bedste i vort land. Foruden medlemmerne af „Lille theologicum“ kan således nævnes: komponisterne Barnekow, E. Hartmann, Jørgen Malling og Aug. Winding, maleren Ågård og arkitekten Hans Holm.

Som i de tidligere af disse fællesmøder havde Trier også været sjælen i dette. Det var som tak herfor, at han og hans hjælpsomme broder Fritz Trier fik lov til at beholde de to store kultegninger til arv og eje. De smykkede senere de to brødres spisestuer, én hos hver af dem.

2.

Udflugt til Roskilde.

Kristi himmelfartsdag 1860 deltog Trier i en udflugt til Roskilde. Det var det store „theologiske samfund“, der ellers plejede at holde sine møder på Borchs kollegium, som havde ordnet udflugten.

Af „Lille theologicums“ medlemmer deltog — foruden Trier — Bågård, Hertel, Jakobsen, Nørregård, Vagner og Schrøder. Der var i alt omtr. 30 deltagere; et extratog førte dem kl. 8 morgen af sted ud til den gamle konge- og bispestad.

Fra banegården gik man først ud til komponisten Weyses grav, hvor man i den skønne forårmorgen sang: „Nu titte til hinanden de favre blomster små.“

Det blev som en smuk og stemningsfuld indvielse af dagen.

Efter en tur rundt i byen indtoges frokosten i Boserupskovens pavillon, hvor Skat Rørdam (senere biskop) bød velkommen, mens hans broder Holger (senere præst og kirkehistoriker) dvælede ved byens minder.

Efter bordet gik man ud i det fri, og her talte Trier først om Skamlingsbanke-festen og bankens minder og lidt

senere i en ny tale om „Norges klipper og det bløde Danmark“.

Lidt senere igen samledes alle i Domkirken, hvor domorganisten spillede, og hvor Båggø — kyndig på bygningskunst — talte om bygningens historie, ligesom han under en lille afstikker til Frue kirke også havde talt om denne.

Middag indtoges på hotel „Prinsen“, og under denne gik det atter løs med taler og fædrelandssange. Også her havde Trier ordet; denne gang var æmnet: „Forskellen mellem danske og norske theologer“. Næsten alle de tilstedeværende medlemmer af „Lille theologicum“ havde ordet én eller flere gange.

Med „Dejlig er jorden“ sluttedes endelig af.

I toget tilbage til København lød sangen ustandselig, til sidst: „Så vil vi nu sige hverandre farvel“; men først uden for Triers hjem „Vesterbro nr. 5“ opløstes selskabet, og hver gik til sit.

Hvad Ernst Trier angår, da er det af hans taler let at skønne, hvor optaget han fremdeles følte sig af Norge og norske forhold.

3.

D a g l i g e F o r h o l d .

Triers helbred var ellers stærkt vaklende dette forår, i et brev til Lange 11. aug. 1860 skriver han, at han plages værre end nogen sinde af den „grulige hovedpine“, der er hans arv fra latinskolen. Den har tvunget ham til nu i længere tid helt at lægge studierne på hylden. Den har medført som oprør i hele hans tilværelse og skaffet ham mange uhyggelige timer. Han mener, han har for meget og for stærkt blod. Han følger nu sin huslæges, etatsråd Triers, råd: går meget, sover meget, tager styrtebade og drikker fortyndet svovlsyre. Han håber, det snart må blive bedre. Men også maven er dårlig, han må bestandig bruge stoppemixtur. Det er drøje forhold at studere under, skriver han.

Også andre ting har i denne vinter bidraget sit til at trykke sindet, navnlig de politiske forhold og striden med

Tyskland. „Det er rædsomt“, skriver han til Lange, „du kan ikke forestille dig den sorg, der er her i byen i disse dage. Hall (minister) skal sidste dag have sagt: „Jeg sidder hele dagen og græder over Danmark“. Og dette siger Hall, Danmarks ypperste Mand! Her er meget røre i byen i disse dage. Det almindelige ønske er: Blot vi atter måtte få det gamle ministerium tilbage igen.*) Monrad og Krieger finder situationen for uhyggelig; de er bægge rejst til udlandet. Blot alt dog går fredeligt af denne gang! Herren råde for alt! han være med os i denne trængsels-tid!“ I samme brev skriver han videre om samme æmne: „Ak, Lange! send en gang imellem en venlig tanke her ned til vort lille Danmark! Nu skal det jo være bold i det europæiske boldspil. Vi skal nu til at spise kirsebær med de store; men så ved vi jo, at vi får stenene i øjnene. Og nu skal vi nok atter til at kæmpe for vor frihed og selvstændighed — til at værne om vangen.....

„Ved universitetet er alting stille; men vi theologer oplever det særsyn, at professor Bornemann nu vinder tilhørere og anseelse ja næsten gør lykke med sin ethik. Jeg hører ham ikke.

„Derimod er vi bleven skuffede i vore forventninger til Hammerich**). Dog lad ham bare få tid, så kommer det nok.

„Blandt de nys udkomne bøger vil jeg gøre dig opmærksom på: Henrik Scharlings: „Folkwards drøm, kamp og sejr“, en god bog.

„For Bjørnsons „Arne“ er jeg meget begejstret, den er ypperlig —.

„I den bildende kunst synes jeg at vore betydeligste kunstnere: Marstrand, Skovgård, Dalsgård o. fl. i år har frembragt ypperlige ting. „Den danske skole“ har i år vunden en stor sejr på udstillingen.

„Hvad musikken angår, da er Emil Hartmann og Windling lige vendt hjem fra studierejser i Paris, hvor Hart-

*) Ministeriet Hall var i et par måneder bleven afløst af ministeriet Rottwith.

***) Nyudnævnt kirkehistorisk professor.

mann har opnået den ære at få et af sine arbejder opført på „Concert de ville“...

P. O. Boisen
(Grundtvigs Kapellan).

„Jeg er i vinter bleven indført i flere ny familier f. ex. hos Hammerichs; han har været ganske særdeles venlig imod mig. Han er en overmåde elskværdig personlighed; men han har en frastødende hustru, som forstyrrer meget af den selskabelighed, som Hammerich helst vil have frem.

„Endvidere har jeg også været hos Fredr. Barfod og Holger Rørdam.

„Så er jeg også med i „sammenkomsterne på møllen“. D. v. s. Kongens mølle ved Vesterport. Her bor P. O. Boisen, gift med Grundtvigs datter Meta. Han forestår Dronning Karoline Amalies asylskole. Boisen er en jævn ikke meget begavet, men særdeles elskværdig mand. Han har fra efteråret indbudt „Lille theologicum“ sammen med andre til møder hos sig. Du skulde bare se vor lille hyggelige kreds samlet i den yndige skolestue. Ja, „yndig“; i Dronningen kan ikke lide snavsede eller uhyggelige skolestuer; i hendes skole er væggene smukt malede og prydede med billeder. I en af disse stuer samles vi da; i en lænestol for enden af det lange bord sidder med merkumspiben i munden den lille pastor Boisen, smilende

Enkedronning Caroline Amalie.

og nikkende så venligt til os alle. Ved siden af ham sidder gerne Schrøder og Wagner, og så kommer i to lange rækker alle vi fra theologicum og endnu et par andre til (Winther og Groth, to mærkelige åndige mennesker). Så er der også Villiam Jakobsen med den kritiske mine, og der er den livlige Nutzhorn,*) og helt nede i kroen finder du gerne mig mellem „Tusindfryd“ og Teilmann; den sidste er en stille, alvorlig fyr af den slags, som vore bønder kalder „et rigtig dejligt menneske“.

„Vi begynder sædvanlig med at synge nogle salmer, og så tager Boisen til orde og opreder gangen i sin sidste prædiken. Her taler vi andre lidt med. Så synger vi igen, og derpå går vi alle ovenpå op i dagligværelset. Her synger vi igen, for at fru Meta Boisen, Grundtvigs dejlige datter, også kan få lidt at høre. Hun har i tre år stedse været syg og sængeliggende og opholder sig derfor i sovekamret ved siden af dagligstuen. Enkelte af os kaldes ind for at aflægge et lille stiltfærdigt aftenbesøg hos hende.

„Ud på vinteren ordnedes vore sammenkomster efterhånden om tre ting: undervisning, fattigforsørgelse og folkelige foredrag. Undervisningen har givet anledning til livlig forhandling. Resultatet af vore forhandlinger om fattigvæsenet blev, at vi næsten alle sammen fik en fattig familie at gå til og at tage os af; mange sådanne tyer nemlig til Boisen og beder ham hjælpe sig.

„Den tredje ting førte til genoptagelsen af de såkaldte „Danske samfunds møder“. Dette „samfund“ er for mange år siden stiftet af Grundtvig, Orla Lehmann o. fl., men var atter opløst. Nu samlede Boisen de yderst få lævninger, der endnu fandtes af samfundet og fik enkelte ny med og begyndte igen; men det er dog næsten som en spøg atter at bruge dette gamle, gode navn „Danske samfund“. Nå, men her samles vi uden standsforskel, studenter, officerer, købmænd, bønder, damer og herrer. Vi samles i den største af skolestuerne her i dronningens asylskole på Møllen.

„Ved disse møder begynder vi med at synge danske

---

*) Senere højskolelærer i Askov.

sange efter Boisens danske visebog. Så taler Boisen om dagens spørgsmål eller et stykke historie; han fortalte således en aften om 2. aprilslaget på Københavns rhed og en anden aften om begivenhederne her i landet 1848. Så synger vi igen, og derefter tager en anden ordet. Således fortalte Schousboe den første aften nordiske gudesagn, senere har Wagner i to aftener fortalt os Rendsborgs historie; jeg har også talt to gange; første gang om begivenhederne i Norge 1814; anden gang om min rejse i Norge. Mine tilhørere var meget tilfreds med, hvad jeg ydede; en norsk dame beskyldte mig dog for at være lidt ensidig — til fordel for Nordmændene, hvortil jeg knyttede nogle bemærkninger om Norges stilling for øjeblikket overfor Sverige.

„Som en fjærde taler kan jeg nævne lieutenant Lucianus Kofod, der to gange har talt om vor frihedsudvikling*).

„Endelig har vi også i vort samfund havt „samtaler“, navnlig en aften forhandlede vi livligt om Frederiksborg slots opførelse**). Du kan tro, det har i det hele været morsomme møder.

„I „Studenteforeningen“ har jeg været en enkelt gang for at høre Høyen***) holde foredrag om den danske kunsthistorie. Mageløst!!

„Så har der været disputere-øvelser hos Hammerich og kandidatmøder hos Blædel og Fenger, hvor vi har forhandlet om mange forskellige ting; men som rosinen i pølseenden må dog nævnes vore egne møder i „Lille theologicum“. Hvor har vi dér havt det godt tilsammen; stille velsignede aftener. Nu ud på foråret holdt vi en stor fest i anledning af vor forenings to års fødselsdag. Den foregik ude hos fru Wagner, „Lille theologicum“s bedstemor. Ikke mindre end syv sange var skrevne i festens anledning, og af taler vankede der i snesevis.

„En af sangene havde Schrøder skrevet. Den begynder (med vedføjede oplysninger) således:

*) Skolemand og politiker.

***) Slottet var gået op i luer d. 17. decbr. 1859.

***) Niels Laurits Høyen, kunsthistoriker, professor.

„Små theologer har det godt i grunden;
men Tusindfryd (Nørregård) i hjertet og på munden.
Med Iver (mig) i sin virken og barnets (Hertel) røde kind
dog med den gamles (Vagner) alvor og Ottos (Jakobsen)
gode skind.

Stoffer (Schousboe) har os til lystig rejse
over „Dammens“ bølger, flag skal hejse
Fritz (Viberg) og Jens (Paludan-Muller)“ .....

„Besøg har vi haft bl. and. af Glahn, stiftsprovst i Ålborg og pastor Tranberg, der nu i „Indre Mission“s tjeneste vil gå til Bornholm.

„Glæde har vi haft af Schrøders forlovelse med L. Vagners søster Charlotte og Vibergs med en frk. Clemens.

„Til kandidat-examen skal denne gang Schrøder og Schousboe. Ak, Schousboe har brystsyge og i denne tid blodspytning, han er meget dårlig, og om otte dage skal han begynde skriftlig del af examen. Efter examen tager han hjem til Jylland. Det bliver et stort skår i vor lille kreds; vi vil alle savne ham meget.

„Hvad „Sladderrasticum“ angår, da samles vi som sædvanlig hver søndag aften alle fire hos mig.*)

„Min moder har været meget sygelig i denne vinter; men min broder har jeg haft megen glæde af at være sammen med i vinter, fordi det kristelige liv nu begynder at røre sig hos ham.....

„Jeg er så gruelig lidt systematiker, hvad der er slemt for min examen. Uf! den examen og den hovedpine!“ ...

Til den skildring i brevet her af møderne på møllen kan endnu føjes Schrøders lejlighedsvis bemærkninger (Se: „Ernst Trier“ side 18), at Boisen også en tid fortalte Grundtvigs levnedsløb, og at man dér prøvede og indøvede ny melodier til salmer og folkesange. „Triers nære forhold til Hartmann og andre komponister kom os i den anledning til gode, og der er sikkert adskillige kvad, som for

*) Disse fire var J. Nørregård, Chr. Bågø, H. Scharling og E. Trier.

første gang er blevne sungne ved disse møder i Boisens hus“. Triers broder skriver om det samme: „Peter Boisen elskede som Ernst sangen, og så snart de var enige om, at der manglede en melodi til en sang eller salme, eller at en ny og bedre kunde trænges til, så var Ernst på færde hos gamle Hartmann, Winding eller Barnekow; han vilde have ny melodier til dem, og de måtte komponere dem. Dette blev han ved med hele sit liv igennem; Winding har vist mig, hvorledes han stadig har sendt ham sine ny udgaver af sangbogen; alle de numre i fortegnelsen, der var understreget, skulde der helst ny melodier til.“

4.

Til fest i Angel.

I begyndelsen af Juli måned fremkom der en opfordring til danske studenter om at møde frem som deltagere i en stor fest, der skulde afholdes et steds i det nordlige Angel. Hensigten dermed var at styrke danskhedens sag mod den tyskhed, der netop i disse år var i færd med at bryde frem i denne gamle, danske landsdel. Der skulde ved festen holdes taler, men dog især synges gode, danske fædrelands-sange for dermed at styrke den danske følelse hos egnens befolkning.

Det var dog næppe mange studenter, der fulgte denne opfordring; men blandt disse var ikke så få af „Lille theologicum“s medlemmer. Af andre kan også nævnes Heinrich Nutzhorn, Frede Boisen, Georg Brandes og Svend Grundtvig.

Man tog med banen til Korsør og derfra om aftenen med dampskib til Flensborg. Trier befandt sig ikke vel; det var som sædvanlig maven, der var utilfreds; men husjomfru Stenholdt havde forsynet ham hjemmefra med Kamferdråber, kamferolie, salep og desl.; så måtte det vel kunne gå.

Natten var vidunderlig dejlig med store strålende stjærner, så i stedet for at gå til køjs slog studenterne sig ned på skibets dæk med punchbollen som midtpunkt; og

her blev de hele natten, mens højstemte taler og frejdige sange uafbrudt afløste hverandre.

I denne ungdommelige lystighed fik Trier dog ikke megen del; han måtte nøjes med at nyde den på afstand, nemlig nede i kahytten. Og det var altsammen den svage maves skyld.

Blandt dem, der også opholdt sig i kahytten, var de Meza, en af de kendte generaler fra treårskrigen. „Ingen er helt for sin kammertjæner“, lyder jo det gamle ord. Trier var nærved at sande det den nat; den „berømte“ general forekom ham nærmest som en særling. Trier havde fået plads ved hans side, og generalen spurgte nu: „Hvad er det egentlig for en folkefest, De skal til, min herre?“ Der udspandt sig nu herfra en lang samtale mellem de to mænd om stillingen i Sønderjylland. De andre i kahytten tav, men „lyttede som til visdomstale.....“

„Nu blev der budt te om; generalen var så nådig at lade mig nyde den sammen med sig; han lærte mig endog at tillave den med cognak til en meget herlig drik, der — forsikrede han mig — altid passede. Den må altså også passe til en dårlig mave, føjede jeg til i mit stille sind.

„Men hvad er det dog, De drikker?“ udbrød han forfærdet, da jeg efter teen lod mig bringe en kop salép. „Er det salép. Går det nu også ovenpå teen. Miserable!“ Her rystede han meget betænkeligt på sit krigeriske hoved. Og jeg syntes, jeg kunde høre min dårlige mave gentage hans ord „miserable, miserable!“

„Tiden gik, fra dækket hørte vi sangen og hurraråbene. En gang blev generalen meget forfærdet over et vældigt nidobbelt hurraråb.

„Enkelte studenter var dog bleven søvnige; de kom lidt efter lidt ned og lagde sig til hvile på bænkenes hynder, som de kunde bedst; da bænkerne var fyldt, tog man til takke med soveplads på gulvet, ja under bordet.

„Nu tog de Meza sin berømte felthue af, fik en meget sirlig strikket nathue på. Den „passede bedre til temperaturen“. En talma tog han over skulderen: „Det trækker, luk dog vinduet!“ bemærkede han til opvarteren. „Dette

her er æventyrligt," henvendte han sig til mig; „en hel roman denne overfart“. Da Trier ikke svarede derpå, greb han sin aftagne felthue og kom nu med en hel forklaring på sin mærkelige felthues mærkelige sammen-sætning, der udgjordes af filt, af læder og af klæde. Efter foredraget satte han den på Triers krusede hoved, for at han rigtig kunde prøve, hvor let den var. Her hørte Trier en halvt undertrykt fnisen henne fra de „sovende“ kammerater. Nu blev en anden hue taget frem til forklaring, mens generalen selv skiftede nathue. Den, han nu tog på, var rød med en lang kvast i; den vilde nu, mente han, atter „passe bedre til temperaturen“ end den første. Generalen gik nu over til at overbevise sin tilhører om uhensigtsmæssigheden af en plaid og hensigtsmæssigheden af en talma, og han udviklede nu, hvorledes han i sin taske havde „forskellige nuancer af talma“; en af disse var den, der nu dækkede hans skuldre; men en anden blev taget frem for at dække hans knæ. Da „temperaturen“ atter ændredes, blev den sidste nathue taget af, hvorefter hovedet blev dækket med et fint kammerdugs lommelørklæde; og nu slumrede generalen ind, idet han endnu i halvsøvne citerede franske vers. „Og det“, skriver Trier i et brev til sin far, „og det er den samme mand, der i krigen*) førte vore tropper i ilden, den selvsamme mand!!“

Nu faldt også Trier i søvn og sov blideligt; men om morgenen mødte han igen generalen til tedrikning. „Nå, hvorledes befinder De Dem så efter denne sammenblanding af te og salép i aftes?“ spurgte excellencen. „Meget godt“. „Mærkværdigt! Ak, jeg har haft en calamité, jeg har hældt cognac i min te, men det passer slet ikke til morgenstunden“.

Trier fortalte ham nu, at de ni vældige hurraråb den foregående aften havde været for ham. „Alt for megen ære“, svarede han „må jeg bede Dem hilse de andre herrer, der har været så venlige at samtale med mig — alt for megen ære, alt for megen ære!“

I det yndigste vejr lagde skibet nu til ved Angels dej-

---

*) Treårskrigen.

lige, skovgrode kyst. Højest oppe på skrænten ud mod stranden vajede Danebrog; bag flaget sås adskillige telte.

Med sang gik de ombordværende i land og blev dér modtaget af en pastor Prip og forskellige Angel-bønder, „prægtige danske og dansktalende folk“.

Efter en frokost foreslog man nu tiden med at spadserere rundt omkring i den smukke omegn. Så blev klokken 12, og nu lagde fire dampere til, en fra Årøsund, en fra Flensborg, en fra Haderslev og en fra Sønderborg. De var alle fyldt af glade festdeltagere, og Trier hilste straks på sine præstevener Krog, Hjort og Rasmussen (fra Halk).

Nu samledes man om talerstolen, hvorfra al „politik“ var banlyst. En mængde taler blev holdt. „O, angst og bæven! hvor skulde man være forsigtig: ingen politik! De fleste taler erstattede da *det*, der ikke måtte siges, med vrøvl. Kun en rigtig god tale blev der holdt af en skolelærer Madsen. Han talte for modersmålet.

„Så fulgte festmåltidet; men heller ikke talerne dér, var der meget ved.“

Mest glæde havde Trier — stadig iflg. brevet til faderen — af at tale med de flinke bønder. „Du skulde bare have hørt, far, med hvilken begejstring de sang „Den tapre landsoldat“. „Det er græsseligt, at man vil have, vi skal tale tysk“, sagde en af dem; „vi er jo danske“.

Trier tilbragte meget af tiden siden med at tale med disse og andre af egnens danske bønder, indtil — hvad han kalder „gøglet og dansen“ begyndte. I dette havde hverken han eller hans skrøbelige mave lyst til at deltage synderligt. Han fik derimod hilst på ovenomtalte skolelærer Madsen, og da han lidt senere atter traf sine præstevener, og klokken imidlertid var bleven syv, så blev det besluttet at bryde op og tage med pastor Krog hjem til Gruntofte. Hvor var der velsignet hyggeligt i præstegården med fru Louise og den lille datter, der havde sin moders brune øjne og sin faders smukke smil.

Her blev nu drukket te; men lidt senere på aftenen tog Trier med Hjort og Rasmussen afsked. De kom nu til

Lyksborg. Trier finder, at slottets beliggenhed og omegn, hvad skønhed angår, kan stå mål med alt hvad han af den slags hidtil har set i Danmark. Her slog de rejsende sig til ro for natten.

Trier overværede således ikke slutningen af festen; men den unge student Georg Brandes, der, som nævnt, også var med, skildrer i sit „Levned“ sig selv her. Hvorledes han „der havde sviret om natten (på skibets dæk), rejst om dagen og danset aftenen bort med smukke piger, måtte med sine fortumlede sanser sent på natten se festpladsen i et romantisk skær, som han stod dér alene, omgivet af flammende fakler, mens fyrværkeriet spruttede og knitrede omkring ham. Nogle studenter sad på marken omkring brændende begkranse; en gammel Angel-bonde holdt ilden vedlige, syngende danske sange; ganske henrykt, med tårer i øjnene gik han omkring, trykkede de unge i hånden og takkede dem, fordi de var komne. Det var sært højtideligt og smukt“.

5.

Fodtur til Slesvig.

Morgenen efter festen vækkedes Trier Kl. 4½ af pastor Rasmussen med det højpoetiske udbrud angående Trier: „Hvilken flugt har der ikke været i hans søvn i nat“. Kort efter var de på vej ind til Flensborg, hvor Trier skulde træffe nogle studentervenner for med dem at gøre fodtur sydpå. Men da det øsregnede blev formiddagen brugt til at besé byen og dens seværdigheder; navnlig blev museet med de mange fundne oldsager taget nøje i øjesyn.

Om eftermiddagen klarede vejret op, og kl. 3 tog de, tre i følge, af sted sydpå.

Men til skildring af denne rejses videre forløb skal ordet overlades til Georg Brandes, der i sit „Levned“ 1. del. s. 100 o. flg. skriver: „.....Da jeg ved Egebæk station steg ud for at gå til Isted, viste det sig, at tre andre unge mennesker havde havt samme tanke, så vi alle fire fulgtes ad. Det var unge mænd af en støbning, jeg ikke før havde

truffet på. Deres følemåde og udtryksmåde var mig ny. Alle talte de hjærtets sprog og røbede øjeblikkeligt, at de tilbad hverandre, syntes kraftige, åbne naturer med et fælles præg. Det var de tre senere højskolemænd Ernst Trier, Nørregård og Bågård. Trier var den varmeste og rundeste, venlig og imødekommende mod en fremmed, gjorde indtryk af en vis kløgt, var varsom i sine domme om personer. Bågård, høj og mandig, syntes en kraftig, romantisk karakter, viste stor modtagsomhed for naturindtryk og syntes med sit talent for tegning udrustet med ikke almindelig kunstsans; han var beskeden og mild i sine domme. Nørregård, en indtagende personlighed, varm og ivrig, ikke så klog som Trier, ikke så varsom i sine udtalelser, lagde en djærv, tung alvor for dagen, syntes uden sans for skæmt eller meningsytringer ad omveje. Han var de andres øjensynlige yndling; de tiltalte ham med navnet „Tusindfryd“! og gav på spørgsmålet, hvorfor han kaldtes således, forklaringen: fordi han er tusinders fryd. Det, som undrede den nytilkomne en smule, var kun, at Nørregård ingen indsigelse nedlagde mod at benævnes sådan.

„Trier kom i hede, da talen faldt på skønlitteratur og hvad man dengang kaldte det æstetiske. Der gaves i litteraturen, sagde han, en retning, som lod hånt om moralen; det var den mest forkastelige af alle; han, Trier, kendte en biskopsøn, der hyldede den. Han udtalte sig dernæst med uvilje om den Hejberg'ske skole, hævdede på dens bekostning digtere som Hauch, Ingemann og Grundtvig.

„Nyt for hans tilhører var det eftertryk, han lagde på disse sidste digteres folkelighed (som han skelnede skarpt fra popularitet); han hævdede, hvor stor gavn de gjorde ved, at deres ting kunde være i menigmands som i de dannedes hænder..... Hvad der var sundt og friskt i hans ord kunde ikke andet end tækkes og vinde.

„I rask gang nåde den lille flok Isted skønne hede, dannet af lyngtuer, hvis røde blomster så dejlige ud i belysning af den nedgående sol. Man lejrede sig på den høj,

hvor Baudissin havde holdt med sin stab, og de unge Grundtvig-ianere sang:

Sejr i den hånd, sejr i den fod,
sejr i alle dine ledemod!

Så oplæste Bågø Hammerichs skildring af Istedslaget, medens hver i sin fantasi så hærmasserne rykke frem og støde på hinanden som netop ti år før.

„Tiden var knap, hvis man den aften skulde komme under tag. Klokkeren 9 havde vi endnu to mil til Slesvig. Vi gik den første mil med en fart, som var ny for mig. De første tre fjerdingvej tilbagelagdes hver i et kvarter, den sidste i tyve minutter. Da vi ankom til hotellet, stod den fra krigen berømte madam Esselbach i døren med hænderne i siden som på sit portræt, mønstrede de kommende med kloge, skarpe øjne og udbrød: „Das ist ja das junge Dänemark“. I stuen sad officerer og spillede kort. Ritmester Sommer lovede os unge mennesker at vise os Gottorp næste morgen kl. 6; vi kunde så i forvejen se en udsigt over hele byen fra Hersterberg. ...

„Her skiltes jeg fra mine Grundtvig-ske fæller. Da jeg ved hjemkomsten fortalte Julius Lange om dem, sagde denne: „Brave folk, der bærer deres hjærter i knaphullet som dekoration!““ —

I Slesvig blev de historiske steder besøgt, og navnlig toges Danevirke nøje i øjesyn. Tilbagetoget gik over Flensborg og videre hjemad.

7.

Småtræk om Trier.

Til hvad her er fortalt om ferieturen 1860 skal endnu føjes et par småtræk, som Trier ofte morede sig selv og andre med at fortælle. Som tidligere omtalt, havde Trier som voksen et meget smukt og endnu mere ejendommeligt hår. Kom han ind et sted for at blive klippet, kunde hårskærerne ofte falde i den største forbavselse derover. I Sønderborg skete det, at en kunde med ansigtet indsæbet

fo'r op af frisørstolen, stillede sig foran Trier, der skulde klippes, og udviklede meget indgående, at han var en mand, der var stærkt optaget af naturmærkværdigheder, hvorfor han udbad sig tilladelse til at undersøge hans hår nøjere.

„Men“, skriver hans brøder (se „Fra Vallekilde folkeh.“ nr. 2), „der er to fortællinger, som bægge er kommen fra så pålidelige kilder, at deres rigtighed ikke på nogen måde kan betvivles, hvorefter hans hår er blevet benyttet som et slags afkølende svar. Den ene er et møde med Bjørnstjerne Bjørnson hos Oct. Hanssen, hvor Ernst og digteren kom i ordstrid med hinanden; Bjørnson har ordet, Ernst som jo var vant til også at ville have ordet, afbryder B. oftere, men bliver standset med den besked, at nu skal han tie; endelig får han dog ordet og mener ved sine beviser fuldstændig at have overvundet Bjørnson. Da Ernst er færdig, rejser B. sig op, føler på Ernst's hår og bemærker meget højtideligt: „For mærkeligt hår du dog har“! Andet svar fik Ernst ikke. — Den anden lignende fortælling angår Ingemann. Da Ernst kommer ud til Ingemann, efterat han har sluttet sig helt og holdent til den Grundtvigske oplysning, og med sin sædvanlige varme og begejstring udtaler sig vidt og bredt om Grundtvigs storhed og begrænsning, uden at kende bruddet mellem Gr. og I., som er sket kort forinden, bliver han jo meget forbavset ved ikke at få noget anerkendende svar af I., men kun dette, at I. meget tørt bemærker: „Det er da et mærkeligt hår, De har, Trier.“

Et andet træk af samme art kunde han også more sig med at fortælle. Hos en ukendt københavnsk barber, han tilfældigvis var kommen ind hos, gjorde Trier denne opmærksom på en lille plet på den ene kind, hvor det ellers så ualmindelig kraftige kindskæg var lidt tyndt. „Er der noget i vejen med det sted“, spurgte Trier. „Nej“, svarede barberen uden et øjeblik betænkning, „sådanne pletter findes ikke så sjældent hos folk af vores nation.“ Trier tog manden nærmere i øjesyn og opdagede da, at samme barber var i besiddelse af det mest udprægede jøde-

fysionomi, man vel kunde tænke sig. Trier fandt hele situationen så grundkomisk, at han brød ud i den mest løsslupne latter, der steg og steg ved at se barberens mer og mer stigende uforstillede forbavselse og forvirring over den uforståelige latterbølge, hans meget diskrete bemærkning frembragte hos kunden.

7.

Anker og Arvesen.

Samme efterår lod grosserer Robert Groth afholde et lille gilde på Gravesens restauration ved Nicolaj tårn. Her var foruden Triers vennekreds også indbudt den i Grundtvig-ske kredse godt kendte handskemager N. F. Larsen og frk. Zahle. Også de to Nordmænd Anker og Arvesen var med.

Man havde det overordentlig hyggeligt sammen, og under det stærke indtryk af denne rige fællesglæde fattede Anker den plan, til næste år atter at gæste Danmark for i længere tid at leve med i det rige ungdomsliv, han her under sit første Danmarksophold så frydeligt havde lært at kende. Efter hjemkomsten til Norge talte Anker med Arvesen om sagen, og de blev enige om at følges ad. Arvesen skrev til Trier og bad ham henvende sig til Grundtvig og bede ham om råd med hensyn til studiet af kirkehistorie. Sjæleglad kunde Trier kort efter mælde tilbage, at Grundtvigs svar lød på, at om de virkelig havde lyst og tid til at komme herved, så vilde han også på grund af flere lignende opfordringer, i vinterens løb holde foredrag om kirkens historie for „Lille theologicum“ og andre, som vilde høre derpå. Blandt disse andre var f. ex. både Peter Rørdam og Gunni Busck. Foredragene vilde blive afholdte i hans hjem, og der kunde da blive god anledning til at fremføre spørgsmål for alle dem, som havde noget på hjærte.

Efter dette svar rejste de to Nordmænd atter herved. De fik bopæl ude på Vesterbro hos Ernst Triers gamle far-

bror „gartneren“. Den gamle jødiske gartnerfamilie var så venlig og forekommende mod de to Nordmænd, at der ingen ende var på det. Disse fik endog lov til kort efter ankomsten at overvære den jødiske „løvsalernes fest“, som blev afholdt i den store gartnerhave.

Ved Grundtvigs foredrag var Nordmændene naturligvis selvskrevne tilhørere. Disse foredrag lod Grundtvig senere udgive i trykken under titelen: „Kirkespejlet, kirkehistoriske foredrag 1861—63“.

8.

Grundtvig-ianisme.

Brev fra Lange.

Triers stærke og afgjorte overgang til den Grundtvigske opfattelse af kristendommen bragte ham i en vanskelig stilling overfor flere af hans hidtidige venner. Således også Albert Lange. I et udateret brev fra slutningen af 1860 kommer Lange ind herpå. Han fortæller først, hvilken god ven han har vunden i Christoffer Bruun. De to har nu et par gange gjort lange fodture sammen. Trier skulde blot lære ham at kende, „han er en brav mand, kæk i alt“; men også *han* har meget lidt til overs for „Grundtvig-ianerne“, ja han kan ikke lide dem, selv om han aldrig skal glemme, hvad han skylder den Grundtvigske præst Wexels i Kristiania. Men i almindelighed tager Grundtvig-ianerne livet for „letfærdigt“, synes han, de forstår ikke dets alvor; de taler bestandig om liv og ånd; men mon de kender synderlig til nogen af delene.

Ja sådan siger Bruun; og noget lignende er da også Langes mening. „Det er muligt“ — skriver han — „at jeg, som du siger, ikke kender Grundtvig eller véd, hvad Grundtvig-ianisme er; men at den *ikke* er *sandhed*, det véd jeg. Meget gærne vil jeg vide, hvad den da er, og især vil jeg gærne trænge ind i, hvad „det levende ord“ er; jeg beder dig derfor nævne mig de skriftlige kilder, hvoraf jeg kortest — for jeg har ikke tid — kan komme til klarhed derover.“

Han fortæller derefter, hvorledes det norske studentersamfund nys under store festligheder er flyttet ind i sin ny og herlige lejlighed — omtaler, at han et flygtigt øjeblik har truffet Ludvig Vagner på hans Norges-rejse, hvorefter han lidt forbeholdent fortsætter: „Anker og Arvesen har du jo nu nede hos dig, og derved er du vel glad, du liker dem jo bægge. Betegnende er det for stillingen her, at disse to Grundtvig-ianere er rejst ned til jer. Men visselig: De vil få det godt der.....

„Du, når jeg læser i dine breve om eders venne-samliv, om eders mindre og større sammenkomster, om eders taler og foredrag ja om hele eders åndelige virksomhed, da bliver jeg ganske forbløffet, det er en kommunikation, et liv, en produktivitet, som jeg aldeles ikke kan gøre mig forestilling om..... at I taler og kommer sammen, det véd jeg; men hvad I taler om, og hvordan I taler, det véd jeg ikke. Jeg kender overhovedet ikke den danske måde at være på og virke på. Dejligt skulde det være, rigtig at kende den og lære af den. Eders villighed til at virke, til at give sig hen, til at udtale sig og ævnen dertil, den beundrer jeg hos jer; men — tænker I nu også i forhold hertil? Mit indtryk er, at I tænker mindre, end I taler. Ellers måtte der fremkomme større klarhed..... Dog, jeg må ikke blive grov..... Jeg bekender villigt, at vi heroppe har langt mindre levende interesse og tænker endnu mindre, end I dernede.

„Din interesse for Norge glæder mig, skønt jeg burde føle mig beskæmmet derved; ti jeg ved sandelig kun liden besked om begivenhederne 1814 og kunde plat ikke holde foredrag derom.“

Lange slutter sit udførlige brev med at skildre sin sommerrejse i Hardanger sammen med Chr. Bruun.

9.

Triers svar.

På dette brev fra Lange begynder Trier allerede den 14. dcbr. et svar, der dog først efter mange afbrydelser og fortsættelser bliver færdigt til afsendelse den 1. maj 1861.

Han begynder med at hævde, hvorledes det fremfor alt gælder om, at man kan og vil anerkende hverandre som troende kristne. Man skal ikke se på de andre som fjender, men som „medvandrere“ på den snævre livets vej mod det samme evige mål, og når derfor Lange på egne og Bruuns vegne antyder had til Grundtvigs anskuelse og altså også til dem, der hylder den, da er dette et stort og farligt fejlsyn. Vi skal kærligt hjælpe hverandre med råd og dåd.

Ja, det brev fra Lange har gjort et meget bedrøveligt indtryk på ham med hensyn til, hvad vennen skriver om Grundtvig-ianerne og Grundtvig-ianismen; „det er ikke, fordi du udtaler dig så bestemt eller så stærkt — nej langt fra....., men fordi det er så ubilligt og ukærligt. Hele det øvrige, var så venligt og kærligt, men i det afsnit om Grundtvig-ianerne dér blev du bidsk.....

„Du beder mig om at anbefale dig nogle kilder til deraf at blive kendt med „Grundtvig-ianismen“ (fælt navn!). Min ven! hvis du mener det alvorligt med den ting, ja, så kan du jo f. ex. læse Ole Vigs smukke afhandlinger, der findes i hans småskrifter, som Arvesen har udgivet. Men — hvorfor dog dette! Gå dog op til Wexels!*) Han kan jo svare dig mundtligt på netop alt det, du vil have at vide. Jeg har spurgt Arvesen om Wexels lider den slags besøg, og han siger ja. Derfor, gå op til ham og tal ud med ham.

„Men mener du ikke noget alvorligt med den sag, så lad heller det hele fare. Hvis du fremdeles står ved, hvad du skrev, at det ved du, Grundtvig-ianismen det er ikke sandhed, ja lad da den sag fare; ti da kan du kun bryde dig om kundskab til den af to grunde, enten af blot og bar nysgerrighed eller for gennem kendskabet til den at kunne

*) Præst i Kristiania.

bekæmpe den, fordi den er løgn; men vi skal ikke forberede os til kamp mod løgnen ved at fordybe os i den. Forberedelsen skal gøres ved at indøve os i sandhed.

„Det er netop sagen, hvormegen tid spilder vi theologer dog ikke med at skulle lære alverdens kætterier at kende for derigennem at modarbejde dem. Nej, lad os bruge tid og flid til at fordybe os i sandheden, så skal løgnens pile prelle døde og magtesløse af mod den sandhed, som Herren selv har givet os.....

„Og dernæst, vær ikke for rask til at dømme; tro ikke, du kender og kan dømme Grundtvigs venner, fordi du har mødt en dum og letsindig eftersnakker af Grundtvig.“

Efter disse alvorlige ord går Trier over til at fortælle, hvorledes der i dette efterår har været rettet en stærk opfordring til det theologiske fakultet om at få indført en længe tiltrængt ændring i embedsexamen; han fortæller, at det er gået sådan til, at han (Trier) er kommen i spidsen for dem, der ønsker sagens fremme. Det har gået svært varmt til. Der har været afholdt tre møder. Ved det første blev valgt en komité, som bestod af fire præster (: Fenger, Fog, Blædel og Paulli) og tre kandidater (: dr. Rørdam, Gjerløff og Schrøder). Komitéen skulde tage alt vedrørende sagen op til overvejelse; den fik da også affattet en lang erklæring, og denne blev så forhandlet på det næste møde. Men her valgte studenterne også en komité, og her kom Trier med. Denne studenter-komité udarbejdede nu en adresse, som så fremkom til drøftelse på det tredje møde.

Det lykkedes dog efterhånden modstanderne at få sagen syltet hen, så det hele endte i sandet; men for Trier fik deltagelsen den betydning, at han under forhandlingerne „kom i berøring med flere prægtige studenter“ fra andre åndelige kredse, og det viste sig, at de alle kom godt ud af det sammen og prægtigt kunde forhandle ud fra deres forskellige syn på kristendommens tarv. Dette gjorde Trier så inderlig godt; han så' grant den fare, der kunde være i at blive fjendsk stemt imod medkristne, fordi man ikke

forstår hinandens standpunkt og ikke kan råbe hinanden op.

En sådan fare vil han kæmpe imod.

Ja, den embedsexamen! den begynder mer og mer at trykke ham. Han mangler sandelig ikke lyst til at give sig af med bøgerne og arbejdet med dem; men hans hu står nu til at komme ud af terperiet og ind i en åndelig gerning. Der trænges så sandelig til, at der bliver taget fat af alle gode kræfter. „Ti“, skriver han, „det må I jo vide deroppe i Norge, at vort dejlige fædreland i dette øjeblik er stedt i stor fare, hvad enten det så bærer mod krig eller fred.

„.....Du ved vel, at Preussen nu truer med at kaste sig over os; du ved vist, hvordan det efterhånden kommer op, at andre magter hemmelig har tænkt at gøre det samme f. ex. Frankrig (o Napoleon, den ræv!). Og Sverige, — kan vi være sikre på det? Vi må nok lige så meget frygte vore forbundsfæller som vore åbenlyse fjender.

„Nå, du ved vel også, at vi selv, vi er ikke fri for splidagtighed indad til; skønt eftersom faren bliver åbenlys, er det forunderligt at se, hvormegen enighed den dog kalder frem. Vor stilling er dårlig. Tænk dig blot, nu i den allersidste tid, Råsløffs optræden i den holstenske stænderforsamling*). Du kan tro, det har været en pinlig tid for os. Nu i går fik vi den endelige oplysning om den sag ved Hall's bekendtgørelse. Hvor snedigt har dette bedrageri dog været anlagt! Om det dog måtte blive klart for udlandet, at vor regering også i dette stykke har gået åbent og ærligt til værks! Holstenerne har i dette stykke også sørget for, at vi har skinnet imod os. Men glædeligt er det dog, at det forholder sig så. Den højeste domstol, som hader al løgn og alle rævestreger, ved jo dog besked dermed.

„Men udsigterne til krig mod en mægtig fjende er jo altid farlig for et lille land..... Og sådan er Danmarks stil-

*) H. I. A. Råsløff var i febr. 1860 bleven optagen i Halls ministerium men atter afskediget i marts 1861 på grund af »tvetydige udtalelser« ved stænderforsamlingen i Itzeho. Hall redegjorde for sagen, men blev skarpt imødegaet af R.

ling. Lad det da alt hvile i Guds hånd, og gid hans fader-
vilje må ske!

„.....Jeg tror nu, at Gud er med vort gamle Danmark, det er ikke for intet, at det danske modersmål og den danske folkelighed i vort århundrede igen er vågnet op af sin døds-dvale..... Jeg tror, at Gud har en velsignet gerning for med os hernede på „marken“; med hans hjælp vil det nok altsammen få en god ende. Faren skal blot lære os ikke at blive modløse, men at vågne og i alle henseender at være årvågne.

„Forunderligt er det, hvor også mødet er vågnet hernede blandt os. Man mærker ikke til frygt selv for den truende krig..... Hele flåden er nu udrustet og lagt ud, og jeg véd, af hvad jeg har hørt både af officererne og menige søfolk, at deres mod er forunderlig godt... Og ligeså med landhæren. Der arbejdes nu dag og nat med stor iver på befæstningsarbejder; Danevirkestillingen skal gøres i stand. Det er vort historiske stæde. Hvis Tyskerne rykker frem, skal hele landet mellem Slien og Vesterhavet sættes under vand med undtagelse af en strækning på en halv mils længde. Denne skal indrettes som en fæstning og forsvares til det yderste. „Når vi blot står på Danevirke“, siger vor kørekarl, som er en Sjællænder, „så kan Tyskerne ikke gøre os noget“. Dette er den almindelige mening her i landet.

„Også Fredericia og Als bliver befæstet, og frivillige skyttekorps oprettes over alt i landet. I det hele går der som en frisk luftning hen over folket. Men med alt dette er det jo endda uvist, om krigen kommer. — Gud holde sin hånd over vort kære fædreland!

„Om jeg selv kommer med i tilfælde af krig, ved jeg ikke endnu. Jeg har udsættelse for min værnepligt; men derfor kan jeg jo godt blive indkaldt. En af mine venner, Hertel, har, skønt ikke værnepligtig, meldt sig til Krigsministerens disposition som sønderjydske student. Båge har ligeledes allerede nu bestemt sig til at gå med. Om jeg går med som frivillig, hvis jeg ikke skulde blive ind-

kaldt, har jeg ikke endnu taget bestemmelse om..... Mine forældre er meget derimod, navnlig vil fader med hænder og fødder sætte sig derimod. Men så meget har jeg følt, at hvor *liden lyst* jeg end har til at gå i krig, så har jeg dog måske endnu mindre lyst til at blive hjemme, når fædrelandet er i fare og de andre drager af sted. Jeg er glad ved disse tanker; ti jeg har derved mer end nogen sinde følt, hvordan min lyst til arbejde ene og alene har hjemme på de åndelige enemærker. Jeg har kun et våben, som jeg har vænnet mig til, og som jeg duer til at bruge, og det er — min mund. Ja, den har jeg lyst til at bruge. Hvor jeg længes efter at få lov dertil; men måske det dog er bedst at vente lidt endnu.*)

„Med mit helbred er det lidt bedre; men alligevel er det ynkeligt, hvor lidt jeg kan tåle at læse — lidt exegese, lidt kirkehistorie og lidt etik — det er alt. Derimod underviser jeg måske for meget. Jeg har lidt historie og geografi med ni yndige småpiger på en skole, der er indrettet fuldstændig efter mit hoved. Skolen er fru Maribos, Ludvig Maribos svigerinde. Det er for mig rene vederkvægelser timer. Endvidere har jeg historie og dansk med professor Hammerichs datter og hendes små kusiner. Endelig har jeg historie til afgangsexamen med fem voksne mennesker.

„I studenterforeningen hverken *er jeg*, eller vil jeg være. Derimod virker jeg i „Dansk Samfund“. Jeg har her de to sidste gange måttet træde op mod en meget fremragende mand, lieutenant Kofod, en husmandssøn, frivillig i krigen 1848, så seminarist og rigsdagsmand. Han er højt begavet, men vild, revolutionær og fransk. I „Dansk Sam-

---

*) I et brev (af 19. 4. 1861) fra Glahn ses, at Trier må have rådført sig med ham ang. spørgsmålet om at gå frivillig med i en kommende krig. Glahn skriver: »Min kære, gamle dreng! Der *kan ikke være tale om for dig* at gå frivillig med i krig, før du er færdig med din examen. Gør den færdig, så snart du kan, og er der da endnu tale om fare for fædrelandet, så gå i Guds navn — så føler du nok, hvad du skal gøre«....

fund" er jeg bleven hans modstander, og der har vi allerede leveret hinanden et par nydelige batailler.

„Så har jeg også begyndt at lede en lille børnegudstjeneste om søndagen, når pastor Boisen prædiker og således ikke kan gøre det. Den foregår i enkedronningens asyl og på hendes opfordring. Deraf har jeg megen glæde.

„Og så lever jeg som sædvanlig dygtigt sammen med de gode venner i „Lille theologicum“ så vel som de mange på kandidatmøderne hos Fenger. Men nu er jo ellers både Schrøder og Vagner og Dam bleven kandidater.

Mix Boisen.

„Hver tirsdag aften hører vi foredrag af Grundtvig over kirkehistorien. De afholdes i hans hjem. Han er for skrøbelig nu til at bevæge sig syndeligt ud derfra; men han prædiker dog endnu.....“

Den 28. april 1861 fortsætter han ovenstående brev med den frydefulde meddelelse om Herman Ankers forlovelse med Frede Boisens søster Marie

eller, som hun i vennekredsen kaldtes, „Mix“.

„Det er nu“, skriver Trier, „seks uger siden, det skete; sjæleglad rejste Anker over hals og hoved hjem straks efter for at hente sine forældres samtykke. Det har han nu fået, og vi venter ham snart herved igen.

„Du kan ikke tænke dig, hvor han er glad og lykkelig. Den sidste samtale, jeg havde med ham, skal jeg aldrig glemme... Det vidunderlige menneskes vidunderlige fryd! .....Jeg har aldrig troet, at jeg kunde blive så glad over et andet menneskes lykke. — Kun i seks uger har de kendt hinanden; han opholdt sig her i besøg hos Vagners; men i den tid så de rigtignok også hinanden daglig. De kære, lykkelige mennesker.

„Ja, hvilken glæde vi dog har havt af Ankers og Arve-

sens ophold hernede. „Den lille og den store bjørn“, som vi kalder dem. Hver morgen i vinter samledes Bågø og jeg med dem i deres fælles bopæl her ude på Vesterbro. Vi læste så et stykke af det ny testamente sammen på græsk og sang dertil et par salmer.....

„Så læste jeg kirkehistorie sammen med Bågø og Arvesen og bagefter lidt exegese sammen med Anker.....“

De to Nordmænd var straks bleven medlemmer af „Lille theologicum“ og blev optaget i „Dansk samfund“ og deltagere i „kandidatmøderne“. Ofte kunde Trier senere i et godt lag med lune fortælle om, hvordan Arvesen om morgenen, når Trier og Bågø kom, da lå på knæ foran kakkelloven og med udspilede kinder pustede på den ulmende ild, hvis lue lånte hans ansigt sit stærke, rødlige skær.

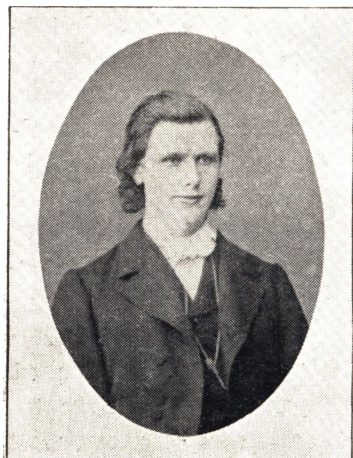
De to norske studenter blev således efterhånden helt og fuldt taget op i vennekredsen, som om de fra begyndelsen havde tilhørt den. Men også blandt andet godtfolk kom de; „der var altid stor rift om dem“.

Det ligger åbenbart Trier meget stærkt på sinde at skabe forståelse mellem Alb. Lange og Arvesen. De to, mener Trier, må kunne finde hinanden som venner og være med til at vække norsk folke- og kristenliv. Han kommer derved til i brevet at give en smuk omtale af Arvesen.

„Arvesen er en åndelig stærk og alvorlig natur, i mange stykker glimrende begavet, mageløs vittig og dertil skjald. Han er skarp i sine udtalelser og bestemt i sin tankegang... Hvad han har lært af Grundtvig, har han optaget helt i sig, det er alt hans ejendom, og det værger han som sit. Det er ikke fordi, han har læst så meget; ti han kom sent til bogen, og han har været meget legemlig svag; idet han forlæste sig, da han skulde være student, og blev overnervøs..... Hvordan han skal få sin examen, véd jeg ikke, han har endnu langt tilbage. De sidste måneder har han intet fået læst, og nu er han rejst over til Birkedal på Fyn.....Derfra vil han gøre en udflugt til Sønderjylland. Hvor vilde dog du og han have godt af at lære hinanden at kende, når blot I vilde komme hinanden venligt i møde...

Jeg kender Arvesen ud og ind, han kan være stærk som en bjørn, men han kan også være stille som et barn og blød som en kvinde. Jeg ved, så vidt mennesker kan vide sligt, at I deler tro, og så er eders uvenskab kun en utaknemmelighed mod vor fælles Gud og Herre.

„Hvad nu Anker angår, da véd du ikke, hvormeget godt der dog er at skrive om ham. Se blot på ham, hvor lyser

Ludvig Vagner.

det af renhed og kærlighed af ham. Jeg har endnu aldrig levet så meget sammen med et menneske som med ham, eller delt så meget med et menneske som ham. Hvert et minde om ham er mig kært og dyrebart. Du skulde vide, hvor meget jeg skylder ham. Ja, du: „Det er så yndigt at følges ad“.....“

Trier går nu videre i sit brev med at berette lidt om andre af vennekredsen:

Henrik Scharling har været på en lang udenlandsrejse, og så i Ægypten, helt nede ved Theben. Nu er han i Jerusalem. Og Bågø, som vel i den tid var ved at komme Trier nærmest blandt vennerne, han læser som Trier efter fattig ævne til examen. Ja Bågø, den skønne, ægte danske ven, „høj af skikkelse, men endnu højere af sind og tanke“, er bleven forlovet med en barndomsveninde.

Vagner, der nu er kandidat, er desværre stadig syg; men hvis Vagner magter det, så vil Trier bruge ham som manuduktør eller privatlærer nu under examenslæsningen; „ti, han er svært lærd, men alligevel så god af hjertet, at du ikke kan tro det“. Nørregård „Tusindfryd“ har det i denne tid strængt, forholdene i hans hjem er vanskelige... Han bor nu på Ehlers kollegium og skal om en måned op til embedsexamen.

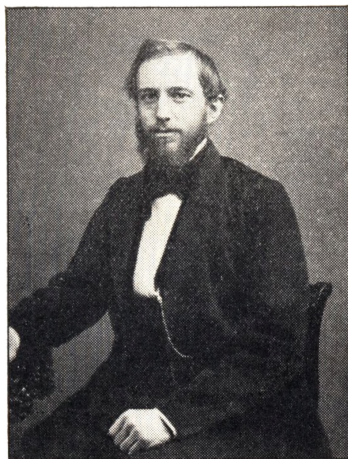
Også Hertel, den prægtige Hertel, så kæk og så flink, har havt sorg; hans yndige søster døde fornylig.

Schrøder er heller ikke rask.

Schousboe er bleven huslærer og rejste fra København tre mil op i Nordsjælland til sognepræst Scheller i Bloustrød for at være på landet med sit syge bryst. En gang imellem gør han et lille smut ind til vennerne, og da bliver der altid glæde.

Dam har også fået sin examen og er kommen alle de andre i forkøbet ved at tiltræde pladsen som hjælpepræst for Triers ældre præstevener, stiftprovst Glahn i Ålborg, hvad Trier er meget glad ved på vennens vegne. Tænk, dér er han jo også lige i nabolaget til biskop Kierkegård. Det skal især være Dams opgave at tage sig af menighedens fattige. Om nogle uger skal han ordineres.*)

Fætteren Otto Jacobsen „læser ved nat og ved dag; ak bare han ikke opslider sin bag“, ja sådan lød verset om ham ved deres fest, og det passer fremdeles godt; han venter at kunne tage sin embedsexamen til sommer.

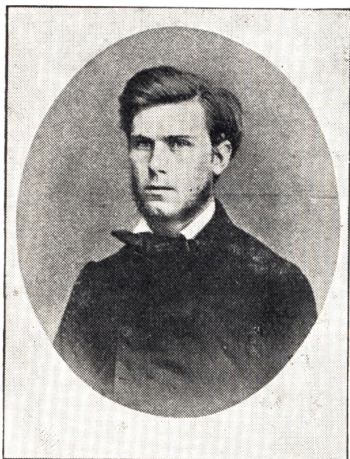

Julius Schousboe.

*) Af breve fra stiftsprovst Glahn til Trier får man bestemt indtryk af, at det har været den foretagsomme og varmhjærtede Trier, der har stået bag ved og fået forbindelsen bragt i stand mellem Dam og stiftsprovsten.

Glahn udtrykker sin glæde over, at Dam vil være netop hans medhjælper, skønt pladsen er besværlig og slet lønnet. Han ser en styrelse i, at Dam har det sind, at han i kærlighed vil komme og hjælpe ham med arbejdet uden af disse hensyn at skæve til højre eller venstre. Man aner Triers påvirkning. Glahn skriver senere i et andet brev: »Dam er et rigtigt rart menneske, og han er en god prædikant efter mit hjærte, så jeg må takke dig meget for din gode anvisning på ham. Han

Omtalen af vennerne slutter Trier med et lille glædesudbrud, der gælder hans syv år ældre broder Fritz, der nu var gift og deltager i faderens forretning som tømmerhandler: „Så må du vide“, hedder det, „at der hos min bror og hans kone er sket en stor, velsignet og glædelig forandring. Herren har besøgt deres hus. Du vil nu i deres hyggelige hjem ofte kunne finde samlet troende mennesker, der bekender, lovsynger og forkynder Herrens navn ... Fritz hører nu fuldkommen med til vor venne-

Markus Dam.

kreds, og ofte samles den nu hos ham, og han er så sjæleglad derved. Hvor havde vi det alle dejligt hos ham både jule- og påskemorgen. Vi samledes dér tidligt og sang vore salmer. Julemorgen holdt Arvesen dér sådan en udmærket lille tale, og påskemorgen læste Anker Grundtvigs „Påskeliljen“ højt for os, og så fulgtes vi allesammen til kirke.....

„Og nu min ven! Et hjærteligt far vel!

„Bevar mig altid i din kærlighed! og Gud holde sin hånd over os alle — så mødes vi nok, om ikke til sommer, så til næste sommer eller med hans hjælp en gang dér, hvor der er evig sommer.....

Din hengivne Ven

Ernst Trier.

„E. S. I aftes endte Grundtvig sine mærkværdige forelæsninger over kirkens historie. Hvor har han dog været

---

har sluttet sig til mig med så megen kærlighed, at det er en glæde at have med ham at gøre.«

Og atter i et senere brev: »Dam holder jeg bestandig mere af, kun var det ønskeligt, at han hverken var gift eller forlovet (grundet på den ringe løn); men dette sidste kan jeg alligevel ikke ønske, da hans kæreste er en elskelig sjæl.

os til megen velsignelse i denne vinter. Hvor står dog de folk sig selv i lyset, der intet vil lære af ham. Også hans prædikener har i vinter været så mærkværdig beåndede. Det sagde også enkedronningen, vor dejlige, gode enkedronning til mig i søndags, da hun i sit asyl vekslede et par ord med mig. Det er hendes vidnesbyrd med de manges, der har hørt ham.

„Tænker du aldrig på at komme herved til Danmark, sådan som Lyng og som Arvesen og Anker har været her... Du ved, at du skal være velkommen i vor lille vennekreds. Jeg tror, du vilde komme til at befinde dig godt herved.“

10.

Nordmændene drager hjem.

Hen på foråret gjorde de to Nordmænd sig rede til på ny at drage hjem. I „Lille theologicum“ blev de stærkt savnet, især havde Arvesens stærke personlighed gjort sig gældende til gavn og velsignelse for de andre. Han var ligesom Anker også bleven forlovet; men hans kæreste, Sofie, var norsk.

Anker rejste først, og lidt senere gjorde Arvesen sig rede til at følge efter; men da dagen kom for hans afrejse, gik han ud for at sige farvel til Fritz Trier (broder til Ernst) i hans hjem. Ved den lejlighed bragte han med et afskedsbrev til husets frue, Ida Trier, og skrev det ind i hendes poesibog.

De første vers lød således:

„Se, skibet iler nu rask fra havn,
de Nordmænd skal hjemad vende,
med sænket blik de fra agterstavn
sin afsked mod havnen de sende.

Farvellet er langt, men kort den stund,
ej rast eller ro til at mæle;
o, skib, o, vilde du et sekund
endnu dog i havnen dvæle.

Men fremad iler det skib så stolt;
det hjærte ej har for bønner,
ad vemodstanker det ler så koldt,
kun fremad, fremad det stønner.

Det ligner så ganske den travle flid,
hvor alt i sekunder måles,
hvor til at tænke der knap er tid,
hvor følelse kan ikke tåles.

Fremad er tidens vilde røst,
med damp og med vind til vinge osv.....

Om denne sang, hvortil der endnu ikke var nogen melodi, skriver Fritz Trier i mindeskriftet om hans broder, at han hyppig brugte at sige den frem, når der blev taget afsked med en eller anden god ven i hans hjem. Således også, da han i 1865 var med til Arvesens bryllup, og de kort før opbruddet sad i en lille vennekreds samlet dagen efter brylluppet i brudens hjem.

Da Arvesen hørte ham sige digtet til afsked, blev han meget forbavset, han havde fuldstændig glemt både versene, og at han havde skrevet dem. Fritz Trier sendte ham da senere en afskrift deraf.

Et årstid efter blev de seks sidste vers optaget i Bentsens og Foosnæs' norske sangbog. Der fandt Morten Eskesen dem og optog dem i sin danske sangbog. Versene passede til den melodi, Morten Eskesen havde skrevet til salmen: „Apostlene sad i Jerusalem“.

Med denne melodi er sangen da senere gået ud over landet, i det den nu med en lille forandring i første linie hedder: „Fremad er verdens vilde røst“.

Arvesen skal senere lejlighedsvis have udtalt, at den sang var noget af det bedste, han havde skrevet.

11.

Set med norske øjne.

Den 27. maj 1861 sender Lange svar på Triers udførlige vinterbreve. Det er Triers stærke og alvorlige ytringer angående „Grundtvig-ianerne“, der er faldet ham for brystet. „Jeg siger fremdeles“, skriver han, „at Grundtvig-ianismen ikke er sandheden, selv om jeg måske lidet nok véd, hvad den ellers er. Du må finde dig i at høre disse ord. Jeg kan ikke udtale mig anderledes for min samvittigheds skyld. Og jeg må have lov til at udtale dette uden forbehold ..... Men det skal ikke gøre noget skår i mit tros- og hjerteforhold til andre mennesker,..... jeg ved meget godt at skelne mellem person og anskuelse..... Men sig det, det vil jeg, at anskuelsen er usand..... og vil man fra sådanne meninger forandre de bestående indretninger i samfundet, de objektive former for livet, da går det ikke at tie stille, om folk end aldrig ..... er så kede af modsigelse.....“

„Men kære ven, vær du blot Grundtvig-ianer, og jeg ikke; det skal vi ikke plage hinanden med..... Vi følger det samme, vil det samme og mener i grunden det samme. .... Dette være da et ord én gang for alle“.

Han går nu over til at trøste vennen over den sendrægtige examenslæsning: „Jeg har den tro, at dine studenterdage bliver vel benyttede og vil bringe dig rigelig frugt for livet. Lad det så med examen gå mindre hurtigt og mindre vel, om så skulde være.“

Han beretter nu, hvordan han har gjort et bekendtskab, som han vænter sig overordentlig meget af. Det er med Christopher Bruun. Lange har gjort flere fodture sammen med ham. Han er vis på, at Trier vil synes godt om manden, og han glæder sig til en gang at føre dem sammen. „Foreløbig skal jeg hilse dig fra ham. Der er en følelsens og videnskabelighedens dybde hos ham, og der er en tankens kraft og klarhed..... Det har været mig en stor glæde at omgås ham.“

Lange skriver videre, at han er meget spændt på, hvordan det vil gå med adressen til omordning af det theologiske studium ved universitetet. Angående Triers ytringer om den truende krig, skriver han: „Ja, modig på krigen er du — jeg bekender — over forventning. Jeg ved jo godt, før du i dit brev siger det med denne morsomme fulde overbevisning, at du er en mundens, en ordets mand..... med din ild i ord og øje kan mangen ild antændes..... Ja, man måtte vel forsvare Norden ved Danevirke, om det bliver alvor; men lidet har jeg tænkt mig den mulighed, det må jeg bekende..... Tysken betænker sig vel; vi er jo bleven så vante til det evige præk i diplomatiet.“.....

12.

Trier og Scharling.

I brevene til sine venner rører Trier hvert øjeblik ved de spændte politiske forhold overfor udlandet. Det er klart, at han og vennekredsen med den mest levende opmærksomhed her fulgte med i begivenhedernes udvikling.

Som bekendt var Hall i begyndelsen af året 1860 atter trådt i spidsen for regeringen med den hovedopgave at bringe den langvarige strid med Tyskland og Slesvig-Holstenerne til ende.

Spørgsmålet kunde måske endnu den gang have været løst ved en deling af Sønderjylland; men denne løsning havde den gang kun såre få tilhængere. Man slog da ind på at hævde Ejdergrænsen og skille de tyske hertugdømmer ud. Men her truede krigen. Og i 1861 syntes den at stå for døren. Den blev kun undgået ved, at Hall bøjede af og gik til ny forhandlinger.

Der opnåedes dog kun, at den blodige afgørelse blev skudt ud et par år. Meget tyder jo på, at det for Danmark havde været langt bedre, om den uundgåelige krig var bleven modtaget i 1861 end i 1864.

Om disse tilstande og stemninger ved nytår 1861 handler et brev fra Trier til Vennen H. Scharling, som i disse år var på en flerårig udenlandsrejse i syden.

Han skriver bl. a.:

„...Det var en underlig nytårsnat for os; rundt om os rugede mørket. Far prøvede at være munter, men det vilde ikke gå. De to Nordmænd var hos os. Vi så på hverandre, da vi tog glassene i hånd. „Godt og glædeligt nytår!“ Vi sagde det så alvorligt og stille. I vore sjæle bode der underlige anelser. „Jeg bliver hos dig i nat“, sagde Anker, og vi gik op sammen.....

„Vi var næppe kommen ind i det ny år, så begyndte rygterne om krig og ufred. Og så kom forbundsbeslutningerne og de preussiske depecher. Alt varslede krig. Det lagde sig så tungt om os alle..... Vi så os om efter våben; nogle begyndte at danne skytteforeninger. Regeringen befæstede Danevirke, Fredericia og Als. Her på „Holmen“ arbejdedes der dag og nat. Vi så os om efter forbundsfæller, men alle vegne mødte vi rænker. Det så ud, som vi endnu, mens vinteren var inde, skulde have haft krigen over os. Det var under tunge og alvorlige stemninger, året begyndte.....

„Endnu ved vi intet om, hvad den nærmeste fremtid vil bringe. I tilfælde af krig vil jeg vel blive indkaldt, efter hvad jeg har bragt i erfaring; og jeg er nogenlunde beredt derpå. Jeg vil bede Gud give mig mod og styrke til at kæmpe med ære for mit fædreland. Ja, Gud holde sin hånd over os alle og over vort lille, dejlige fædreland!.....

„Med april måned er solen dog atter kommen frem..... Fra engelske blade fik vi oversat gode, kraftige artikler, hvori det hed, at stormagterne ikke vilde tåle, at Danmark bliver angrebet. Og nu er vi som sagt atter nogenlunde beroliget.“

„Også for vor lille vennekreds begyndte året strængt. „Tusindfryd“s familieforhold er meget strænge. Han er flyttet ind på Ehlers kollegium.

„...Dam har nu fået sin examen, men var så åndelig overanstrengt og nervøs, at han trods stor kundskabsfylde kun fik anden karakter. Både Schousboe, Schrøder og Vagner er syge; Hertel har mistet sin søster, han sad her i min stue og græd så bitterligt. Ja, hvor begyndte dette år dog tungt og alvorligt for alle os herhjemme.“

Trier fortsætter brevet med at skildre Ankers forlovelse: „Fra Stege kom Marie (Mix) Boisen (Budstikke-Boisens) datter fornylig herind. Du kender hende fra Halk..... Hun og Anker så så længe på hinanden, at da de en aften mødtes alene på Kvæsthusbroen, blev det alt klappet og klart imellem dem. Sjæleglad kom Anker hjem den aften. „I aften får du kun min lille finger“, sagde han, da han hilste på mig, „ti nu har jeg givet hele hånden bort“. „Å, jeg har været i himlen og set stjærnerne“, sagde han til mor. Han rejste straks hjem til Norge og fik sine forældres samtykke, og nu venter vi ham tilbage.“

„Ak“, — fortsætter brevsriveren lidt efter med udtrykket fra kunstnerfesten — „ak, bare jeg havde examen endt!“ Jeg læser, men kun lidt. Jeg kommer fremdeles lidt i „Dansk samfund“, men ikke mere i musikforeningen — dog i morgen aften, når Aug. Windings første symfoni skal opføres, går jeg derhen; jeg kommer heller ikke i studenterforeningen eller i theologisk forening. — „Ak, bare jeg havde examen endt“!

„.....Meget er forandret i det sidste årstid; mest og bedst i min broders hus. Det er blevet som et samlingssted for mange unge mennesker, mest af mit bekendtskab — mænd og kvinder. Både Fritz og Ida er meget forandrede, for nu har Herren besøgt deres hus; de kristelige livstegn spores så stærkt der. De er bægge så glade og lykkelige derved; de er bleven som helt foryngede“.....

Af et andet brev til Scharling fra omtrent samme tid fortæller han nærmere om sine examensstudier. Man kan ikke undgå et indtryk af noget vist stundesløst og mærkelig spredt over hans arbejde. Hvad der næppe skulde bringe ham synderlig fremgang. Han skriver således: „Jeg skriver breve ved lejlighed; men hver morgen læser jeg græsk med Arvesen, Anker og Bågø, tre til fire gange om ugen kirkehistorie med Arvesen og Bågø, en gang om ugen exegese med Anker, så har jeg theologicum at passe, et examinatorium har jeg begyndt på; med Schrøder læser jeg etik, så underviser jeg elleve timer om ugen, hvortil jeg må forberede mig meget. Så har vi fire: Anker,

Groth, Bågø og jeg begyndte at synge firstemmig. Om aftenen må jeg være hos mor, når jeg ikke er ude. Så må jeg også stadig se til Octavius Hanssen, som er syg.*) Søndagene har jeg gerne besat både formiddag og aften. Er det underligt, at jeg føler mig træt..... Men med alt det, synes jeg dog ikke, jeg får meget læst, så jeg er ofte mismodig med hensyn til examen.....

„Så må jeg fortælle, at „far Glahn“ var herovre en tid i efteråret. Han var herhjemme en aften sammen med sin kone. „Lille theologicum“ med kærester var her sammen med ham. Det var en såre skøn aften. Blandt de forlovede er nu også Bågø, det er nok en barndomsforelskelse, også Arvesen er bleven forlovet med en kæk 17 års norsk jente“.....

Brevet indeholder dernæst en meddelelse om, hvordan han på det store møde på Borchs kollegium var studenternes ordfører, som klager over den theologiske embedsexamen og over studenternes studium. „Jeg har fået svært megen ros for det foredrag, jeg holdt den aften. Jeg mener, at studiet står kun meget lidt i forhold til præstegerningen.“

Det var gået i venskabet med H. Scharling, som i det med Alb. Lange, Triers overgang til at blive discippel af Grundtvig fik det til at knage i sine sammenføjninger. Allerede inden Scharlings afrejse 1859 kom det til alvorlige forhandlinger mellem dem. De følte, at trods ubrydelig venskabsfølelse vilde meget nu komme til at skille dem; ti Henrik Scharling var en absolut modstander af Grundtvigs hele syn på kristendom og folkelighed. Især Trier tog sig denne adskillelse nær, ti Scharling var dog — som han i et brev udtrykker det — hans „ældste og trofaste ven“.

En gang imellem kan det ske, at de i brevvekslingen under Scharlings lange udenlandsrejse strejfer ind derpå — fra Scharlings side mest i halv spøgefuldst form. Således skriver han d. 8. febr. 1860 „fra Nilfloden“: „Nu er jeg skilt fra dig, og Gud må vide, hvor lang skilsmis­sen skal

*) Af en hårdnakket ischias, der tvang ham til at tage en længere kur ved et tysk badested. Nu var han kommen hjem.

være; men hvad jeg véd, det er, at min hengivenhed for dig, den er uforandret den samme, skønt jeg har en lumsk mistanke om, at du nu efter min bortrejse, da det sidste bånd brast, som kunde holde dig tilbage på fornuftens bane — helt og holden er bleven til en brølende Grundtvigianer, der går omkring og søger, hvem den kan opsluge“.

Ved en anden lejlighed bruger han om vennen derhjemme udtrykket en „wuhlende (ophidsende) Grundtvigianer“.

Disse noget skrappe, ironiske udtryk ses af brevene at have virket noget misstemmende på Trier. I et svar (3. maj 1861) tager han til genmæle: „Ja, meget har forandret sig; men jeg er ikke bleven nogen „wuhlende Grundtvigianer“, som du skriver. En discipel af Grundtvig det er jeg, og det var jeg, allerede før du rejste; men „wuhlende“ det er jeg ikke bleven. Jeg er glad over at eje det meget gode fra Grundtvig, altfor taknemmelig mod vor Herre derfor til at blive „wuhler“. Eller synes du, det er et tegn derpå, at jeg har søgt besindigt at føre examens-sagen frem mellem professorer og studenter, før bondevennerne fører den frem på rigsdagen. Jeg har fået megen ros for besindig optræden og det ikke alene af Fenger og Blædel, men også af Fog og Paulli, der har taget sig af den sag..... Nej, min ven, du er i det stykke fejl underrettet. Spørg blot Båge!“

Herpå svarer Scharling (30. aug. 1861). Han begynder atter på spøgefuld vis:

„Gamle ven!

„Når jeg kalder dig gammel, så vil jeg ikke dermed sige, at du er bleven gammel fornuftig; ti det er vist synd at beskyldte dig derfor; men når jeg tænker på, med hvilken olympisk majestæt du rystede dine kronidelokker mod mig, fordi jeg havde kaldt dig en — ja lad mig ikke gentage ordet, ti da var din vrede i stand til at vågne på ny. Når jeg da tænker derpå, så véd jeg ikke bedre end at påkalde hele vort gamle venskabs ælde for atter at formilde dig.

„Dog, spørg til side! Jeg vil kun hermed sige dig, at hint

ord var kastet hen i et overgivent lune og ingenlunde beregnet på at tillægges nogen særlig alvorlig betydning.

„Jeg ser imidlertid, at det virkelig har såret dig, og jeg tilbagekalder det derfor gjerne, idet jeg tillige afgiver den erklæring, at selv om du virkelig en gang skulde blive en brølende eller wuhlende Grundtvig-ianer, så håber jeg dog, at du alligevel vil vedblive at være min inderlig kære, trofaste hjærtensven.“

Imidlertid rykker jo tiden for den både frygtede og afskyde embedsexamen nærmere. Triers muntre flagreliv fyldt af de skønneste ungdomsdrømme og idéer må nu afbrydes for den forhadte examenslæsnings skyld. Det er ham en uhyre overvindelse. For H. Scharling må han udøse sit hjærte, skønt han godt ved, at vennen, der fik udmærkelse til sin embedsexamen, slet ikke betragter den med samme øjne som han, ja, véd, at han vil blive „rasende“ ved, hvad han nu vil skrive. Det må dog frem.

„Hos mig er det ikke lysten, der driver værket“, skriver han således, „nej, mens jeg nu skal læse til examen, da bliver jeg dreven som en stud henad vejen af denne asensagtige pligtmæssighed; mange gange er jeg grædefærdig over, hvordan jeg for denne tossede examens skyld så uværdigt må *jaske* alt det dejlige ofte ophøjede stof af. Jo dejligere dette studium er, desmindre tåler det dette nederdrægtige examensjaskeri. Kan jeg blot gå uskadt gennem ilden, kan jeg blot bevare min kærlighed til studiet, at det ikke bliver mig forjasket ..... kan jeg blot bevare min friskhed i ordet, som er det eneste våben, hvori jeg ønsker mig færdighed, og først og sidst: må det ikke hæmme min kristelige livs- og oplysningsudvikling, så skal jeg endda være glad.

„Ofte bliver jeg helt bange for, at jeg her skal tage skade. Jeg betragter denne examenslæsning som noget ligefrem farligt, og jeg er som en fugl indestængt i bur... Så længe jeg endda kan bevare mit friske mod, går det vel an, men undertiden ængstes jeg for, om det også kan trives her i dette fangehul.....

„Nå så meget kan du da forstå, at jeg har lukket mig

helt inde og går ikke ud mer hverken til musikforeningen, dansk samfund, store eller lille theologicum o. s. v., o. s. v. Jeg går i sæng kl. 10 og står op kl. 6, og efter et bad læser jeg kirkehistorie, derefter nytestamente med Vagner (hver dag), så de systematiske fag med Skat Rørdam og de exegetiske med Vagner. Kun Lørdag aften vederkvæger jeg mig ved sammen med Bågå og Hertel at læse gl. testamente på dansk.

„Hovedpinen plager mig; kun lidt kan jeg dagligt læse, så hvordan jeg skal blive færdig, og hvordan det skal gå mig til examen, det ved jeg virkelig ikke. Men hvad det gælder om er blot at blive færdig, færdig og dog endelig en gang komme ud af denne forbandede trædemølle..... Ak, kunde jeg dog blot lære dette ene at lægge hele sagen i Guds hånd og stole på ham“.

Som svar på dette noget klagelige brev sender vennen Henrik S. ham en munter og frisk skylle:

„Erlangen, søndag morgen d. 24. novbr. 1861.

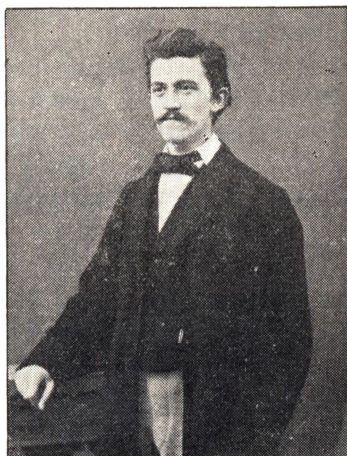
„Kære ven! Tillad, at jeg begynder med at skælde dig dygtig ud. Jeg antager ikke, det skal blive en vanhelligelse af søndagmorgen, men at det tvært imod må betragtes som en god kristelig gerning.....

„Er det en måde at tale om den højtagtede theologiske embedsexamen på, således som han taler om den i sit sidste brev! Må han ikke skamme sig, at han i stedet for at samle alt sit mod og sin kraft og i god tro til Vorherre gå til sin gerning, sætter sig hen og hyler og jamrer som en gammel kælling! Han taler om sit svage hoved, men skulde fejlen ikke snarere søges i hans svage vilje! Hvad vilde han tænke om den matros, der, når stormen nærmer sig..... stikker hænderne i lommen og begynder at tudskråle over det „asensagtige“ vejr!

„Ja, har man nu nogen sinde hørt så galt, at han kalder den højtagtede theologiske embedsexamen for en „asensagtig“ examen! Han skulde snarere tænke over, om der ikke skulde være et andet subject, om hvem han med større ret kunde anvende udtrykket „asensagtig“.

„Se så min ven! Det var nu tordenvejret, og jeg vil nu råde dig til at sunde dig lidt ovenpå denne plaskregn; stop din pibe og — inden du læser videre — må du helst hellige en halv time til rolig og lidenskabsløs overvejelse af det foreliggende.“

Den treårige adskillelse, som Scharlings udenlandsrejse afstedkom, og den overordentlig stærke ændring i hele Triers livsopfattelse bragte alligevel de to venner på afstand af hinanden. De fik i lange tider meget lidt med hinanden at gøre, og brevveksling og omgang ophørte. Da Scharling senere, først i „Ugeblad for den danske folkekirke“ og senere i selvstændige skrifter, trådte i skranken mod den Grundtvig-ske anskuelse, opførte dette i høj Grad Trier, og han kunde da nok på tommandshånd tale stærke ord om sin gamle ven. Men selve venskabet lod sig ikke udrydde.

Henrik Scharling, 1862.

Da Triers bryllup flere år senere fejredes ovre i Dalum præstegård, sad gamle fru Bella, Triers moder, ene hjemme i det gamle hjem på Vesterbro. Hun var for svag til at være med til festen. I skumringen ringede det på hendes dør. Der stod Henrik Scharling og bad så forunderlig stille, om han denne aften måtte have lov til at gå op på Ernst's værelse og sætte sig lidt der. Han blev længe deroppe ganske stille uden at tænde lys, hvorpå han igen forsvandt lige så stille, som han var kommen.

Så gik der lange år uden nogen personlig forbindelse imellem de to fordums så fortrolige venner. Deres virksomhed som deres omgangskredse var yderst forskellige.

Men da — på deres ældre dage — skete der igen en tilnærmelse som bekræftelse på det gamle ord: „Aldrig briste, skønt de brage, rosenbånd fra ungdomsdage“.

Til Scharlings sølvbryllup d. 28. maj 1893 blev Trier indbudt. Stor, næsten jublende var hans glæde, og end mere øgedes den, da Scharling lovede samme sommer at blive hans gæst. Hvor blev alt dog med den største iver og omhu forberedt til modtagelsen på højskolen i Vallekilde; alle de mange, der hørte med til hans store husstand, blev efterhånden draget med ind i forventningens spænding. De følte det hver og en, som om der i dag timedes huset en stor glæde.

Dermed var venskabet fornyet trods alle blivende modsætninger i deres anskuelser.

Dog inden et års tid derefter var forløbet, var både Trier, Scharlings hustru og en datter, han havde haft med som ledsager på Vallekildeturen, afgået ved døden. —

13.

Grundtvigs 50 års jubilæum som præst.

Vinteren 1861 holdt meget længe ud; det var, som det slet ikke vilde blive vår. Først i sidste halvdel af maj mældte varmen sig endelig. Netop i disse skønne dage indtraf Grundtvigs 50 års præstjubilæum, nemlig d. 29. maj. Træer og buske stod i deres første fine vårdragt.

Det blev en stor og en skøn fest, og var der nogen, der havde travlt med forberedelserne, da var det i sandhed Ernst Trier og med ham hele „Lille theologicum“. Trier var da også blandt dem, der havde underskrevet en indbydelse til at lade slå en skuemønt til lejligheden. På den ene side skulde ses Grundtvigs brystbillede, mens der på den anden side skulde findes „en kort og fyndig udtalelse, hvori hans store oplysning om troen og dåben erkendes“.

Festen begyndte med gudstjæneste i Vartov, hvis kirke dog var alt for lille til at rumme alle dem, der var strømmet til for at være med. Men i Grundtvigs hjem på Gl. Kongevej dér var der plads, idet man havde skaffet et mægtigt telt og rejst det i haven. Det var på det herligste smykket med kultegninger, som malerne Constantin Han-

sen, P. Chr. Skovgård, Kyhn, Laub, Rosenstand og Ley havde udført. Der var især en række portrætter f. ex. af Kædmund, Ansgar, Absalon, Luther, Hans Tausen, Kingo, Brorson, Balle o. fl.

Festen forløb herligt.

14.

Om det nordiske Kirkemøde 1861 og Triers 2. Norges-rejse.

Men nu begyndte tankerne så småt at sysle med forberedelserne til det næste store nordiske kirkemøde, som denne gang skulde finde sted i Kristiania. Mange af vennekredsen havde god lyst til at komme med; men det var jo ikke nogen helt billig tur, selv om dampskibsbilletterne var for mødedeltagerne nedsat til halv pris.

Blandt de, der gjerne vilde med var L. Schrøder; men også for ham kneb det med mønten; dog den altid virksomme Trier vidste råd, han henvendte sig til „Berlingske tidende“, hans bedstefaders gamle blad, og fik ordnet det sådan, at Schrøder fik overdraget at skulle skrive breve om mødet, som mod god betaling skulde overlades bladet til offentliggørelse. Dette var en god hjælp for Schrøder. Trier måtte ligeledes „ad extraordinær vej“ hjælpe stiftsprovst Glahn med. Han havde for sént besluttet sig til rejsen. Trier skaffede ham dog billet.

Også Vagner lykkedes det at komme med som brevskriver til et blad; men for Trier var der foreløbig ingen udsigt. Han klager sig for Lange (30. juni). Blot han dog kunde komme med til mødet; læse kan han alligevel ikke, dertil er hans hovedpine altfor slem. Han talte med moderen om sagen; men hun rystede på hovedet. De havde vist ikke råd, og han burde tænke på examen. Men da træder hans fader pludselig til, og — til sønnens store overraskelse hævder han, at Ernst burde tage med; han skulde nytte sin ungdom og ikke lade de stærke indtryk, som et sådant møde bød på, gå fra sig.

Men nu kommer dertil, at skal han til Norge, da må han også op til vennerne i Lillehammer, og dette vil jo straks fordyre rejsen en del. Lange holder sommerferie i sit hjem og er endnu svag efter en slem lungebetændelse. Ham må han besøge. Denne rejse blev efterhånden en af Ernst Triers „europæiske nødvendigheder“, og så går den naturligvis igennem. „Hurra!“ skriver han til Lange. „Jeg er mageløs glad ved den blotte tanke derom“. Han beder Lange om mulig få ham indkvarteret på et sted, hvor han kan få frit lov til at røre sig og indrette tiden efter sit eget hoved. Men pengene! Ja netop i sidste øjeblik får han en ordning med „Lolland-Falsters stiftstidende“. Han skal skrive breve fra mødet til bladets søndagsnummer. Derved vil han kunne tjæne omtrent til halvdelen af rejseudgifterne.

Dermed er dette slemme skær klaret. Han meddeler nu Lange, at han har bestemt sig til at tage af sted allerede den 24. juli, skønt mødet først skal afholdes den 29.—31. Han vil bruge dagene før mødet til at besøge forskellige deroppe. Efter mødet vil han så besøge Arvesen, Anker og Lange foruden billedhugger Borchs, komponist Lindemann og adskillige andre.

Lange skriver omgående og beder ham bo hos sig på hans hybel; ti der vilde Trier kunne få lov til at røre sig frit efter sin lyst. Lange har nemlig bestemt sig til trods sin svaghed efter sygdommen at ville med som deltager i mødet.

Om rejsen derop beretter Trier i et brev til faderen:

„...„Viken“ var kun et lille skib, og der gik store bølger i Skagerak, og der var mange mennesker om bord..... Vi sad derude på dækket under åben himmel og så solen gå ned „bag rosenskyernes volde“, mens stjærnerne kom frem. Vi rejsende lagde os til sidst rundt om på dækket mellem hverandre; kun de gamle kunde komme til køjs. En del sad og hørte til, mens vi unge sang i en uendelighed; men omsider var dog de fleste forsvundne. Anker sad hos Mix, og hun sov ind i hans arm. Jeg fik mig lagt uden for kahytsdøren for dog også at få lidt ro.

„Kl. halvtre vågnede jeg ved at høre Danskerne synge morgensang på dækket. Jeg kom op og hilste som de andre dagens frembrud med sangen: „Den signede dag med fryd vi ser, af havet til os opkomme“.

„Da solen lidt senere tittede frem over Gøteborg, sang vi: „Morgenstund har guld i mund“. Men da vi atter forlod Gøteborg, og solen nu stod højt på himlen, da blev det: „I al sin glans nu stråler solen“.

„Dog, snart måtte vi holde inde; Skagerak vuggede, og hvor regnede det! så da vi nåede op ad Norge til, svømmede alle mulige bestanddele i skøn forening hen ad dækket. Også jeg måtte ofre til de vrede havets guder.

„Da klokken endelig var 11 om aftenen, samledes vi igen på dækket, trætte, våde og ynkelige. Vi var nu i nærheden af Kristiania, og vi mandede os nu op og sang: „Dejlig er jorden“.“

Vennen O. Arvesen føjer til på foden af brevet: „Ernst er kommen. Han er, som han var, på snurbarterne nær. Men dem klipper jeg af ham i søvne. Jeg selv lever ikke så ilde. Har været „i vand“ i tre uger og er nu hos min kæreste, som heller ikke er så ilde. Nu skal jeg med til mødet, hvor der er håb om både ånd og vind foruden vand.....“

Den skildring og omtale af kirkemødet i Kristiania, som Trier sendte til Loll. Falsters stiftstidende, kalder han i et brev til Lange for Grundtvig-sk, og det kan vel også nok passe. Han vurderer og omtaler, hvad der på mødet skete, ud fra sit bestemte stade som Grundtvigs lærling.

Han begynder skildringen med at påvise den mærkelige kendsgerning, at det næsten kun var Grundtvig-ianere, der rejste med derop. Dem var det, der havde været ivrige for at faa mødet i stand, og uden dem var det slet ikke bleven til.

Mange af dem med kendte navne var med om bord, skønt det jo var flere dage før mødet. Han nævner P. Chr. Kierkegård, P. A. Fenger, Fr. E. Boisen, E. Glahn o. m. fl.

Hvor var det dog tomt og mørkt, da de om aftenen silde kl. 11 lagde til ved bolværket i Norges hovedstad. Kun

ganske få havde ulejliget sig med at byde gæsterne velkommen, og de enkelte var nærmest Kristianias få Grundtvig-ianere. Som svar på Danskernes sang, istemte de dog et kraftigt hurra.

De norske venner af Grundtvig lever under strænge forhold, folkestemningen og strømmen er dem imod. Nordmændene ser mørkt på livet og på kristendommen. De synes at glemme den glæde, Vorherre skænker sine troende, over den sorg, som mennesket skaber sig selv. Hans Nielsen Hauge, den norske opvækkelsesprædikant havde mest øje for den kristelige tugt og bod, og den indskærpede han sine landsmænd. Trier udvikler nu, hvorledes Haugianerne, der oprindeligt mødte den stærkeste modstand fra universitetet, nu om dage netop her ved den lærde højskole havde sine ypperste forkæmpere navnlig i de to ansete professorer, Johnsen og Caspari. Den sidste dog nærmest Luther-sk orthodox. Bægge er lige rede til at bekæmpe den kirkelige oplysning fra Grundtvig, den som i Norge særlig føres frem af præsten Wexels og en skare skolemænd med Ole Vig i spidsen. Men det vidste og ventede de alle, at på dette møde vilde det gælde en kamp; og for denne sags skyld var det, at de mange stævnede sammen, både fra Danmark og fra de trange norske fjælddale.

At der naturligvis også var en del, navnlig Svenskerne, der ønskede at holde mødet på mere neutral grund, må indrømmes; men de gled efterhånden ud af spillet.

At Trier efter sin afgjorte tilslutning til Grundtvig med liv og sjæl var med i et sådant opgør er en selvfølge.

Den første mødedag gik nærmest med gudstjeneste og en udredning af de tre landes kirkeforhold siden det sidste møde i Lund.

Næste dag indledede Nordmændene; og det gav anledning til et foreløbigt sammenstød; men det blev afledet ved, at Danskeren Kalkar drog missionsagen ind i forhandlingerne, det var hans ønske, som støttedes af Svenskerne, at danne en fælles nordisk missionsvirksomhed.

Kalkars indlæg havde nær kvalt den påbegyndte men-

ingsudveksling om det brændende spørgsmål. Det sattes nemlig under afstemning, om man udelukkende skulde forhandle Kalkars missionstanker, eller man skulde udvide forhandlingen til at omfatte nordiske kirkeforhold i almindelighed.

Dette var mødets mest spændende øjeblik.

Missionen sejrede; og Grundtvigs venner anså dermed slaget for tabt.

Dagen var til ende; og Danskerne gik meget mistrøstige hjem fra mødet.

Men mærkelig nok: Det, hjertet er fuldt af, løber mund-
en over med. Trier påviser, hvorledes det netop her gik således. Den norske præst Wexels havde indledet med et foredrag, der i mangt og meget samstemmede med, hvad Grundtvig havde gjort sig til talsmand for. Efter ham kom den norske stiftsprovst P. Jensen, der vilde bevise ud fra skriften, at Grundtvigs opfattelse af trosordets stilling og betydning var noget fuldstændig nyt i kristenheden, og da der en gang for alle intet nyt føjes til den gamle kristendom, så måtte dette være falsk.

Nu optrådte Fr. Boisen (Budstikke-B.) med det inderligste, varmeste vidnesbyrd om, at opfattelsen af trosordets stilling ikke var en ny slags kristendom men blot en ny velsignet oplysning om den ene ægte og gamle kristendom.

Det var klart, det snævrere forhandlingsæmne var sprængt og forhandlingslederen var klog nok til at give rum for, hvad der trængte på, og nu åbnedes alle sluser. Både præster og lægmænd havde ordet; fra dansk side kan her af de sidste nævnes den blinde Jens Dyrholm og Peder Larsen, Skræppenborg. Det var vistnok efter at sidstnævnte under temmelig højroset indsigelse fra de norske pietister havde talt, at følgende hændte, således som traditionen i den Trier-ske kreds har opbevaret det: P. Rørdam træder hen til Trier, der var kendt for sin stærke sangstemme, og udtaler med høj røst de frimodige ord: „Trier, stem op med „I alle de riger og lande“; vi skal vise dem, at vi stikker ikke op for bollemælk.“

Om Rørdams opfordring blev efterkommen, savner jeg desværre oplysning om.

Det egentlige „slag i sagen“ faldt dog efter Triers opfattelse først på mødets sidste formiddag, og det var den danske præst Vilh. Birkedal fra Ryslinge, der leverede det. Trier vil dog ikke påtage sig at gengive det; det er om trent umuligt, men han sammenligner hans ord med kølle-slag, der ramte, hvor de skulde, dér og intet andet sted.

Vilhelm Birkedal.

Hans ildfulde ord var som et tordenvejr, der rensede fo'r gennem salen. Nu kom der endelig frisk luft. Det ord, som skulde siges, var sagt.

Da Birkedal sluttede, trådte ordstyreren frem og bebrejdede ham i stærke ord, at han havde sprængt mødets program. Dog herimod rejste sig den kraftige norske præst Lyder Brun fra Nordre-Houg. Birkedal fortjente ingen bebrejdelse, sagde han, for dette begejstrede, bevægede foredrag.

Forsamlingen var i den største bevægelse. Mødets leder lod atter tage en afstemning om, hvorvidt man skulde holde sig til missionsspørgsmålet, eller man skulde følge Birkedal og hans meningsfæller ud i fri forhandling. Atter herskede der den største spænding; men til alles overraskelse blev dette sidste nu vedtaget. Kampen om Grundtvigs kirkelige oplysning stod atter på dagsordenen. Dette kunde kun opfattes som en stor og betydningsfuld sejr for sagen.

Kampen bølgede nu frem og tilbage under hele den sidste del af mødet men — stadig efter Triers opfattelse — dog på en sådan måde, at den sejr, der med Birkedal var vunden, den blev fastholdt til det sidste.

Trier slutter med de ord: „Kampen for den kirkelige oplysning var ført. — Ordet, som skulde siges, var sagt...“

„Det var en dejlig morgenstund, da jeg fra dampbåden senere så Kristiania forsvinde for mine øjne. Alt samlede sig til et hele for mit blik. Ja, da jeg med det samlede indtryk af hele kirkemødet stod der i agterstavnen under det norske, unge frihedsflag, som den unge morgenluftning bevægede hid og did, da sang det i mig: „Sol er oppe“!

Ludvig Schrøder nævner i sin bog om Trier lejlighedsvis, at Trier på kirkemødet sluttede bekendtskab med den ejendommeligt begavede og bundalvorlige norske student Christopher Bruun. Det var på én af udflugterne fra Kristiania. Som overalt var Trier også her meget ivrig optaget af at vinde denne ny ven for Grundtvigs tanker. Også Schrøder blev her kendt med Bruun. Bekendtskabet skulde senere fortsættes.

Foruden det store møde og oplevelserne dér var der meget andet, der kunde optage Trier. Der var besøget på herregården Rød ved Frederikshald hos Hermann Ankers forældre, hvor han tilbragte fem herlige dage, og der var besøget sammen med Olaus Arvesen hos dennes svigerforældre på Grefsvig ved Frederiksstad; i sin begejstring synes han endnu ikke at have befundet sig så vel nogen steds i Norge som her. Skipper Stangbys er ypperlige mennesker, og hvor er datteren Sofie dog dejlig! Vist den skønneste kvinde, han endnu har set.

Hertil kommer så de mange småbesøg hos de talrige venner i Kristiania, navnlig må her nævnes billedhugger Borch. Men over alt dette står dog måske alligevel den længere udflugt til Lillehammer, hvor han blev modtaget med åbne arme.

„Det var kronede dage“, skriver han i et brev til Lange kort efter hjemkomsten. Også Birkedal med døtre, Egede

O. Arvesen og Sofie.

Glahn med flere gæstede ved den lejlighed Lillehammer. Glahn og P. A. Fenger bode hos Langes.

Flere dage tilbragte Trier her med at genopfriske minderne fra den første uforglemmelige Norges-rejse, som jo her havde sit egentlige brændpunkt.

Intet under, at rejsen kom til at strække sig over en hel måned, så han først atter kom til København den 24. august. Tilbagevejen havde han gjort over land med kortere ophold i Frederikshald, Strømstad og Gøteborg. Hjemmet var smykket med blomster til hans modtagelse; og få øjeblikke efter var han midt inde i „Vartovs glade menighed“. Så følte han sig først rigtig hjemme igen.

15.

Eftervirkninger fra Kirkemødet og lidt mer.

Venerne havde ofte drillet Trier med, at han nok kom hjem som forlovet med Albert Langes søster Hanne. Det skete dog ikke; men alligevel kom dette kirkemøde til at gribe dybt ind i Langernes familieliv; ti her traf Albert Lange for første gang sammen med den Birkedal-ske familie, hvorfra både han og senere broderen Johan Lange skulde hente deres hustruer. Birkedals ældste datter Georgia havde sammen med sin far og måske flere af familien gjort turen med til Lillehammer, og dér har de måske truffet hinanden; men det var dog først senere under et forlænget ophold i Kristiania, at gnisten tændtes.

I dybeste fortrolighed skriver Lange derom senere til vennen, hvorledes han kom fra en af sine bedste studentervenners dødsleje og „tilfældigvis“ havde fået besked om, at frøknerne Birkedal var væntet med toget, og næste formiddag gik jeg op til Kjærulf og traf ganske rigtig dér Georgia B. „Herren være lovet!“ udbryder han. „Ja, han velsigne og bevare os! — Så fulgte jeg hende til skibet og så hende rejse. Du kan ellers nok tænke dig til, at det er

lidt underligt med den lange tid til næste sommer. Jeg var kun sammen med hende dér et par timers tid.

Senere har Lange fået prægtige små takkebreve fra „Birkedal-erne“. „Der var også et ganske mærkeligt lidet brev fra Glahn — et prægtigt brev! Alle derhjemme likte ham overordentlig godt. Også den gamle P. A. Fenger har takket og sendt sit portræt. Ganske udmærket ligner det“.

Under samværet med Trier men førend Langes sidste afgørende møde med Georgia B. havde han betroet sig til sin danske ven, usikker og uvis som han var.

Trier skrev kort efter hjemkomsten et slags opmunt-ringsbrev til Lange og fortæller blandt andet, at Georgia B. er ældre, end hun på dem havde gjort indtryk af. Hun er fyldt 19 år.

Han meddeler videre, at „far Glahn“ under et besøg ved hjemkomsten havde udladt sig med, at han havde „op-daget alt“. „Han fortalte mig om nellikerne, bag ved hvilke der skjulte sig en lille bly for-glem-imej. Han havde iagttaget, hvordan frk. Birkedal havde opdaget den. Og da skibet havde lagt fra broen, og man ikke mere kunde se denne, havde hun ganske stille gået bort fra sel-skabet, ned i kahytten. Hun trængte vist til at være ene med sine egne tanker, mente Glahn.

„Kære ven! Den fugl må du ikke lade flyve; synes du, den er fløjten bort, så flyv du efter og led den op hernede mellem „roserne bag klitternes rad“! Ja Gud velsigne dig og lede her din fod på sine veje!..... Skulde der nogen sinde være en lille hilsen af en eller anden beskaffenhed, som du vilde have over til Birkedal-erne for at vise, at du har dem i minde, da vil jeg med største glæde påtage mig at være mellemmand. Jeg kommer ofte sammen med flere af Birkedals familie, så jeg har nemt ved at få noget over til Ryslinge, enten det så er breve eller pakker“.

Herpå svarer Lange (21. oktbr. 1861), at det kunde jo være, at han fik i sinde at benytte sig af det gode tilbud; men det vil blive en såre vanskelig sag for ham at få sammensat de nødvendige ord, der skulde følge en sådan pakke. For „respekten er stor, ser du. Mere vil jeg ikke

sige, og det, jeg alt har sagt, skal du ikke fortælle til dig selv en gang..... dersom din venstre hånd herom véd, hvad din højre gør, vil jeg ikke like det.

„Jeg har, som jeg skrev, også fået brev fra Glahn — den skælm, som jeg af dit brev ser, han er.....“

Kort efter Langes hjemkomst til Lillehammer tog han (12. jan. 62) mod til sig, fik en pakke — med billeder af norsk bondeliv — gjort i stand. Den skulde være til Georgia Birkedal, men der medfulgte også et brev til Georgias far, Vilh. Birkedal. Han sendte bægge dele til Trier og beder ham pakke det om, blot det sker hurtigst muligt. Du har jo ikke nødigt at læse de ord, som ligger inden i; men billederne må du godt se“.

Trier udførte omhyggeligt dette hverv for sin ven og fik senere at vide, at der var kommen svar til Lange.

En dag traf han ved udgangen af Vartov kirke Vilh. Birkedal. „Goddag!“ udbrød denne og rakte Trier hånden. „Hvor var det nu, at vi sidst sås?“ „Det var nok på Lillehammer“, svarede Trier, og nu fortalte han om familien deroppe, om Langes sygdom og nylige helbredelse. Han føjede til: „Og så er der jo kommen brev fra Ryslinge“. „Nå“, sagde Birkedal, „så var det måske det, der gjorde ham rask“.

Efter denne lille skæmt hilste han og gik.

I efteråret 1861 var Lange atter bleven syg; han havde hele somren været mer eller mindre dårlig. Denne gang var det en heftig nervefeber, og han blev indlagt på hospitalet. Der sendte Trier ham et lille trøstebrev (30. november 1861).

„.....Så har atter den slemme sygdom gæstet dig, min kære Albert. Hvor det dog gør mig inderlig ondt. Jeg vilde så gerne skrive dig et par ord til trøst; men det er ikke så let at *skrive*, når hjertet gerne vil *tale*.....

„Herhjemme har vi også haft sygdom; mor har været alvorlig syg; i syv uger har hun været bundet til sengen og lænestolen; nu kan hun dog atter færdes i huset; hvor var hun tålmodig og mild under sygdommen.

„Ja, det er til sidst troen, det kommer an på, den fulde

og faste tillid til Gud fader, almægtigste, han der råder for alt og alle..... Vorherre lærte os jo også at bede til ham, at hans vilje må ske her på jorden, som den sker i himlen. Deroppe bøjer alle de hellige engle sig for den, og sætter sig ikke imod den men takker for den. Men her, ak! vi er så ofte tilbøjelige til at sætte vor kødelige egenvilje op mod hans fadervilje, skønt vi så godt véd, at når hans fadervilje råder, da sker det allerbedste..... Gid hans fred og glæde rigtig må bo hos dig og lægge sig om dit hjerte!

„Hvad mig angår, da lever jeg meget stille og roligt mellem bøger, manuduktører og undervisning. Men hver uge kommer den velsignede søndag, hvor „tusindtunget Herrens tale da genfødes på vor jord“. Jeg er atter med i den dejlige gudstjeneste i Vartovs „glade“ menighed, ja de dejlige timer „hvor under sang med det vingede ord, sjælen af by over stjærnerne fo'r“.

„Søndag eftermiddag samles som sædvanlig vennerne hos mig og blandt dem nu også Frede Boisen, min broder med hans yndige hustru og undertiden frk. Mejer, som vi kalder „Else“, og dertil sommetider også Fr. Bruhn*) og sådan bliver søndagen da en rigtig hvile- og helligdag; „men det er søndagsklage: den tit var en Mariedag kun efter Marthadage“.

„.....Grundtvig fortsætter sine forelæsninger i hjemmet. I tirsdags var Peter Fenger med. Tænk, den gamle mand.

„Jeg talte i dag med P. Fenger ved kirken, for når han ikke prædiker til højmesse — ja selv om han skal prædike til aftensang, er han altid med i Vartov. Og nu møder han hver eneste torsdag aften, går den lange vej tre kvarters gang ud til Grundtvig for at høre dennes mageløse kirkehistoriske foredrag. Peder Rørdam kommer også; han har endda over en mil fra Lyngby. Han kommer gerne for sént, og så er han i vinden, for Grundtvig morer sig over, at man straks kan høre ham, når han kommer med sine knirkende støvler. Jeg har også været sammen

---

*) Senere gift med »Else« og bosat som borgmester i Viborg.

med ham en aften ude hos Grundtvig. Det var noget af det morsomste at se ham dér. Han har rigtig sit frisprog dér. Grundtvig morer sig og ler i det uendelige af hans pudsige indfald.

„For nylig mødte jeg P. Fenger på gaden. „Nå, hvordan går det?“ spurgte han. Jeg begyndte jo at klage mig. „Vær De ganske ubekymret“, sagde han, „læs De kun så godt, De kan. Når somren så kommer, går de bare op til examen, enten De er færdig eller ej, og lad De blot Vorherre sørge for resten!“

„Nu, du kender ham, kan du vide, hvor godt det gør at høre ham sige sligt.....“

I et nyt brev (11. decbr. 61) udtrykker Trier atter sin store glæde over Grundtvigs forelæsninger over kirkehistorien. Han er nu nået til det vigtige afsnit om Angelsaksernes overgang til kristendommen.

Flere af „Lille theologicum“s medlemmer er nu rejst ud i landet for at tage en gerning op. Nu til jul skal Otto Jakobsen som den første af kredsen holde bryllup. Han skal til Silkeborg. Der er af hele skaren nu kun syv tilbage; men de holder godt sammen. De har „vovet sig til“ at læse sammen „Davids salmer på grundsproget“. Det er en svær opgave, „men“, skriver han, „det lader til at skulle gå godt. Og dejligt er det at dvæle ved en sådan kæmpe i gudsfolket som David. Han forstod at svinge åndens sværd og bruge troens skjold“.

Med dette julebrev sendte Trier bl. and. to billeder, ét af „far Glahn“ og ét af P. Rørdam. P. Fenger havde Lange forud billede af, så nu har han tre kendte Grundtvig-ske præsters billeder stående foran sig på sit bord. Hvad der højlig fornøjer Trier.

Også dette brev traf Lange på hospitalet; men han blev dog udskrevet inden jul og nåde efter en såre anstrængende rejse hjem til Lillehammer til lille juleaften, hvor han søgte at komme til kræfter igen.

Den 15. jan. 62 mælder han til vennen om søsteren Hanne Langes forlovelse med fætteren cand. juris Nikolai Hanssen, og dernæst følger den vigtige nyhed, at så snart

Langes embedsexamen er overstået, må Trier vente ham til Danmark; ti Georgia Birkedal har skrevet til ham, at efter St. Hans synger ingen nattergal, og „det skal dog være en mageløs sangfugl“. Trier må derfor kunne forstå, at han ikke kan vente længere end til midt i juni.

Det værste vil da være, om Trier til den tid stod midt i sin examen. Det vilde jo være meget uheldigt.

For resten føler Lange sig nu efter sin helbredelse som et fuldstændigt nyt og genfødt menneske.

Triers svar er skrevet „søndag sexagesima 1862“. „...Vi har megen sygdom her i huset. Før jul lå mor, og i jul lå far; men da han kom op, måtte mor atter gå til sængs. I dag er hun for første gang atter kommen uden for sove-kammeret; men gå kan hun ikke endnu. Men munter og åndsfrisk er hun som få. Dog til at klynke vil jeg sandelig være den sidste, sådan må du ikke misforstå mig.

„*Examenslæsningen?* Ja, jeg har fra somren af kun fået læst filosofiens historie, og af dogmatikken theologien og anthropologien, og den forekommer mig meget svær.

„Nå, så har jeg desuden læst 30 kapitler af genesis, det meste af Lukas evangelium, Hebræer- og Efeser-brevet..... og nu for tiden holder jeg på med nogle examinatorier hos gamle Scharling. Af kirkehistorie har jeg næsten intet læst, så det er kun bleven til lidt.

„Men derfor har nu også min for resten udmærkede manu duktor dr. Skat Rørdam på det bestemteste rådet mig til at opsætte min examen til jul.

„Det er jeg gået ind på. Det værste er, at far begynder at knurre lidt derover.

„Men altså, af hensyn til min examen behøver du ikke at opsætte din Danmarks-rejse. Så snart du har fået din examen, kom da herved, at ikke nattergalen skal have op-hørt at slå, før du kommer. Ja, skynd dig at komme; her er dejligt at være. Det er, som går der en åndelig vår hen over Danmark; og vil somren holde, hvad våren lover, da bliver her mageløst at leve..... Kom snarest! Du skal blive modtaget med åbne arme — ikke blot af mig men af min familie..... og af mine venner..... Du skal få lov

til at bo her hos mig oppe på „kvisten“..... i det lille hvide bus..... Ja velkommen!..... Vi har nu ellers hittet på noget nyt i vennekredsen, noget som hedder „Theologisk tidende“. Heri meddeler vi hverandre nyt. Vi har nu fået to numre.

„Tænk i går sendte landskabsmaler Kyhn mig et billede herover, for at jeg kunde have det at glæde mig med.

„Glahn har i disse dage mistet sin moder. Hun var over 80 år; han tager sig det meget nær..... Jeg håber da, at I gode Nordmænd følger med i vore mærkelige politiske forhold. Her er stor bevægelse. Vi er atter i år forberedt på krig til sommer. Godt er det, at i år er Danevirke befæstet og i stand. Gud holde sin hånd over vort lille dejlige fædreland!“

Trier slutter sit brev med at gøre Lange opmærksom på, at han nu i dette brev og i de fremtidige vil kunne se, at han (Trier) er gået over til den „ny retskrivning“*).

Langes svar af 7. marts røber til fulde den uro og ængstelse, hvoraf han er opfyldt. Det er ham næsten ikke muligt at samle tankerne om examenslæsningen. Bare den dog var vel overstået, at han kunde komme ned til Danmark.

Hvad mon hans herlige „danske pige“ tænker om ham. Han plager sig selv med at skulle skrive; men han lader knap et ord høre fra sig. Det er for ham, som om livet er bleven så stort, at kræfterne ikke strækker til. De forsøg, han har gjort på at skrive, kalder han „stiløvelser“; det må jo nemlig være „åbne breve“, breve de andre af Birkedals-familien også må læse, men hvor er det svært „at sige alt uden at sige noget“. Han spørger ivrigt, om Trier af sin korte ordveksel med Birkedal fik noget som helst indtryk af, om han likte det. Ja, hvor længes han efter Danmark, der må være dejligt både i ånden og i naturen.

Han meddeler, at han har fået brev fra Glahn, ham som under sit ophold på Lillehammer „vandt alles hjerter“.

---

*) Den Rask-Pedersen-ske, blandt andet særtegnet derved, at navneord skrives med lille begyndelsesbogstav.

„Ak“, slutter han, „hvordan mon det dog vil gå med Tysken og krigen. Jeg er helt uden for politik desværre. Bare studentermødet i København dog ikke bliver, før jeg får min examen overstået.....“

Lykkelig og vel slap Lange dog gennem sin embedsexamen dette forår men var uhyre træt og mat ovenpå. Alligevel rejste han straks til Danmark. Af Trier og hans familie blev han modtaget med åbne arme; men han hastede af sted på friersko mod Ryslinge. Her kom han „dødsens træt“ til Nyborg, hvor han fandt en bonde, der skulde køre ad Ryslinge til. En fjærdingvej fra målet drejede bonden af, og Lange fortsatte til fods. Straks derpå mødte han Georgia med nogle af sine søstre, der var gået ham i møde. Endnu et lille stykke, og da kom Birkedal dem i møde, og med megen venlighed drog han Lange lidt bort fra de andre og spurgte ham ud om ét og andet. I sin ødelagte tilstand syntes Lange, de drog frem i ilmarch mod sognepræstegården. Her blev der et mægtigt røre, da de nåde frem. Her opholdt han sig nu som gæst i fem dage; han vilde ikke falde med døren ind i huset; men så tog han sig sammen, friede og fik Georgias ja og forældrenes samtykke.

Lange udtaler sig nu i sit brev til Trier om det voldsomt pulserende liv, der levedes i denne danske landsbypræstegård, som han sådan var dumpet ind i. Her traf han efterhånden bl. and. Fr. Bruhn, Bredsdorff, Reinholdt Hertel, Thomas Rørdam, Skat Rørdam og højskolemanden Kristen Kold. Om sidstnævnte skriver han, at for ham fik han „stor respekt“ og stor lyst til med ham at stifte nærmere bekendtskab. Han tænkte ofte på at aflægge ham

Nordmanden Albert Lange
og Georgia Birkedal.

besøg i Dalum, hvor han lige var flyttet til. Det blev dog ikke til noget.

Den kendte Grundtvig-ske præst Fr. Helveg, som da opholdt sig i Odense, var han i besøg hos og ligeledes hos pastor Leth i Horne. Hvis hjem og hjemliv han syntes var henrivende dejligt. En fælles udflugt gjorde han og nogle af Birkedals døtre over Ollerup præstegård, Svendborg, Tåsinge til Langeland. Birkedal var alt imens på en lang rejse i Jylland.

Danmark var dejligt, især bøgeskovene; men en frygtelig træthed fra hans sygdom og fra examenslæsningen hærgede hans legeme og sjæl og gjorde ham uhyggelig sløv, syntes han, overfor al denne herlighed.

Hjemvejen blev lagt over København, hvor han deltog i det store nordiske studentermøde, og her blev han ført midt ind i Triers vennekreds; men glanspunktet var dog et besøg hos gamle Grundtvig i dennes eget hjem. Ham har han også fået „den største respekt for“; nu har han taget fat på at læse hans skrifter.

Ved en middag hos Triers slægtning Delbanco måtte han „nødtvungen“ holde en tale, og da samlede han alt det, han i dette sommerbesøg havde fået i Danmark under de to udtryk: respekt og kærlighed. „Og de ord“, skriver han fra Lillehammer efter hjemkomsten, „de står jeg fremdeles ved, og de var ikke nødtvungne“.

Endnu er her om Lange at mælde, at kort efter hjemkomsten til Lillehammer fik han besøg af Georgia Birkedal og søsteren Augusta. Han fortæller Trier, hvordan han med sin unge trolovede nu går de samme skønne aftenure langs den dejlige Mesnaelv, som han i hin uforglemmelige sommer gik sammen med sin danske ungdomsven, Ernst Trier.

Brevet indeholder endnu en meget kraftig opfordring til Trier om dog nu endelig til jul at gøre sig færdig med den examen. Den må ikke udskydes længer.

Med dette brev af 10. septbr. 1862 ophører egentlig den sjælsfortrolige udveksling af tanker og følelser mellem de to så forskellige venner. Efter Langes trolovelse er det,

som om den tidligere trang og lyst til gensidig meddelelse af alle sjælens inderste tanker standser; den vender sig vel sagtens anden steds hen. Brevene bliver kortere, især Triers og hører lidt efter lidt op. Dermed er det som om en af de bedste kilder til kundskab om Trier sander til.

16.

Det store nordiske studentermøde 1862.

Storbegivenheden i studenterverdenen 1862 blev naturligvis det store nordiske studentermøde.

Alt lige siden studenterne fra København og Lund 1838 mødtes på øresunds is, var forbindelsen holdt ved lige og efterhånden udvidet til også at omfatte de to andre nordiske universiteter. Særlig glansfulde i mindet stod de store møder i Uppsala og København. Men nu var der gået seks år siden det sidste møde, som i Uppsala blev afholdt 1856. Det var den gang bleven besluttet, at sådanne nordiske studentermøder skulde afholdes også i fremtiden — hyppigst hvert tredje og mindst hver femte år.

Det havde da også været meningen at indbyde til møde 1861 i København, men de udenrigs-politiske forhold var det år så truende for Danmark, at tanken igen blev opgivet. Nu under de tilsyneladende mere rolige forhold vilde man så virkeliggøre planen.

Ved en sammenkomst den 12. marts 1862 besluttede de danske studenter at udsende indbydelse til de andre nordiske universiteter om at samles i København i begyndelsen af juni. Den 1. april afsendtes indbydelsen, som alle de tre universiteter med tak modtog. Fra Kristiania og Uppsala kom man med dampere. I alt mødte der frem noget over 900 deltagere. I det dejligste solskin stævnede de væntede gæster ind mod København hen mod aften den 11. juni.

Den foretagsomme Ernst Trier var naturligvis fyr og flamme i anledning af denne fest. Først gjaldt det jo om at få den store skare gæster ind i gode private hjem i

København. Trier bearbejdede slægt og venner for at lade sig indtegne som værter. Af et brev fra Octavius Hanssen ses, at Trier får ham presset til at antage endnu en Lundenser, som mangler plads.

Men foruden at skaffe plads skulde der også skaffes penge til mange forskellige ting. Og atter måtte vennerne punge ud. Octavius Hanssen skriver i den anledning videre i ovennævnte brev: „Jeg har ikke nogen som helst udsigt til pengebidrag fra min fader; det skal endog knibe at få det nødvendige af ham til at underholde vore egne indtegnede gæster. Og af min egen „ruinerede finansielle status“ — jeg er i gæld til op over ørene — kan jeg ikke yde mere end de ti rdlr., som jeg lovede dig at låne hos en ven. Dem skal du få på mandag.

Min broder Alfred havde allerede, før jeg fik talt med ham, skrevet sig for 50 rdlr. på en fremlagt liste på børsen, så der er heller ikke noget at hente“.

Fritz Trier beretter, hvorledes Ernst hen mod mødetiden ikke lod ham have ro; der måtte findes på noget særegent festligt til mødet. Det første blev da, at der skulde lejes tre små bugsérdampere for at sejle gæsterne i møde. Det skete; damperne blev smykket med flag og blomsterlænker; og med sang og klang sejlede bådene nu ud ved søfortet „Tre kroner“ for der at modtage de store dampere. Trier var om bord på „Tre kroner“ en lille yndig, blomstersmykket dampbåd. En del havde lejet dampskibet Ossian, mens enkelte mindre både og lystfartøjer havde fulgt bugserdampernes eksempel. Og nu glider de frem; hundreder af hvide studenterhuer ses svungne i luften; mens mægtige hurraer lød..... Herom skrives i den beretning Uppsala-studerne lod udgive ved S. A. Hedin: „Det skuespil, som ved fremkomsten mødte os trods i sandhed al beskrivelse. Hele skarer af fartøjer, hvoriblandt ej mindre end tre små med flag og grønt smykkede dampbåde, vrimlede i havnen og sværmede omkring os. Uophørlige hilsner udbyttedes. Bogstaveligt dækkedes vandet af de blomster, som kastedes fra slupper og både, men som kun sjældent nåde frem til bestemmelsesstedet.

Så langt blikket kunde nå, var strandbredden dækket af en tæt pakket menneskemængde, og på samme måde var alle fartøjer i havnen fyldt af tilskuere, der overalt bød velkommen. Man skulde tro, at hele København havde samlet sig for at hilse på ynglingetoget". Sejladsen ind mod skibsbroen var, ytrer Trier lejlighedsvis, en højtidelig stund, måske den skønneste under hele mødet.

Det var for at undgå trængselen på den kedelige Kvæsthusbro, at Trier havde fået venner og kendinge ud på de tre små dampere.

Blandt de norske gæster ventede Trier vel med størst længsel Alb. Lange; men også Christopher Bruun var velkommen, og af andre Nordmænd stifter han nu nærmere bekendtskab med Kristoffer Jansen, senere kendt som forfatter, og Frederik Vinsnæs.

Frede Boisen, der bode nær Triers hjem, bragte Svenskere til huse. Han havde jo kort forud tilbragt en vinter i Uppsala og dér vunden mange venner. Der var nok at henrykkes over.

Et besværligt stykke arbejde *var* det dér i den hældende dag at få værter og gæster til at finde hinanden. Men nu drog den forenede skare under en mægtig stormende jubel op gennem „Strøget“ til Københavns univeristet. Alle gader var fyldte til trængsel, alle vinduer fyldte af kvinder med blomster eller hvide viftende lommeklæder. Med henblik herpå udbryder en af Svenskerne: „Det fælles skandinaviske flag burde blive hvidt til minde om denne hilsen“.

Kl. 10 nåde man endelig efter to timers march frem til universitetet, hvor den endelige modtagelse foregik. —

Et af mødets største glanspunkter indtraf den følgende dag; på denne skulde de fire nordiske universiteter overrækkes hver en herlig silkefane, skænket af Københavnske kvinder. Til hver af fanerne havde danske kunstnere tegnet et billede af én af Aserne. Og disse billeder var med stor kunst indsyde på fanerne.

Det var overdraget professor H. N. Clausen at holde talen ved overrækkelsen af hver fane; mens en dertil ud-

valgt student fra det pågældende universitet holdt takketalen.

Alt foregik som i den højeste begejstringsrus. Mest indtryk gjorde måske dog takketalen fra Uppsala universitet. Den holdtes af en ung billedskøn akademiker med det ægte svenskformede navn Liljeblad. Hans tale svarede i ét og alt til hans skønne fremtræden. Men hvad der i forsamlingen vakte en sand orkan af bifald, var dog ikke så meget talens vidunderlig skønne, æstetiske form, som det billede, den fremkaldte især i de danske tilhøreres sind. Et af dens partier lød (gengivet på dansk*) .....og vajer vor fane for søndenvinden, da vil vi i denne høre en kærlighedens hilsen fra Eder; og hvisker den da, at uvejret trækker op over Danmarks land og truer at bortfejre en eneste rose af dets blomstergård, da skal nordenvinden bære vor hilsen tilbage og fortælle om kraft, som ikke mattes, og om tro, som ikke svigter. Men skulde vort banner nogen sinde stå forladt i pligtforglemmelse, da skal vore høje skjule os, og vore bjerge falde over os, at ikke troløshedens ånde skal forpeste den nordiske luft!.....

Når denne formskønne højtbejstrede tale, fremført af den skønneste svenske yngling på Trier og mange gjorde et så overvældende indtryk, da var det jo først og fremmest, fordi man tog den som et ord et løfte fra det svenske folk, at om det indtraf, som Liljeblad betegnede ved søndenvinden, om virkelig faren fra syd, de truende udsigter til krig blev til virkelighed, da skulde Danmark se virkeliggjort talerens fortryllende skønne fantasibillede: hele Højnordens ungdom ilende Danmark til hjælp under de faner, som i dag blev dem overgivne.

Atter og atter kunde Trier på sine ældre dage fortælle om den fuldstændig nationale henrykkelsesrus, som her påførtes alle de danske tilhørere. Nu syntes målet så nær, at man blot behøvede at udstrække hånden for at nå det. Nordens enhed, Nordens tredobbelte hær stående slag-

---

*) Se S. A. Hedins beretning.

færdig på Tyras vold, rede til i enighed at værne den tusindårige grænse.

Hvorledes tilhørerne et par år senere vågnede op af denne begejstringsrus og fandt sig stående overfor den nøgne virkelighed: den lille danske hær alene dernede på Danevirke overfor de tyske stormagter, det skal ikke her nærmere omtales, kun vil det ligge nær at indskærpe ungdommen faren ved at bruge de store ord til dermed at opnå en æstetisk skønhedsnydelse. En frodig poetisk fantasi kan i de unge dage gøre os til fantaster, der kan fremtrylle det, som i gartnersproget kaldes „de fyldte roser“, måske verdens skønneste blomst; men den blomst lider af en altoverskyggende mangel: den „fyldte rose“ sætter hverken frø eller frugt, den har brugt al sin livsens kraft til blomsten og giver derfor ingen til frugten.

Dette er fantasternes og fantasteriernes sørgelige lod. I modsætning til denne tale kunde der her peges på den sang, Grundtvig skrev til festen. I den lader han hvert vers ende med at indskærpe den leveregel, at altid skal det gode ord følges af den store dåd, „altid mødes i Høje Nord den store dåd med det gode ord“.

Jeg tror, denne skuffelse i Triers ungdomsliv bidrog til hans skånselsløse kritik af studenter-festsangene fra den tid. Over de fleste af dem, brød han siden hensynsløst staven. Når højskolens ungdom undertiden på egen hånd kunde stemme op med de i og for sig poetisk skønne sange med linier som disse: „sner det med fjender, så tør det med blod“ eller lignende „fyldte roser“, da skulde det ikke vare længe, før forstanderen i de unges påsyn fik bladene plukket af den blomst. Nej, ned på virkelighedens hårde grund; kun den var stærk nok til at bære „broen til stjærnerne“.

Det store nordiske studentermøde skulde strække sig over hele seks dage; men i én af disse var gæsterne helt overladt til deres værters forsyrg.

Hvad skulde nu denne dag bruges til inden for den Trier-ske kreds. Ernst havde på sine fodture rundt omkring i landet fået øjnene op for, at der også var et Dan-

mark udenfor København, og heri blev han yderlig styrket ved omgang med Vartov-menigheden, hvoraf en ikke ringe del bestod af bønderfolk ude fra omegnen af hovedstaden. Men nu var det jo rent galt, at de fremmede studenter kun fik med København at gøre; de vilde rejse hjem og mene, os de her havde lært det danske folk at kende, og så var det dog alene København.

Dette måtte ikke ske, de skulde også lære at kende lidt til vore mange gode bønder. Han får da den tanke at foranstalte en køretur i den skønne omegn. Den gamle I. S. Trier skulde skaffe køretøjer hos de mange flinke bønder i den nærmeste omegn, som købte tømmer og brædder i hans forretning.

Bønderne viste sig meget villige; men da planen spurgtes, kom den ene værtsfamilie efter den anden og bad om lov til at være med. Blandt andre bad Frede Boisen om plads for sig og sine. Deltagernes antal voksede, og til sidst var der brug for over et halvt hundrede vogne; men disse blev også skaffet til veje; de fleste af disses ejere kom selv frivillig og mældte sig. Flere gange nævner Trier, at svenske gæster undrede sig over, hvor oplyste de danske bønder forekom dem at være. Trier er overbevist om, at dette skyldtes den folkelige oplysning, som var fremkommen ved Grundtvig.

Det anselige vogntog tog først vej mod Dyrehaven; her blev der gjort holdt ved „den slesvigske sten“ og ved Råvad, hvor der var anrettet en fællesspisning. Senere på dagen drog toget til Sorgenfri slot, hvor enkedronningen Caroline Amalie tog imod dem og beværtede hele skaren.

Derom var der kun én mening: Turen var så vellykket som vel mulig; men om bønderne eller gæsterne var mest glade, derom kunde der måske være spørgsmål.

Det var nok ved den lejlighed, at den smukke sang til enkedronningen fremkom: „Velkommen Idunna! fra jætens gård“. Forfatteren var den Grundtvig-ske præst C. J. Brandt.

Endnu skal her kun lige nævnes, at der i Grundtvigs hjem på Gl. Kongevej blev afholdt et festmåltid, hvortil

også Trier og mange af Grundtvigs yngre venner med deres gæster var med.

Mellem de snese af taler, som lød under mødets forløb, fremhæver Trier især tre. Den ene af disse var Grundtvigs i Rosenborg have. Mens han talte, herskede der i den ellers så livlige forsamling en lydløs stilhed. Jublen over hans tale var stor; tilsidst udløstes den i et nifoldigt hurra for „gamle Grundtvig“.

Den anden tale, der gjorde stærkt indtryk på Trier, blev holdt af den norske digter Velhaven. Hvor var den fin, formskøn og poetisk smuk.

Den tredje holdtes af Nordmanden rektor Fries, fra Kristianssand. Han fastslog med den største kraft og alvor, at det danske grænsespørgsmål måtte blive et *nordisk* grænsespørgsmål, et spørgsmål kort og klart, om et „Danmark til Ejderen uden vrøvl“.

Desværre havde denne taler som flere med ham kun få tilhørere. Man *dansede*. —

Af alle de mangfoldige sange, som fremkom til festen, syntes Trier især godt om den svenske:

„Manddom, mod och morske män
finns i gamla Sver'ge än...“

„Den vil leve længe, også i Danmark“, spår han.

Omtrent hver dag bød på udflugt. En af disse gik til Roskilde. Den omtaler Trier mere udførligt. De svenske studenter, fortæller han, stak i Roskilde deres visitkort ind gennem de åbenstående vinduer til de unge damer, som også her strøede blomster over toget. Men en Nordmand gjorde det endnu bedre; han sprang selv ind gennem vinduet, afleverede sit kort og sprang derpå atter ud samme vej.

Da blomsterkranse regnede ned fra en altan, greb en svensk student én af disse, kyssede den, svang den over sit hoved, mens han råbte op til kvinderne på altanen: „Nej dog, hvilke engle“! hvorpå han skred videre med toget.

Trier morede sig.

Alt i alt glædede Trier sig over tilnærmelsen mellem de nordiske rigers ungdom, og den tanke fryder ham, at denne ungdom synes at forstå betydningen af et fælles nordisk forsvar af rigernes sydgrænse ved Danevirke. Dette havde jo så mange af dem her ved festen udtalt.

Selv føler han sig stærkt beriget ved at lære lidt af svensk folke- og åndsliv at kende. Det havde hidtil for ham været et lukket land.

Det er dog ikke meningen her at skildre i sine enkelt-heder det „store nordiske studentermøde“s forløb. Det må være nok at bemærke, at trods det idelige regnvejr steg feststemningen dog fra dag til dag, indtil den på afrejsens dag nåde en sand svimlende højde.

I København var der et mægtigt røre ved gæsternes afrejse. Ugen forud havde byen ligget hen i sin sædvanlige dvale; men se, hvilken bevægelse nu, da gæsterne blev fulgt fra universitetet til havnen. Alle var fuldstændig revet med. Gæsterne var smykket med blomster og med danske kokarder. De svang de små danebrogflag, der fra vinduerne kastedes ned over dem. Hvert øjeblik hørte man råbet: „Farvel, far vel“! ingen ende på afskedstagen. Endnu en gang måtte denne eller hin ned fra skibets ræling for at sige far vel til sin danske ven eller veninde. Her rakte en kvinde en kokarde over rælingen til en af studenterne, hist lagde en af disse sig ud over den samme ræling for at bede sin danske ven om hans fotografi. Her råbte en sin adresse højlydt ud for at få den dernede ved holværket til at skrive til *ham* deroppe på skibet.

Endelig satte skibet sig i bevægelse ud mellem de fyldte både. Mange af Uppsalenserne svang da de hvide huer for sidste gang og kastede dem derefter i vandet. Folk i bådene fik travlt med at fiske dem op. Så lød det sidste mægtige hurra fra skibene, besvaret med et lignende fra land, „et helt folks farvel“.

Blandt de bedste oplevelser fra festen regnede Trier mødet med gamle og ny norske venner. Alb. Lange var således til hans store glæde kommen med herved, og med Christopher Bruun blev bekendtskabet fornyet og uddybet.

Et helt nyt blev stiftet med den unge theolog Frederik Vinsnæs og den senere forfatter og skolemand Kristoffer Jansen.

Bruun og Vinsnæs vandt sig især et par års tid senere en førsteplads i Triers og hele hans families hjærte, da de under ihukommelse af de store ord og løfter i festens dage bægge mødte som frivillige i krigen 64, hvor Vinsnæs blev forfremmet til lieutenant. Han blev hernede kendt med og gift med en datter af stiftsprovst Fr. Helveg.

Chr. Bruun opholdt sig ved krigens udbrud i Italien med sin gamle mor og en dødsyng bror; men han havde jo lovet at komme, når søndenvinden bar bud; og han kom. Han blev udtaget som deltager i Årøes strejfkorps.

Men forgæves spejdede man efter Liljeblad.

17.

Examenslæsning med ophold på Møen.

En uhyre travlhed var gaaet forud for studentermødet; utallige ting skulde forberedes og ordnes. Det krævede meget af Triers tid og kræfter. Dertil kom så selve oplevelsen af den festens højtid, det rige åndens højtidsbord, som her stod dækket. Det var intet under, at Trier benyttede lejligheden til atter at skubbe alle examenstanker og -forberedelser ud i det uvisse. Men nu, da efterhånden „de sidste gæster var fulgte til grinden“, så måtte han igen ned fra de herlige åndens højder og atter tage det så lidet tiltalende og forsømte examensarbejde op.

Det var ham dog straks klart, at i hjemmet kunde det ikke ske, her som i hele København gik der endnu i lang tid de stærkeste dønninger efter det mægtige åndens vejr. Hans „kvist“ vilde blive belejret af vennerne. Der vilde det blive umuligt at skaffe den nødvendige ro og fjærnhed. Men når han vælger sin stille arbejdsplads på så fjærnt et sted som landsbyen Lindemark på Møen, da må dette sikkert skrive sig fra bekendtskabet med den Boisen-ske familie. „Budstikke-Boisen“ sad jo som præst i Stege, og

sønnen Frede havde sit studenterberbo i nærheden af Triers hjem i **København**.

Alt dette kan nu ikke nærmere oplyses; men så meget er vist, at den 25. juni (1862) sender Trier sit første brev fra dette sit enebo til hjemmet i hovedstaden.

Den lille landsby Lindemark ligger lige udenfor Stege købstad men hører med til dens landsogn. Det er vel pastor Boisen i Stege, der har funden pladsen. Det var hos meget venlige, hjælpsomme folk på en lille udflyttergård, han kom til at bo. Trier skriver om manden, at det er et kristeligt, opvakt menneske. Gårdens rummelige, hvidkalkede storstue blev ham overladt, mod at han selv medførte sængklæder. Fra vinduerne, der vendte ud til flere sider, var der den dejligste udsigt ud over stranden til Sjællands kyst, ind over Stege by og endelig ud over „Nor-et“, hvor klintebakkerne skimtedes i det fjærne.

En boghylde til at stille sine bøger op i lånte han hos pastor Boisen.

Mest kneb det med at få en ordening med kosten. Oprindelig vilde gårdmanden ikke have noget med den at skaffe, hvorfor Trier i de første dage måtte trave ind til Boisen at spise; men da bonden og hans kone blev lidt bedre kendt med deres gæst, gik de dog ind derpå. Betalingen skulde da for alt være tre mark (en krone) om dagen. Udmærkede strandbade kunde han få for tre rigsdaler (seks kroner) for den hele sommer.

Om hele denne ejendommelige læseplan kan kun siges det, at den så ganske ligner Trier.

Men hvor afkørt han var efter studenterfesten og alt det, den førte med sig, får man forøvrig et godt billede af ved at læse hans brev af 26. juni:

„Mine kære forældre! Jeg vilde ønske, at I var her. Se ud over markerne her uden for, nu solen bryder frem gennem skyerne og lyser ud over stranden! Lyt til den yndige lærkesang, der begynder den tidlige morgenstund for først at ende sent på dagen! Fornem den usigelige fred og ro! Ja — fred og ro. —

„I skulde blot vide, hvor denne ydre fred og ro gør mig

godt..... jeg trænger sådan dertil. Det gør mig også godt at kunde få lov til at tie stille den lange dag igennem; ... nu i den første tid har jeg så inderlig godt deraf..... I, som mærkede, hvor ødelagt jeg var, før jeg rejste hjemmefra, I maa være glade, at jeg er sluppet bort..... Der var ikke andet for mig at gøre end at styrte mig hovedkulds ud deraf..... Jeg var jo ikke i stand til at føre en eneste ordentlig samtale med jer; hver gang jeg prøvede derpå, slog den sludder for mig.

„Først i går nåde jeg så vidt, at jeg igen kunde føre en ordentlig samtale i ro og med ro... Glæd jer med mig!“

Meget hurtigt kom Trier til at stå på en god fod med sine værtsfolk, da han først fik lov at spise der. Bondenkone mødte daglig frem med det bedste, huset formåde. I Triers brev til moderen gengiver han ofte middagens spiseseddel. Den lyder forbavsende ofte på lammesteg, hønssteg, kalvesteg med tilhørende grønærter, jordbær, rødgrød eller lignende; kun teen var ham i førstningen modbydelig; men så opdagede han grunden: I sin iver for at gøre den så liflig og lækker som mulig iblandede bondenkone den med nelliker, kanel og allehånde.

Til konens store forbavselse bad han sig fri for alle disse lækre tilsætninger, og så smagte teen fortræffeligt.

Skulde Trier hvile, gik han enten i bad, eller han, da høsten kom, gik ud på høstageren og hjalp lidt til derude. Det fandt han var en „god kur“. Den 1. aug. skriver han: „Her er liv i tøjet i disse dage, det er rapshøst; alt er gået udmærket; i aftes blev vi færdig, og i nat kom regnen. Det var et held. Rapsen er god i år..... I aftes, da vi var færdig, havde vi et lille gilde. Det gik også udmærket; der var ikke tale om fuldskab og råhed. De sang og drak skåler. Jeg holdt en tale og fortalte en historie og sang for til flere sange.“

Til opmuntring og opbyggelse sendte Fritz, hans trofaste og uhyre hjælpsomme broder ham hver ugedag Grundtvigs søndagsprædiken i afskrift — vistnok skrevet af ved „Else“ (Bruun).

Sin bedste åndelige vederkvægelse havde han ved at

besøge pastor Boisen i Stege. Her tilbragte desuden ven-
nen Hermann Anker ferien sammen med sin forlovede
Mix i hendes hjem. Men desforuden var der i det gæstfri
præstehjem samlet et par andre af husets børn, fru Jutta
Boisen Møller og broderen Peter. Trier beundrede i høj
grad fru Møllers livlighed og begavelse. „Hun er langt fra
skøn af ydre“, bemærker han; „og dog kan jeg godt lide
at se på hendes åbne ansigt. Hun er en sjælden begavet
kvinde og en yndig kone at tale med. Ja, jeg kan over-
ordentlig godt lide hende.“ Han mindes i et andet brev til
hjemmet, hvordan han første gang mødte hende ved ballet
i Haderslev efter festen på Skamling.

Husets ældste søn Peter er hjemme med sin forlovede
Ingeborg Krone, „og hun er så frisk og synger så dejligt,
o nej — jeg siger ikke mer — det er mageløst —“.

Det hænger rimeligvis sammen hermed, at Trier skriver
hjem og beder moderen sende ham et stort udvalg af nær-
mere betegnede sange med melodier af Winding, Hart-
mann o. fl.

Ved fru Boisens fødselsdagsfest, hvortil Trier var ind-
budt, udbragte den gamle præst hans skål „såre smukt“
ved bordet.

Den 6. juli skulde der afholdes folkefest ude på Klinten.
Hele den Boisen-ske familie skulde derud. Trier blev budt
med. „Det var“, hedder det i et brev, „en ypperlig og
overmåde mærkelig folkefest. Jeg skulde gærne kunne
skrive et par ark fulde derom; men det må vente.“

Trier måtte også holde en tale ved festen.

Frede Boisen kom nu også hjem og tilbragte nogle for-
nøjelige dage i hjemmet. Men den 1. aug. måtte både han,
Mix og Anker til Triers sorg atter rejse til København og
lade ham blive tilbage. Trier føler sig ene og klager over,
at det er, som hans mange venner har glemt ham. Hvorfor
skriver de ikke til ham; men nej, hverken Alb. Lange,
Arvesen, Scharling, Båggø, Winding lader høre fra sig. Er
det fordi, han ikke kan overkomme at svare dem nu under
examenslæsningen. De burde dog forbarme sig.

Da lysner det pludselig op for ham; „Tusindfryd“ dukker op i synskredsen.

Trier havde i den sidste tid fået noget mere med ham at gøre i anledning af vanskelige forhold i Nørregårds familie. De havde begyndt at skrive lidt sammen. Nørregårds lyst er at blive præst. Når han selv er begejstret for en sag, skriver han, da „er det mig, som trænger begejstringen sig frem, om den så skal ud gennem ribbenene, og hvor bliver jeg dog glad, når jeg kan vække en lignende følelse hos den, jeg meddeler mig til. Og denne trang til at meddele andre af mit... hjælper mig til svar på spørgsmålet..... hvor kan du blive dygtig til at vejlede en menighed?..... ti hvad jeg selv er opfyldt af, kan jeg ikke beholde for mig selv, og ordene vil så nok blive givet mig.“

Han takker Trier for al den gode musik, han hos ham har lært at kende; på de allerfleste af hans nodeblade vil Trier finde sit navn, fra ham er de kommen. Det er Nørregård til den største glæde; ti for ham er musikken bleven af rang med det daglige brød.

Disse små udpluk af et brev er yderst betegnende for den unge, begavede, begejstrede og veltalende Jens Nørregård.

Nu sker det, som Trier en dag træder ind i Stege kirke til gudstjeneste, at da ser han lige overfor sig i det modsatte stolestade — Jens Nørregård. „Næppe var gudstjenesten forbi, før han kom farende over til mig, rev mig i armen og råbte: „Kom, skal du se min kæreste! Jeg blev forlovet i går!“ Folk i kirken glode på os; vi gjorde vist stor skandale og gav Stege stof til snak i lange tider. Nå, jeg måtte jo så hilse på hende. Det var en frk. Anna Fabricius, steddatter af kammerherre Feddersen til Pedersgård*)ovre på Sjælland. Nørregård lærte hende dér at kende på en fodtur for 3 år siden. Han blev straks indtaget i hende og har nu på en ny rejse fået hendes ja. Han var ude af sig selv af henrykkelse, og hun syntes at

---

*) En hovedgård i Kallehave sogn.

være det samme. Tolv i følge var de i dag kommen her over for at komme i kirke hos Boisen.

„Jeg spiste så frokost med dem på gæstgivergården. Et par timer efter drog de atter hjem.

„Sikken en glæde! Nørregård indbød mig til at besøge sig.....“

Få dage efter var Trier naturligvis på vej til Pedersgård. Med en båd kom han over vandet og spadserede over til gården. Her blev han modtaget „med åbne arme af Nørregård og med stor venlighed af familien“. Han spiste til middag dér; og om eftermiddagen foretoges en dejlig spadseretur i den nærliggende herlige skov. Efter hjemkomsten blev der drukket té, og nu holdt der et køretøj for døren, som kørte gæsten tilbage til færgen. Ved Koster ventede hans vært ham med en anden vogn, og snart var

Anna Nørregård
f. Fabricius-Tengnagel

han atter i Lindemark. „Det var en yndig tur“, skriver han, „...det var i højeste Grad glædeligt at se Nørregårds fryd; men det var også skønt at se hele familiens glæde; både kammerherren og fruén så vel som alle børnene så næsten ud til at være lige så henrykte over Nørregård som kæresten.....“ Denne Nørregårds henrykkelse kommer også til orde i et brev fra ham til Trier i de samme dage: „Kære Ernst! ...I denne tid spiser jeg kirsebær med de store; i går var vi til middag hos baron Stampe; i aften skal vi på bal hos grev Knuth; i morgen i visit hos grev Holstein o. s. v.; men endnu har jeg dog ikke fået stenene i øjnene.....“

P. O. Boisens død og begravelse.

Ligeså glædelig denne begivenhed var for Trier, ligeså bedrøvelig var den næste, han på Møen oplevede. Her tænkes på Peter O. Boisens død.

Denne elskelige mand, Grundtvigs svigersøn og kapelan, „børnenes og de fattiges præst“, havde været grumme meget for Trier og hans mange jævnaldrende venner; blandt andet skyldtes det jo ham, at vennekredsen fik adgang til Grundtvigs hus. Ved sine to „visebøger“ havde han i høj grad fremmet god sang i børneskoler og ved folkemøder. Han døde temmelig uvæntet den 21. august 1862.

Allerede dagen efter modtog Trier det sørgelige budskab hos afdødes ældre broder, præsten i Stege. Han skriver derom i et brev til hjemmet: „Ja, I kan tro, at også her i Stege er der sorg over Peter Boisens død. Jeg kom tilfældigvis ind til Boisens i går... og blev modtaget af præstens alvorlige ansigt og præstefruens og lille Idas*) tårer... Jeg gik atter derud i aftes. Boisen var såre bedrøvet; det var hans kæreste broder, der i så meget havde stået ham trofast bi og altid har vidst at trøste og styrke ham; så han tager sig dette dødsfald yderst nær.

„Jeg blev derinde i nat, da det var et gruligt uvejr; lyn fulgte på lyn, skrald på skrald, alt med svære storme og hagelbyger, det varede ved til den lyse morgen..... Jeg lå i nat på Ankers tomme værelse — det er så underligt tomt at være et sådant sted, hvor ens kære savnes. Vi kom først til ro kl. 12 men måtte op igen kl. 3.....

„Om morgenen kom der brev til Boisens. Deri fortaltes, at broderen havde haft et par dages hård kamp men dog trods alt en livsalig og yndig død. Der var bleven telegraferet efter den yngste broder Harald, præst i Vignæs. Han kom til den syges store glæde. — Da han allerede havde

*) År 1879 gift med den norske politiske statsråd Wollert Konow.

sagt godnat til ham i onsdags aften, kaldte den syge på ham igen. „Kys mig, Harald“, sagde han; „jeg er så glad for syndernes forladelse“. Natten derefter var slem. Fru Boisen, den stakkels svage fru Meta Boisen havde våget hele tiden over ham og bedt med og for ham. Men om morgenen fik han ro, da broderen kom. Han fremsagde trosbekendelsen og bad fadervor. Og fra den tid havde han fred. Mildt og stille sov han hen kl. 12½ uden døds-kamp. Ja, Gud er stærk i de skrøbelige! Ak, hvor græd Boisen her i morges! men han sagde, at det gjorde ham godt, at jeg var der. Jeg blev hos ham, til han skulde i kirke, og i aften går jeg atter derind, og måske bliver jeg der i nat.

„På mig selv har dette dødsfald gjort et dybt indtryk. Han var den første blandt dem, vi kan kalde „vor kreds“, som Herren har kaldt bort. Jeg føler mig så træt i dag.

„Stakkels, stakkels fru Meta; Harald Boisen skrev, at hun var så rolig og stærk; en mærkelig kvinde er hun. Hvad mon gamle Grundtvig siger hertil; og enkedronning-en, han var jo hendes højre hånd. Og hvad skal der blive af skolen? og alle de fattige, hvis pengesager han havde i sin hånd! Jeg havde stor lyst til at tage ind til begravelsen..... Kære fader, skriv hvad du synes herom;..... Men i al fald, kære fader, ellers må du endelig gå med til denne begravelse“.

Faderen skrev dog omgående, at sønnen måtte helst selv komme; og han rejste derind.

I et senere brev den 26. aug. til moderen, der var på besøg hos datteren Marie Borup, meddeler han fra jordefærden: „Jeg var med i går at bære kisten fra kapellet inde i kirken. De gamle Vartov-koner samlede sig rundt om os. Derefter gik jeg op på møllen. Det var yndigt at tale med Harald Boisen. Hvor har broderen havt en dejlig død!

„I dag samledes vi så i kirken, der var propfuld. Omkring alteret var der pyntet med blomster og grønt. Først sang vi et par salmer, så talte Grundtvig om Boisens betydning, og efter en ny salmesang talte den ældste af brødrene, Lars B. Han bragte hilsen fra hjemmet.

„Så bares kisten ud; mange sagde, at de aldrig havde set en kiste så overlæst med grønt.

„Følget gik nu gennem hele byen ud til Holmens kirkegård — et underligt ligfølge. Nærmest kisten gik vi unge, så kom den lange vognrække; men bag ved den sluttede sig til en stor skare fattige, mænd, koner og børn. De gik hele vejen med. På kirkegården modtoges følget af skolebørnene, der sang: „Som markens blomst henvisner fage“, mens vi bar kisten hen bag kæmpehøjen. En stor skare var samlet dér men mest fattige almuesfolk. Næsten hele Vartov-menighed var dog også til stede. Der var sikkert 1000 mennesker.

„Herude talte Boisen fra Stege, og vi sang: „Sov sødt barnlille“! Alle var stærkt bevægede; man så' næsten ikke et øje tørt. Mange fattige stimlede sammen om graven; de vilde se ned deri.....“

Hvor højt Peter Boisen var skattet ja elsket af „Lille theologicum“s vennekreds, får man et både levende og rørende indtryk af ved at læse et brev fra et af medlemmerne til Ernst Trier. Brevet er fra hans sødskendebarn Otto Jakobsen, der året forud var bleven gift og bosat i Silkeborg. Trier havde skændt lidt på ham, at han var noget sløj i brevskrivningen. Det burde nu kunne ses, at vennekredsen ikke gik sin opløsning i møde; men at ungdomsvenskabet's bånd skulde kunne trodse tid og afstand.

Otto Jakobsens brev af 28. septbr. 1862 er et svar herpå. Det hedder heri: „Jeg er så enig med dig i, at vi ungdomsvenner aldrig må slippe hverandre, selv om vi skilles og snart sidder i hver sit hus og hjem. Jeg skal nok holde fast, og jeg tør love for, at om nogen af jer, I gamle venner fra ungdomsdagene, gæster Emma og mig, så skal I ikke komme til at føle jer fremmed. Nej, jeg glemmer jer aldrig, og eders minde skal leve hos os, og vi skal en gang fortælle om jer til vor lille dreng.“

Det er om den samme lille dreng, at Otto Jakobsen så skriver videre: „Ved du, hvad vor lille dreng skal hedde? Han skal hedde, hvad han hed fra den dag, han blev født.

Vi kaldte ham nemlig Peter Boisen. Troer du ikke, det vilde have fornøjet den kære Boisen... Jo, han skal hedde Peter Boisen, og så ofte som vi kalder på vor lille dreng, da vil vi mindes vor kære afdøde ven og håbe på, at drengen må komme til at ligne ham i meget mere end i navnet. Tante Emma plejede gjerne at drille min kone med, at hun nok vilde få en halv snes små Grundtvig-ianere. Nå, den halve snes får det at gå med, som det kan; men jeg vilde gjerne, at spådommen for det første måtte passe på vor lille Peter.....“

19.

E x a m e n.

Ovre i Lindemark satte Trier nu al den kraft, han ejede, ind på den forhadte examenslæsning; og arbejdet gik godt fra hånden. Men snart var sommerferien til ende, universitetet kaldte, og han måtte atter tilbage til hovedstaden. Han blev dog en ugestid ud over den egentlige bestemmelse og tiltrådte først afrejsen den 7. september.

Afskeden fra bonden og hans familie var meget hjertelig, mens gode ønsker for hans fremtid blev udtalt. Som et minde om sit ophold gav han til afsked ægteparret Vilh. Birkedals meget skattede huspostil, „Synd og nåde“.

Broderen Fritz havde skrevet til ham, at der lå indbydelse til ham fra fru Grundtvig, om han samme aften, han kom hjem — den 7. september — sammen med andre unge — vilde være husets gæst. Herover havde gamle Trier knurret noget; det lignede ingen ting, straks at tage fod i hånd, så snart han var kommen inden for døren efter så langt fravær. Men sønnen skriver i sidste brev fra Møen, at „skønt det er kedeligt, så bliver jeg dog nødt til at gå der ud i al fald en timestid..... da jeg véd, Grundtvig sætter pris derpå. Ja, så meget mere må jeg gøre det, som jeg for tiden ikke får stunder til at gå til den gamle nær så ofte som før“.

Med stor kraft og en mægtig viljesanspændelse lægger han nu sidste hånd på examenslæsningen. Hans mange

venner var meget ængstelige for, hvordan det skulde gå; opmuntrende breve lød fra flere af de fraværende, det måske mest kærkomne fra stiftsprovst Glahn i Ålborg. Han sparer ikke på gode råd til sin kære, „gamle dreng“:

„Sid nu ikke de sidste otte dage før examen og læs, som om du netop kunde finde det thema, hvorom det skriftlige spørgsmål vil komme til at dreje sig; men husk hellere på, at selv den, der kan grumme lidt, han kan — når han er godt frisk og vel oplagt — altid skrive en bedre afhandling end den forlæste, som synker ned i sit stof uden at have kraft til at svømme oven på. Derfor, lev de sidste otte dage som et menneske, der ligger ved et badested med en bestemt og sund diæt; gå tidlig i seng, og tag dig et par spadsereture med venlige og gode mennesker. Så højest et par timer daglig i bøgerne — gå ikke dér i enkelthederne, kun korte oversigter. Læg så til sidst sagen frejdig og tillidsfuld i Vorherres hånd..... Hermed den venligste hilsen fra din gamle

Egede Glahn.“

Man frygtede især for, at hans ivrige arbejde for den oprørske adresse til universitets-styrelsen kort forud vilde skade ham. Han havde jo den gang været blandt dem, der i stærke ord havde klaget over den upraktiske og elendige ordning af den theologiske undervisning, som fakultetet bød. Og hertil kom hans afgjorte tilslutning til Grundtvig, der også var anset for en dårlig anbefaling for en theolog.

Selv ventede han heller ikke noget stort resultat; men, som han fra Møen havde skrevet hjem, *nu skulde det være*. Han lagde ingen vægt på udfaldet og vilde være godt til freds, selv om han kun fik en 2. karakter, blot han nu blev færdig med den utålelige examenslæsning.

Hans broder Fritz skriver da også, at „så vidt et menneske kan gå op til examen uden at bryde sig om udfaldet, nåde han det virkelig“.

På selve den afgørende dag var han strålende glad og fornøjet. I modsætning til de andre kandidater så' han både rødhuset og frejdig ud. Kun hans venner gik ængst-

elige om ham; de vilde så gerne, at det trods alle ilde varsler dog skulde gå ham godt. —

Det gik ham bedre, end nogen tænkte; han fik sit laudabilis, sin 1. karakter.

Da han omgivet af sin talrige vennekreds kom jublende og støjende ud inde fra examens-auditoriet efter prøven i det sidste fag, stod der uden for døren to studenter. Den ene ytrede surt til den anden: „Der skal du se de glade kristne“, en betegnelse, som den gang spotvis brugtes om Grundtvig-ske folk. —

Endelig — endelig var Ernst Trier da bleven theologisk kandidat.

Mundtlige og skriftlige lykønskninger og hilsener strømmede ind. Et par prøver optages her:

Den muntre morbror, pastor Ferdinand Nansen, skriver: „Jeg må sende dig min lykønskning, du nybagte „kandidat“. Til lykke med det ny liv i det ny år; jeg kan begribe, hvor min unge, kære hr. *Iversen* nu ånder frit efter at have fået væltet den sten fra brystet, og hvordan han i lutter ny iver allerede gaber over langt mer, end han kan sluge. Ikke sandt? Du vil så *meget*. Du vil både virke hist og her, besøge den og den — alt *jo før jo heller*, for du trænger til at trække frisk luft.....“

Den noget ældre og mere besindige morbror, pastor Jakob Nansen i Aller, skriver på samme måde: „Det er en stor glæde, at du har overstået den examen. Jeg må nu benytte denne sildige aften til at sende dig min lykønskning og det ikke blot over den gode examens-karakter —, skønt den er også nok værd at tage med i vore små forhold; den fører altid én lettere frem, selv om man ikke just ved den bliver bedre i deres øjne, der kender én —; men det er i det hele taget så glædeligt at vide dig udløst af den pine, som examenslæsningen måtte volde et menneske af din både legemlige og åndelige natur, og de ængstelser ophørt, som de, der havde dig kærest, følte for dig under den læsning. Hvor glædeligt at tænke på, at du nu kan trække luften frit. Selv om ingen af os, selv de bedste tåler helt at undvære tvingende bånd, så er friheden, når

den er vunden dog den bedste..... Og jeg vil nu ønske, at du må få visdom og styrke til at bruge på bedste vis den vundne frihed til at virke i ånd og sandhed for Guds rige, og hvad der af godt og smukt kan forenes med det.“

Blandt hans mange yngre venner var jubelen ikke mindre stor, den var næsten overvældende. Som prøve her på kan anføres et brevstykke fra vennekredsens største examensbegavelse, Henrik Scharling med sine bestandige udmærkelser. Han skriver på sin spøjefulde måde fra Leyden den 6. februar 1863: „Hurra! kæreste ven, Hurra! Hurra og viktoria! I går modtog jeg brev fra far: „Trier har fået laud“! Det var liflig musik i mine øren. Så er du da nu alle de svedetimer forbi —, så behøver du nu ikke længer at sukke under den møjsommelige examenslæsning, — så behøver jeg ikke længer at holde tordenprædiken over dig. O, hvilket gode!..... Ja, jeg gad nok have været til stede i hint for dig uforglemmelige øjeblik, da du kastede dig i din moders arme, opløst i glæde og jubel. Jeg gad nok set din fader trykke dig så kraftigt i sin favn, at du fast tabte vejret under det, og jeg gad nok set Fritz og Ida drukne dig i et hav af glæde og kærlighed. Men frem for alle gad jeg set dig selv, leende og snakkende så intet fornuftigt menneske kunde få andet ud deraf, end du var i den syvende himmel. At jeg, som har delt så mange kvidefulde øjeblikke med dig, nu ikke skulde dele sejrens og glædens med dig! At jeg, som i så mangan samtale med din moder har drøftet det ingenlunde glædelige thema: Ernst — examen, har set hendes ængstelse og bekymring, nu ikke skulde se hendes glæde, da dette frygtelige uhyre var besejret!!

„Ja, kære ven, jeg er med i ærlig glæde over, at du nu har fået det arbejde fra hånden.“

Scharling slutter sit brev med at bede Trier udtale sig om hans nysudkomne bog: „Ved nytårstid i Nøddebo præstegård“. Mon han vil sige om den som om de tidligere: „Oprigtig talt, jeg vilde ønske, at Henrik ikke havde skrevet den bog“!

Ja, hvor var vennerne glade, men få mér end Scharling,

som om sit forhold til Ernst netop ved den tid skriver: „Jeg har havt større glæde af dig end *du* måske..... Det har været mig en usigelig fryd at se ind i dine klare øjne, høre din friske, klare latter og møde din utrættelige iver i at forfægte dine meninger. Ja, Gud har givet mig en livsalig gave i dit venskab. Måtte det altid blive det samme for mig!“

20.

Travlhed også efter examen.

Når en ung pige lejlighedsvis havde ytret om Trier, at han havde så travlt, at han vist aldrig fik tid til at forlove sig, så kunde der være en vis sandhed deri. Han havde travlt, bestandig var han ivrig optaget af forskellige ting, og altid havde han fuld damp oppe. Kort tid efter afsluttet examen stod han atter midt i arbejdet. Kun et lille kort pusterum havde han undt sig til at gøre en lille rundrejse i januar måned til slægt og venner. Længst havde han dvælet hos Glahn i Ålborg nemlig i to uger.

En del breve, der i længere tid havde henligget ubesvaret, fik han fra hånden. Således kom også turen til H. Scharling. Han takkede for lykønsknungen, Scharling sendte, og fortæller: „Ja, jeg kan ikke beskrive dig den glæde, der var både hos mig selv og i mit hjem, da examen var forbi. Jeg har aldrig drømt om at finde sådan kærlighed; de var nær ved at knuse mig alle sammen. Men om selve examen gider jeg ikke skrive. Det gik mig jo ellers helt ordentligt. Jeg brugte mit snakketøj på bedste vis..... Du spørger mig, hvad jeg synes om Nikolai (Nøddebo præstegård). Ja, der var meget at sige men lidt at skrive. Du har jo skildret ham som en meget ung rus. Folk morer sig da også kosteligt over ham og ler ad ham, „så de er færdig at sprække“. Her hjemme har han været til stor moro. Men ellers havde jeg nok lyst til at hviske ham nogen velmente ord i øret. Dog — man kan ikke hviske på papiret.....“

Det er dog ellers en kendt ting, at Trier satte stor pris på denne fornøjelige bog af ungdomsvennen.

Videre i brevet nævner han, hvordan han ved examens hjælp er kommen ud af det opslidende selskabsliv. Han vil ikke igen ind deri. Han kommer næsten ingen andre steder end hos gamle Grundtvig; men det har han til gengæld megen glæde og meget udbytte af. Trier kan ikke forstå, at Scharling således kan tilbringe år efter år i udlandet; her er jo et så dejligt, åndeligt liv her i vort lille fædreland, at han snart ikke kan tænke sig til, at nogen kan have lyst til at rejse herfra. Her er liv, og her er udvikling, og ungdommen følger med deri. Og det må den da også gøre, om den nogen sinde vil vente at nå frem til at gøre gavn i folket.

Han véd godt, at han om mangt og meget har skiftet mening, siden vennen rejste til udlandet. Det vil måske komme til at knibe med forståelsen, når han kommer hjem. Trier vil ikke skjule, at han nu i kristelige spørgsmål følger Grundtvig, som hans lærling; ja, han går ivrigt i lære hos ham og har allerede deltaget i både private og offentlige kampe, hvor han har optrådt på Grundtvigs side. Især gik det hårdt til i en strid oppe på universitetet. Han takker Gud for det lys, der ved Grundtvig er tændt og nu skinner over Danmark til trøst og fryd for de små og umyndige i vort land.

Så kommer han igen til at omtale den lille rejse, han i januar gjorde; den gik over Sorø, med besøg hos maleren Dalsgård og endte hos pastor C. J. Brandt i Rønnebæk. Under vejs til R. var han første gang gæst på en dansk folkehøjskole, nemlig Hindholm ved Næstved. Han spørger vennen om han kender sådanne skoler fra sine rejser i fremmede lande. „Forhør dig derom, og lad os få besked, når du kommer hjem!“ Han har altså ingen forestilling om, at sådanne skoler kun fandtes i Danmark. — Hans første indtryk af en højskole var dog ikke ublandet godt. Senere har han i hvert fald fortalt om, hvordan han ved ankomsten fulgte forstander Jensen ind i skolens store spisestue. Under måltidet blev der imidlertid et uhyggeligt

skændsmål mellem eleverne ved et af bordene. Årsagen var en påstand om, at en af karlene havde taget et stykke mad langt nede i smørrebrødstabelen. Men dette var efter elevernes selvlavede politiorden ulovligt, og nu skulde synderen betale bøde. Dette vilde han ikke. Flokken delte sig i to lejre; man tog på vej, råbte op og bandede fælt.

Forstanderen måtte derhen og skille trætten. Flokken faldt nu murrende til ro.

Dette lille optrin gjorde så stærkt indtryk på Trier, at da han selv senere blev højskoleforstander, banlyste han med koldt blod alle former for bøder og elevpoliti på sin skole. Det var, sagde han, forstanderens og lærernes opgave i stilhed og ad åndelig vej at skaffe den gode orden og den gode tone herredømmet ved andre midler end bøder og elevpoliti. Der måtte aldrig i hans skolestuer findes opslået en ordens-paragraf. Det skulde altsammen gå som i et godt hjem.

I den allerførste tid af skolehalvåret kunde det nok undertiden se noget broget ud; men mærkværdigt hurtigt højede alle sig frivilligt for denne stærke om end usynlige hånd ind under denne det gode hjemms tone.

Om dette spørgsmål er der som bekendt endnu i dag stor meningsforskel blandt de forskellige højskoleforstandere.

Om besøget på Hindholm skriver han for øvrigt anerkendende til sin mor: „Jeg blev modtaget særdeles venligt og har nyttet tiden godt til at få talt med Jensen og høre på undervisningen — i går to timer og i dag en time, og om lidt skal jeg derind igen. I aftes morede jeg mig udmærket godt; jeg tilbragte tiden inde hos eleverne. Der var vist en halvtreds stykker samlede. — I nat sov jeg for første gang siden examen godt.....“

I et nyt brev til Scharling (den 8. april 1863) drøfter han med vennen spørgsmålet om en rejse til udlandet. Han tror dog ikke, han kan få hverken tid eller ro til en sådan rekreationsrejse, skønt den måske nok kunde tiltrænges oven på examens-sliddet. „Tingen er nemlig den“, skriver han, „at mens jeg sad i examens fangebur, da så jeg ofte

gennem gitteret ud i det hus, hvor mit bur var hensat. Og det hus forekom mig så yndigt, så dejligt, at jeg tænkte ved mig selv: Ja, slipper jeg løs en gang, så vil jeg ikke bruge min frihed til at rejse, at flyve nok så langt bort; *men jeg vil blive her*. Du kender jo historien om slaven, der gaves fri af sin gode herre; men så kastede sig ned for denne og bad om, skønt frigiven, dog at måtte blive ved at være bunden til ham.

„Således også med mig; jeg var før en træl for fædrelandet, bar examenslænkerne både på hånd og fod, så jeg slet intet gavn kunde gøre i huset. Men nu, da mine hænder og fødder — eller rettere: min mund atter er bleven fri, kunde jeg kaste mig ned for mit fædreland og sige: Mit kære fædreland! tag nu mine kræfter og lad mig få lov til at gøre gavn i dit hus! lad mig som „frigiven“ nu få lov til at *tjæne!*“ I disse ord er det som møder man Trier lyslevende. Han fortsætter:

„Og derfor gik jeg nu lige fra universitetet til seminariet på Blågård og viede mig til arbejde — strængt, vanskeligt, bindende — men fornøjeligt arbejde, skønt min tid atter er så optaget, så er mit hjerte dog så glad derved, at det „hopper i livet på mig“. Men nu skal jeg fortælle dig lidt om dette seminarium: I året 1859 oprettede Jeppe Tang det første private seminarium her i landet, og det uden at han ejede en dansk skilling. Han begyndte med to elever. Allerede nu 1863 har han 130 elever, og rimeligvis bliver der 150 til sommer. Han har allerede tjænt så meget, at han nu vover sig ved at bygge en stor tre-etagers bygning — oven i købet meget smuk. Jeg har dog også hørt, at han vist havde lidt penge forud.

„I forbindelse med lærerskolen står nu også en lille „studenter-fabrik“, der står under Lindbergs*) opsig. Og efter sommerferien håber vi også at få en børneskole sat i forbindelse med seminariet. Dens opgave skal ikke bestå i at levere prøveklude til seminaristerne. Derimod skulde

---

*) Niels Lindberg, cand. theol., senere valgmenighedspræst i Kerteminde.

den indrettes sådan, at vi kunde vise seminaristerne derhen for at *høre på* undervisningen, for derved om mulig give dem sans for fri og folkelig undervisning.

„Denne børneskole skulde stilles under mit opsyn. Jeg skal forestå den og får lov at indrette den. Samtidig skulde jeg dog blive ved at være lærer ved seminariet og således tillige blive som en slags bindeled mellem skolen og seminariet.

„Dette sidste er nu indrettet sådan, at det for en del tager hensyn til examen. Det er nu delt i fem afdelinger; enkelte lærere hjælper især de ængstelige og svage med at indprente sig stoffet til examen.

„Men hermed har jeg intet som helst at gøre. Andre lærere behandler stoffet i disse fem afdelinger „*for livet*“. Iblandt dem er jeg. Jeg gennemgår bibelhistorien med tilsvarende bibelkundskab. Og endelig samles enkelte timer på dagen alle seminariets elever på mit rum, og da holder jeg foredrag for dem. Hver mandag taler jeg indledningsvis til dem om det ny testaments bibelhistorie. Men om torsdagen gennemgår jeg ligeledes i foredrag hveranden uge stykker af bibelhistorien og hveranden uge danske og svenske sange.

„Ved siden af mig har jeg som lærer i religion, Skat Rørdam (religionslære), Kr. Køster (kirkehistorie) og N. Lindberg (Pauli breve).

„Så har jeg desuden den opgave at prøve på at komme i personligt forhold til seminaristerne. Deraf har jeg haft stor glæde. De har oprettet en forening, og i den tror jeg at kunne udrette ikke så lidt.“ —

Dette brev blev ikke afsendt men lå i hans skuffe lige til den 23. juni, da han tager det op og fortsætter, hvad han har begyndt at fortælle om:

„At jeg ikke har skrevet brevet færdig, vil vel være dig uforklarligt. Men det er det ikke for mig. Tingen er, at jeg i den forløbne tid har befundet mig i en ganske forunderlig tilstand; jeg tror, den passende kunde sammenlignes med en rus. Ikke en vinrus, ikke en elskovsrus, men lad mig kalde det en seminarierus, hvis du kan tænke dig

en sådan. For imidlertid at forstå dette vil jeg bede dig rigtig levende at tænke på mig, som du kender mig. Tænk, hvilken levende drift jeg altid har haft til at *virke*, træde handlende frem i verden. Men der har været sat en ordentlig skranke for mig, og det var examen. Det gik mig, som når man strammer et elastikbånd for pludselig igen at slippe det. Jeg higede efter virksomhed — virksomhed — virksomhed og intet andet. Da examen slap taget i mig, kastede jeg mig med den største voldsomhed ud i den eftertragede virksomhed, ja med en sådan voldsomhed, at jeg blev som ør der af.

„Jeg mældte mig straks til arbejde på seminariet; og man tog dér imod mit tilbud, ja, man tog mer, end jeg bød. Du kan tro, det har ikke været nogen let tid for mig. Hvor var jeg endnu mat efter examen, ja endnu den dag i dag er jeg det — både træt og mat. Men lige så afkørt som jeg var, begyndte jeg altså *straks*. Men arbejdet ved seminariet er meget svært for mig; det kræver overordentlig megen forberedelse og hjemme-studium; og det lægger beslag på alle mine kræfter, når jeg er i det. Du kan tro, det er ikke så let at være lærer for 150 unge, ubefæstede — mangan gang gærende og urolige mennesker på en alder fra 16—35 år. Som oftest er jeg som en pjalt så træt, når jeg kommer hjem fra seminariet. Nu kommer her til endnu en ting, som i aller højeste grad lægger beslag på mine kræfter, men som rigtig nok også skaffer mig noget af min bedste glæde, og dette er, at mange af eleverne har sluttet sig meget nøje til mig personligt. I dette øjeblik modtog jeg således et yndigt lille brev fra én af dem, underskrevet: „Deres taknemligste og mest forbundne Frølund.“

„Ja, hvor er de kommen mig kønt åbne i møde; flere af dem har fortroet sig til mig; men *det* tager på kræfterne, min ven. I sådanne samtaler, når jeg er ene med dem, må jeg have hele min sjæl samlet, for da er der mulighed for at virke på dem — det véd jeg — måske for et helt liv. Således vil det vel nok ikke undre dig, at der virkelig er gået alt for lang tid, hvor jeg hverken kunde få talt eller

få skrevet til mine venner. Når jeg drog min arbejds- og min hviletid fra, fik jeg slet ingen til overs. Selv søndagen er gået på samme måde; ofte har jeg måttet tage den til hjælp til at forberede mig til mine mandagsforedrag. —

„Og forresten véd du jo nok, hvordan det går om søndagen.

„Under disse omstændigheder var min påske-rejse til Ålborg mig af den største betydning. Jeg var der i to uger, og i den tid begyndte jeg så småt at få klarhed over min stilling ved at tale derom med Glahn..... Men efter påsken kom jeg ind i forskellige kævlerier med Tang. Det var om mange forskellige ting. Vi havde alenlange samtaler. Så kom pinsen. I den gjorde jeg atter en lille rejse for at vederkvæge mig; men hvile blev der ingen af; ti jeg måtte prædike for Boisen på landet, og tredie pinsedag var det store lærermøde i Ringsted, ved hvilken lejlighed også jeg måtte optræde. Men af alt det kom der ingen hvile.

„Og nu kom sommeren; allerede er den længste dag forbi. Men det har jeg lært, at for at bevare sin friskhed må man ikke alene gå op i en virksomhed udad til; men man må også stadig leve et liv med sig selv, et hjærteliv. Dette må man have tid til. Og et sådan hjærteliv kan kun leves i samliv med den, der står ens hjærte nærmest. Men nu begynder jeg at komme tilbage til mine venner som efter en lang bortrejse. Jeg kan ligesom atter søge dem op og kvæge mig i deres selskab — atter leve *livet* sammen med dem. Og sådan sidder jeg nu også her og skriver til dig.

„Det er alt dette, jeg har talt med Tang om. Han syntes ikke om det. Jeg sagde til ham, at jeg blev *nødt* til at bryde mit ord og påtage mig mindre, end jeg egentlig havde lovet. Ja, nu har jeg faaet det sagt, og det er jeg glad ved.

„Og således håber jeg at kunne fortsætte mit samliv med ungdomsvennerne, samtidig med at jeg kan leve i en travl virksomhed; ti en sådan må jeg altid være i. Men

selskabelighed i videre forstand bliver der intet af. Flere af de steder, hvor jeg er bleven optaget med venlighed, ser jeg nu godt, at jeg kun i ny og næ vil kunne gæste. Således f. ex. hos din fader. Det kan gøre mig ondt at måtte såre folks venlighed mod mig, men jeg ser det grant, det kan ikke være anderledes, og de vil sikkert kunne forstå mig.

„Hvis alt nu går efter mit ønske, da vil jeg efter sommerferien få det indrettet således, at jeg hver dag kl. 9 går over til seminariet — som når en forretningsmand går på sit kontor. Der vil jeg da blive til kl. 5—6 om eftermiddagen. Jeg får et helt kontor derovre; og mad vil blive bragt over til mig. Men når jeg da kommer hjem om aftenen, og når jeg skal til at leve med mig selv, mine venner og min familie og få tid til at deltage i det offentlige, borgerlige og kristelige liv, hvorfra skulde jeg da få tid til videre selskabelighed. Nej, selskabslivet kommer jeg til at slå en tyk streg over.

„Jeg har da også efter min examen kun været hos meget få. Ikke en gang hos Hartmanns har jeg sat min fod; men nu håber jeg dog at komme der i denne uge. Jeg har nemlig endnu ikke fået gratuleret hverken til Emilies eller Emmas forlovelse. Vinding og Clara har været her,..... de andre har jeg kun set på gader og stræder. — Ellers, ikke sandt, det er forunderligt at se ens ungdomskreds efterhånden udfolde sig. Se nu er Octavius Hanssen blevet forlovet med en yndig, ung pige, og nu holdt Dam fornylig bryllup. Det er i det hele taget mærkeligt at se Dam. Han har udviklet sig mærkværdigt. Hans virksomhed i Ålborg er noget af det skønneste, man kan forestille sig. Der er ingen i hele vor ungdomskreds, der er kommen så godt i gang som han. Han er desuden en ligefrem udmærket prædikant.

„Nu skal også Thomas Rørdam og Anker snart have bryllup. Anker skal det første år bo her i byen. Er det ikke morsomt; han har lejet en lejlighed netop i det samme hus, hvor han bode under sit forrige ophold her i København.....

„Men hvorledes har du det nu egentlig? Hvorledes synes du om vore frænder Hollændere og Englændere..... og hvordan synes du om prinsesse Alexandra og kong Georg?*)..... Har Grundtvig nu ikke ret, når han tager dem som et skønt og lykkeligt varsel om, at vi nu skal vende os fra Tyskerne til Englænderne som fra Latinerne til Grækerne.

„...Har det voldet dig overvindelse i dit stille sind at sige nej til at blive præst i London?..... Hvornår kommer du hjem?

„Der har ellers været en del røre her hjemme i dette forår; men jeg har ikke deltaget deri. Der bliver intet offentligt kirkemøde i sommer; men i det sted vil mange af Grundtvigs venner samles til hans 80 års fødselsdag den 8. september. Og da holder vi bagefter et aldeles privat kirkemøde; så får mange meget at glæde sig over, og mange meget at ærgre sig over. Mon dog de folk ikke snart kunde blive ked af at ærgre sig.

„Hvad vil du bestille, når du kommer hjem? Her er *megen trang* til en ordentlig theologisk manuduktør. —

„Tak, du kære Henrik, for dit fotografi; det har været moder og mig meget kært..... Mange tak, at du så kærligt tænkte på mig dermed, Moder hilser dig tusinde gange. Du kan tro, hun er dig en trofast veninde. Hun blev helt glad i dag, da jeg sagde hende, at jeg nu vilde skrive til dig; det har ligget hende så tungt på sinde, at jeg ikke har gjort det før.

„Og så, kære Henrik, lev rigtig vel! Gud være med dig i din udlændighedstid! Han lade os alle glade mødes!.....

Din ven

Ernst Trier.“

Hver den, der har kendt Ernst Trier personligt, vil sikkert i dette interessante og indholdsrige brev kunne se ham lyslevende for sig. Hans hidsige og pågående foretagsomhed, hans mægtige virksomheds-trang så vel som

---

*) af Grækenland.

hans varme hjærte lyser én i møde. Navnlig vil den mærk- værdige læreropgave, at han skal prøve „at komme i per- sonligt forhold til eleverne“ forekomme en så ægte Trier-sk, at man næsten turde påstå, at det må have været ham og ikke seminariets forstander, der har skabt og udformet den. I et brev fra samme forår skrevet af Triers mor, fru Bella T. til L. Schrøders unge hustru hedder det om søn- nen: „Det er en stor lettelse at se Ernst glad og lettet for examens-lænken arbejde i den retning, han har lyst til, og som tilfredsstillér ham; han er nu også meget raskere; men bestandig har han meget at bestille, og jeg tør nok sige, at jeg nu taler mindre med ham end under examens- læsningen; og han har aldrig tid til at se til sine gode venner; de bliver vist alle vrede på ham. Men De kender nok Ernst, når han begynder på en ting, så er det med en sådan ivrighed, at han glemmer alt andet derfor.“

Den 19. marts skriver Trier i et brev til ungdomsven- nen L. Schrøder, der allerede den gang var kommen i fri virksomhed som forstander for folkehøjskolen i Rødding:

„Ja, kære Schrøder, du har Ret deri: nu er vi kommen ind i forretningsalderen, jeg føler det dagligt, og jeg føler det med mageløs stor glæde, for det er dog så skønt at komme ud ikke alene af examensvæsenets døde skygge- rige, — men at komme ud af ungdommens férige ind i virkeligheden, for det er dog meget glædeligere, og for en mand langt mere tilfredsstillende at udrette selv nok så lidt, end at drømme og tænke på at udrette end nok så meget.

„Ja du er jo nu helt inde i en stor virksomhed, er i en ansvarsfuld stilling, hvorpå man rundt omkring fra hele landet retter blikket, — og det må være uendelig skønt for dig at se det lykkes så godt, som det efter sigende sker. Og du kan tro, at vi, dine venner her ovre, er ikke lidet glad derover. Den ene bedre tidende end den anden fra Rødding højskole er kommen her til, først gennem Nutz- horn, så endnu bedre gennem Hertel og endelig allerbedst gennem Flor. Du skulde have set, med hvilken fornøjelse

gamle Grundtvig fortalte mig om, hvad Flor havde fortalt ham om Rødding! Det vilde have frydet din sjæl! Så arbejd da rask videre, og Gud velsigne din gerning! — og hvad gør det, at der er nogle modstandere! De graver en grav for andre, og selv falder de i den grav, der er gravet... om de overhovedet nogen sinde får gravet den færdig eller gjort den dyb! Ja, kære ven! en dejlig lod er tilfalden dig, og vi, dine venner, tilråber dig da: Til lykke! Til lykke!

„Som sagt, også jeg er kommen nu — Gud være takket og lovet derfor! — I arbejde og det i dejligt arbejde. Men min stilling er jo en beskeden stilling, på hvilken kun få har blikket vendt. Jeg skjuler mig beskeden i en simpel lærerkjole bag seminarieforstanderen Tangs ryg. Men dermed er ikke sagt, at arbejdet der er mindre rigt og fyldigt. Nu — her i dag kan jeg ikke få tid til at fortælle om al den glæde, jeg allerede har haft — vi er jo nu i forretningsalderen; men jeg håber dog snart at kunne udstede en rundskrivelse til vennerne rundt omkring med en lille skildring af min virksomhed.

„Hør Schrøder! det er yndigt, at som vi mødtes i ungdomsalderen, så mødes vi nu atter i forretningsalderen! Som vi talte sammen den gang, om hvad vi vilde gøre. Således føler jeg mig nu at have del i mine venners arbejde, *for så vidt* de bliver *det* tro, hvorfor vi sværmede i de første ungdomsår. Og således har jeg nu også taget del i, hvad jeg har hørt om din gerning, og som vidnesbyrd derom vil jeg nu mælde dig, at jeg har fået følgende til at tegne sig for en rigsdalers bidrag til Rødding højskole om året: Fritz Trier, Fru B. Trier (mor), Frede Boisen, Hertel, August Winding, Gustav Heiberg, landskabsmaler Vexelsen (fra Norge) og student Boic. Vil du være så god at tegne dem. Jeg havde håbet at få flere med, derfor har jeg ikke før skrevet til dig derom.....

„Når du en gang får at vide, hvad det er, jeg hidtil dér har behandlet (en indledning til bibel- og kirkehistorien), vil du se, at det *slet intet* har at gøre med examen. En gang om måneden gennemgår jeg tillige salmer, og to a

tre gange har jeg dansk og svensk sang og poesi — altså *ingenlunde* examensføde. Derom talte jeg med Madsen og Skovby-Skov (to flinke folk af Grundtvigs retning, der vil være studenter), og det var de enige i højligt at prise. De sagde, at disse foredrag hjalp dem til ikke at kvæles i examens-trædemøllen — og hjalp dem betydeligt. Endelig er der de fri diskussioner indbyrdes mellem seminaristerne hveranden fredag og så vor udmærkede seminarieforening, hvori også de tilkommende studenter deltager. Og der drives alt sikkert i selvsamme ånd og retning som ovre hos Eder på Rødding højskole. Se, det er en god ugentlig modvægt mod examens-giften.....“

At Trier endnu træt og udmattet efter examen måtte få følelsen af, at arbejdet voksede ham over hovedet, er intet under, alt skulde jo begyndes på bar bund. Mange fejl-greb og meget, der tilsyneladende ingen frugt bar, var uundgåeligt.

Det var ham under disse omstændigheder en stor vederkvægelse at få en påskeferie på hele fjorten dage. Han måtte en stund bort fra det hele og få tingene lidt på afstand. Han vilde til Ålborg op til sin „faderlige ven“ Glahn og søge råd og vejledning hos ham den gamle ungdomslærer.

Rejsen tiltrådtes med dampskib fra København til Ålborg, „en prægtig rejse“ under hvilken hans hovedpine forsvandt, og hvor han under den jyske kyst så solen rinde op af østerlide.

Tiden i Ålborg blev godt benyttet. Hyppigt besøgte han ungdomsvennen Markus Dam og morede sig med at tage timer for ham i den skole, hvori han underviste. Et par gange prædikede han for Glahn, der ikke var rigtig rask. Stor glæde havde han af et flere gange gentaget besøg hos den gamle, herlige men tungsindige biskop P. Chr. Kierkegård. Selvfølgelig var det især omgangen med Glahn, han frydede sig ved. Til ham måtte han fortælle alt, løst og fast, der vedrørte hans arbejde på Tangs seminarium. I et brev til hjemmet kommer Trier i forbigående til at nævne, hvordan han lejlighedsvis måtte overfor en

flok ungdom aflægge en prøve på hans undervisningsmåde, „give en time“ for Glahn, så stiftprovsten på denne praktiske måde kunde danne sig en forestilling om, hvordan han arbejdede. De to var næppe altid enige men bægge lige optaget af sagen. Egentlig hvile bliver der ikke meget af; han kan kun få tid til at sende hjemmet små og korte brevstumper. Der er jo også en mængde, han skal besøge. To af hans morbrødre, Anton og Ferdinand, var også heroppe; den første som apoteker i landsbyen Saltum, den anden som præst i Ålborg. De måtte jo heller ikke helt forsømmes. Tiden gik kun altfor hurtigt, og snart var ferien omme.

I brevvekslingen mellem Trier og Glahn, hvoraf dog kun sidstnævntes breve foreligger — går der endnu en stund dønninger af de forhandlinger, de to mænd har ført i påsken. Trier har fortalt om en ung seminarist, som han har haft meget at døjje med; samme unge mand er kommen på vilde veje og fører et stygt og forargeligt liv. Trier syntes ikke, han kan fortsætte med ham og lade som ingen ting; men hvad skal han gøre ved ham. Han er meget urolig desangående.

Glahn svarer:

„Kære Ernst Trier! Ja vist er det rigtig, det du agter at gøre. Stille og alvorlig som sagen kræver det og med den fulde forvisning i din sjæl, at du går i Guds gerning — skal sagen sættes igennem. Vil personen ikke grundforandre sit levned, så skal han aldrig få lov nogen dag at regnes iblandt dem, som med tiden skal blive lærer i kristendom. Behøves det, så giv ham dog efter en samtale derom en dags betænkningstid. Men er hans løfte om at lade dette levned fare da ikke ubetinget, så sig ham, at fra den dag må han holde sig borte fra seminariet. — Den magt må du da have, ellers duer det altsammen ikke.“

Giver Glahn ham i dette brev medhold og støtte, så indeholder det næste (18. maj) både advarsler og rettelser. Hvad der gør Glahn noget ængstelig og urolig, er den måde, han har set Trier omgås sine lærlinge på. Den kan være

både fejl og farlig. „Ja vist“, skriver han, „du elsker dine elever, og de elsker dig — det er godt og prægtigt! men du ser ikke, at disse unge fremfor noget andet trænger til en *faderlig* — dem i kundskab og erfaring overlegen — mester, som de kan støtte sig til, i det de *ser op* til ham. De er kastet ud i en bevæget verden, som var de fleste af dem ukendt. Venner, trofaste og brave finder de blandt kammeraterne; men en redelig og besindig mester ham finder de ikke i Tang. Ham skal de *finde i dig*.

„Jeg så dig jo omgås dem her som en hjærtensven, der stillede sig ned midt iblandt dem, så de fandt, de havde fået endnu en rigtig god ven mer, end de før havde; men jeg så også, at de trængte langt mer til en faderlig rektor og støtte; og jeg hørte det samme af det suk, som et par af dem udtalte til mig. Derfor: Du må give „kammeraten“ op for at bringe den faderlige rektor og støtte til veje. Du misforstår mig ikke, at jeg tror, at det er kærligheden, der skal gives op. Dersom en ung mand og fader for at skaffe sine børn en god kammerat selv gør sig til denne kammerat, så berøver han kun børnene det aller vigtigste og aller uundværligste, han både kunde og skulde være over for dem.

„Læreren behøver ikke at gå med sine elever om halsen eller under armen, for at eleven skal kunne forstå, at han ser noget godt i ham.....“

Der har sikkert nok været et og andet i Triers måde at omgås de unge på, der kan have berettiget hans „faderlige ven“ til det, han skriver. Trier kunde i sin store iver godt tænkes fristet til at gå længere end langt, når det gjaldt om at komme i ret hjærteforhold til de unge.

Et andet lignende bevis for hans hensynsløse selvhengivelse og -forglemmelse, når det gjaldt hans kære arbejde med ungdommen, møder man i hans eftergivenhed overfor Tangs opfordring til helt at flytte ud på seminariet og bo dér blandt eleverne og være skolens „inspektør“.

Men også dette finder Glahn er en urimelighed..... „Kære, kære Trier!“ skriver han, „bliv hjemme hos dine

forældre! Tænk, hvor har din moder arbejdet, stridt og lidt så længe, så fromt og tålmodigt for sin øjsten; fri for det gamle tryk — vil du ikke uden en langt mere tvingende nødvendighed flytte hjemme fra. Lad dog ikke Tang narre dig med dette uviste, selv om han lover dig guld og grønne skove i indflydelse og indtægt langt ude i fremtiden, mens han for øjeblikket slider dig op med overvættes arbejde og en uhyre ringe løn.“

Og i et andet brev 11. septbr. 1863): „Jeg er meget glad ved, at du ikke agter at trælbinde dig hos Tang. Vil han behandle dig ordentlig, så tag kun timerne på skolen og bring ud deraf, hvad du kan for eleverne; men jeg er ganske enig med dig i, at du skal afslå inspektør-pladsen, som vil forhindre dig i nogen som helst anden undervisnings gerning“.

På samme måde råder Glahn også Trier til ikke at slippe de private undervisningstimer, han endnu har beholdt uden for seminariet. Ved hjælp af dem bevarer han dog en vis grad af selvstændighed overfor Tang, og dem må han ikke opgive, før han får en stilling ved seminariet, „som du ikke pines ud af; du skal ikke være hans malkeko, der-til er du meget for god, óg du skal ikke der slides op, dertil er vi for mange, der har krav på og forvæntning om, at der ved dig med Guds hjælp skal udrettes noget rigtig godt i en lang fremtid.“

Glahns tillid til Tang og hans virksomhed var åbenbart kun ringe.

Af det samme brev fremgår det endvidere, at Trier må have drøftet andre skoleplaner med sin „faderlige ven“, planen om selv at oprette en „almén skole“. Glahn skriver således: „På vor skoleplan for din almén skole glemte vi dog vist, at der også bør læres et fremmed sprog — en skole, der forbereder mennesker, der siden måske skal lære mange (sprog). Hvad mener du om det, der er lettest at lære: engelsk“?

Om en sådan påtænkt skole savnes dog enhver som helst nærmere oplysning. Måske hentydes der kun til den børneskole, Trier skal forestå ved seminariet.

Stiftsprovst Glahn slutter sit fortrolige brev til sin unge ven med disse smukke ord: „Farvel, min inderlig kære Trier! Du har givet mig lov til at være stolt af dig som en fader, derfor skriver jeg med den mig givne myndighed — kærligheden havde jeg af mig selv“.

I en efterskrift tilføjer Glahn: „Her var en mand her, som vilde give 10 rdlr. for at høre dig i Vartov. Du ser, at prædikener står i høj pris heroppe! Dam har det prægtigt! Gud være med dig“!

Hvor meget eller hvor lidt Trier har godgendt af de givne vink, kan ikke nu afgøres, kun ét af dem, véd vi med bestemthed, blev fulgt: Han blev boende hjemme.

Af et andet brev ses, at Glahn også har haft andre planer for med Trier. Han foreslår ham at skrive Egedefamiliens samlede missionshistorier i Grønland. Hertil råder Glahn som efterkommer af familien over „gode materialer“. Han vil dog ikke overgive disse til en fremmed, og selv kan han ikke overkomme arbejdet. Men hvis Trier vil påtage sig det, vil Glahn skrive en fortale. Det må være et arbejde, der vil passe godt, ja udmærket godt for Trier; han vil kunne skildre „Egederne“ i simpel, stor og fyldig stil, mener Glahn.

Trier må dog bestemt afslå at påtage sig denne ellers så ærefulde opfordring.

21.

Ferierejse i Jylland 1863.

I den påfølgende sommerferie er Trier atter på farten; men denne gang var fodrejsens øjemed noget forskelligt fra de tidligere rejsers. Han vilde fortrinsvis opsøge og hilse på sine seminarieelever omkring i Jylland.

Den første del af rejsen foregik med damper til Århus. Han tog dæksplads. Den var billig og han „fortærede kun for en mark“ om bord. I Århus var han så heldig at træffe en ung grosserer Hoff, der tilbød ham plads i sin „extravogn“ lige til Horsens. Dette var jo ganske udmærket, især da det viste sig, at grosserereren var en behagelig rejsefælle. De snakkede op om „alverdens sager og mødtes i

en forbavsende grad i enighed om alle mulige politiske anliggender“.

Han sov godt på Jørgensens hotel, der hvor han og Octavius Hanssen så ofte i de yngre dage havde overnattet. Men nu om lidt: „Skræppen på ryggen! og ud til Læssøes på herresædet Boller“. Strømperne har han gnedet godt ind med tælle, for at fødderne ikke skal gnaves.

Hans første egentlige mål er dog landsbyen Glud, hvor én af hans kæreste elever har sit hjem i en hyggelig gammel bondegård. Her havde han det „rigtig rart“. Han nævner ikke elevens navn, men det må sikkert have været Niels Thomsen, som senere blev den første lærer på Triers højskole i Vallekilde — siden mangeårig friskolelærer i Tømmerup ved Kalundborg.

Her stifter han bekendtskab med den Grundtvig-ske præst Fog i Skjolde. Med ham kørte han til hjemmet og fandt hans præstegård endnu langt hyggeligere og skønnere, end han havde kunnet tænke sig. Især syntes han godt om fruén. Egnen finder han „formelig *fortryllende* skøn. Hvad kan tænkes skønnere end det dejlige hav, de mageløse frugtbare marker, de pragtfulde skove rundt omkring på de yndigste bakker og høje.“

Samme søndag aften var der stor modtagelses-fest; tre ny nordiske flag hejsedes fra højen i haven; over indgangsdøren hang der bundne kranse. Alle gik højtideligt og væntede, — på hvem? Nu kørte to unge piger — bævende af fryd af sted for at hente de væntede — hvem? Pigerne havde ikke om natten kunnet sove af længsel — efter hvem?

Endelig kl. 6 rullede vognen atter i gårde, hilst af hurra-råb. Det var Triers broderkone Ida og hendes veninde „Else“. Nåda, hvor de blev krystede. Ida var så glad og så lykkelig over den henrivende modtagelse, at svogeren er sikker på, han aldrig har set hende så skøn som denne aften.

Næste formiddag var han for „fagets skyld“ henne i byens skole; men om eftermiddagen kom Læssøes, og aftenen var afslutning på en herlig dag.

Med Læssøes kørte Trier tilbage til Boller; derfra gik

han den følgende dag til Horsens og Århus. Her hos stiftsprovst Boesen og hans venlige frue blev han modtaget med yderste venlighed. Om eftermiddagen var de på skovtur til Marselisborg skov.

En aften var han inde på sindsygeanstalten indbudt af dr. Selmer. Efter hvad han senere fortalte derom, gjorde en rundgang på anstalten et indtryk på ham så voldsomt, at han den påfølgende nat lå i den stærkeste nervøse angst og uhyggefølelse uden at kunne falde i søvn. Dog hen ad morgenstunden tog han sig sammen, skammede sig selv som kristen ud for denne meningsløse rædsel, bekendte sin kristne tro, bad han sit Fadervor og befalede sig Gud i vold. Straks derpå faldt han i den tryggeste søvn, hvoraf han først vågnede frisk og let langt op på næste formiddag.

Fra Århus gik fodturen så videre den næste dag; han kom i følge med en ung, kvik og livlig student Frits Paludan-Møller. De nåde i meget oprømt stemning Ormslev præstegård. Der tog de ind for at træffe den unge Teilmann.*) De fandt ham siddende i en stor stue mellem sin fæstemø og søster. En anden søster sad og maledede. Teilmann, der således sad som en „bisp i en gåserede“, blev henrykt, da han så dem. Samtalen gik nu lystigt om alle mulige ting.

Ved middagsbordet traf Trier Teilmanns gamle døve far — en „snurrig gammel én. Også hans mor og en gammel tante på 83 var til stede med endnu en søster og broder. Det var et godt og fornøjeligt bedsted.

Kl. 3 efterm. vandrede de to mænd atter videre op mod Venge, „det dejlige Venge“; men her blev de overfaldet af en tordenbyge, der tvang dem til at ty ind til „æ skvolmejster“, til byggen var drevet over, så gik det videre op over skovbakkerne; solen gik nu ned, mens månen lod sine stråler spille i søernes spejl. I det yndigste måneskin gik vandringsen således op til Ry gamle kro.

Hvor var de sultne, og nu gik det løs med kyllingesteg og mjød. Bag efter sad de i alvorlig samtale til over

---

*) Vistnok Jørgen Teilmann, senere valgmenighedspræst i Bering.

midnat. De fandt alt dér i den gamle kro så hyggeligt, og hvor havde stedet dog mange herlige minder for Trier, som han den aften sad og lod dem glide forbi sit indre øje.

Næste dag gik de sammen op på himmelbjærgets top af de stier, han kendte fra før. De lagde sig i lyngen, samtalen gik i stå, der blev tavst og trist om dem. Men da vaktet de pludselig ved et gjaldende „hallo“, og dér kom gamle budstikke-Boisens svigersøn, pastor Møller fra Sejling med et helt følge. De kom med damper fra Silkeborg. Nej hvor herligt! her traf Trier fru Jutta, Hermann, Anker og „Mix“, Frede Boisen og hans Karen. Selskabet havde medført store kufferter og kasser. Det var alt fra damperen „smidt i land“. Der stod de. Endelig fik de fat i en mand, som de lejede til at køre hele herligheden op til toppen.

Da Trier hørte at Peter Boisen fra Gedved skulde komme og hente hele selskabet, afbrød han fodturen med studenten og besluttede sig til at følge det ny rejseselskab til Gedved.

Det var jo netop ferierejsens art, bestandig at være rede til at opleve æventyret undervejs.

En herlig dag gik nu til ende. Ved solens nedgang tog Møller og fru Jutta atter tilbage med damperen, mens Peter Boisen fik Trier og den øvrige flok med på sin vogn, og nu gik det i strålende måneskin af sted ud over de store heder. En vidunderlig tur; men lang var den, først klokken 2 nådes frem til Gedved, hvor fru Ingeborg Boisen stod i døren med et Danebrog ved siden og bød dem velkommen til Gedved. I spisestuen ventede et kraftigt måltid, og for så vidt var nu alt godt; men mere kneb det med sængeplads til de mange gæster. Trier måtte ligge med benene „svævende ud over en trappenedgang“; men hvad gjorde det, når selskabet var så vidunderligt.

Den næste dag beså de skolen og førte for resten „alenlange samtaler“, og hvad der næsten var det allerbedste: „Fru Ingeborg sang så skønt og så smeltende, som jeg endnu aldrig har hørt hende synge; jeg tror, vi nær alle havde bristet i gråd, om hun ikke pludselig var løbet fra

sangen og ud til kyllingestegen i køkkenet, der kaldte på hendes husmoderlige omsorg“.

En dags tid senere skulde Trier af sted; han vilde nu hen til Westenholz på Matrup. Fru Ingeborg holdt som kusk for døren med et lille enspænder-køretøj for at køre ham det første stykke vej. De kørte gennem den dejlige dal ved Lundum; og endelig, da hun skulde vende om, sang hun endnu en gang for ham en af sine dejlige småsange.

Snart var han atter ude i hedeegnene; atter stod månen højt på nattehimlen ud over den store stille hede og viste ham vej til Matrup.

Også her havde han megen glæde af sit besøg; også her kaldtes minderne frem, og han blev siddende ved det åbne vindue i sit værelse til over midnat.

Næste dag mødte venen Chr. Bågård op for at tage ham over til Jens Jørgensen på Bjerregård.*)

Her hos den gamle folkelige politiker traf han til sin store glæde præstefolkene fra Skjold. De var der med Triers svigerinde Ida og „Else“. Trier finder kredsen dér meget mærkelig.

Herfra fortsattes turen videre til Viborg, hvor han modtoges af en seminarist Petersen for at følges med ham til hans hjem helt oppe i Durup i Salling. Først gav de sig dog tid til at se den gamle domkirke, som den gang kort før restaurationen var meget brøstfældig. Så videre til Skive. Herfra en afstikker ud til kunstneren Chr. Dalsgård, Krabbesholm. Så gik vejen over Breum, hvor de var meget velkomne gæster hos pastor Fr. Møller (lægen Fr. Triers ungdomsven). Her overnattede de for — tidlig næste morgen at tage vejen til Jebjærg, hvor en anden seminarist Kørholm nu var lærer. Endelig nåde turen til Durup hos Petersens fader, hvor de af bare godhed var nær ved at overvældes med spise og drikke.

Næste station var hos pastor Konradsen i Junget.**)

---

*) En anset Grundtvig'sk rigsdagsmand.

***) Senere i Hvirring.

Trier var her i den smukke egn ved fjorden hos nogen rent ud mageløse mennesker. „Det er“ skriver han til hjemmet „prægtigt at være et sådan sted, hvor det kristne trosliv breder sin fred ud over alle omkring én, ja, hvor den kristne sang og den kristne glæde har hjemme.“

Her oplevede han den glæde, at Konradsen havde indbudt en del af Triers seminarie-elever, og han fik her rigtig lejlighed til at sætte sig ind i deres hjemlige forhold. Denne opmærksomhed var rigtig efter hans sind.

Rejsen blev en rigtig rundrejse i Salling, hvor Trier ikke før havde været. Han tog atter om forbi Korsholm i Jebjærg og Møller i Breum. Ny steder var hos Skovsbo i Oddense, Borch i Rødding, derfra over til Markus Skov i Dybe ved Lemvig. For så endelig herfra at tage med dampere til Ålborg og videre til København.

22.

Langes 2. rejse til Danmark.

Også til Fyn skulde rejsen have strakt sig; men det måtte opgives. Sagen var, at Alb. Lange atter i denne sommer var gæst i Danmark. Han havde på gennemrejse til sin forlovede i Ryslinge også aflagt Trier besøg i København og rigtig levet med i alt det, Trier var optaget af; især mindes han i senere breve med begejstring Triers arbejde på seminariet. „Hils seminaristerne og *deres forening*“ skriver og understreger Lange. „Jeg har fået en ligefrem klokkerkærlighed til dette dit barn, det jeg jo stod fadder til og lovede at tage mig af, om jeg var dér til stede. Jeg vilde gjerne høre, hvordan det lever“.

Han takker også for, at hans unge forlovede Georgia Birkedal blev som gæst i Triers hjem behandlet med en så overstrømmende venlighed under sit ophold. Og denne tak gælder i lignende grad hjemmet hos Triers broder Fritz og Ida, ja hele Triers vennekreds.

Han fortæller, at han har været med til et herligt bryllup, Kraghs og Ellen Cathrine Langes; han talte ved brudebordet; ti det er jo ingen sag, når som her bruden

hører med til „familien“ og derved foruden sine øvrige dyder også giver god anledning til fornøjelige taler. Han takker Trier, som har lært ham at få tungen ret på gлед, ja, rigtig har været ham en „opdrager til tungebrug“.

Ja, hvor har han dog lært meget her nede i Danmark; han har ved et sådan bryllupsbord lært mer end ved en hel måneds forelæsning på universitetet. Han har lært menneskelighed at kende, lært så dybe ting som „De hel- liges samfund“; „Ja kære, kære ven, som jeg dog har lært under denne ferie..... Jeg har lært, at der er et saligt samfund, at det er saligt således at finde sammen. Ja, det har jeg lært både menneskeligt og kristeligt her nede i Danmark. Du må tro, jeg har haft det velsignet og dej- ligt her nede i Ryslinge, siden jeg kom hertil..... Jeg har også været med til Herrens bord og haft glæde deraf, ja rigtigt følt de helliges samfund; og det har jeg aldrig gjort før. Og så er der desuden så mangt og meget andet sådan enkeltvis, jeg har lært, så jeg rejser ikke tom- hændet herfra, åndeligt talt“.....

Om hele denne åndelige skat, som han nu tager med hjem til Norge, vil han da til sidst slynge „kærligheden“; ti den er jo fuldkommenhedens bånd. Ja, hvor er her mange blomster her nede i Danmark; hver søndag har han i kirken under Birkedals prædikestol plukket så dejlig en rose, og den vil få mange i følge. Men nu på søndag, den aller sidste dag, han er der, når han at få vinterhalvårets første „bibellæsning“ med. Disse bibellæsninger, Birkedal holder hver onsdag aften om vinteren, har Lange hørt skal være så udmærkede. De holdes ved lys i kirken.

„Ja“, fortsætter han sit brev, „jeg har høstet en hoben her nede i høst, været som til et stort åndeligt høstgilde, og jeg har rejst rundt og set al Danmarks herlighed både „bjærg“ og klint, både hede og hav, og jeg har set dets folk færdes såvel i det daglige liv, som til fest og i *Herrens hus*. Jeg har set landets ro og stadens tummel. Den sidste kan jeg ikke takke dig nok for; tak for følelsen af hjærtevenlighed og samfundsliv; det skal styrke mig.

„Om jeg dog kunne slynge kærlighedens rosenbånd

om alt det, som her er godt, og som jeg kom i samfund med".....

Af brevet fremgår det, at Lange på Triers anbefaling også har været på Møen hos gamle Boisens; han har der holdt et foredrag, som Fritz Boisen erklærede for værdigt til optagelse i „Budstikken“.

Hvad Lange tidligere vilde have forsvoret, er nok nu alligevel ved at ské; og det, mener han, er først og fremmest Triers skyld. Han har fået øje for, hvad Grundtvig har at bringe. Birkedal taler han meget med. Han har taget ham med til et stort præstekonvent i Nyborg; „Det fri konvent“ kalder det sig; dér har han overværet en mærkelig forhandling om „præstefrihed“; og dér hørte han Melby i Asperup prædike. Nu læser han på kraft Grundtvigs skrifter: „Bragesnak“, „Den lutherske reformation fortsat“ o. s. v..... „Jeg har“, udbryder han, „nu fået smag på Grundtvig i alle ender og kanter“.

Den læsning vil han nu blive ved med, også når han kommer hjem; ti han har meget at indhente; og når han på hjemvejen kommer til Kristiania, da vil han i lag med den norske theologiske forening; han vil bringe den hilsen fra den Grundtvig-ske lejr i Danmark; han vil bringe et personligt vidnesbyrd; han vil skamme sine unge landsmænd ud, fordi de skyr denne ånd uprøvet, ja, han vil lægge dem både ét og andet på hjerte om den ting.

Det er i det hele taget, som Lange ikke kan blive færdig med at takke vennen, fordi han har ført ham ind i det rige fællesliv, ind til de stærke livskilder, som, han ser, der med Grundtvig springer så velsignet her i Danmark.

Intet under, om Trier følte glæde over den rige udvikling hos sin kære, norske ven.

23.

Trier som seminarielærer.

Det var et tilfælde, der kunde se ud som et tanke, at den unge jødefødte Ernst Trier på seminariet fik den

opgave at skildre Jødefolkets, Gudsfolkets skæbne ned gennem tiderne.

Han lægger et stort arbejde ind på at løse denne opgave, og altsom han arbejdede sig dybere og dybere ind i dette mærkelige folks historie, gik det lidt efter lidt op for ham, at det jo i grunden var hans eget folks liv, han fordybede sig i. Han blev grebet deraf, og med al den ild, hans sjæl ejede, prøvede han så at oplyse og opløde sine unge tilhørere for, hvordan Gud førte dette sit folk frem mod dets store mål at fremskaffe de betingelser, der skulde til, for at den forjættede „Messias“ i „tidens fylde“ kunde finde det moderskød, hvoraf han kunde fremgå til udførelsen af sin store frelsesgerning. Abraham blev ikke blot en mærkværdig person i historien, men han var jo hans egen stamfar; det var jo hans blod, der randt også i Triers årer. Det var denne sin stamfars og sit stamfolks enestående betydning, han vilde afmale og levendegøre for sine *danske* landsmænd. Ja, ti hvor forunderligt — han var jo foruden at være Jøde også en Dansker. Der, som han udtrykte sig, havde en levende følelse af, at den danske folkeånd havde brug for hans danske tale, og hans danske modersmål — netop også i hans mund. Opgaven blev stor, vidunderlig, næsten hellig for ham i udførelsen. Følelsen heraf fulgte ham senere over i hans højskolegerning.

Hvor omhyggeligt han forberedte sig til sine foredrag, ses blandt andet af de stærkt gennemarbejdede og udførligt nedskrevne foredrag, som han holdt på seminariet. Mellem tyve og tredive sådanne henligger der blandt hans efterladte papirer. Et enkelt af disse har jeg ladet trykke i vor højskoles årsskrift årg. 3. Det var om Jesu fødsel og hans møde med den gamle Simeon og Anna.

Hans anden opgave at foredrage dansk litteraturhistorie har den gang for ham endnu stået i anden række. Her findes ingen efterladte opskrifter.

Som en stor lykke følte han det, at han nu havde åben adgang til Grundtvig. Hver gang der under udarbejdelsen

af hans foredrag var et eller andet, han ikke kunde finde rede i eller manglede klarhed over, gik han straks ud at rådføre sig med Grundtvig. Og denne var hjælpsomheden selv. Kun en eneste gang gik det til en begyndelse anderledes, i sin bog „25 års skolevirksomhed“ fortæller Trier meget afdæmpet om dette optrin, som han ofte mundtlig for eleverne lagde stærkere farver over:

Han var i foredragsrækken nået til Jesu fristelse i ørkenen. Og mens den unge mand nu stræbte med udarbejdelsen af foredraget faldt ham på sinde, at han kunde bruge den gode lejlighed, der tilbød sig, og oplyse tilhørerne om, hvad menneskene havde nået i retning af at forestille sig det ondes ophav og dets væsen. En sådan oplysning måtte — så syntes han — kunne tjæne som advarsel og afviser for ungdommen mod at indlade sig med det onde og på den måde komme i dets vold. Ungdommen skulde lære det onde at kende for at kunne undfly det. Derfor måtte opgaven tages grundigt. Men jo mere han nu arbejdede hermed, jo mere uforståelig og dunkelt, syntes han, det hele blev for ham. Det ondes oprindelse og dets væsen indhyllede sig som i tåge. Da tog han en rask beslutning, brød af, tog manuskriptet til foredraget under armen og styrtede ud til „den gamle“. Og som den „Iver Iversen“, han var, begyndte han straks for Grundtvig meget ilfærdigt at udvikle sagen, hvad hans mening med et sådan foredrag var, men også hvordan vanskelighederne tårnede sig op for ham.

Han havde været så optaget af sin udvikling, at han slet ikke havde haft tid til at se på Grundtvig; først nu, da han var færdig, vender han sig mod ham. Meget forbausset bliver han, da han ser, hvor det koger i den gamle mand; hans øjne skyder lyn, og hans røst runger, da han siger: „Har De, kandidat Trier, lyst til at gå ned til hede Helvede og rode omkring dernede, så for mig gærne; men dér ned får De ikke mig med som vejleder“. Hele dette syn var Trier så uvæntet, at han knap vidste, om han skulde le, eller han skulde se til at komme ud af døren.

Dog, nu tog Grundtvig sig i det, brummede lidt og bad

Trier sætte sig, så kom de vel nok til rette om tingene. Grundtvig hævdede nu, at Triers tanker, som han i god tro havde udtalt, var umulige. Ingen kunde lære det ondes væsen at kende *dybere*, end de selv havde oplevet det. Kun den vidste, hvad det var at være morder, som selv havde dræbt et menneske. Når det skete, så fik han det at vide i hele sin gru. Men Gud bevare os alle fra at lære det onde at kende, ti da måtte vi først opleve det. Det er en af de største løgne, der er udgået fra Helvede, at „man skal dog lære det at kende for ikke at regnes for et Guds ord fra landet“.

Nej, det bedste middel — til at undgå det onde — er at blive ført ind i det gode; sker dette, da betyder det intet, om man ikke „kender“ det onde; ti det gode skal da nok bringe mennesket til ganske uvilkårligt at stejle og reagere overfor det onde, om det da møder én på ens vej.

Denne opfattelse, som Trier ved nærmere overvejelse ganske tiltrådte, førte til, at han vist aldrig fik holdt det påtænkte foredrag; men det fik betydning for hele hans senere skolegerning. Hvor kunde han mange år senere harmfuldt vende sig mod dem, der lod et ord falde om, at Trier dog på sin højskole også skulde tage den mangen gang smudsige og rå litteratur, som under masken af at vise læseren livet, *som det er*, vilde kaste sine urene billeder ind i unge sjæle. Det vilde jo dog være godt for de unge, hed det, at de *kendte* det, for så kunde de på forhånd sky det.

Ved sådanne lejligheder kunde Trier fremdrage ovenstående træk fra sit samliv med Grundtvig, mens han dobbelt ivrigt gjorde sig flid for at føre de unge ind i en god litteratur med de *rene* skildringer af livet og dets bærende og fornyende kræfter.

24.

D i m i s p r æ d i k e n e n .

Mens Ernst Trier således var stærkt optaget af sin lærergerning ved Tangs semianrium på Blågård, begyndte

han at berede sig til at blive ordineret til præst; men før dette kunde ske, måtte forskellige ting først være i orden, bl. and. måtte han have overstået sin dimis- eller prøveprædiken.

Som bekendt, er denne en slags examen i den ting at kunne udarbejde, skrive og afholde en prædiken over en opgiven text og under overværelse af en præst og mindst én professor.

Prædikenen skal afleveres fra prædikestolen i én af hovedstadens kirker; de to censorer nede fra kirkestolene skal da forestille menigheden, mens de i den skrevne text, der er afgivet til dem, følger med i, om den talende kan gengive mundtlig, hvad han har skrevet ned.

Kendte man lidt til Trier, kunde man på forhånd sige sig selv, at den måde at prædike på ikke kunde falde i hans smag, han betragtede den nærmest som en forargelse. Det gjaldt da for ham, om han kunde ændre dens karaktér. Og med dette mål for øje lagde den trosvarme unge theolog da sin plan. Han indfandt sig en skønne dag hos professor Bornemann med det højst mærkværdige spørgsmål, om han (Trier) ved sin forestående dimisprædiken måtte have lov til at vælge salmerne.

Professor Bornemann, hvem Trier flere gange under studentertiden havde optrådt imod, stirrede forbavset på spørgeren og oplyste ham til at tydelighed om, at dette måtte være en ren misforståelse. Det var ikke en virkelig prædiken, men kun en fingéret — en examen.

Herpå gav Trier intet svar, bukkede kun og gik. Men han tænkte sit derved.

Da dagen kom, gik han ind til sine venner, seminaristerne, og fortalte dem, at han i dag til det og det klokkeslet skulde prædike i Trinitatis kirke. Det vilde meget glæde ham, om de havde lyst til at gå med ind at høre ham.

Til den fastsatte tid sad der omtrent 100 mennesker rundt omkring de to forbavsede censorer nede i kirkestolene.

Til yderligere forbavselse og harme for de to omtalte mænd trådte nu Trier frem og foreslog at begynde med af-

syngelsen af en salme. Trier gik derefter på prædikestolen og begyndte sin prædiken. Censorerne Bornemann og pastor Johannes Fibiger fulgte med i den skrevne text.

Men o vé!! da prædikanten var kommet et stykke hen i sin tale, tabte han den tråd, som han i sit manuskript havde fulgt. Han tav et øjeblik men gik derpå rolig videre, idet han ud fra den fulgte tankegang fortsatte med sit æmne og førte prædikenen til ende, uden at andre mærkede, at det havde bristet for ham, kun censorerne bladede yderst nervøst i den skrevne text.

Efter at Trier derpå var steget ned af prædikestolen, istemte han atter en salme, og dermed sluttede denne ejendommelige dimisprædiken.

De to censorer var bagefter meget uenige om, hvilken karakter de skulde give prædikenen. Joh. Fibiger holdt på en første karakter (landabilis), grundet blandt andet på, at examismanden mægtede trods bristen med den skrevne text dog at føre prædikenen så smukt til ende. Bornemann derimod holdt på, at Triers glemsheds eller mangel på grundig indstudering burde straffes med en ringere karakter.

Det blev dog Fibiger der gik af med sejren; Trier fik sit „landabilis“, sin første karakter, den, han havde fået ved alle de andre examiner, han overhovedet underkastede sig.

25.

L a n g e a t t e r i D a n m a r k .

Efter sin hjemkomst til Norge skriver Alb. Lange d. 10. decbr. en længere redegørelse til Trier, og heri betror han ham da, at han nu véd med sig selv, at også han nu vandrer i det lys, Grundtvig har tændt i kirke og i skole.

Levende fortæller han om den glæde, det voldte ham straks ved ankomsten til Norge at møde en lille præstemand ved Sarpsborg, der også var på vej henimod Grundtvig. Ved at læse Birkedals bog: „Synd og nåde“ var han bleven greben af „anskuelsens sandhed“; hvor blev

han glad ved at tale med mig derom og over, at jeg sang „festsalmer“ for ham; tænk, han vilde skrive dem af, du. Først da jeg havde læst flere af dem for ham, fandt han på at spørge mig om, hvad de kostede, for han var så fattig“. Lange beretter nu videre, hvordan han fik billedhugger Borch i Kristiania til at sende ham et exemplar af festsalmerne. Det blev anskaffet ved et foretaget sammen-skud. Ved mødet med denne lille fattige præst, syntes Lange, han så som et lille Kristusbarn i krybben.

Lange, som følte trang til at vedkende sig sit ny kirke-lige standpunkt, bad om lov til at udtale sig i den theologiske forening i Kristiania. Foreningen gjorde vanskeligheder, da han vilde fortælle om sine indtryk fra Danmark; men han fik dog lov til det i et „eftermøde“. Den noget forsagte og ængstelige unge mand følte sig ikke til pas under sit foredrag, og det blev heller ikke nær så godt, som det skulde have været; men „det blev dog et personligt vidnesbyrd om, hvad jeg har fået af livet blandt Grundtvigianerne, og det blev dog en skildring af dette liv..... jeg skildrede også din person, kære Trier, og det uden at spørge dig derom. Og det var vel gjort, da det gjordes i kærlighed til dig og „Guds liv“ i dig. Det liv er ikke „af det onde“ og har således ikke omvendelse behov for at blive kristeligt, således som vor professor Johnson i rædsom stivhed og uvidenhed just havde omtalt det. Ja, det var af mig en protest rent ud mod denne mand, som ikke kender og ikke har set — af mig, der netop *har* set. Og her var jeg så en større autoritet end han.

„Uden at inklade mig på „selve anskuelsen“ søgte jeg blot at fremstille „livet,“ som i den senere tid er bleven så mistænkeliggjort og anfægtet. Jeg påviste, hvor lidt grund man havde til at tvivle på bekendelsens sandhed.

„I den påfølgende debat fik jeg lejlighed til at påvise forskellen mellem „den hellige almindelige kirke“ og den Lutherske kirke, mellem troen og dogmet, og det var mærkeligt, hvor lidt de havde at svare mig her på. Jeg tror nok, det gjorde godt og gjorde én og anden mere rimelig over for Grundtvig-ianismens faktum.“

Lange meddeler videre, hvordan han i Kristiania fik brev fra Ryslinge om Fr. 7.'s død, og hvordan det da stod for ham, at han vilde mælde sig som feltpræst ved den norske hær, når den rimeligvis nu om kort tid kom med i krigen; men nu synes det ham, som om al tale derom er gået i stå.

Imidlertid arbejder han af al kraft på at gøre de indtryk frugtbringende, som han i Danmark har fået på skolevæsenets område. Han har fået en ansættelse som lærer ved en børneskole i Hamar, og nu vil han prøve at holde skole i lighed med de danske friskolelærere; han vil *fortælle* historien. Forleden morgen gik han ud ad vejen og forberedte sig til i skolen at fortælle om David og Goliat. Hvor gik det ypperligt, mens morgens alfer lyttende fulgte ham langt på vej.

Han sang til sidst sangen om David og Goliat; men hvor harmer det ham, at han ikke fik flere af disse bibelske sange lært i Danmark. Dog måske kan han få dem fra Lindemann i Kristiania. Kunde han blot synge noget bedre.

Allerede i dette brev antyder Lange, hvordan der rejste sig en voldsom modstand mod hans ny måde at holde skole på. Denne modstand havde vel sin del i, at han kort efter opgav skolevejen og søgte præstevirksomhed.

55.

Uvejret trækker op.

Efteråret 1863 nærmede sig. Over fædrelandets himmel samlede sig tættere og tættere det truende uvejr. Tyskland truede, England veg, og med Sverig-Norge var mod forventning intet forsvarsforbund blevet sluttet.

Mørke anelser fyldte de bange sind.

Også hos Ernst Trier opstod sådanne anelser, i hans breve dukker de op; og spørgsmålet mælder sig: hvad skal han gøre, om uvejret bryder løs over Danmark. Han er selv fri for soldatertjenesten; men er sagen dermed i orden.

At hans følelser for land og folk efterhånden var steget

i varme, kan vi bl. and. slutte os til af brevvekslingen med Albert Lange. Men det er dog måske egentlig omgangen med Grundtvig, der tændte den i brand.

Forfatteren Jakob Knudsen har en gang i et foredrag villet hævde, at om man prøvede at finde ind til den inderste drivkraft til Grundtvigs hele mægtige virksomhed, da vilde man sikkert standse ved hans glødende kærlighed til det danske folk. Dette er muligvis rigtigt; men i så fald er det heller ikke underligt, om der fra denne ild gik gnister, der fængede og tændte i unge hjerter, der kom i nærmere berøring med denne mand, som gamle Fr. 6. lignede ved et ildsprudende bjærg.

Sikkert er det, hjerteilden var også flammet op i Ernst Trier. Men hvordan vilde nu denne hans fædrelands-kærlighed ytre sig.

Man plejer sindbilledligt at opfatte den røde farve — hjerteblodets farve — som udtryk for kærlighed. Den er bundfarven i vort flag, i Danebrog, men hen over den står tegnet det hvide kors som et andet sindbilledligt udtryk for, at al kærlighed her på jorden må være rede til at lade sig korsmærke; kun ved at tage sit kors op, gå, om det kræves, lidelsesvejen, „via dolorosa“, kun ved villighed til at bringe det krævede offer kan kærlighed her på jorden bevise sin ægthed.

Dette er en åndelig sandhed.

Men vender vi os da med dette i tanke til Trier, så bliver spørgsmålet: Er hans kærlighed til Danmark af denne ægte art, og hvordan vil den give sig udtryk og ytre sig i hans liv.

Ingen vil vove at nægte, at de engelske kvækere under verdenskrigen elskede deres land, mange endog højt; men en anden kærlighed forbød dem at gå med som soldater. Af denne sidste kærlighed tog de følgerne i form af fængsel og forfølgelse. For den lod de sig korstegne. Gennem lidelsen blev deres kærlighed åbenbaret.

En korstegnelse af den art har næppe nogen sinde så meget som blot dæmret for Triers sjæl. For ham var der kun et bevis for kærlighedens ægthed. Det var det nær-

liggende at gå med som frivillig. Af hans breve ser man, hvordan denne tanke både stærkt drager og dybt ængster ham.

Måske kommer det til at gælde sundhed og førlighed, ja måske er det livet, der kræves som indsats, men *kan* han holde sig tilbage, må han ikke tage sit kors op, bringe sit kærligheds offer, således som det hele tager sig ud for ham.

Også inden for vennekredsen er sagen bleven drøftet, flere af vennerne var rede til at gå med: Paludan-Müller (faldt senere ved Sankelmark), Jens Nørregård, Hertel, Vagner og flere er optagne af samme tanke. Bågeø ønsker også at komme med men må dog først blive færdig med sin embedsexamen, inden han kan få lov.

Mange af Triers kæreste elever blandt seminaristerne — f. ex. Andreas Bentsen fra Kvandløse — higer efter det samme.

Men for Trier klarede det sig efterhånden derhen, at den gavn, han kunde gøre som menig soldat, vilde vist kun blive yderst ringe. Ingen sinde under hele sin opvækst havde han lært at bruge sine hænder til andet end „at vende blad i en bog“, eller at slå tangenterne an på klaveret; blot det at slå et søm i et bræt var ham praktisk talt umuligt; her måtte han have fremmed hjælp. Nej, han måtte åbenbart kunne gøre bedre gavn på anden måde. Der var et våben, han forstod at bruge bedre end de fleste andre, og det var ordets sværd. Det måtte han have lov til at anvende. Han vilde med som *feltpræst*.

Da tanken her om var bleven ham selv klar, drøftede han den også med sin familie. Der er endnu opbevaret et brev fra hans ældre søster fru Marie Borup i Skamstrup, hvori hun giver sit bidrag i følgende linier:

„Du nærer jo et levende ønske om at være med på (krigs-) skuepladsen og dér arbejde i Herrens tjeneste. Og så vidt dette er et natruligt og skønt ønske, vil jeg gærne unde dig dets opfyldelse. Men hvorfor tøver man med at udnævne fæltpræster? det synes, at netop nu trænges stærkt dertil ovre ved hæren. Man kan for øjeblikket kun

ønske en ting, og det er, at kanonerne snart må dundre ved Danevirke. Ja, det er hårdt, at et fruentimmer skal ønske det; ti vi gysrer for krigen og dens ulykker.

„Herude hos os er al ting forunderligt dødt, her er alt for megen ro. Hvor var det et frygteligt stød, at skandinavismen således slog fejl. Og selv om jeg ikke går så vidt, at jeg som moder frygter for, at også de skal vende sine våben mod os,*), så var det dog ikke, hvad vi havde ventet efter al den begejstring; men jeg har dog endnu ikke ganske opgivet håbet om hjælp derovre fra, skønt der gives fornuftige folk, som mener, vi hellere burde undvære den“...

Fru Marie Borup.

Men sådan måtte det altså være; i stillingen som feltpræst vilde den unge theologiske kandidat kunne gøre sin største indsats for det lille land, der var ham kærere end noget andet.

For nu på enhver mulig måde at sikre sig opfyldelsen af dette sit levende ønske om

at komme med som feltpræst søgte han også hjælp og støtte anden steds. Hans indflydelsesrige venner måtte møde frem med anbefalinger. Der findes her om et brev fra Glahn af 10. decbr. 1863, hvori det hedder: „Ubetinget tilråder jeg dig efter at have læst dit mig så kære brev**) at følge dit hjertes drift og søge at blive feltpræst. Indlagt følger da min anbefaling til krigsministeren. Jeg beder dig — helst personlig — bringe den og give ministeren tid til i ro at læse den i din nærværelse.

„Skal den måske afleveres til kultusministeren, så gå til ham og bed hans excellence betragte den som stilet til

*) En frygt, adskillige Københavnerne den gang nærrede.

**) haves ikke.

sig. For det tilfælde, at denne minister skulde være i tvivl, om han bør åbne et brev med udskrift til en anden minister, så kan du forandre udskriften... Har jeg end ikke hørt mer end et par prædikener af dig, så har jeg dog hørt dig deri tiltale både seminarister og andre; og da du talte her sidst,..... kunde jeg skønne din tales virkning, så jeg også i den henseende kan anbefale dig.

„Kunde jeg forlade min menighed her, — som jeg ikke kan — da søgte jeg en lignende plads, og da kunde jeg jo igen komme til at stå i nært forhold til dig, du gamle, kære dreng, og måske til flere af mine unge venner.“

Allerede før jul 1863 havde Trier henvendt sig til daværende kultusminister D. G. Monrad med sit ønske og af denne fået løfte om en sådan stilling i tilfælde af krig. Men ved overgangen til det ny år skiftedes ministerium. Hall trådte tilbage, og Monrad blev førsteminister med biskop Engelstoft som kultusminister, og da Trier nu til ham henvendte sig for at oplyse ham om Monrads løfte, blev han glat afvist. Først hed det sig, at der var feltpræster nok; men da Trier vedblev at trænge på, kom ny og atter ny afslag med den begrundelse, at *de sønderjydske* præster, som ved Tyskernes fremrykning i begyndelsen af februar blev ledige, de skulde først og fremmest anvendes her, så der var aldeles ingen grund til at ansætte unge uerfarne theologer i denne betydningsfulde stilling.

Dette kunde der jo godt „være noget i“; men for Trier var denne stilling nu nærved at blive, hvad man i hans barndom kaldte en af hans „evropæiske nødvendigheder.“ Han måtte og skulde over til hæren for dér at øve ordets gerning. For i ministeriet at slippe fri for hans evindelige overrend undskyldte man sig med en henvisning til den nys udnævnte feltprovst E. Höyer Møller (kendt under forfattermærket: „En gammel feltpræst“). Feltprovsten satte sig mod opfyldelsen af hans ønske, hed det.

Trier overvejede en stund, om han skulde mælde sig som frivillig menig soldat; men nu fik han en lystanke. Han måtte over til feltprovsten og personlig fremstille sagen for ham, så måtte det vel lykkes.

Først skriver han en ny opfordring til Glahn om også at anbefale ham til Höyer Møller. En sådan sender Glahn omgående (d. 6. febr.).

Men inden dette brev nåde Trier, var det utænkelige sket: tilbagetoget fra Danevirke fuldbyrdet. Det var som ikke blot Danmark men hele Norden bævede i sine grundvolde. Man aner endnu som lidt af den sorg og harme, der ramte alle ved at læse brev fra Lange af 14. febr. 1864. Brevet er skrevet i Hamar.

„Jeg er“, skriver han, „sorrigfuld og harm men kan jo intet gøre. Ja, det er rasende harmeligt..... Nu: ingen underhandlinger, så længe der står en tysk soldat i Slesvig!..... Krigen må I holde gående. Vi norske må dog for pokker komme med en gang; men vor styrelse ser jo ud til ikke ene at turde indlade sig på noget med Danmark — kun hvis en stormagt går med. Dette er harmeligt. Nu tror jeg ikke, vi tør gå med, men alle her er såre harm over, at vi ikke var med før, at vi ikke stod der nede på Danevirke; ti da havde Danevirke måske stået endnu.“

Han fortsætter med at fortælle om, hvordan ingen telegrafmand vilde være den første, der offentliggjorde telegrammet om Danevirkes rømning. Til sidst blev det sendt hen til en dansk mand dér i Lillehammer med den besked, at han kunde gøre med det, hvad han vilde. Han fortæller, hvor utroligt lidt folk deroppe véd besked om tingen. Han har ved forskellige møder søgt at vække folk op til forståelse; men det går småt. Han har skrevet danskvenlige og oplysende stykker til bladene; men de nægter simpelt hen at optage dem. Kun en del penge er samlet ind til de danske sårede; selv har han atter tænkt på at gå med i krigen, men hans helbred er skrøbeligt, og hans øjne svage, så han får nok lade være. „Men jeg er rasende harm, når jeg da ikke er for træt til at føle. Og må Danmark nu slutte en uhæderlig fred, så skal Norges flag ikke mere pryde min væg — i en krog skal det blive kastet hen, og Danebrog skal hænge dér alene; ti Danmark har dog kæmpet. Jeg vil skamme mig ved at skue vort flag, og vor ånd vil lammes, om vi nu ikke handler..... Ja, gid

dog vi måtte være værdige til at bo i vort land!..... Skammeligt er det, som Tyskerne farer frem og påbyder tysk sprog over hele landet!! det er fortærende!".....

Han spørger, hvordan det er gået hans danske venner Christian Bredsdorff, Christian Leth o. fl., de stod jo alle ved hint „første regiment“, der ikke vilde stemme for at forlade Danevirke, og som blev revet op ved Sankelmark. „Ja, det var i sandhed Danmarks *første regiment*“.

„Ja, Gud være med Eder alle, I kære i Danmark! I, af hvem jeg har lært så meget godt og skønt. Gud holde sin hånd over os alle, at vi ikke må bukke under, så lidt værdige vi end er til at leve.

„Men hør: byd Preusserne underhånden Holsten til Odel og eje, mod at det garanterer jer Slesvig. Holsten må i hvert fald væk, hvis det øvrige Norden skal have noget med jer at gøre. For det nuværende danske monarkis „integritet“ (udelelighed) slås næppe nogen Nordmand“.

27.

F e l t d e g n.

Efter Danevirkes rømning følte Trier en endnu stærkere længsel efter at få en gerning ved hæren, og i sin ubevingelige iver rejser han nu på lykke og fromme over til Als. Det gjaldt jo om at få feltprovsten omstemt efter ønske. Men dette syntes til en begyndelse umuligt. Höyer Møller afviste enhver tale om den ting. Vel indrømmede han under samtalen, at han godt kunde tænke sig, at Trier havde ævner til at gøre gavn i en åndelig gerning, men *feltpræst* — nej!

I sin mindebog „Livs- og krigserindringer“ fortæller „den gamle feltpræst“ herom, at den unge mand straks gjorde et godt indtryk på ham, han havde endog tilbudt at udføre sit arbejde uden gage. Det var let at se, at „han var af sandhed“, skriver provsten. Men han kunde hverken forklare eller overbevise Trier om, at det hele var en umulighed, selv da han gik så langt som at skyde sig ind under Ministeriet. Han kunde ikke ansætte præster uden

ministeriets approbation; og desuden var Trier jo slet ikke ordineret. Ja, altsammen rigtigt; men, som provsten skriver „han var meget ihærdig og overtalte mig til sidst til at give ham det løfte, at jeg ikke vilde modsætte mig hans ønske, hvis der blot kunde findes én eller anden brugelig form.“

I sin bog „25 års skolevirksomhed i Vallekilde“, 2. del, giver Trier en meget livfuld skildring af denne samtale: „Kan De synge?“ spurgte han (provsten) i slutningen af samtalen.

„Jo“, svarede jeg, — „jeg har en stærk stemme og er vant til at synge for.“

„Hvad om jeg gjorde Dem til feltdegn,“ udbrød han og lo nok så hjærtelig ved sit indfald, men blev snart efter lige saa alvorlig, som han havde været under hele samtalen.

„Der var ikke tid til lang snak, den aften. Kort og godt spurgte han mig, om jeg vilde gå ind på at hjælpe ham ved gudstjænerne, således som en kirkesanger plejer at hjælpe præsten, og om jeg ellers vilde gå ham til hånd; i så fald kunde jeg få en fri talervirksomhed ved siden deraf. Og da jeg straks svarede bestemt ja, lovede han at tænke over det uden dog at give mig bestemt tilsagn; han skulde nok skrive nærmere.

„Han så på sit ur. „Skynd dem dog“, sagde han, „at komme ned til dampskibet, inden det bliver for sent; Sønderborg er jo i belejringstilstand.“

„Og så løb jeg. Udenfor var det bælgmørkt, og jeg var fortumlet i hovedet og så mig da ikke videre godt for; og et øjeblik efter fandt jeg mig liggende i et hul ved siden af en kanon. Jeg kom op i en fart, nåde at komme tids nok til dampskibet og sejlede i løbet af natten tilbage til København.“

Høyer Møller fortæller nu, hvordan tanken om at gøre Trier til sin feltdegn var opstået hos ham under en brevveksling med Monrad. Det var rigtignok et embede, som aldrig før havde været at finde, og ingen havde beklædt; men en sådan medhjælp kunde feltprovsten egentlig have

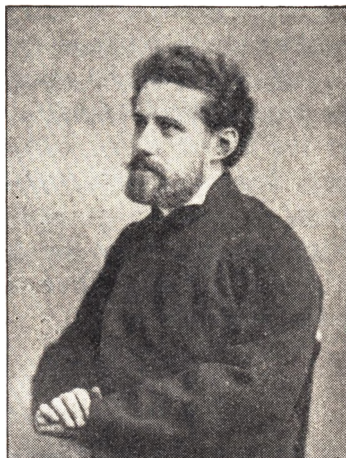
god brug for, samtidig med at han derved fik lejlighed til at imødekomme den unge mands brændende ønske.

Og således skabtes der af Triers „europæiske nødvendighed“ et helt nyt og indtil da i den danske hær ukendt embede, feltdegnens. Det blev kun beklædt af én mand, Ernst Trier; med hans afskedigelse ophævedes det atter.

Men det gamle ord bekræfter sig: „Hvor der er *vilje*, dér er der vej“.

Imidlertid, det hele viste sig endnu at have lange udsigter; og Triers såre ringe grad af tålmodighed skulde blive stillet på den længste og smerteligste prøve.

Straks efter, at han var rejst tilbage fra feltprovsten, begyndte han, som provsten skriver, at „bombardere“ ham med breve om dog at få ansættelsen udfærdiget — det hedder således:

Ernst Trier som feltdegn.

„Kære provst!

„Først og fremmest vil jeg nu takke Dem meget, fordi De tog så godt og venligt imod mig fremmede menneske.

„— — Blot endnu dette: De må nu endelig tænke lidt på mig, om jeg ikke kan bruges som „adjutant ved præstestaben.“ Jo mere jeg har tænkt derpå, jo mere lyst har jeg fået til at blive feltdegn, og jeg tror sandelig, at jeg skulde kunne gøre gavn, på den vis. Den dag, De kommer og kalder mig dertil, er jeg færdig og — uhyre glad, og hermed byder jeg Dem hjærtelig farvel!“

I næste brev: „Hvor jeg længes efter at høre, om jeg kan blive feltdegn; jeg vil så gerne tjæne Dem ved alskens arbejde. Navnlig har jeg tænkt på, at De som provst jo altid må have noget skrivi, som en skriver eller „fuldmægtig“ lige så godt kan besørge, så De vilde kunne vinde en del

tid, om De fik en sådan til Deres rådighed. Se, til sådan skriver- eller fuldmægtigtjæneste er jeg aldeles rede, — blot jeg måtte komme til at gøre lidt gavn ved hæren. Ja, gid, gid jeg måtte blive Deres feltdegn. Om mine musikalske dygtigheder skal jeg skaffe rigtig pæne vidnesbyrd fra Hartmann og Gade."

I sit forslag til ministeriet havde H. Møller indstillet den påtænkte feltdegn til en gage af 40 rdlr. (80 kr.) månedlig og frit kvarter.

Det meddeler han Trier i følgende brev:

„Meget vilde det glæde mig, kære Trier, om De, når vi en gang adskilles, måtte være kommen til den erkendelse, at jeg holder mere, end jeg lover; i dag erkender De det vel. Jeg har i forgårs hos ministeren forlangt Dem til feltdegn og tænker vel, at han tager min indstilling til følge. Virk nu selv, hvad De kan, og kom straks, når sagen er afgjort! De skal blive modtaget med kærlighed og aldrig uden med den af

deres hengivne
Höyer Møller.“

På dette brev følger omgående Triers svar:

„Rigtig, rigtig glad blev jeg, da jeg i går modtog Deres brev, og når jeg nu sender Dem disse linier, da er det kun for derved at lade Dem få et vidnesbyrd om min glæde, og for at takke Dem, at de holder mere, end de lovede. Hvilken klædedragt vil De have mig i? Jeg er bleven gjort opmærksom på, at ved en hær er dette ikke ganske ligegyldigt. Navnlig har man rådet mig til at se at komme til at bære kokarden. Jeg havde tænkt mig at få en almindelig sort kasket med kokarden på. Er De til freds dermed? af tøj har jeg ikke tænkt på at tage videre med mig, end jeg kan have i en stor tornister, som jeg, når det skal knibe, kan bære på min ryg. Jeg længes nu så inderlig meget efter at kunne komme af sted, og jeg vil håbe, at det ikke skal vare længe“.

Længe havde det varet, før Møller havde kunnet bekvemme sig til at afgive sin indstilling. Det skete først

d. 26. marts, men ingen skulde bebrejde ministeriet, at det forhastede sig. Det trak i langdrag. Udnævnelsen skulde tiltrædes både af krigs- og kultusministeriet. Dag gik efter dag; væntetiden blev næsten uudholdelig. Danes virke var forlængst rømmet, og nu faldt Dybbølstillingen (d. 18. april); allerede begyndte man at tale om våbenstilstand, og bestandig var han lige vidt. —

Endelig kom udnævnelsen d. 26. april; den var underskrevet af D. G. Monrad, som også havde overtaget kultusministeriet. Men da mældte sig ny vanskeligheder: Trier lå syg (vistnok af difteritis). Der gik flere dage endnu, før han — svag og dygtig hæs — kunde mælde sig hos Monrad for at takke for udnævnelsen.

„Er det Dem, der skal synge for soldaterne med den stemme“? spurgte ministeren lidt spydig men sagde ham for øvrigt venligt farvel med ønske om god lykke til gerningen.

28.

V e d h æ r e n .

Endelig — den 3. maj — så Ernst Trier sit brændende ønske opfyldt. Den dag mældte han sig hos feltprovsten. Men hvor store var ikke de forandringer, der her under den løbende tid var foregået. Dybbøl var forlængst tabt, og hovedkvarteret flyttet til Fyn.

Den ny feltdegns stemning på denne dag gav han årsdagen derefter udtryk for i et brev til Höyer Møller. Han skriver:

„Igår var De hvert øjeblik på dagen i mine tanker, og jeg vilde så gerne have skrevet til Dem, om jeg blot havde kunnet få lejlighed dertil. I går var det nemlig lige et år siden, jeg første gang mødte som Deres feltdegn hos Dem i den lille skumle stue ud til haven, som pastor D. mente, var et sandt vidunder af skønhed. Den store kasse henne ved døren med den velbekendte protokol, den opslagne bibel på skrivebordet med de mange understregede steder, de mange feltsalmebøger i de brune omslag i vinduet, den

venlige feltprovst, rygende på sit træpibehoved, storstuen foran med den forknytte kapitein S. — Alt dette står så levende for mig, som var det i går, jeg havde oplevet det pludselig at komme ind i alle disse ny forhold. Og dog, hvad der står endnu mere levende for mig, er den underlige stemning, hvori jeg var hele denne første tid, den blanding af ængstelse for ikke at kunne udføre min gerning til tilfredshed, og af glæde, uendelig stor glæde over at være i virksomhed ved hæren, der havde kæmpet ved Dybbøl. Inderlig var jeg Dem den gang taknemmelig og nu endnu mere, nu, da jeg har oplevet alt det følgende, og set Dem så kærligt tage Dem af mig.....“

Dagen efter feltdegnens ankomst stod søslaget ved Helgoland med sejr for den danske flåde. Og samme dag (d. 9. maj) sluttedes der i London våbenstilstand, til fremme af de fredsforhandlinger, som allerede da havde taget sin begyndelse.

Den lille danske hær stod underlig planløst spredt fra Mors og Vendsyssel til Als og Fyn med hovedkvarter sidstnævnte sted; og med hovedkvarteret fulgte feltprovsten.

I sin bog „Livs- og krigserindringer“ (side 272) omtaler provsten sin feltdegn således: „Han gik til sin gerning med lyst og liv, som man siger: med hele sin sjæl. Han vilde virkelig sætte „fuld kraft“ på, og det gjaldt nu kun om at sætte ham i aktivitet, idet vi endnu den gang gik ud fra, at han måtte blive hos mig. Min jydsk natur mente jo, at vi skulde begynde så småt, og jeg anmodede ham derfor om at concipere en ganske kort skrivelse til divisionen om gudstjeneste og forskellige altergange. Han var naturligvis meget villig; jeg opgav ham kun de bestemte dage, og lod ham selv råde for resten. Da han var færdig og rakte mig brevet til underskrift, blev han højst ulykkelig, da jeg ikke kunde bære mig for at le, medens han endnu dog ikke kunde forstå, hvad der var i vejen. Sagen var, at jeg slet ikke havde tænkt på, at det kære menneske aldrig i sit liv havde skrevet noget embedsbrev, og han havde derfor beholdt den form, hvori han skrev sine egne breve; om han

just ikke begyndte med: „Kære ven“! så var tanken dog at spore hele vejen igennem.

„Da jeg havde givet ham en forklaring, og ligefrem havde tilstået, at fejlen var alene min, så gav han sig til freds; en følge var dog heraf, som man kan begribe, at han ikke fik meget officielt skriveri, og at det indskrænkede sig til at føre brevene ind i kopibogen.

„Han fulgte så enkelte gange med for at assistere ved gudstjenesten og ved de meget store altergange, hvilket endog gav anledning til klage fra en kirkesanger, der anså det for et indgreb i sine rettigheder. Det gik godt, han delte salmebøgerne om, sang for, bad ind- og udgangs-bønnen til megen opbyggelse. Hans stemme var stærk, om end ikke meget sympatetisk, og det bedste var: jeg vidste, at havde jeg ham med, havde jeg én tilhører, hvis bøn var alvorlig, og som ikke var af de glemsomme.

„Ofte fulgte han mig dog ikke, dels fordi jeg selv kunde synge for, og dels, fordi jeg snart kom under vejr med, at han var i stand til at udrette mere ad andre veje og derved være til større velsignelse, nemlig ved at jeg slog ham løs, så han kunde vandre omkring og selv uddele det gode ord i en eller anden form. Vi blev da enige om, — og den overbevisning, at jeg rolig kunde gøre det, fik jeg snart; ti han var et menneske, i hvem der ikke var svig, ligesom der var noget rent over hele hans personlighed — at han skulde forlade mig og gå på egen hånd, hvor han vilde, dog således, at han blev forsynet med min skriftlige bemyndigelse, for at kunne komme frem og finde kvarterer, og at han, så vidt muligt, holdt mig a jour med, hvor han var, for at jeg kunde få fat i ham, når jeg behøvede ham.

„Så begyndte han sin vandring. Befordringen havde han til fælles med apostlene, men ét havde han, som de ikke havde, den store rummelige taske, fyldt med det mest nødvendige linned, en hel del småskrifter og nogle, ikke små, chokoladestænger. Når her til kom pipe og tobak, så stak han af med den sorte kasket, forsynet med kokarden.

„At han var til velsignelse, hvor han kom frem, derom er der ingen tvivl; han samlede soldaterne i skove eller

skoler, sang med dem, og holdt foredrag om det fædreland her oventil og om det her nedentil, og styrkede virkelig kærligheden til dem bægge, og redebønheden til at hengive sig for dem.

„Når han så efter én eller flere dages forløb vendte tilbage til mig, kunde jeg straks se på ham, hvorledes det var gået. Han var et stemningsmenneske, men usigelig taknemmelig for den mindste imødekønnen, og han kunde ret påskønne, når han havde fået indtryk af, at hans ord var slået an. Men netop, fordi han var sådan et usædvanlig rent menneske, derfor kunde han blive så stærkt berørt og inderlig bedrøvet, når den mindste råhed mødte ham, eller når nogen så ned på hans gerning. Jeg har kendt få mennesker, hos hvem ansigtet i den grad var hjærtets spejl som hos Trier, derfor havde jeg som sagt i forvejen læst hans vandringshistorie, når han kom for at lette sit hjærte og betro mig alt. Så trøstede jeg ham, så godt jeg kunde, over de tabte illusioner, og, når han da, hvad sjældent faldt vanskeligt, var trøstet, så gik han atter — for at hente andre. Han lagde intet dække over sit ansigt.“

Sådan lyder den „gamle feltpræsts“ karakteristik af den unge feltdegn og hans arbejde. Og meget tyder på, at den — om end set lidt ovenfra dog er sand og rammende.

Selv har Trier også givet et livligt billede af disse første dage ved hæren (se „25 års skolev.“, II del, side 9.)

„Så længe våbenstilstanden varede, kom jeg næsten stadig til at følges med feltprovsten. Allerede anden dagen efter, at jeg havde mældt mig til tjeneste hos ham, rejste jeg med ham til en gudstjeneste i en kirke på Assens-egnen; og på samme måde kom jeg til at være degn ved en hel række gudstjenester, der altid afholdtes i landsbykirkerne. Min gerning bestod i at holde indgangs- og slutningsbønnen, at synge for og ordne alting ved altergangen. Jeg skulde sørge for at omdele „udvalgte salmer for danske krigere“ og for, at der bragtes vin og brød med til altergangen. Jeg skulde også tænde alterlysene — men

da hændte det undertiden, at jeg havde glemte at medtage tændstikkerne. Jeg skulde også tage imod indtegnelser til altergang. En dag fik jeg ved en sådan lejlighed overleveret en liste på altergæsterne; den var på flere folioark, disse var linjerede på kryds og tværs, og foran havde fouréren med skønskrift skrevet navnene på alle de soldater, der vilde til Herrens bord, med tilføjelse af deres hjemsted, regiment, løbenummer osv.

„Hvad skal jeg dog gøre dermed“? spurgte jeg feltprovsten.

„Vil De gemme det i Arkivet,“ svarede han.

„Ja, hvor er det?“

„Dér,“ sagde han og pegede på kakkelovnen.

„Jeg havde noget at skrive af for ham, som jeg nu ikke husker, hvad var; men ukendt, som jeg var med den slags sager, kom jeg ikke videre godt fra det, så det hørte snart op. Der lævnedes mig således megen frihed, og den brugte jeg til at gøre bekendtskab med soldaterne og til, så ofte det lod sig gøre, at tale og prædike for dem. Når jeg henvendte mig til officererne herom og fortalte, at jeg var feltdegn, så de gerne noget forbavsede på mig. Nogle af dem var ligesom lidt flove over at kalde mig „feltdegn“ og foretrak at sige „feltpapst“, ja én af dem kaldte mig, endog „feltpapst“. I almindelighed kom de mig venligt og hjælpsomt i møde.

„Soldaterne havde også undertiden ondt ved at forstå, hvad jeg egentlig var for én, når de så mig uden uniform i en tæt knappet sort frakke med en lille flad hue på hovedet, og ofte med tornyster på nakken. En af dem spurgte mig en gang for ramme alvor, om jeg var „feltslagteren“. Men de var næsten altid særdeles flinke imod mig, når jeg talte.

„Jeg havde på få dage nær mit kvartér samme sted som provsten. Således næsten hele maj måned i Ørsted, derefter i Assens, Nyborg og til sidst i Odense. Sammen med feltprovsten færdedes jeg meget på disse egne“.

Virksomheden ved hæren.

Af breve vekslede mellem Trier, hans fader og hans broder, tømmerhandler Fritz Trier aner man, hvor travlt feltdegnens dag har været optaget. Han så sin opgave ved hæren som en dobbelt; først og fremmest vilde han hjælpe soldaterne til at finde den trøst og den fred, som han gennem et levende kristent vidnesbyrd kunde bringe dem; men dernæst følte han også et levende kald til at vække og opildne deres tit sløve og sovende følelse for deres folk og land. Ofte har han i senere dage fortalt om vennen Paludan Müller, der faldt ved Sankelmark, at han havde med i sit i forvejen tunge tornyster, et exemplar af Grundtvigs store bog (tre bind), Saksos Danmarkskrønike, for i fri- og hviletider at fortælle soldaterne oprtrin derfra.

Der er næppe tvivl om, at Trier må have gjort noget lignende; i hvert fald nævnes det ofte — om end i forbigående, at han ved denne eller hin lejlighed fremdrog og fortalte stykker af Sakso. Navnlig syntes han især at have yndet den kraftige beretning om Stærkodder (Starkad), der kom hjem til den danske kong Ingels gård og ved sin hårdhændede optræden fejrer alt det forlorne tyskeri ud af landet og redder konge og folk fra den truende undergang. Ja! tænk, om der igen kunde komme et sådant åndens vejr og feje alt det fremmede ud — så vel af det danske folks som af den danske konges gård!

Også Nils Ebbesens dåd har han fortalt f. ex. en aftenstund i Orte skov. 20. regiments 4. compagni var hans tilhørere. Skoven var den aften „ubeskrivelig dejlig“.

På hjemturen traf han „flere rigtig flinke soldater ..... deriblandt en Vendelbo fra Saltum; han blev ved med at sige: „Åh nej da, åh nej da“, da han hørte, at apothekeren fra Saltum var min morbroder..... Det er mig en sand fornøjelse at tale med disse brave, unge Jyder, og så er de fleste af dem så mærkværdig smukke, synes jeg“.

Men også vore gode, danske sange kunde han bruge til udgangspunkt for en god dansk tale.

I den første tid opholdt Trier sig sammen med feltprovsten i landsbyen Ørsted. Trier var indkvarteret hos et par gamle jomfruer, der tidligere havde tjænt hos grev Rantzau. Greven havde bygget deres lille hus til dem. „Her er“, skriver han til faderen allerede d. 9. maj, „så rent og pænt og pynteligt, så alt skinner..... og så er her den dejligste blomsterduft af roser, levkøjer, reseda, kort sagt, jeg har det som en prins..... I morges begyndte min virksomhed som feltdegn; jeg mødte hos provsten samtidig med, at soldaterne stillede.....“

Længere hen på dagen gik han hen til skolen og bestilte plads til allerede samme dags aften kl. 6½ at samles med et af kompagniernes mandskab; han vil fortælle dem et stykke Danmarks-historie og gennemgå en salme med dem og så for resten synge med dem, så vidt hans endnu svage hals tillader.

Og således begyndte han nu her den 9. maj sin første selvstændige virksomhed blandt mandskabet. Skolestuen var propfuld af folk. Han begyndte med Uffe-sagnet.

Den 13. maj fik han et større møde i stand ved hjælp af „den fortræffelige kapitain Ross“. De gik sammen med mandskabet ud på marken til en stor grusgrav, og her lejrede kapitainen og soldaterne sig op ad skråningerne, mens Trier stod nede på bunden og dér talte „om Daniel, og de tre mænd i den gloende ovn“. Bagefter blev der sunget flere sange. Et lille kor sang endog flerstemmig. Til sidst bragte kapitainen Trier en varm tak fra ham og hans kompagni.

Trier blev tidligt opmærksom på en påfaldende forskel i stemningen blandt de forskellige hærafdelinger. Han har været blandt unge, forvovne kulsviere og håndværkssvende fra Nordsjælland; de synes næsten forsorent modige; og han har færdedes blandt afdelinger med gamle jydse forstærkningsmænd. De er seje og langsomme ja træge, og de ønsker blot at komme hjem igen. Men Trier har dog en følelse af, at i øjeblikke, hvor det gælder, da vil disse Jyder næppe stå tilbage for kulsvierne i mod og mandig færd.

Den 14. maj havde Trier atter indrettet sig på at tale

for et andet kompagni. Her var da officerer og underofficerer så overmåde tjenstvillige; og til Triers morsomme overraskelse kommanderede prem. lieut. Villerup: „Træd an!“ — „Træd an!“ brølede derefter alle underofficerer, og videre: „Med sektioner til højre bryd af!“ hvorefter hele kompagniet med Trier og officerer i spidsen gik ud på den åbne mark for dér at høre på feltdegnen.

Denne måde at samle mandskabet på var jo langt den letteste for Trier; men han vilde alligevel helst have soldaterne samlet frivilligt, og det blev da efterhånden hans faste fremgangsmåde, så kunde *de* blive væk, der ikke havde lyst til at høre ham. Men med sådanne frivillige møder gik det nu næsten dag ud og dag ind. Han kalder dem „mine små danske samfund“. Der var nok at gøre; ti, skriver Trier, „soldaterne trænger i højeste grad til sjælepleje og åndelig vejledning.“

Ind imellem måtte han så optræde som feltdegn ved provstens gudstjenester. Den 17. maj oplevede han den pudsige forstyrrelse, at stedets sogndegn istemte en anden salmemelodi end den, Trier havde slået an; og heri blev han støttet af sognets præst. Det blev en underlig „tostemmig“ sang. Men Trier og feltprovsten blev de stærkeste, fik soldaterne med og gik sejrige ud af slaget.

Ved denne tid blev Trier forsynet med en slags „oppasser“, frivillige menige soldater, som, når Trier ønskede det, glade gik ham til hånde. En sådan havde han første gang med til et møde d. 18. maj. Han bar Triers tornyster, „degneposen“, som han for spøg kalder den. De gik „ad yndige stier over markerne til en dejlig landsby Orte, der ligger henrivende mellem høje bakker, kranset af yndige, lige netop udsprungne bøgeskove. Efter at jeg havde hilst på kompagnichefen, lieut. Holsøe, som jeg kender, vandrede jeg med soldaterne ud i skoven. Og dér på en åben plads mellem de dejligste træer, dybt inde i skoven lejrede vi os mellem violer, anemoner og skovmærker, mens en lille skare af byens mænd og kvinder sluttede sig til. Der ønskede jeg dem alle en „glædelig pinsefest““.

Trier syntes bedre og bedre om feltprovsten; „dag for

dag, som man lærer ham bedre at kende, kommer man også til at elske ham mer og mer“.

Soldaternes driverliv under kantonnementet er feltdegneren en torn i øjet. Blot han dog kunde skaffe dem god og sund underholdningslæsning. Dette grunder han stærkt på; men vanskelighederne er for store.

Den 24. maj prædikede han i Kerte, d. 25. holdt han foredrag i Skydebjærg og den 26. i Søllested, og således gik det slag i slag. Broderen i København må sende ham bøger til brug i hans arbejde, Davids salmer, Grundtvigs samling af ordsprog og mundheld og Fengers dito m. fl. Han må stadig have nyt stof, ti nu er endelig hans hals helt i orden igen og kan stå til hans tjeneste.

En gang imellem sender han opskriften til en tale eller prædiken hjem, for at de derhjemme bedre kan følge med i hans gerning.

Lundbys afgang som krigsminister hilser hærens officerer med glæde, skriver han hjem.

Triers stærkt udviklede sans for naturens skønhed og dens stemninger kommer atter og atter til udbrud i hans breve, man skønner, hvilken fryd det bereder ham at færdes i den dejlige forårstid i de yndige egne. Han kommer f. ex. gående fra Søholm mod landsbyen Køng,, da „møder øjet lutter herlighed: møllen ved åen ved bakkens fod, foran byen med sin smukke kirke oppe på den lille bakke; rundt om herlige gårde og huse med dejlige abildgårde. Og om aftenen lyder nattergaletriller trindt om én.“

Sådan beskriver han Vestfyn.

I Køng fik han nu en tid standkvarter hos sognefogden. Det var i de første dage af juni. Her har han i storstuen et godt og rummeligt kvartér. Det er ikke, fordi han er meget hjemme i kvartéret; nej, han er ideligt på farten, hvor lærer han dog mange forskellige mennesker at kende, skriver han. Der er nu f. ex. omegnens præster. Jo, han kender dem: den gamle snurrige Drejer, den fint æstetisk dannede Møller i Barløse, den alvorlige og dygtige Rothe, den godmodige, joviale Høgh, der puffer feltdegneren i siden, lær over hele ansigtet og siger til afsked: „Kom snart igen!“

Og videre: Den noget gnavne Schaldemose, den seminaristiske Erlandsen og den gådefulde Balslev med den store mave og dito næse. Jo han kender dem og går ud og ind hos dem alle.

Og som med sognepræsterne sådan også med officererne; de kan være yderst forskellige, der er dem, der frastøder ham som f. ex. major de P....., der sad som en stormugle i sin sofa uden en gang at byde Trier en stol. Han viste ham af på en alt andet end pæn måde ved at erklære, at regimentet havde ikke tid til at høre på Trier andre dage end søndag.

En dag, fortæller Trier i et brev til hjemmet, havde det lykkedes for majoren at få forhindret en gudstjeneste i Skydebjærg kirke. Men kompagni-kommandøren Steinmann, der var Trier god, tilbød ham oprejsning; da kompagniets øvelser var forbi, trådte Steinmann frem, stor og bred, som han er, og råbte: „Hør nu godt efter, karle! Nu kan de, der vil, gå op i skolestuen! dér oppe vil feltpræsten (!) holde et foredrag for jer. Jeg vil bare sige jer, at det er meget lærerigt og interessant“.

Den store skolestue blev kort efter propfuld af lyttende soldater. De stod med gevær i hånd og kommisbrødet under armen; og med blandt tilhørerne var kapitain Steinmann, en lieutenant, stedets præst og skolelærer, en aspirant og en intendant-officer.

Trier stemte nu op med aftensangen „I fjærne kirketårne hist“, hvorefter han gennemgik sangen og talte ud fra dens indhold, om stjernehimlen i den mørke nat, om Danmarks lykkestjerne og stjernen fra Bethlehem, om dødens nat, der også for kristne mennesker har morgenstjerner, der varsler om den evige dag. Mødet afsluttedes ved afsyngelsen af „Kirkeklokke“, så gav alle soldaterne ham hånden, sagde tak og gik.

Men Steinmann føjede til: „Kom igen i næste uge!“

Og der er foruden Steinmann også andre officerer, der tiltrækker Trier som f. ex. major Olufsen, der en gang råbte tværs over bordet til ham: „Hr. feltkapelan! Jeg

har den fornøjelse at tjæne under samme fane som De. Må jeg drikke et glas med Dem“!

Og kapitain Villerup og Christiani — midlertidig regimentskommandør — der strax erklærede, at alt hvormed regimentet kunde hjælpe feltdegnen i hans gerning, skulde stå til hans rådighed.

Enkelte steder må han nøjes med det enkelte, tarveligste underofficerskvarter, andre steder overlader man ham det bedste officers-dito.

Han har blandt officererne truffen fæle spottere, dog kun yderst sjældent, langt flere alvorlige, særdeles brave mænd; mange af dem mindes han som brave, frisindede folk.

En og anden gang møder man selvopgivelsen som hos major S (?), der tror, Danmark går sin undergang i møde. Og så kan man modsat som hos major Olufsen og den herlige kapitain Ross finde et lys-syn, der får dem til at fable om i løbet af kort tid at se hæren stå sejrende i Berlin.

Og hvilken modsætning mellem de træge gamle jyske forstærkningsmænd og de forsorne unge kulsviere, mellem de raske modige jyder af 20. regiment og de forhulede Sønderjyder af 13.

Jo, det er et forunderligt broget billede, der stiger frem for ham, når han ser tilbage over det uendelig meget, han oplever her ovre ved hæren. Men der er meget solskin over disse billeder; ti overmåde megen velvilje og påskønnelse har han mødt så godt som alle vegne.

Sådan skriver han i et brev til hjemmet først i juni måned. —

Der står vel ikke en vogn til hans rådighed, fortsætter han videre i brevet; „men jeg har aldrig behøvet at savne en vogn, når jeg havde brug derfor“. Han havde vel ikke en tilforordnet oppasser, men aldrig har han savnet en sådan, ti der var altid frivillige. De pakkede hans tornyster, og de bar det for ham lange veje. Da han skulde rejse fra Ørsted, stod ordonnansen dér med en vogn og hjalp

ham op deri. Da han skulde fra Køng, kom sergeanten og pakkede hans tornyster, mens vagtmesteren bar det ud og lagde det op i vognen til ham.

Samme vagtmester har været såret og ligget på Frederiksberg lazareth. Dér har han lært Fritz Trier og fru Ida at kende; og det er for at afbetale lidt af gælden til dem, han er så hjælpsom mod feltdegnen. Når han taler om ægteparret Trier, da er det lutter lovtale, og nævner han Idas navn, står vandet ham i øjnene, stemmen bliver så blød, og han siger: „Det var dog mageløst, hvor hun forstod at gøre godt; han beder feltdegnen sende de to derinde de bedste hilsener.

Ja, sådan skriver Trier om løst og fast til hjemmet. En gang imellem går tankerne videre ud til storpolitiken. Hvad betyder konferencen i London. „Sig mig dog: vides der endnu intet?“ Undertiden synes det, som det lysner i Danmark. Nu er da endelig al tanke om den afskyelige hólstat opgivet. Det forekommer ham, at alt nu bærer hen mod et: at den sydlige del af Slesvig op til Danevirkestillingen bliver af os opgivet, og af Tyskerne indlemmet i et frit og samlet neutralt Slesvig-Holstein, mens resten nord for indlemmes i et frit og samlet Danmark. Dette vilde for ham være den lykkeligste løsning af den gamle grænsestrid, hvad enten den så hidføres ved „Det grønne bord“ i London eller ved en fortsat kamp. Men, slutter han: „måske er alt dette kun drømme, luftkasteller. Dog gennem alt: Gud bevare vort fædreland“.

Så vender han i brevene atter og atter tilbage til hans foresatte, feltprovst Høyer Möller. „Han er dog en fortræffelig mand, god at omgås, venlig, kærlig og forstandig med en ægte kristelig evangelisk tankegang“.

„Vi er næsten altid enige om de kirkelige spørgsmål. Han er meget jævn, og prædiker meget jævnt og ligefrem. Kort sagt: jeg er meget glad ved min provst, og dag for dag synes jeg bedre om ham.“

En anden feltpræst har Trier også truffet i Assens, nemlig Peter Rørdam. Trier skriver (2. juni): „Han havde prædikedet dér om søndagen, og hele byen var i stort oprør

i den anledning. Der hørtes næsten ikke tale om andet end denne prædiken“.

D. 4. juni fik feltdegnen fint besøg. Lidt over kl. 7 morgen hører han stærk hestetrampen uden for sin dør. Det var regimentets kommandør Christiani på sin vælige sorte gang og baron Zytphen Adeler fra Dragsholm med staldknægt. Det var vist det første møde mellem de to mænd, der siden skulde blive, om ikke naboer så nærboende. Baronen var iført gardens lieutenant-uniform. På en løs hest, som staldknægten førte med sig, indbød de Trier til en rask ridetur. Det blev et ridt på to mil til Dreslette præstegård, hvor de alle fik en fortræffelig modtagelse hos pastor Krag og hans døtre. Med disse havde Trier mange fælles kendinge — „nej, kender De Leths døtre, det er nu vore aller bedste veninder — og kender De også Birkedals døtre!“ — og så kom fotografierne frem.“

Peter Rørdam,
feltpræst og præst i Lyngby.

Blandt gæsterne her var også en lieut. Skeel, som Trier lærte at sætte megen pris på. Skeel kørte Trier hjem for at ikke så lang en ridetur skulde bekomme ham ilde, utrænnet som han var.

5. juni prædikede Trier for pastor Rothe i Søllested, og det traf sig netop da så heldigt, at pastor Rørdam netop samme dag kl. 2 skulde prædike i nabosognet Vedtofte. Trier tog derover og kom straks i virksomhed som feltdegn under Rørdams gudstjeneste. Rørdam holdt en „overmåde dejlig prædiken“. Bagefter ytrede han som sin overbevisning, at den nuværende våbenhvile vilde ende med ny krig.

Den 9. juni fortæller Trier til broderen — om et nyt besøg i Dreslette dagen forud. Han opholdt sig den gang

med provsten i landsbyen Køng (Vestfyn). Det hedder i brevet: „Om morgenen sendte regimentet mig en vogn, hvori jeg blev kørt til Dreslette (længere syd på ved Helnæsbugten), denne yndige by med den mageløse udsigt ud over bakker og dale til skov og strand.

„Prægtig modtagelse fik jeg. Lidt efter kom også provsten, og der holdtes stor altergang i den usædvanlig dejlige landsbykirke, hvor jeg forrettede min sædvanlige degnetjæneste.

„Efter gudtjænesten tog jeg ind til præsten, hvor jeg spiste til middag. Men daklokken var 4, kom lieut. Skeel, der nok kender lidt til dig; han bad mig hilse. Han lod mig vide, at nu var soldaterne samlede og opstillede ude på marken. Foran dem stod en del stole, anbragt til brug for præstegårdens damer. Det var foruden præstefamilien fru Skeel og frk. Schaffalitzky de Muckadell — som var så henrykt over præstefolkene fra Skjold. Jeg uddelte nu mine ny sangbøger. I min tale kædede jeg nu flere af sangene sammen, således at det blev til en tale om Danmarks lykke og ulykke.

Da jeg var færdig, takkede lieut. Skeel på compagniets vegne, og så råbte vi et dundrende hurra for Danmark.

„Bagefter spadserede vi en lang tur i den dejlige egn; og så kørte lieut. Skeel mig tilbage til Køng“.....

30.

S a n g o g s a n g b ø g e r .

Når Trier her nævner, at han delte sangbøger ud til sit foredrag, da ser man af hans breve til broderen, hvor megen tid og flid han ofrede på denne sag. Også broderen bar med glæde sin store del af besværet. Det var oprindeligt hans mening at få soldaterne til at købe bøgerne ved at frembyde dem til salg; men det viste sig hurtigt, at det blev kun et fåtal, der købte — alt for få, til at der ved møderne kunde blive nogen almindelig sang ud deraf. Der blev da ikke andet for, end at bøgerne måtte uddeles gratis til soldaterne. Helst vilde Trier vist have haft P. Boisens „lille blå visebog“; men den blev dem for dyr at

anskaffe i større tal; man gik derfor snart over til andre og billigere. En tid valgtes en lille samling af Tang; hertil gav feltprovsten ham 10 kr. (5 rdlr.) af egen lomme; men omsider blev det til P. A. Fengers „Morgen- og aftensange“. Trier anvendte dertil alle de penge, han af sin løn kunde spare, og hvad broderen angår, da blev der grebet dybt i hans pung, der netop i de urolige tider var noget slunken. Men så tog Fritz sagen op som indsamler hos alle familiens venner og kendinge. Vi hører tømmerhandleren glædestrålende meddele feltdegnen, hvordan fru Asta Grundtvig lejlighedsvis overgav ham til afsendelse hele 100 eksemplarer. Frk. Thyra Hammerich foranstalter bortloppet et prægtigt håndarbejde, hun selv har udført, og skaffer dergennem 50 af Boisens visebøger.

Men også mindre bidrag i form af penge blev med glæde modtaget, fru Bella, deres moder, gav flere gode bidrag. Og der er ikke mange breve fra Fritz Trier uden meddelelser om sådanne bidrag. Men der var også brug for mange sangbøger; ti bestandig skiftede tilhørerskaren om feltdegnen, efter som han sendtes snart til ét og snart til et andet sted.

I en tilfældig ytring i et brev fra Trier kunde det se ud, som at han til sidst selv foretog et lille udvalg af sange, som han lod trykke i Odense. Hans broder gav ham dertil 20 kr. (10 rdlr.) af egen pung. Men jeg har dog ikke mellem hans efterladte papirer eller på det kgl. bibliotek kunnet finde noget eksemplar af sådant lille sanghæfte.

Alligevel. Selv om der nu kunde skaffes sang- og salmebøger, hvad hjalp så det, når der til disse ikke var melodier eller i hvert fald kun mer eller mindre dårlige.

Også dette måtte der rådes bod på, og så begyndte han at bearbejde venner og kendinge blandt komponisterne for at skaffe ham ny og gode melodier. Hartmann, Rung, Barnekow o. s. v. blev anråbt. Hjalp det ikke tilstrækkelig hurtigt med brevskrivningen, så måtte broderen eller selve den gamle Trier søge komponisterne op personligt for at lægge stærkere pres på dem. Faderen havde således en dag taget den lange vej ud til Barnekow i anled-

ning af en bestemt melodi, men han opnåede dog kun, at kunstneren, dygtig pirrelig ytrede, at den melodi vilde han overhovedet ikke indlade sig på at lave.

Nå, sligt måtte for den gode sags skyld tages med godt humør, mens man prøvede til andet steds.

Dagen efter det ovenfor omtalte møde i Dreslette sendtes Trier en stund til Nyborg. I spøgefuldst form skriver han derom til broderen: „Atter et nyt kvarter: en stor rummelig stue med have lige uden for, bag ved den store kirke, hvis ur nu netop slår elleve — på bordet to store fine stager med stearinlys — sofa — to rørstole — bordtæppe. — Oven på, sovekammer med klædeskab og porcellæns-vaskebord. — Ikke sandt, du! dette er fint for en degn.

„Jeg bor hos sognepræsten, hvis familie er i København. Selve hans velærværdighed har jeg kun lige hilst på.

„I aftes var her store stads..... og se, det er jo store ting for en degn at spadsere omkring i virkeligt officersselskab med en formelig generalstabsofficér og af ham blive forestillet for andre officéer — ja, endog for en oberst; så vidt har jeg heller ikke drevet det før — og det for en *degn*.

„Og videre: så har jeg truffet en formelig auditør, navnlig Oldenburg, ja, sovet i tre timer på hans sofa; og derefter spist til middag hos en „virkelig“ justitsråd, navnlig Ågård, feltprovstens svigerfader..... Hertil kom jeg kørende med kgl. extrapost sammen med hans højærværdighed — feltprovsten.

„Fint helt igennem!“.....

I Nyborg hilste han på Nørregård og den norske cand. theol Vinsnæs, der bægge var bleven lieutenanter.

Sin første selvstændige gudstjeneste holdt Trier i Vedtofte kirke, ligeledes for 20. regiment — en dag omkring 1. maj. Som text brugte han Davids 23. salme. Kirken var næsten fuld, skønt regimentet lå meget spredt. Til Triers glæde sang de „rigtig dejligt med alle sammen“. Selv sang han de gode Grundtvig-ske salmer for. Han glæder sig

over, at hans hals og stemme nu atter er nogenlunde i orden (efter difteriten).

Det var dog ikke altid, han kunde glæde sig ved medbør for sit arbejde. Den 27. maj skriver han til broderen, hvordan han har været ude for en bedrøvelig modstand „mod min virksomhed, idet majoren..... en rædsom støvlet-tramper har forhindret et par gudtjænester“.

Dette hørte dog vist til undtagelserne.

I et brev af 4. juni klager broderen over, at der efterhånden bliver så tomt i vennekredsen i København. Nu drog Frede Boisen af sted og med ham aspirant Johannes Schrøder (yngre broder til Ludvig S. i Askov). De to vilde så gerne til samme afdeling; men de blev desuagtet skilt. Han fortæller videre, at han har fået brev fra Nordmanden Fr. Vinsnæs, der er meget begejstret over Svendborg-egnens skønhed og ikke mindre over det åndelige liv, der rører sig derovre. „Mage til pinse, som den i år hos Birke-dal i Ryslinge, har han da aldrig havt. Han var der sammen med Jens Nørregård og hans kone „soldaterparret“, som de hedder i Ryslinge. Nørregård forestiller sin kone med et ansigt så strålende, at Vinsnæs ønskede, at *han* kunde have gjort lige så“.*)

Om Chr. Bogø hedder det senere hen i brevet, at han kiler på med den skriftlige del af sin examen. Han var for resten meget misfornøjet i går; han mener nemlig, at hans „laud“ går fløjten. Fritz er da også klar over, at Bogø kan få svært ved at klare sig især i den mundtlige del (ordene lå ham ikke altid let på tunge).

Den bedste hjælp til Bogø kommer fra Skjold præstegård, når der her fra indtræffer brev fra hans højtelskede fæstemø frk. Louise Fog.

Ved examens endelige afslutning viste det sig, at Fritz T. havde anet rigtigt. Bogø nåde kun 2. karakter (haud. prim.); men var glad og godt tilfreds med den.

Som slutning på brevet fortæller Fritz T. en morsom oplevelse, han forleden havde ude hos Grundtvig. Blandt

---

*) Nørregård havde holdt bryllup d. 1. marts 1864, før han rejste over til hæren.

de tilstedeværende var også Peder Larsen Skræppenborg. „Han hylede svært op om Tyskerne og alt det, folk måtte døje derovre i Jylland. Den gamle (Grundtvig) tav, til han var færdig, så svarede han blot: „Ja, så skulde I så mænd jage dem ud“. — „Der er da heller ingen pardon at få hos den gamle“, sagde Peder Larsen, da de kom udenfor“.....

I næste brev af 10. juni beretter Fritz T. om, hvordan han var med i et folketog ud til Eremitagen i Dyrehaven, hvor man bl. and. vilde hilse på kongen.

Fritz T. kom undervejs i følge med Grundtvigs yngste søn Frederik Lange G. og gør den bemærkning: „Hvor han dog er en fornøjelig dreng“. Vejret og naturen derude var vidunderligt; men dog var alting så tungt og så trykket.

„Kongen bidrog da just heller ikke til at løfte stemningen ved sine få intetsigende ord; det er dog også mærkværdigt, hvor han lader enhver given lejlighed gå forbi, hvor han kunde vinde folket for sig. Stemningen her var virkelig så udmærket; ikke mange af vore konger har fået en sådan modtagelse, som den, han her fik; men folk blev betydelig afkølet; man havde ventet noget mere, noget at støtte sig til“.

Brevskriveren fortæller videre, hvordan han derude efter at have truffet en flok fra Blågård fik dem til at stemme op med en sang for at løfte stemningen lidt.

D. 15. juni, nyt brev fra tømmerhandler Fritz T.: Den norske frivillige Fr. Vinsnæs er for tiden i København. Det ses af brevet, hvor meget det ligger Fritz T. på hjerte at føre ham ind i den rest af „vennerne“, som endnu findes tilbage i København. Tænk, om det kunde gå Vinsnæs, som det gik Alb. Lange, at han her kunde finde sit åndelige hjem. Det er det samme missionssind, der her åbenbares, som vi kender så godt fra den yngre bror.

En glædelig nyhed har han denne gang at mælde. Hermann Anker, den velhavende norske ven, har nu hjemme i Norge lejet plads til den ny (første) norske højskole, som han og O. Arvesen til høst vil begynde i Hamar. Hvor er det glædeligt!

Der er ellers så meget tungt og trist at tumle med. „Her går i disse dage uhyggelige rygter ..... om uenighed mellem kongen og det Monrad-ske ministerium. At de tyske gavtyve dog ikke vil lade os have vor konge i ro! Og det er nu også så tungt og trykkende, at man ved enhver lejlighed skal være bange for kongen. Åh, om man ubetinget kunde stole på ham; ja hvor vilde det være dejligt; om man kunde give sig hen til ham med hele sit hjærte. Der taltes om på børsen i dag, at ministeriet allerede havde indgivet sin demission; men det tror jeg dog ikke“.

D. 24. juni fortæller Trier om en dejlig, men travl dag under en indkvartering i Frørup. Om morgenen var han tidlig oppe og arbejdede på sin prædiken. Netop som han var bleven færdig, for døren op, og Jens Nørregård trådte ind, fulgt af brødrene Henrik og William Scharling.

„Nu blev der et voldsomt hallo og megen jubel. Bondekonon, Triers værtinde, fik nu travlt med at stege frikadel-ler; men efter spisningen vandrede de fire venner op til kirken, hvor Trier prædikede over episteltexten.

Da gudstjænesten var forbi, fremmødte en ægtvogn. Den kørte Trier til Kullerup kirke, hvor feltdegnen skulde holde soldatergudstjænesten kl. 2. Ved ankomsten trådte præsten frem og spurgte, om han måtte benytte lejligheden til at få sit barn døbt i kirken og, i så fald, om Trier da vilde stå fadder. Og han samt en adjudant og en kompagnikommandør optrådte da som vidner om barnets rette dåb.*)

---

*) Det må være om denne »soldater-gudstjænesten«, det stykke handler, der i Høng højskoles årsskrift 1929 er fortalt af en gammel 92 årig husmand, Niels Jensen i Gørlev. Niels Jensen fortæller: »Det var på Fyn, jeg lærte Ernst Trier at kende. I Kullerup kirke skulde han tale.... Det blev sagt, at de (af os) der vilde i Kullerup kirke, kunde mælde sig. Jeg mældte mig.... Han (Trier) sang så mageløst, som jeg aldrig før havde kendt.... Han gik frem og tilbage på kirkegulvet og slog takt til sangen, og så så' han næsten os alle ind i øjnene.... Jeg hørte ham flere gange. En gang talte han om »vægtersersene«. Men især blev jeg grebet og løftet af hans sang. Han sang mig så højt op over det, der var tungt og trangt«....

Så til bords, og så atter til vogns til regimentskvarteret på herregården Juelskov, hvor Trier blandt andet også fandt ejerens svigerfader biskop Engelstoft; så atter til vogns for at køre de 3½ mil til Odense, hvortil han kom langt ud på aftenen for næste morgen tidlig at mælde sig hos feltprovsten, for at gå ham til hånde ved en stor soldateraltergang ude på landet.

„I forstår“, skriver han, „at dette er ikke noget driverliv“.

Atter nogle dage senere benytter han en feriedag til at aflægge et besøg hos den mærkelige højskoleforstander Kristen Kold. Han er yderst optaget af, hvad han dér ser og hører; den urolige krig har bevirket, at der kun er 12 elever på den store skole. Kold holdt det foredrag om igen for Trier, som han havde holdt for pigerne samme dag. „Det var“, bemærkede Trier, „ganske udmærket“. Han må i det hele sige, at det er som at få et helt åndeligt bad et sådant samvær med Kold. Han finder højskolebygningen smuk og nydeligt indrettet, „hvoraf jeg lærte,“ — skriver han, „at en bondehøjskole slet ikke behøver at være indrettet med lutter griseri“ (!).

Og så atter på farten dag efter dag og somme tider det meste af natten med; snart prædiker han i kirken, snart holder han foredrag i grus- eller mergelgrave snart i skolestuer eller på åbne pladser i haver, skove eller på den bare mark. Uro kan der jo undertiden være, som da en fuld, civil dyrlæge vil prøve at overdøve ham ved kirkemuren i Pårup; men samme mand bliver hurtig taget afsides af en officer. „Jeg har“, skriver han, „sunget med dem, og jeg har talt med dem om kampene for fædrelandet; jeg har fortalt dem Danmarks-, bibel- og verdenshistorie“ o. m. and.

En ting glæder ham; han kan ikke undgå at lægge mærke til, hvordan også officererne indfinder sig som tilhørere ved hans fri talervirksomhed. I Korup nu nys havde han det største antal officerer med, han endnu har set. Tallet er vel ikke stort; men det vokser. Ved hans sidste foredrag kom endog major Chabert til stede. Hos ham tilbragte Trier aftenen. Han finder i denne major

en såre venlig mand, der lånte Trier sin egen hest og op-
passer til hjemturen .

Slemst plager ham usikkerheden med hensyn til krigens afslutning eller fortsættelse efter våbenhvilens ophør d. 26. juni. Det er så ubehageligt at skulde sige „hvis“ eller „måske“ og „naturligvis“ vil kampen bryde ud på ny. Der savnes et fast udgangspunkt. Han skriver: „Hvor ser det dog sort ud for vort fædreland; men håbet om en fremtid; ja, en gylden fremtid kan og vil ikke slippe, og skal krigen bryde ud igen, da tror jeg, at hæren har havt uendelig godt af våbenhvilen, den har havt lejlighed til at samle sig igen og samle kræfter og mod. Gid vi dog blot havde en *mand* til at *føre* os — en Gidion, en David eller Niels Ebbesen. Dog Gud kan vel også vække en sådan op“.....

Så kom overrumplingen af Als. Om dette skriver Trier allerede d. 29. juni til faderen: „Så kom da det sorgens budskab. Hvor er det dog tungt, at krigen igen skal begynde på en sådan måde. Hvor falder det dog svært at besinde sig på, at sådan er det. Endnu véd vi intet her om enkelthederne; men det vil vist falde hårdt at få resterne af hæren reddet derovre fra. Blot man dog kunde få de 5 regimenter i sikkerhed herover til Fyn; de vil da kunne hjælpe godt til ved forsvaret af øen. Blot dog modet må blive bevaret, og roligheden, besindigheden, så kommer sejren vel også en gang til os.....

„Gud bevare vort fædreland!“

Af hans breve er det let at se, hvor hans sjæl er gennemrystet af de tunge begivenheder; det var umuligt at holde den tanke borte: om der nu også derovre på Als virkelig var gjort, hvad der kunde gøres for at hindre det uhyggelige overfald paa øen.

Der var egentlig kun ét, der kunde dæmpe hans uro og angst, og det var et endnu mere ivrigt og ufortrødent arbejde blandt soldaterne på det område, der var hans. „Jeg er i disse dage bestandig på farten“, skriver han hjem, „Jeg er så bedrøvet i disse dage, skriv til mig!“ hedder det videre, „sorgen og ulykken er over os; undertiden er det som om al forstand står stille, jeg har kun et sted at hente

trøst fra, ham den almægtige Gud, som Jesus har lært mig at kalde „fader“..... til ham beder jeg for vort jordiske fædreland, der for mig er det bedste af alt jordisk, han har givet os. Jeg vil gerne tro, at vi har handlet ilde, meget ilde dermed; men han er jo barmhjertighedens fader. — Han forbarme sig over os!”

„Vi er her“, hedder det længere fremme i brevet, „forberedte på det værste; for her går i dag slemme rygter om, at vor flåde er bleven splittet ad.*) Det var rædsomt, om det var sandt“.

Brevet slutter: „I morgen tidlig kl. 7 holder jeg morgensang**) med 1. batt. af 7. regiment. Der får jeg nok 1000 mand at tale til“. —

31.

Erobringen af Als.

Brevvekslingen fortsat.

Allerede en uges tid før våbenstilstandens udløb var Tyskerne bleven klar over den ting, at Danskerne vilde fortsætte krigen, og her ud fra forberedte de da under slutningen af våbenstilstanden — tvært imod dennes betingelser — deres næste fremstød, angrebet på Als, mens den danske overkommando med den pinligste nøjagtighed afholdt sig fra enhver yderligere sikringsforanstaltning. Også Ernst Trier lægger mærke til denne sørgelige uvirksomhed. Han skriver: „Skønt vi atter skal have krig, sker her intet..... Og dog véd vi alle, hvad det gælder..... det er ikke til at holde ud. Havde jeg endda været vidne til virksomhed, havde jeg endda set, hvorledes man forbereder en kamp på liv og død. Men man mærker intet.“ Følgen blev da også, at overfaldet d. 29. juni fuldstændig lykkedes. Als blev erobret. —

---

*) Af en ny afsendt østerrigsk eskadre. Rygter, der dog viste sig at være usande.

**) I den natlige alarmstilling.

I den danske hær var spændingen i de forudgående dage i voldsom stigning. —

Brevene fra Ernst Trier til broderen i juni måned foreligger temmelig sparsomt. Det næstfølgende er dagtegnet d. 27., dagen efter den dag, våbenstilstanden udløb; også her aner man spændingen.

Han skriver, at nu skal overkommandoen flyttes fra Odense og ud til herregården Erholm. Vejret er slet.

Regnen skyller ned, så regimenterne, som er på march, bliver gennemblødte. Desværre kan feltdegneren ikke få lov til at følge med. „Jeg er,“ skriver han, „meget fortrydelig over, at jeg skal blive liggende her og *drive*, mens soldaterne skal ud at slås. Nu burde jeg jo netop være hos dem og ude imellem dem. Men nej, provsten er i torsdags rejst herfra til København med bestemt besked til mig, at jeg ikke må forlade Odense, før han kommer til bage..... jeg er så ked heraf og går og tripper om af bare utålmodighed. Det er i sandhed ærgerligt. Jeg har i dag skrevet til ham. Men tal ikke til nogen om min utålmodighed. — Nu for et øjeblik siden drog 14. og 7. regiment af sted, og i aften kommer nok Vilster“ (divisions-generalen).

Opholdet for Trier i Odense har ellers været meget behageligt. „Var det“, skriver han, „under andre forhold, havde jeg ellers nok lyst til at blive her i længere tid. Odense er en forunderlig opvakt by. I går var jeg til Herrens bord i hospitals-kirken, hvor Ludvig Helveg prædikede. Det var *aldeles*, som kunde jeg have været i Vartov, ja aldeles..... Jeg traf bl. and. en udmærket mand — sognebåndsløser fra Sanderum.*) Jeg var også hos købmand Østergård.**).....

„Ludvig Helveg har for resten her en mageløs skøn virksomhed; han har på en forunderlig måde vunden agtelse over alt. Hans prædiken i går var udmærket. Han anvendte også teksten på Danmark, der „har arbejdet for-

---

*) Rimeligvis den fra Kolds historie kendte Poul Rasmussen, senere Triers gode ven.

**) Også en af Kolds nære venner.

gæves“ hele den lange vinternat. Nu skal det atter kaste garnet ud; i dag har jeg igen været hos ham; jeg vil søge at nyde godt af ham, mens jeg er her.

„Så, nu kæmpes der altså på ny. — Ak, om man dog kunde se ind i fremtiden! — Hvis jeg kunde arbejde på forskud, da kunde jeg her samle en hel del stof; men det kan jeg ikke; jeg må altid have kniven på struben.“

Fritz Triers første brev efter tabet af Als er meget tungt og ængsteligt. Der var jo så mange kære venner med i den blodige kamp d. 29. juni.

D. 30. juni skriver han: „Ja, det var en tung dag i går ..... og værst er det, at vi intet har hørt om, hvem der er såret og falden..... Jeg er så urolig for la Cour,*) Leth, Jungersen,**) Bredsdorff osv..... Vore folk må vist ellers have kæmpet fortræffeligt, siden Tyskerne så tidligt holdt op med forfølgelsen..... Men hvor ser det tungt og mørkt ud alle vegne; de Englændere er da

Ludvig Helveg i Odense.

også nogen rigtige ræve.....

„Og dog er jeg ved samme gode mod som du..... med en fast tro på, og en god tro til Vorherres nåde og bistand. Blot folk dog vilde tro på ham; de tænker alt for meget på de personlige ofre, der *må* bringes, om landet da skal gå frit ud af kampen“.....

Brevskriveren kommer nu ind på en nærmere omtale af examensresultaterne fra Blågård seminarium.

Andreas Bentsen blev nummer 1 af flokken med „udmærket duelig“, og er under uddannelse til at komme fri-

*) Jørgen la Couri, lieutenant, senere forstander for landbrugshøjskolen i Lyngby.

***) Senere valgmenighedspræst i København.

villig over til hæren. Denne noget ældre seminarist og tidligere tømmersvend har Fritz Trier havt megen glæde af som frivillig hjælper ved lazaretet på Frederiksberg. Han var utrættelig i at hjælpe Fritz T. og hans hustru Ida (født Blytmann) med at besøge de sårede, tale med dem, opmuntre dem, synge for dem o. lign.

Især efter rømningen af Als blev der brug for alle gode kræfter på lazarettet. Det var næsten, som de to barnløse ægtefolk her fik et åndeligt arbejde, som de kom til at tage op med liv og sjæl. Atter og atter fortæller Fritz T. om denne forunderlige gerning. Han holdt ikke egentlige taler til de sårede; men han havde som den yngre bror en sjælden ævne til at gøre en samtale indholdsrig, føre åndelig tale. Bedst befandt han sig derude, når han fik samlet en hel kreds af de sårede om sig, fik en sådan samtale i gang, og fik dem til at lytte og efterhånden deltage eller synge med, mens hans modige og hjærtevarme hustru gik fra sæng til sæng med sine små forfriskninger: saft, frugt el. lign. til de sårede, måske i stuen ved siden af den, hvori hendes mand sad og talte om det bedste, han vidste.

Fritz T. vedblev alle dage at se tilbage til den tid, som en af de indholdsrigeste i sit liv.

Mellem de sårede, der blev ført til København, var også aspirant Johannes Schrøder, broder til højskoleforstanderen i Askov.*) I et udatéret brev fra denne tid skriver Fritz T. til Ernst: „I går kom da Schrøders broder, Med meget besvær fik jeg lov til at få ham på Frederiksberg (lazareth). Der skulde ellers ingen flere dér ud. Han måtte bæres, da han ikke kunde tåle at blive kørt; han er såret i det ene lår, men benet er da ikke berørt, så det kan ikke just være farligt; men det kan blive langvarigt nok; nu skal vi rigtig pleje ham godt. På vandringen med ham derud lod jeg ham bære ind i vor forstue. Der fik han en kop varm te. Det manglede bare, at Ida i sin lazarethvirksom-

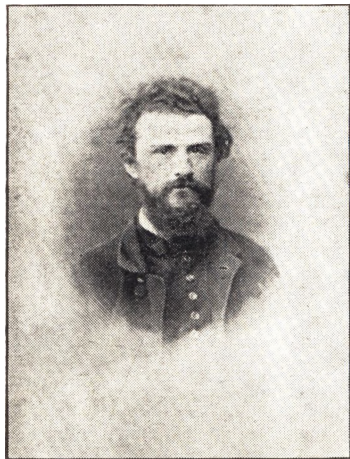
---

*) Ludvig Schrøder havde sendt telegram fra Fåborg til Fritz T. og bad ham tage sig af denne hans yngre broder.

hed ikke også skulde have en ambulance indenfor vor egen dør.

„Ida løb så i forvejen ind til lazarettet for at bede overlægen tage imod ham; ti klokken var allerede mange, så det var en gal tid at komme derud på.

„Joh. Schrøder sagde, at Ludvig S. vilde søge feltprovsten for også at tilbyde sin tjeneste. Har du set noget til ham?“

Johannes Schrøder.

D. 6. juli følger et nyt brev nærmest om den sørgelige næsten panik-agtige stemning, der i hovedstaden kom til orde efter rømningen af Als. Den går åbenbart brevskriveren dybt til hjerte:

„Du ved ikke, hvorledes der er her i København; man kunde gerne græde blod derover;..... jeg har ikke hele vinteren sørget, som jeg har det i denne sidste uge. Jeg gider hverken se eller tale med nogen; da Als blev taget, blevKøbenhavnerne bange for,

at Tyskerne også skulde komme her til, og i så fald vilde det jo komme til at gå ud over lommerne; eller som en mand her sagde: „Så længe de bliver i Jylland, må de for mig slås, så længe de vil, men her over vil jeg ikke have dem“. Nu kan den mulighed jo godt tænkes, at hvis vor flåde ikke holder stand, så kommer de; men hvad så, ja vist er det ubehageligt, men det er vel ikke værre for os end for Jyderne; så kunde man måske endog selv få lov til at komme med i kampen.

„Men naturligvis vilde vi jo blive forstyrrede i vore fornøjelser, kunde ikke komme i Tivoli eller til andet gøgl. Ser du, det er det sværeste, det tåler vi ikke. Nej, så vil folk hellere være Tyskere. De tre fjærdedele af befolkningen her kan du i dette øjeblik købe for fire skilling. Nej, fred

for enhver pris! „Det er slet ikke så galt at komme under Tyskland“! o. s. v. Det er de ord, man hører. Ikke en røst høres om, hvad vort gamle fædreland og vort Danebrog er værd. Du kan tro, det er svært at gå og høre på alt dette..... Der er heller næppe nogen, der vilde modsætte sig, om vor fri forfatning kuldkastedes..... Nej, så megen usselhed havde jeg dog aldrig troet, jeg skulde komme til at opleve. Ak, kære Ernst, lad os dog bede sent og tidligt, at Vorherre i nåde vil se ned til vort folk!.....

„I søndags var jeg sammen med V. Birkedal. Han mente, at vi kunde vænte os det værste; måske mistede vi hele Slesvig....., og at vi skulde gennem en trængselstid; men fuldt og fast trode han, at det kun bliver for en tid. Han kommer ud til os på søndag aften.....

„Stakkels Leth, der blev fangen..... hans ene ben var knust, og Ludvig Fenger, der ligeledes — hårdt såret blev fangen..... Bentsen blev jo nu soldat; det er dog en prægtig fyr; både Ida og jeg er kommen til at holde meget ad ham; han var hos os i aftes.“.....

32.

Stemningen hos folket og ved hæren.

D. 8. juli trådte Monrad af, og lod Bluhme gribe statens ror. Da Monrad påtog sig ansvaret for fredsunderhandlingernes afbrydelse i London, havde det været hans agt at rejse hele det danske folk til kamp på liv og død for sin uafhængighed; men den noget virkelighedsfjerne mand anede ikke, at til en sådan kamp savnede det danske folk forudsætningerne. Her lodes alt håb ude. Østerrigerne havde sendt ny orlogsskibe herop efter nederlaget ved Helgoland. De kom som en trusel mod Sjælland og København og bidrog derved stærkt til at fremkalde det fuldstændige stemningsomslag i København, som Fritz T. i brevet af 6. juli så levende og tungt skildrer.

Tabet af Als medførte Gerlachs afsked som overgeneral, i hans sted udnævntes Steinmann. Hærens officerer ønskede den djærve, viljestærke Max Müller; men i ministe-

riet var denne stærke personlighed ikke yndet. Hans bestandige hævden af, at angrebet var det bedste forsvar, stod i den mest afgjorte modsætning til de styrendes syn på forholdene.

Langs Lillebælts kyst samledes nu snart sagt hele den danske hær for at hindre en gentagelse af overgangen til Als.

Under disse omstændigheder længtes Trier dobbelt efter at komme i virksomhed. Han gik til feltprovsten og bad ham sætte ham i arbejde. Han fik tilladelse og tog af sted med nogle intendanturvogne.

På denne tingenes mørke baggrund fremtræder da Ernst Triers næste breve.

Det første er af 5. juli til faderen: „Det er en sørgelig og meget trykkende tid for os; vi går her i idel spænding. „Hvad sker der til søs“? er det spørgsmål, der møder os alle vegne. Hvor er vi bleven dybt ydmygede.“

Til broderen skriver han d. 11. Juli. Han fortæller, at han er indkvarteret hos en gårdmand i Udby ved Gamborg fjord. Han har det egentlig godt, hvis forholdene ikke var så sørgelige. Egnen her er dejlig. Om morgenen kan han straks tage sit bad i fjorden, og når han kommer tilbage, står frokosten og venter. Er der spist, kan han sætte sig ud i den smukke fynske bondehave og dér mellem „roser og yndelige blomster“ rigtig arbejde i fred. „Men“, skriver han, „der er noget, som trykker her om hjertet.“ Han syntes ellers, at stemningen i hæren var bleven forhåbningsfuld. Vil Tyskerne, som man ventede, vove en ivergang til Fyn, da vil de finde deres grav i Lillebælts bølger; nu skal de få lov til at standse deres hidtidige fremrykning.

Men så kom det som et nyt slag: „ministeriet er gået af. .... Da sank jeg sammen en dags tid i en sløvhed;..... men jeg må tage mig sammen. I går talte jeg til soldaterne ud fra ordene: „Vær på vagt, at ikke frimodigheden stjæles jer af hjertet!“ Dette har jeg sagt til mig selv. Af krigen venter jeg mig nu ikke meget mere. Skønt hvem kan vide det. Overkommandoen antager, at Tyskerne nu både vil angribe til lands og til vands. Så længe den gamle regering

(Monrads) stod ved roret, var det en trøstende tanke: fra oven lyder råbet til os: Hold ud! hold ud! Men nu — hvordan lyder råbet nu? sikkert ikke således..... Jeg ønsker blot nu våbenstilstand — helst på et helt år..... Vi kunde måske da besinde os og drage os til nytte de mange bitre erfaringer, vi har gjort.

„Hvad, der i dag styrker mig, er, at jeg ikke har lov til at nære mismod med hensyn til min virksomhed mellem soldaterne..... Det er så opmuntrende at færdes mellem disse regimenters soldater, sikkert de bedste ved hele den danske hær..... Da jeg lige havde fået budskabet om ministerskiftet, vandrede jeg ned ad vejen, hvor 9. regiment just skulde stille. Soldaterne sang den ene fædrelandssang efter den anden. „Lad os nu få „Danmark dejligst vang og vænge“, råbte en soldat, netop i det jeg gik forbi. Og i aftes, da jeg gik gennem Udby, hvor der vrimlede af mandskab..... lød der sang alle vegne..... To soldater sad arm i arm i en grøft. De havde foran sig udbredt en trykt vise om det elskede Danmark. Den sang de meget ivrigt, om end „på egen melodi“.....

„Længer inde i byen stod en klynge og sang firstemmigt med en talrig tilhørerskare uden om..... I nat lød der pludselig trompet-signaler; der blæstes reveille. Jeg kom i en fart ud..... var der ulve i mosen! Det var imidlertid kun reserven, der for sikkerheds skyld flyttede nærmere ned mod stranden. Under afsyngelsen af fædrelandssange drog det ene kompagni forbi mig efter det andet. Endnu i dette øjeblik hører jeg sangene nede fra stranden..... „Her uden for i haven har kokkene travlt nu med at få middagsmaden færdig. Det er meget fornøjeligt at se alle de skæggede mennesker ligge rundt omkring den og glæde sig over, at de i dag har „reddet“ persille og løg til suppen. Den skal derved rigtig blive udmærket..... Her til gården er kommen en Slesviger; han blev tagen til fange på Dybbøl men er flygtet tilbage til regimentet..... Han skal synge så dejligt, siger man, en sang om Dybbøl-slaget. Den skal jeg høre i dag..... Af regimentet (9.) kender jeg egentlig kun 2. kompagni..... Er det en mand af dette kompagni,

der møder mig, retter han sig og tager til huen for mig. Men her ligger jo også 20. regiment, og det er arméens perle. Alle her ved divisionen er enige om, at det er hele arméens bedste regiment..... Det er det eneste regiment, jeg har hørt alle ubetinget rose. Og det regiment kender jeg til. Ved *det* er der sådan en forunderlig elskværdig tone. Da jeg forleden aften kom ud til dem, legede de som børn..... det så' så morsomt ud, at jeg ikke kunde bare mig for latter. Snart havde en 30—40 samlet som om mig, og senere kl. 9, da jeg talte for dem, var der en sådan alvor over disse samme karle, en sådan stilhed, at man kunde have hørt et blad falde. Dagen efter skulde jeg tale for et andet kompagni af 20. regiment. Tiden var fastsat til kl. 5 eftm. Men ved middagstid kom der ordre til, at kompagniet netop kl. 5 måtte være rede til at drage ud på skansearbejde. Jeg opgav da min tale og fortalte det til soldaterne. Men de bad mig om at blive, mens én af dem påtog sig nu i middagstiden at samle kompagniet. Og kl. 2 var næsten hele kompagniet samlet, og jeg talte — i en sandgrav, under en brændende sol. Men opmærksomhed og alvor var udbredt over dem alle. Den slags folk er det fornøjeligt at samles med. Ja, hvor er det oplivende at møde sådanne soldater; og blandt disse vil jeg også regne general Vilster.*) Hos ham var jeg i aftes. Han bad mig hilse moder. Han er flink og prægtig, og han har *tro* og derfor godt mod. Hos ham traf jeg kapitain Hedemann, som jeg også skal hilse fra. Hvor træffer man her mange forskellige slags mennesker!.....

„Hils general Bruhn og Grundtvig. Lad mig endelig vide, hvad han siger, og hvordan han er til mode“!.....

De regimenter, 9. og 20., som Trier var ansat ved, og som han så fortrinsvis fremhæver, hørte bægge til 8. brigade, der under Scharfenberg havde udført *det* at alle kyn-dige så beundrede modangreb på de fremstormende Preusere efter Dybbøl-skansernes fald d. 18. april.

I broderens brev af 15. juli er den tunge stemning frem-

---

*) Ved 4. division.

deles herskende: Det er så trist at se, hvordan det ny ministerium „virkelig for øjeblikket har folkets, d. v. s. massens, tillid;“ en trøst er det, at Københavneren let igen kan slå om i en anden gade. Det gælder om at tro og stole på Vorherre i himlen. Herom har han talt til soldaterne på lazarethet. De, der var raske nok dertil, samlede han ude i gården under de store dejlige træer, og dér talte han til og med dem; og i en hel time sang de. Hvad soldaterne syntes derom, véd han ikke, men selv har han været så glad derved. Næsten hver aften er han derude for at synge med dem. Han bruger P. O. Boisens visebog. Tænk, om Boisen endnu levede og selv havde kunnet synge for af sin egen bog. Det havde været en fryd. Brevskriveren har også så stor medfølelse med „de stakkels Jyder,“; tænk, hvad må de ikke lide under disse fortvivlede forhold. Som et udtryk for sin medfølelse fortæller han Ernst, hvordan han har været så optaget af at skaffe de jyske soldater, der udskrives af lazarethet, noget at bestille, at de dog ikke skal gå ledige omkring derinde i den store by. Tre har han skaffet arbejde. „Vorherre være med dig og velsigne din virksomhed!“

D. 14. juli er Trier på sin bestandige omflakken kommen til den lille by Ronæs ved Gamborg fjord. Gården, hvor han har fået kvarter, er overfyldt af soldater, 100 mand ligger dér; han har fået en plads i have-stuen og redt sin seng oven på en kiste mellem et par natur-stole, og her bor han, „som en prins“. Desuden er han blandt sine „yndlingsregimenter“, 9. og 20., „hærens bedste“.

Desuden bor her lige i nærheden en ypperlig mand Morten Nielsen, hos hvem Trier altid føler sig så inderlig velkommen, og der finder han en prægtig kreds af Grundtvigske folk; mange af dem er dog flygtninge fra Middelfart. Der hos Morten Nielsen opholder sig i denne tid — Ludvig Schrøder. Ja, sikken en overraskelse for Trier, da han ved et besøg dér en aften traf sin kære ungdomsven. Schrøder har måttet forlade højskolen i Rødding, og nu vil han gerne have en ansættelse ved hæren i lighed med den, Trier har.

Beständig er det feltdegnens lyst tidlig og silde at færdes mellem soldaterne. Forleden aften stod han og talte med en soldat fra „onkel Jakobs menighed“; så kom der en anden til, som fra sin hjemegn kendte Otto Jakobsen, og snart kom flere til, og det blev en hel klynge. Så fik Trier dem til at synge. Han sang for, og de lærte flere gode fædrelandssange. Så blev de enige om, at inden de nu skulde trække på nattevagt, så skulde de også synge nogen aftensange. De gik så alle ind i gårdens have. Ind mellem sangene sagde Trier lidt om disses indhold, og der sluttedes af med, at han bad „Fader vor“.

Næste morgen traf han atter nogle menige, idet han gik igennem gårdens port; de fik ham til at standse, og snart stod der atter en hel flok tæt om ham; han greb da lejligheden, sprang op i en vogn og sagde, at nu vilde han læse sådan en god prædiken for dem af Ludvig Helveg i Odense. De lyttede i dyb stilhed.

Det sidste, han hver aften bestiller, er når han har fået feltråbet, da at gå ud til de yderste feltvagter og dér se at få en lille god samtale med dem.

Men dette er kun ét blandt mangfoldige tilfælde; han kan få soldaterne til at samle sig frivilligt om ham, og så synger han for og med dem, og så taler han for og beder med dem; men hyppigst under sådanne fri og ubundne former.

En anden ting, Trier også sætter pris på her, er at han er i nærheden af general Vilster, hvem han ikke kan blive træt af at rose. Det er så godt at have ham i baghånden, hvis en af „støvlet-tramperne“ skulde finde på at lægge hans virksomhed hindringer i vejen. „Vilster er“, skriver han, „soldaternes yndling“. Nu har Trier ellers fået tilforordnet en „virkelig oppasser, et net menneske fra Husum enen“. Han sørger godt for ham i alle måder.

Trier skriver som sin overbevisning, at hvis Tyskerne vover at angribe Fyn, da vil de løbe sig en staver i livet. General Vilster siger, at her kan vi forsvare os. Og alle ved hæren er enig om, at aldrig har denne været i så god stand som netop nu; og til den ny overgeneral Steinmann

er der stor tillid. Det er en dygtig mand med en fast hånd, som mærkes over alt. Stemningen er da også bedre end nogen sinde efter rømningen af Danevirke. De ligger i bivouak og kommer aldrig af klæderne. Det er for Trier en glæde at besøge dem ude i den yderste stilling. Han har aldrig hørt dem klamres, aldrig set slagsmål så lidt som fulde folk. Mon der egentlig er nogen hær, der kan opvise mage til god tone. „Så meget er vist“, slutter han sit brev, „det er dejligt at arbejde for det åndelige livs fremme i denne hær“.

33.

V e d 5. b r i g a d e.

Midt i juli fik Trier pludselig af feltprovsten ordre til at forlade Ronæs, hvor han havde følt sig så inderlig vel til pas. Han skal over til 5. brigade (Max Müllers). Hans kvartér skal være i Vejlbj præstegård, hvor også brigaden har sit hovedkvarter.

Sognepræst Clausen*) er en lille stilfærdig præst; enke-mand; men hans datter og hendes veninde falder ikke i Triers smag. Men selve stedet er *dejligt*.

Mest optagen — ja ligefrem imponeret er Trier imidlertid af brigadeførenden Max Müller; denne mærkelige officer, „Helten fra Sankelmark“.

„Han er“, skriver han i brev af 17. juli til hjemmet, „en prægtig personlighed, en ægte soldat. Jeg vil just ikke sige „nordisk“; men der er noget forunderligt bravt, fast og ubøjeligt, modigt og frejdigt over ham.

Han holder meget af at samtale, og samtalen går stadig ivrigt, når han er til stede.

De øvrige ved generalstaben synes han derimod mindre godt om.

15. regiment ligger ikke langt herfra, og han har flere gange haft den glæde dér at træffe sammen med både Jens Nørregård og Fr. Vinsnæs.

Den 24. juli skriver han til Fritz Trier: „I dag er „vor

---

*) Fader til daværende feltpræst Johannes Clausen, den senere sognepræst i Ryslinge og Vonsild m. fl. st.

oberst" til taffels hos den kommanderende general. Af den grund er der så forunderlig stille her i præstegården, jeg synes, der er én, jeg savner; ikke alt er i orden, når han er borte. „Når soldaterne ser ham på sin knoklede hest, ler det inden i dem“, sagde en kommandérsergeant til mig, og i alt fald går det mig sådan. Der kommer liv i stuen, når han kommer ind — på en gang barsk og mild. Han kaster sig gjerne straks ind i en samtale, som drejer sig helst om militære, politiske eller sociale spørgsmål. Hvor kan han være ypperlig, når han da med al sin rørig-
 hed giver sig til at forklare, hvad „offenciven i defenciven“ vil sige. Den, vi har brugt *alt for lidt* i denne krig. Eller når han udvikler sine meninger om forsvaret af Fyn. Han er vred over, at der nu ikke mælder sig mindst 20,000 frivillige. „Lad dem bare komme, om så kun med høtve eller léer. Vi skal nok finde anvendelse for dem; til at forsvare Fyn kan hver mand bruges“, siger han.*) I aftes blev han meget bedrøvet, da han så, at Tyskerne nu også havde taget Hammer.***) Ja, sådan får vi den ene Jobs-post efter den anden. „Men modet skal de dog ikke tage fra os; jeg er endnu ved godt mod“, sagde Müller, idet han rejste sig og slog sin hånd i bordet.

„Og hvor kan han more sig med lidt f. ex. over sit kirsebærtræ; han har sådan et lille kirsebærtræ her i haven for sin egen mund. Af det spiser han med største velbehag de umodne bær og vrager de afplukkede modne af andre

---

*) I »25 års skolevirksomhed« skriver Trier om Max Müller:
 »Jeg havde god lejlighed til at se, hvilken modig mand han var. Jeg blev således vidne til den glade spænding, hvormed han en aften imødeså nattens frembrud, fordi han var bleven underrettet om, at fjenden pønsede på at gå over til Fyn....
 »I Nat skal Tyskerne i vandet,« hørte jeg ham sige halvt for sig selv, mens han utålmodig gik op og ned ad gulvet, vøntende på, at man skulde føre hans hest frem. Fjenden gjorde dog ikke forsøget.«

**) Sent om aftenen d. 19. juli overgav marinekapitain Hammer sig med sine kanonbåde efter et glimrende forsvar af Vesterhavssøerne. Dagen efter blev der indgået en ny, foreløbig våbenstilstand mellem de krigsførende magter.

træer. „Jeg holder mest af at plukke af mit eget lille træ“, siger han. Og så holder han så meget af at nævne sin „kone“, der altid så pænt vasker hans biscuit-basreliefer og besørger hans ordenskors så billigt og så godt oppudsede. Efter middags- og aftensbordet hviler han lidt og skal gerne have en passiar. Og det er de egentlig lyse øjeblikke i det ellers noget kedelige præstegårdsliv. Ellers er han i uafbrudt virksomhed, mest til hest, ude at recog-noscere. Med alt — stort og småt — vil han selv gøre sig kendt. Men i dag er han altså borte, og eftermiddagspassiaren udebliver derfor“.....

Max Müller var ikke den eneste, der havde tillid til hærens daværende forsvarsstilling; overalt var der i færd med at komme en større frejdighed til orde. Det var den almindelige mening, som Trier mødte overalt, at nu stod vor hær kampdygtig i en udmærket stilling.

Brev af 25. juli:

„I går holdt jeg et lille historisk foredrag for 1. kompagni på en mark lige her i nærheden: for 14 år siden, sagde jeg, den 25. juli stod slaget ved Isted. Hvilken uhyre forskel fra nu! men kære venner, endnu er ikke alt tabt — selv da kong Rolf lå falden med Bjarke ved sit hoved og Hjalte ved sin fod, var Viggo endnu tilbage til at fælde Hjartvar; og derfor synger vi om denne: „Han dog marken ej beholde, før de emmer vorde kolde, dræber ham den sidste gnist“. Og da Grev Gert rådede over næsten hele Jylland, da kom Niels Ebbesen som en anden Viggo og stødte sværdet i hans bryst — og det blev atter dag i Danmark. Og ser det end sort ud for os, så synger vi dog: „Han dog marken ej beholde“.....

„Samme dags aften prædikede jeg over epistelen 1. cor. 10, 6—14 ude i en skanse på Hindsgavls-odde for kapitain Hertels folk. I epistelen fremstiller Paulus Israels vandring i dette livs ørken. Jeg tog advarslen tillige som et forbillede på vort jordiske fædrelands kamp. Vi må ikke under kampen længes efter Ægyptens kødgryder — mangelighedens tider.

„Får vi krig eller fred? En underlig tid er denne våben-

hvile. Det er, som tør vi ikke trække vejret. Dog „end lever den gamle af dage“; lad os rette vor tillid til ham. Det bliver nok atter dag igen..... Det er min trøst, at vi igennem denne ydmygelse og „gåen i os selv“ dog skal komme til fred og lykke. Lad os blot ikke tabe frimodigheden“.....

Omgangen og samværet med Max Müller efterlod hos Trier et uudsletteligt indtryk af denne stærke, helstøbte personlighed. Ofte har han i senere år for en yngre slægt fortalt om oberstens kulsvietro på sin „offensiv i defensiven“, på *angrebets* afgørende betydning i ethvert *forsvar*. Voldsomt kunde han bebrejde hærens overledelse, at den helt forsømte denne kampmåde. Det var den, han selv havde brugt ved Sankelmark, og hvorved det lykkedes ham med sin ene brigade at standse den næsten tredobbelte overlegne fjendtlige styrke.

En dag ved en ny drøftelse af denne sag — har Trier fortalt — bad han Max Müller yderlig begrunde sin mening om den ting. Obersten stillede sig da op lige over for feltdeggen og sagde i en meget afgjort tone: „Lad os tænke os, cand. Trier, at De og jeg skulde prøve, hvem af os, der kunde rende den anden overende. Hvis nu De, som er meget mindre end jeg, ganske roligt bliver stående, til jeg med al den kraft, jeg ejer, styrter ind på Dem, da er udfaldet næsten på forhånd givet: De kommer til kort. Er det derimod Dem, der styrter frem mod mig, da kan der være håb om, at det bliver Dem, der beholder valpladsen og mig, der rendes over ende. Sådan var det, jeg bar mig ad ved Sankelmark, atter og atter lod jeg mine folk være de angribende. Og Østerrigerne blev nødt til at standse forfølgelsen af den danske hær. Og sådan er det, at jeg fremdeles ønsker, at den danske hær atter og atter skulde gribe til „offensiven i defensiven“.

Men så' end Trier op til Max Müller som den geniale soldat og hærfører, så var der dog mange områder, hvor den enes synspunkt afveg meget stærkt fra den andens, og altsom samværet forlængedes, kom disse afvigelser

efterhånden stærkere i forgrunden og gjorde ofte livet surt for feltdegnen.

Dette kommer især så stærkt frem i et følgende brev af 3. aug.:

„Kære Fritz!

„I dag er jeg grulig bedrøvet. Det er rædsomt at tænke .....på den fremtid, vi nu går i møde“..... For Triers vedkommende kommer dertil, at forholdene i Vejlbj præstegård er ham meget pinlige. „Men trods alt, kan man dog ikke andet end holde af det djærve og kraftige hos Max Müller; men sørgeligt er det dog dag efter dag at høre ham udtale sådanne anskuelser i politisk og folkelig henseende, at det smærter mig *dybt*, så meget mer, som jeg dog bestandig *må* se op til ham..... Mange gange har jeg været nær ved at fortvivle. Jeg har da også til tider prøvet på at hævde en anden mening; men jeg lærte efterhånden, at derved gjorde jeg kun ondt værre. Der var da ikke andet for, jeg måtte æde det i mig — og tie bomstille. Imidlertid, skønt jeg godt mærkede, at Max Müller havde meget imod mine anskuelser og min gerning, så var han dog bestandig god imod mig personlig. Anderledes var det med hans adjutant Hartung — en indfødt Holstener. Ja, i ham har jeg første gang i mit liv lært, hvad udtrykket en „loyal Holstener“ vil sige; jeg har lært at harme mig og sørge over dette uvæsen. Hartung er en meget uopdragen herre; men han er kundskabsrig og vist en stor dygtighed, arbejdsom og ivrig, men uden hjærte. Lidt efter lidt, som jeg lærte ham at kende, blev han mig mer og mer imod; mens han morede sig dagligt med at smådrille mig, så jeg stadig måtte være på post og undertiden i mine svar bruge det svære skyts. Men dag efter dag at leve sammen med sådanne hjærteløse mennesker og daglig være skive for spydigheder, er ingenlunde behageligt.

„Til sidst tror jeg dog, jeg fik mig sat nogenlunde i respekt og skaffede mig dermed ro og fred.

„Men så flyttede 5. brigade herfra, og i stedet for fik vi 4. hertil med oberst Caroc og lieutenanterne Zachariæ og

Olrik. Det er frisindede og ypperlige danske folk. Det var prægtigt. Det var mig som et helt himmerig oven på det andet; herlige samtaler havde jeg med dem især naturligvis lieutenanterne; de hjalp mig med at stoppe munden på alle husets dumheder og var mageløs nydelige imod mig.....

„Max Müller er pludselig kaldt til København. Hvad skal han dog dér? Jeg er meget ængstelig derved“.

Af alle disse „kvartér-pinagtigheder“ mener Trier dog, han har lært en del. Han har lært mennesker at kende, som han ellers aldrig vilde have mødt på sin livsvej, og dette kan også have sin betydning.

For resten har han fremdeles stor glæde af sin virksomhed blandt soldaterne, og han er vis på, at hans historiske foredrag stadig er bleven bedre. Megen taknemmelighed er der bleven ham vist også af egnens lægeflok. Dertil kommer, at han i den senere tid har kunnet pleje fornøjelig omgang med vennen Jens Nørregård og den norske frivillige lieutenant Vinsnæs, som også med en ung aspirant Prip foruden mange andre flinke officerer og menige soldater. For Trier hører jo en vennekreds med til „det daglige brød“.

34.

Taler for danske krigere.

I et af de anførte breve beklager Trier sig over, hvor svært det falder ham under de urolige forhold at finde den nødvendige ro til at udarbejde de taler og prædikener, som han gerne vil holde for soldaterne. Han fik kun hovedpunkterne skreven ned. Dem han så under selve prædikenen måtte udfylde.

Imidlertid findes der dog i hans efterladte papirer enkelte korte udkast til nogle af talerne. Den første af disse er vist udarbejdet til et af hans første foredrag, nemlig d. 14. maj i landsbyen Ørsted. Taleren tager dér sit udgangspunkt i første linie af Ingemanns kendte og meget yndede aftensang: „Fred hviler over land og by“. Og han

får dér ud fra ganske naturligt lejlighed til at påvise, hvor svært det er for danske soldater at synge denne sang nu for øjeblikket. Ja, selv om der nu blev sluttet en „fred“, der sønderlemmede Danmark, da vilde det bestandig være lige så svært. Det blev en fred, vi ikke kunde ønske vort folk. Vi kan ikke endnu synge: „Ej verden larmer mer“. Men netop gennem larmen skal vi lære at ty til fredens Gud; måske lærer vi da netop gennem faren og trængselen at elske vort folk højere end før. Ja, „sort ser det ud, men almægtig er Gud“! Striden i verden kommer dybest set fra striden mellem godt og ondt i vor egen sjæl. Derinde er strid mellem Himmel og Helved. Gud give os dér sejr, sejr med *Guds fred!*

Tanken, han behandler, er smukt og varmt ført igennem.

Et par af disse taler har han dog fuldt udarbejdet og sendt til sin norske ven O. Arvesen til optagelse i det norske „Kristeligt folkeblad“, som Arvesen var bleven leder af. Den første af disse: „Taler for danske krigere,“ begynder med en indledning som følger:

„I juli måned var hele den danske hær samlet på Fyn. Og i lang tid ventede vi hver nat angreb. Der blev da passet på ved kysterne både dag og nat. I nærheden af Middelfart lå femtende regiment, der består mest af Sjællændere. To kompagnier deraf, hvoraf det ene består mest af Københavnerne, stod en nat under gevær på vagt ved en lille herregård. Lidt før kl. 10 var det rykket ind i gården — geværerne sattes i pyramider i den ene ende af gården, mens de af soldaterne, der ønskede at høre, hvad jeg havde at sige dem, samlede om mig i den anden ende. — Efter at vi havde sunget salmen: „Jeg går i fare, hvor jeg går“ — månen skinnede den nat så dejligt og klart, at vi i lyset fra den kunde se ordene i salmebøgerne — talte jeg omtrent således:

„Det er jo rigtig nok underligt at skulle tale til Eder ved midnatstid, men vi, der vil tale til Eder, må jo indrette vort liv efter Eders, og nu har fjenden nødt os til på en måde at gøre nat til dag og dag til nat, som ellers kun nat-

vægterne gør det. Og I har jo også her en nattevagt; I skal jo stå på vagt her, at ikke vor fjende skal kaste sig i land her, og vort fædreland komme i den yderste nød, så årvågenhed kræves af Eder og det i høj grad. Uafbrudt skal I imidlertid, der står i denne gård, ikke holde udkig med fjenden; og når I natten over står her, vil Eders tanke have sit frie løb. Det kommer an på, at Eders tanker også får et godt løb; og gjerne vilde jeg nu med disse ord give et lille stød til dem, at I måtte komme til at sige: vi tænkte godt denne nat!

„Og fører vi da nu sådant natvægterliv her, vil jeg minde Jer om de skønne vægtervers, som fromme fædre lagde vore vægttere i munden, hvormed de lagde os en kreds af tanker på sinde, hvorom vi vel må sige, at kan den omslutte os i løbet af natten, da tænkte vi sikkert godt.

„Nu er klokken jo ti, og vægteren synger da:

„Om du vil tiden vide,
husbonde, pig' og dreng,
da er det på de tide,
man føjer sig til sængs.“

„Den påmindelse om at gå i seng, som dette vers indeholder, skal I nok have svært ved at efterkomme. Her er nok ikke tale om at føje sig til sængs, det må I lade dem derhjemme om. Men så fører dette vers jo vore tanker tilbage til hjemmet, hvor mange af Eder ikke blot lod venner, slægtninge, fader og moder tilbage men også kone og børn. Og det kan vel ikke være andet, end at når Eders tanke først har fæstet sig til Eders hjem, der da kommer op i Eder mangan bekymring, mangt et spørgsmål om, hvorledes han og hun vel har det, om hvordan de kan komme ud af det derhjemme, mens I, som skal arbejde til føde og klæder for dem, er langt borte. Det måtte være et underligt menneske, der ikke blev blød om hjertet ved tanken om sit hjem, når han er langt borte derfra; og underligt er det ikke, om I nu bliver trange om hjertet ved tanken derom. Og når I da tænker videre på det, der

har voldt dette, at I ikke kan være hjemme, når I tænker på den fare, der svæver over vort fælles hjem, vort fædreland, det lille Danmark, da må vel dermed bekymringerne blive endnu flere og større. Underligt måtte det menneske være, der ikke blev blød om hjertet ved tanken om sit fædreland; og underligt er det ikke, om alle vi danske nu bliver trange om hjertet, når vi ret besinder os på al den vold og uret, der er øvet imod os, på ulykken, der forfulgte os, og nederlagene, vi har lidt, så vi nu til sidst er kommen i den store fare. Ja, — kære venner — her er nok at tænke på — til sidst standser tanken ved spørgsmålet om, hvorledes vi dog skulde kunne hjælpes ud af al denne nød, og hvorfra vi dog skulde kunne vente hjælpen, — og så bliver klokken elleve, og vægteren synger:

„Gud fader os bevare,
de store med de små!
hans hellig' engleskare
en skanse om os slå!
selv vogte han byen vel!
vort hus og hjem
har han i gem,
vort ganske liv og sjæl.“ —

„Og det er, som én dermed peger for os på ham, der alene i sandhed kan sende os hjælp, ham, i hvis hånd alle folkenes skæbne hviler, så følger vore tanker det fingerpeg, da vender vi os bort fra jorden med al dens nød til ham i det høje og søger hjælp og trøst hos ham. Ja, hvor var det dejligt, om vi alle sammen kunde kalde ham, den store Gud i himlen, der ene mægter alt, for *fader!* nævne ham med det dejlige kærligheds-navn! hvor godt at kunne komme til ham som hans barn med al vor sorg og bekymring, kone og børn, fader og moder, fædreland og modersmål, „vort ganske liv og sjæl“ — visse på, at har vi betroet det til ham, da hviler det i den store kærligheds favn og står i den store almagts hånd, som så kan væрге derom; det kan vi forstå, at det kan bringe bekymringerne til at

vige og trøsten til at bo i vore hjerter, om vi således frimodige kan som Guds børn hvile vort hoved op mod hans kærligheds bryst!

„Søger vi nu denne trøst, bliver spørgsmålet jo dette, om vi nu også kan kalde ham vor fader. Der er vel dem, der til dette spørgsmål svarer nok så rask: jo, det kan vi sagtens; ti skabte han os ikke alle? men hver sandhedskærlig sjæl vil dertil vide at indvende: dermed er dog sagen langt fra afgjort, og spørgsmålet langt fra besvaret; ti vel skabte han os alle fra først af i sit billede til at være hans børn; men ak, desværre, vi véd også, at vi alle er af-falden fra ham; vi véd, at der er kommen op noget, os og ham imellem — og det er synden. Den piner og nager os; ti dermed har vi forspildt vor børneret hos ham.“ —

Men bliver mennesket sig således synden bevidst, da bliver hans bekymring dybere end den, der kun gælder føde og klæder, fædreland og modersmål. Og når spørgsmålet da bliver, hvor skal vi gå hen for at få den bekymring stillet, da svarer det næste vægtersers herpå:

„Det var ved midnats tide,
vor frelser han blev født,
til trøst alverden vide,
som ellers var forødt“ .....

Trier går nu videre med de følgende vers og prøver derigennem at udfolde den kristne tros indhold for sine tilhørere, og så når han da frem til klokken tre med verset:

„Nu skrider natten sorte,
og dagen stunder til.
Gud, lad dem blive borte,
som os bedrøve vil!“

Og om dem, der da har følt, hvad det er at være Guds børn og at være gemt af ham bort fra nattens gru, slutter han da med at sige:

„De vil vide at lægge frimodigt alt, hvad der ligger dem

på sinde, og hvorfor de er bekymrede i *hans hånd*, sikre på, at der er det alt bevaret i den store kærlighed. Styrkede derved vil de yandre „af vagt“ og kun føle trang til ret af hjertet at sige ham tak for alt. Og da synger vægteren klokken 4:

„Dig, evig Gud, ske ære
i høje himmelkor,
som vægter vilde være
for os, på jorden bor! —
Det ringer nu af vagt.“ —

I sin bog om „Ernst Trier“ gør ungdomsvennen Ludvig Schrøder med fuld ret opmærksom på, „hvor det er et lykkeligt greb således i en tale til København-ske soldater at knytte sig til de den gang alle hovedstadens beboere vel bekendte vægtervers. Jævnt og stille har Trier forstået fra den øjeblikkelige stilling, hvori hans tilhørere befandt sig, at føre dem til tanken om hjemmet og at røre ved menneskehjertets naturlige følelser, for så derfra at gå over til et alvorligt vidnesbyrd for syndere om frelsens vej, og om den fred, der er at finde i den kristne tro.“

Så vidt L. Schrøder.

Det vil let skønnes, at Trier fik andet og mere ud af sin degnetjæneste end det at „lede kirkesangen og gå feltprovsten til hånde“.

35.

M e r e b r e v v e k s l i n g m e d h j e m m e t .

Men vi vender tilbage til hans brevveksling med broderen.

I det allerede tidligere nævnte brev af 3. aug. glider hans tanke hen mod slutningen ind på planer for hans egen fremtid. Nu er krigen vel forbi,*) og han må tænke

---

*) Den 1. aug. undertegnedes de foreløbige aftaler om en mulig fredsslutning.

på at komme hjem og finde både noget at bestille og at fortjæne. Men hvad?

Ja, helst vilde han ind i skolearbejdet, og han beder Fritz, om han ikke vil gå til skolebestyrer Næve i skolen ved Frederiksholms kanal, den tidligere „Mariboets skole“ og spørge, om Ernst ikke kunde blive lærer dér; ti det vilde han *meget gerne*. Fritz må helst skynde sig, for ellers kommer de mange theologer, der fra hæren og fra Sønderjylland vender tilbage, ham i forkøbet.

Hvis Næve ikke kan bruge ham, vil han bede broderen forsøge hos Tang på Blågård-seminariet; men nu har Tang vel fået andre lærere i hans gamle plads.

Slår bægge disse ting fejl, da har han også tænkt på noget andet. Han har set, at pladsen som kapellan i Gentoftø er ledig. Måske han kunde få den. Det må Fritz endelig undersøge. Det bliver vel sagtens umuligt; ti for det første er der jo de mange ældre ledige theologer; for det andet er Trier jo kendt som en ivrig Grundtvig-ianer, og for det tredje er pladsen måske allerede besat. Og der er da for resten også andre ting, der afholder ham fra den plads. Han vil således gerne have tænkt noget mere over præsteeden og få talt med Grundtvig derom. Han er heller ikke sikker på, at han som kapellan vilde kunne komme ud af det med provsten. Kanske også Fritz kunde skaffe ham at vide, hvem der ellers er ansøgere til kaldet. Han vil så se at nå frem til en afgørelse.

For øvrigt kan man jo aldrig vide, hvad dag ens afsked kommer. „Ak, Fritz“, slutter han sit brev, „hvilke sørgelige tider! Jeg er nu også aldeles forberedt på, efter alt hvad jeg hører, at det gælder en fuldkommen *forfatningsforandring*. Lev vel! E. S. Sig til Næve, at jeg helst vil være lærer i historie og religion.“

Fritz Trier svarer her på, at Næve er fuldt forsynet med lærere. Kapellaniet i Gentoftø råder han ham fra at søge, og Tang kan han ikke få rede på. For resten er Fritz Triers breve fra denne tid overordentlig tungsindigt skrevne: „Det er så tungt at tænke på freden, der vil komme; det løber mig koldt ned ad ryggen, hver gang jeg

tænker derpå, den vil jo kaste os lige i armene på både hjemme- og udetykeriet". Et andet sted: „Hvor det nager og piner, hvor man dog går og sørger fra morgen til aften..... Sørgeligt er det, at Slesvigs fuldstændige afståelse skal lægges til grund for fredsunderhandlingerne." Og atter et tredje sted: „Alt ser da så fortvivlet ud, som det blot kan. Jeg kan ikke skrive mer; mod! mod! men det er så svært." Han ønsker nu blot fred; ti så splidagtige og fejge, som folk er, kan det desværre ikke nytte at fortsætte. Det danske folk forekommer ham som en utro husholder, der ikke har vogtet og passet den jord, som himlens Gud har givet det, og derfor: nu kommer følgerne, straffen, at vi taber grænselandet.

Fritz Trier som ældre.

Ida Trier f. Blytmann.

Hans bedste hjælp til dog at holde modet oven vande er hans arbejde på lazarettet, og med de sårede og hjemsendte soldater. Han synger med dem, og han holder små opbyggelige, kristelige taler til dem. Gærne slutter han så med trosbekendelsen og Fadervor og sidst en aftensang. Undertiden får han andre med derud for at høre ordet. Han havde således H. Nutzhorn med en aften. Han talte om Holger Danske; men soldaterne syntes, det var noget tørt.

Hans og Idas bryllupsdag blev dette år fejret på ejen-

dommelig vis, nemlig ved at de bød 40 soldater med ud til Schwejtzterhuset. „Det var en prægtig måde at fejre dagen på; alle deltagerne var så fornøjede og så glade; og vi har bagefter fået så mange taksigelser. Vi havde naturligvis taget visebøger med af dem, jeg har fået skrabet sammen til lazarettet. Og sangen gik godt.....

„Blandt de sårede er især Joh. Schrøder en prægtig fyr, som vi har megen fornøjelse af.“ Han var også med til gildet; han blev kørt i en rullestol. Han besøger dem undertiden i hjemmet. Overlægen viser ham frem som et mærkeligt eksempel på hurtig helbredelse.

D. 9. aug. fortæller han, at nu begynder virkningen af våbenstilstanden at vise sig deri, at dele af hæren nu begynder at komme tilbage til hovedstaden. Flere venner har han allerede truffet, således de to norske frivillige theologiske candiater Vinsnæs og Kristopher Bruun.*) Men hvor var det dog strængt at sige god dag til de kære mennesker. Dagen forud kom en mængde, og brevskriveren nævner deriblandt seminarist Bentsen og lieutenant la Cour. „Stakkels la Cour! det er en ynke at se ham; han er kommen hjem som en olding. I dag syntes jeg dog, han var lidt livligere, jeg kunde endog få et smil frem på hans ansigt.“

Vinsnæs og Bruun traf sammen hos Fritz T. Den sidstnævnte „er lige så sort som da han rejste; men ellers det samme yndige menneske. Vinsnæs var vred på ham i dag for hans udtalelser om Danskerne.“

Sidst beretter han om et bekendtskab, han har gjort med en lille 16 års dreng, Chr. Weitemeyer. Han skal hjælpes frem, og når broderen kommer hjem, da må han hjælpe til dermed.

Ja, der var mange af den slags, som de to brødre hjalp hinanden med at skaffe i vej; derom vidner deres brevveksling.

Kort efter Max Müller forlod også Trier Vejlbj præstegård, hvor han ikke havde befundet sig synderlig vel. Han

---

*) Senere norsk højskoleforstander og præst i Oslo.

blev nu indkvarteret i Asperup præstegård hos den i Grundtvig-ske kredse vel kendte sognepræst Mads Melby. Her traf feltdegnen til sin store glæde åndsfrænder. Han skriver i et brev af 7. aug. til faderen: „Jeg er så inderlig glad over at forlade mit forrige kvarter i Vejlbj, der var meget mig imod. Uden videre kærlig afsked betalte jeg mine 14½ rdlr. for fortæring (4 mark om dagen) og 2 rdlr. i drikkepenge og kørte af sted..... Her i Asperup vil jeg imødesee forholdenes videre udvikling. Hvordan vil rigsrådet optræde? Kan du ikke fortælle mig lidt derom.“

Til broderen skriver han d. 18. aug.: „Jeg er meget glad ved at være her i Asperup. Her er dejligt at være, kan du tro. Det er første gang, jeg her på Fyn har været et sted, hvor jeg i kvarteret — i selve hjemmet har fundet hjærter, der stemmer med mit. For lidt siden læste Melby for mig en dejlig prædiken, som Grundtvig har holdt sidste onsdag. Hvor var det dejligt at høre! Nu må jeg af sted over at tale med feltprovsten. Han er i Roerslev.“

Sognepræst Mads Melbye i Asperup.

36.

Feltdegnen kommer til Dalum.

Vi må nu gå over til en stund at samle denne livsskildring om den begivenhed, der fik så stor betydning i Ernst Triers liv, nemlig hans møde med den unge provstedatter Marie Abel i Dalum præstegård.

Hans første besøg i Dalum fandt sted allerede d. 8. juni. Her om fortæller han i „25 års skolev.“ 2. del side 10 o. flg. Herom fortæller han i „25 års skolevirksomhed“ 2. del, side 10 o. flg.

„En dag, d. 8. juni, kom vi kørende fra Køng, hvor der

havde været stor altergang, på vej ind mod Odense. Da vi nærmede os Dalum præstegård, vilde feltprovsten ind til provst Abel for at gøre aftale med ham om benyttelse af kirken en halv snes dage senere.

„Jeg længtes efter at komme til Odense, hvor jeg havde slægt og venner, og spurgte ham, om vi dog ikke kunde blive fri for at tage derind:

„Hvorfor skal vi dog altid ind i de præstegårde“? sagde jeg, „det kan jo nemt afgøres skriftligt“.

„Vist ikke nej“, svarede han. „Det er jo rart at hilse på præsterne selv. De skal se, det er nok det bedste.“

„Han sagde kusken besked, og så rullede vi ind til Dalum præstegård.

„Vi kom ind på en stor rummelig gårdsplads. Til højre lå avlsbygningerne, til venstre og lige for porten præstens beboelseslejlighed med slyngværk op ad muren. Alt var solidt, net og renligt, og en underlig stilhed lå udbredt over gården.

„Vi kørte frem foran døren. En høj, meget rank og noget gråhåret mand tog imod os. Det var provsten Abel. Han bad høfligt feltprovsten gå med oven på til studerekamret. For mig åbnede han døren til havestuen.

„Derinde stod dørene åbne ud til haven, og se: Odense å løb forbi, gemte sig et stykke mellem krattet, kom atter til syne og slyngede sig gennem de bløde enge, indtil den tabte sig i det fjærne hen mod Odense. Bøgeskoven lå som en stor bred ramme uden om.

„Jeg stod naglet til gulvet ved det skønne skue. I dette øjeblik havde jeg kun øje og tanke derfor, og jeg blev alt andet end fornøjet, da en høj, rank, mørkhåret dame kom ind og mældte sig som præstens datter. Med stor høflighed spurgte hun mig, om jeg ønskede at se haven.

„I hendes selskab gik jeg derud, men rimeligvis må hun have mærket, hvor gerne jeg vilde være alene, for kort efter forsvandt hun igen.

„Jeg var gået ned mod åen og stod atter betagen af stedets skønhed. Så hørte jeg raske fodtrin bag ved mig.

Lidt ærgerlig over ikke at kunne få lov til at være i ro, vendte jeg mig om.

„En ung pige, strålende af sundhed og friskhed, stod for mig. Hendes blå øjne, hendes sanddru blik, hele hendes jomfruelige ynde passede forunderligt sammen med engen og skoven rundt om.

„Hun fortalte mig, at hun var provstens yngste datter.

„Har De lyst til at se mit lysthus?“ spurgte hun.

„Så førte hun mig op over terrassen der til.

„Men nu skal De se min bænk!“ udbrød hun lidt efter.

„Her skal De se,“ sagde hun, da vi kom der hen, „hvor skjult den står; folk fra Odense spadserer ofte om herude og kommer ned ad den gang dér. Jeg sidder så gemt bag ved, og der er ingen, der ved det. Er det ikke morsomt?“

„Jeg var helt forbavset over den unge pige, der aldeles uvæntet var kommen mig i møde. Hun var så jævn og lige til.

„Jeg fulgte hende villigt og gærne, da hun kort efter sagde:

„Nej, nu skal De se min kilde! Den hedder Mariekilde og er opkaldt efter mig.“

„Da vi stod ved stedet, blandede kildens rislen sig med lyden af åen, der løb lige under.

„Jeg fik dog ikke længe lov til at være i den unge piges selskab. Provsten skulde køre og jeg med ham.“ —

Om dette samme besøg tilføjer „den gamle feltprovst“ endnu et par træk, som må tages med (se hans foranvænte bog side 276 o. flg.): „Den gamle Dalum præstegård havde indkvartering i fuldt mål; men vi blev modtagne med stor gæstfrihed og befandt os rigtig vel; hvortil bidrog ganske vist tre ugifte døtre, hvoraf Marie var den yngste. Efter at have aftalt, at der skulde holdes altergang de to næste formiddage, blev vi der endnu nogle timer, som vi tilbragte med musik og sang i det hyggelige hjem, der ikke bar mærke af krigen. Da vi skulde rejse, kom Trier hen til mig med sit allermest indsmigrende ansigt og bad om at tale med mig.

„Jeg har en bøn til provsten, ikke fra mig selv, men

fra frøken Marie; hun vilde så gerne bede om, at hun må spille orgelet for Dem i morgen ved altergangen.“

„Å Trier! De ved jo godt, at jeg ikke holder af, at vor gudstjeneste skal gøres til prøveklud; jeg vil virkelig have sikkerhed for, at alt går sømmeligt og med orden.“

„Jo, hun kan godt.“

„Det ved De jo slet ikke; og går det galt, så kan man da ikke give sig luft ved at skælde sådan en ung pige ud, som man kan gøre det med en anden klodrian.“

„Nej! men jeg vil så gerne blive herude i eftermiddag; så vil vi gå over i kirken og gennemgå det hele, spille melodierne, og jeg kan jo så godt sætte hende ind i alt; det skal nok komme til at gå som ellers.“

„Han fik sin vilje, som han gerne gjorde; jeg drog ene hjem, kom igen næste dag, holdt altergang, ved hvilken Marie spillede lige som dagen efter. Således mødtes Trier og Marie første gang.“ —

En halv snes dage senere var Trier atter med feltprovsten i Dalum. Marie stod ved sals-vinduet, da de kom, og hun fortalte senere, hvor hun studsede ved at se feltdegnen gå over gården.

Under den ene arm havde han en pakke salmebøger og under den anden en kurv med vinflasker (til brug ved altergangen).

Efter middagsbordet fik Trier atter travlt med sammen med frk. Marie at træffe aftale om salmerne, hvortil hun skulde spille orgel næste dag. Dette gav anledning til, at de unge fik talt en del sammen også om andre ting.

Om eftermiddagen talte Trier for soldaterne af 11. regiment uden for præstegården. Marie vilde høre ham. Hun havde taget plads i en gynge, hvorfra hun kunde se ud over hele pladsen, hvor soldaterne lå rundt om i græsset, mens Trier stod og talte til dem. Det var første gang, han talte til dem, der havde kæmpet ved Sankelmark. Han talte da om betydningen af denne kamp.

Ved den næste dags gudstjeneste kom de to til at virke sammen, idet Trier sang for, og hun spillede orgel.

Det var i dagene sidst i juni, da våbenstilstanden ud-

løb; stemningen var trykket; Trier kunde ikke rigtigt finde ro i sindet og drev da en eftermiddag „ud ad landevejen mod „fruens bølge“. En mængde forskelligartede tanker og følelser, både tunge og forhåbningsfulde, stormede løs på mig; alting lå så uklart og tåget for mig, jeg vidste jo ikke, hvad den allernærmeste fremtid vilde bringe. Da kom jeg med ét til at længes efter den yndige unge pige i Dalum præstegård, jeg syntes, jeg måtte se hende en gang endnu, tage afsked med hende nu, da krigen atter stod for døren, og tale med hende om alt det, der så voldsomt strømmede ind på mig. Se! da kom hun vandrende ud af skoven, svøbt i sit grå sjal, som jeg så ofte skulde se hende, — med bøjet hoved, — og tænkte mindst af alt på nogen feltdegn. Så vandrede vi længe sammen i dyb samtale.

„Men derefter gik der lang tid, inden vi atter kom til at mødes. Jeg kalder den lang, skønt jeg godt ved, at i tal var dagene ikke så overdreven mange. Men de var lange og tunge“.

Triers muntre venner morede sig ofte med at fremsætte den påstand, at han aldrig vilde kunne blive forelsket og forlovet; det vilde nemlig være ham umuligt at få tid; han havde alt for travlt. Der er da heller ikke mange spor til, at noget sådant har været i gære før. Hans hjerte havde hidtil sovet livets trygge søvn. Først nu overfor den unge landsbypige og præstedatter ryster det søvnen af sig og vågner.

37.

Et hjerte, der vågner.

Denne spadseretur ud til Dalum fulgtes snart af flere; og efterhånden begyndte det at gå op for feltprovsten, hvad det var, der så hyppigt fik Trier til at søge ud til Dalum. Og han blev lidt betænkelig ved sagen.

Han skriver i „Livs- og krigserindringer“ s. 277 o. flg.:

„Forholdet mellem Trier og mig var noget andet end det udvortes embedsforhold, det var snarere som en fader til sin søn. Jeg har altid haft den mening om embedsværdighed, at den kan ikke bæres af embedet alene, men

værdigheden må bære sig selv, og det faldt aldrig Trier ind at træde mig for nær, hvor lidt formfuldt vort forhold end var. Jeg besluttede derfor at tale lige ud af posen med ham, og jeg vidste, at han vilde optage alt i den bedste mening.

„Efter at have gjort ham opmærksom på, at jeg, som flere andre, havde lagt mærke til, at han havde meget tilovers for Marie, og hun for ham, bad jeg ham betænke, hvilken fare der heri kunde ligge for dem bægge. Jeg vidste godt, at han var forskellig fra de unge officerer, om hvilke man fortalte, at de i felten tog deres forlovelsesringe af, for at kunne bevæge sig friere; men han måtte huske på, at hun var en ung, naturlig pige, med hvis følelser der ikke måtte leges, og han skulde derfor sige mig, om det virkelig var hans hensigt at forlove sig med hende; ti ellers måtte der ske en forandring.

„Han sagde mig, ærlig som han var, at han trode nok, at han holdt af hende, men han var endnu ikke kommen til fuld overbevisning, og den måtte han have, før han gjorde det afgørende skridt.

„Så har jeg et forslag at gøre Dem. Der er jo nu ikke meget for Dem at gøre her; våbenhvilen er forlænget, og det er vel sandsynligt, at De om kort tid vil få Deres afsked. Jeg vil nu foreløbig give Dem 14 dages permission; i den rejser De til Deres forældre i København, det er en prøve, De underkaster Dem selv; men jeg vil ret bede Dem om at underkaste Dem den.“

„Med sit sanddru væsen følte han selv, at mit forslag vel var det bedste, og næste dag rejste han med de ord fra mig til afsked:

„De bliver nu derovre, indtil jeg kalder Dem!“

Denne forhandling mellem de to mænd må dog have fundet sted nogen tid senere, nemlig medens Trier lå i kvarter i Asperup; måske netop den dag Trier i et tidligere anført brev slutter med, at nu tager han over til feltprovsten i Roerslev.

På rejsen til København standsede Trier i Odense; han måtte først ud til Dalum. Han skriver derom:

„Under det bevægede liv, som jeg havde ført, og de dybe sorger, der var gået hen over Danmark, var billedet af Marie Abel bleven trængt tilbage i min sjæl og havde blot i få øjeblikke lyst gennem mørket. Men nu var det anderledes. Jeg husker, hvorledes jeg nogen tid i forvejen en aftenstund sad på en grøftkant sammen med Nordmanden Vinsnæs, der havde været med som frivillig. Samtalen gik langsomt og besværligt; hvad skulde vi tale om? alt så så tungt og mørkt ud, og vi skimtede ingen udveje. Da sagde han pludselig til mig: „Sig mig, Ernst, har du aldrig været forelsket?“ I det samme steg billedet af Marie Abel lyslevende op for mig og fyldte mig helt, — og jeg åbnede mit hjerte for Nordmanden og fortalte om en yndig ung pige, som jeg denne sommer havde truffet her på Fyn.

„Således gik det til, at da jeg kom til Odense, kunde jeg ikke rejse videre uden at have set hende, og det så meget mere, som at jeg trode, efter hvad feltprovsten fortalte mig, at jeg allerede da vilde få min afsked.

„På vejen til Dalum, lige hvor man drejer af til bøgeskoven, kom hun gående imod mig. Vi vandrede atter sammen i skoven, jeg så hende atter i hendes hjem og hørte hende med søstre syng sine små sange.

„Så rejste jeg til København.“

14 dage havde feltprovsten givet Trier permission; men skønt han frydedes ved atter at være i hjemmets kreds, var det dog, som han denne gang ikke kunde forson sig med byens uro. Han omtalte dette senere i et brev til broderen:

„Jeg havde aldrig ønsket på den måde at vende tilbage til København med følelsen af folkets store nederlag. Jeg trængte til ro, og så denne idelige tummel, de stedse vekslende efterretninger, de stedse vekslende ansigter..... Min tanke kunde aldrig få lov til at dvæle med kærlighed ved, hvad jeg dog har kærlighed til, fordi der aldrig var ro.“

Nøjagtig på fjortende dagen efter ankomsten til København er hans tålmodighed da også udtømt. Han skriver til feltprovsten følgende brev:

„Kære provst!

„Igår aftes modtog jeg brev fra Dem, og skønt det var kort, så var der dog så megen kærlighed deri, at jeg ret takker Dem for det. Af det brev, jeg skrev til Dem, vil De have sét, at jeg for tiden er uden virksomhed. Alene af den grund længes jeg efter at komme til Dem. De vil sige, at på Fyn har jeg heller ikke noget at bestille. Lad mig dog sige Dem, hvorledes jeg havde tænkt mig lidt virksomhed. Jeg har tænkt mig indkvarteret, helst uden for Odense i nærheden deraf, De har jo enkelte forretninger, derved kunde jeg jo være degn; så har jeg allerede et fast holdepunkt på dagen. Dernæst har jeg tænkt mig at kunne samles nogle aftner med femte regiment og tale for det. Og når jeg så endda har god tid til overs, vil jeg på landet kunne sysle med at skrive flere ting ned, og udarbejde noget, som jeg her ikke kan få ro til. Når jeg har noget bestemt at bestille, kan jeg lukke min dør af. Det kan jeg ikke nu godt, og tiden går da med ideligt at tale med folk, og det slider på kræfterne. Altså: alene af den grund vilde jeg ønske at kunne rejse til Dem. Men dernæst: De har måske lagt mærke til et udråbstegn anbragt imellem to klammer i mit forrige brev, og jeg tvivler ikke på, at De har forstået det. Jeg havde den gang ikke lyst til at skrive rent ud af posen. Lad mig da nu gøre det. Jeg trænger, mærker jeg, til en afgørelse for mit vedkommende i al fald. Jeg har endnu ikke lært hende rigtigt at kende. Jeg trænger til at tale lidt mere med hende, og jeg ønsker dette i meget høj grad. Men hvorledes komme til det, måske blot ved min blotte nærværelse at love mere, end jeg måske kan stå ved. Nu derimod kunde jeg komme sådan ganske naturligt kaldt af Dem til Odense. Min onkel har huset fuldt af fremmede og indkvartering, jeg søger derfor ganske naturligt indkvartering ude på landet et sted i nærheden af Dalum, og jeg har da så god lejlighed til at komme i huset, som jeg måske aldrig mere får.

„Derfor — ja! kære provst! nu har jeg skrevet rent ud, åbenhjærtigt for Dem, glad over at kunne skrive således til Dem — vilde jeg så gjerne nu i disse dage komme til

Dem i Odense, som Deres degn. Og netop gjerne nu, fordi De mener, at vi nu snart bliver afskedigede; ti da er jo lejligheden forbi. Og derfor beder jeg Dem, kære hr. provst! hvis De nu vil så, tage denne sag i Deres hånd, og så snart som muligt nu, efter at De har modtaget dette brev, telegraferer til mig enten: „Kom!“ eller „Kom ikke!“ blot de ord. Jeg vilde nemlig så gjerne rejse lørdag morgen, ti om søndagen er det så trist at rejse, og der er så længe at vente til mandag. Jeg beder Dem telegraferer også af den grund, det er så slemt at være uvis. Tager De mig det vel ilde op? Og hermed kærligt farvel!”

Dette brev modtog Höyer Møller d. 26. aug. Han telegraferede straks sit „Kom!“, og dagen efter var Trier i Odense — drevet, som provsten spøjende bemærkede, af sin store „tjænesteiver“.

Den velvillige feltprovst ordnede nu sagerne for Trier sådan, at han fik lidt ét og andet, han skulde udrette for sin foresatte, men dog med tilladelse til at flytte ud og indkvarteres i Dalum.

Her havde sognefogden nær spillet Trier et slemt puds ved at indkvartere ham på herregården, mens en dragon-officer samtidig skulde sendes til Dalum præstegård. Men dette var der da heldigvis flere end Trier, der fandt helt bagvendt, så det blev hurtigt ordnet om til tilfredshed for begge parter.

Fra Dalum præstegård skrev Trier d. 1. septbr. hjem til faderen:

„Nu er jeg da indkvarteret hos provst Abel. Jeg har fået et yndigt lille værelse, så hyggeligt som jeg aldrig har drømt om, at jeg kunde få det, når jeg var i indkvartering. Præstegården ligger lige tæt ved Odense, en lille halv mil derfra i en mageløs dejlig egn. Udenfor havestuen er en lille have med smukke terrasser på den ene side. Foran snor Odense å sig med sine mange slyngninger gennem eng og skov. Hele udsigten fra præstegården er kronet med prægtige bøgeskove, så jeg har de dejligste spadseregange. Her lever jeg et meget stille liv“. Samme dag, Trier skrev dette brev, modtog han et andet fra broderen i København.

Det indeholdt blandt andet en forespørgsel, om Trier vilde overtage arbejdet ved en omordning af „Grundtvigs fest-salmer“. Forlæggeren Schönberg ønskede, at denne bog, der var opstået ved bestandige ny tillæg, nu skulde ordnes efter salmernes indhold.

Trier tog straks ind til pastor L. Helveg i Odense for at tale med ham om sagen; men bægge blev hurtig enige om, at „festsalmerne“ helst burde blive, som de var. Nu var folk vænnet til denne form, og for de, der allerede havde bogen, blev det jo da næsten en nødvendighed at købe en ny.

Trier ønsker blot, at der må blive optaget adskillige ny salmer af Grundtvig. Han sender Fritz en Liste på 11 sådanne. Blandt dem findes flere, der senere hører til de mest kendte og de mest sungne.*) Han gør også meget omhyggeligt rede for, hvor melodierne findes til disse salmer. Men selv kan han ikke tage sig af sagen.

Brevet fra Fritz T. indeholder som sædvanlig meddelelser om forholdene på lazarettet. Der er nu ankommen en stor sending af sårede fra Flensborg. Disse folk strømmer over af lovtaler over den behandling, de danske i Flensborg har givet dem. De glemmer aldrig, så længe de lever, det gode, som der er bleven gjort imod dem, siger de. — Joh. Schrøder havde ansøgt hos overlægen om atter at blive sendt tilbage til hæren som helbredet; men dette fik Ida dog forhindret. Han kan umuligt endnu klare sig på egen hånd.

Om And. Bentsen hedder det, at han nu har afleveret soldatertøjet. Han vilde meget gerne have rådført sig med Ernst Trier om fremtidsplaner. Tang har gjort ham tilbud; men Bentsen syntes ikke om dem. Foreløbig rejste han hjem til faderen i Kvandløse.

Bågå kommer herind på søndag med sin fæstemø Louise Fog. Fritz længes meget efter at træffe de to.

På brevet svarer Trier omgående: „Sig til And. Bentsen, at det er godt, han ikke kom til Tang; der var han bare ble-

---

*) F. ex.: »Alt hvad som fuglevinger fik«.

ven slidt op; „jeg har en plan for mig selv, hvori han er med“. Planen skulde da gå ud på, om Trier kunde komme ud til Grundtvigs ældste præstevén Gunni Busck i Brøndbyvester og dér blive kapellan. Om dette kunde lykkes, da vilde han prøve at få Bentsen sat i gang derude som fri-skolelærer, og de kunde da arbejde sammen måske især i en aftenskole for byens unge.

Trier har allerede skrevet udførligt til Busck om denne sag; men med sædvanlig iver beder han nu på det mest *indtrængende* broderen at tage ud til Busck, der har sommerbolig på Strandlyst ved Vedbæk, og prøve på ved mundtlig påvirkning at få præstemanden stemt for sagen.

Endvidere må Fritz endelig også hilse Bogø, når han nu kommer, og tilskynde ham til at gå til Tang, der sikkert gerne vil bruge ham til dansk stil. Bågø skal tage timer dér; ti i den stilling kan han gøre meget gavn.

I sit næste brev mælder Fritz T., at det har ikke just været let at få klar besked fra Busck. Han vil ikke gerne gå over til at holde ordineret kapellan endnu en tid; men på den anden side kunde han have stor lyst til at få Trier fat som hjælper i det mere folkelige arbejde, der er god brug for dér på stedet.

„Men hvor skal vi tage pengene fra?“ endte han. Men skriv til ham igen og prøv, om I ikke kan finde en udvej til at virkeliggøre den tiltalende plan.

Fritz fortæller så videre om, hvor glad han fremdeles er ved sit arbejde ude på lazarettet.

Og han fortsætter i brev af 10. septbr. Bentsen er atter i København. Han har været ude i Hvidøre at se på pladsen som lærer ved skolen dér. Men han er ikke meget begejstret for den; det er hans fader, der ønsker ham der-til. Bentsen var trykket af sin uvirksomhed. Bågø fortæller, at der på Blågård seminarium var megen misfornøjelse med Tangs egne undervisningstimer. Alle spørger de, om Trier ikke nok kommer tilbage. Tang vil have Bogø til at flytte ud på seminariet som gift lærer; men Fritz T. håber da, at Bågø ikke lader sig lokke af

disse fremtidsudsigter; ti de er sikkert af samme slags som dem, der i sin tid blev udmalede for Ernst.

Bågø er kommen med Louise; brevskriveren synes, „hun er henrivende; hun er den yndigste unge pige, jeg nogen tid har set og kendt.“ Bågøs familie er helt for-elskede i hende; men Bågø er endnu nervøs og elendig efter examen.

I søndags var en del af vennerne ude hos den gamle Trier. Deriblandt også Bågø med sin Louise. „De var da også oppe på din kvist. Det gjorde os egentlig så ondt, at

Frk. Louise Fog, Bågøs forlovede.

du ikke selv skulde være den første til at føre hende derind. Bågø viste hende, hvordan du vilde have snurret rundt med hende, dersom du selv havde været hjemme. Hun sagde til mig senere på aftenen: „Der er vist slet ingen, der hilser din broder fra mig.“ „Nej“, svarede jeg, „eftersom du aldrig har bedt derom.“ „Vil du da være så god, at hilse ham grundigt fra mig,“ var hendes muntre svar. Desværre var hun ikke rask. Hun led af en langvarig og ondartet

koldfeber, som i de dage var meget udbredt over hele landet.“

38.

Trolovelse.

Men ved denne tid havde Trier ellers fået andre og vigtige ting at tænke på. Herom skriver han mange år senere i sin bog „25 års skolev.“, 2. del, s. 17—19.

„I præstegården gik den ene dag som den anden. Sjældent tog man ud, og fremmede så man ikke ofte. Alt dette kom mig udmærket til pas, for nu fik jeg en dejlig lejlighed til at lære den unge pige at kende, som havde

gjort så stærkt indtryk på mig. Næsten hver dag så jeg hende gå over på kirkegården med friske blomster til den faldne oberst Fåborgs grav. Jeg lagde også mærke til, hvorledes hun, for at fornøje sin fader, påtog sig, hvad ellers ingen af de andre vilde, at tage kramsfuglene ud af donerne, som han havde hængt op for dem; og det endskønt det var hende en lidelse, og hun undertiden kom til at græde ved at se de små kvalte fugle; men hun gjorde det for sin faders skyld, fordi han så gerne vilde have dem til sin aftensmad. Undertiden holdt han af at få åkarper i stedet for kramsfugle. Så stod hun time efter time med sin medestang ved åen, skønt hun ikke fandt det morsomt. På samme måde så jeg, hvorledes hun dagen igennem gjorde sig umage for også at glæde moderen og søstrene.

„Jeg havde rig lejlighed til at tale alene med hende på spadsereture i skoven eller på møllebakken; ofte gik vi ud lige efter middagen, når de andre tog deres middags-søvn, hvad man der i huset kaldte at „tænke“. Mens de andre „tænkte“, gik vi to ene ned til åen, tog båden og rode ud, da var det nok mest mig, der førte ordet og talte til hende om, hvad der for mig var kærest og dyrebarest og især om livet i Vor Herre Jesus Christus og i hans menighed. Så kunde hun sidde helt stille og lytte med albuerne støttet på knæerne og hovedet hvilende i hænderne. Med de dybe alvorlige øjne fæstet på mig fulgte hun spændt og opmærksomt min tale. „De er et underligt menneske, kandidat Trier“, sagde hun en dag til mig, da jeg standsede i talen, „Således har jeg aldrig hørt nogen tale før.“

„Eller også mødtes vi under de store pyramide-popler ved åen, hvor den gør en drejning, inden den forlader haven. Det var hendes fiskeplads, og dér var det hende, der lærte mig den store regel i fiskeriet ikke at trække til, før der var bid.

„Men så kom den dag til sidst, hvor jeg havde berådt mig med Gud i himlen samt med mit eget hjerte om at ønske, at hun måtte blive min.

„Glad og stille i sindet, som jeg var bleven derved, ventede jeg imidlertid med at tale til hende, indtil jeg

havde fået lejlighed til klart og bestemt at lade hendes fader forstå, hvorledes mit kirkelige standpunkt var. Denne lejlighed tilbød sig, da jeg den 16. søndag efter trinitatis skulde prædike for ham i Dalum og i Sanderum kirker; i min prædiken søgte jeg så bestemt som muligt at lade mine tilhørere og deriblandt provst Abel vide, at jeg var en discipel af Grundtvig.

„Efter denne udtalelse mente jeg, at al uklarhed var fjærnet, og jeg talte nu frit til hende, om hvad jeg følte for hende.

„Mange gange siden sang vi:

„Og falken fløj hende ganske nær
tit og mange gange.

Vi fandt hinanden bag skovens træer.
I vogte den jomfru vel,„

„Dagen efter, at jeg havde prædiket, gik jeg op til hendes fader på hans studerekammer for at begære hans datters hånd af ham. Han var tilsyneladende noget forbavset over, at jeg søgte ham dér; men da jeg omsider var kommen frem med, hvad der lå mig på hjærte, rejste han sig hurtigt. For første og sidste gang så jeg en forandring foregå i hans ansigtsudtryk. Han blev et øjeblik ganske bleg; så sagde han mildt, at da han havde tillid til mig, vilde han gærne give mig sin datter, hvorpå han kyssede mig. Øjeblikket efter var han atter den stive afmålte mand og sagde, som om intet var hændet: „Skal vi så gå ned til de andre.“

„Men jeg skyndte mig ned ad trapperne og ud i haven til Marie.“

Det gik således ikke efter den bestemmelse, som Maries søstre for løjer stillede til husets vordende svigersønner. „De må ikke være Københavnerne, de må ikke være Jøder og endelig ikke Grundtvig-ianere.“ Spøgen var jo sikkert møntet på Trier.

Som Trier lod sig det være en samvittighedssag *straks* at underrette Maries forældre om trolovelsen, således også

over for hans egen slægt. Samme dag, han havde fået Mariés ja, skrev han efterfølgende brev:

„Dalum, d. 11. septbr. 1864.

„Mine inderlig kære forældre!

„Jeg er så uendelig glad i dette øjeblik, at jeg ikke kan beskrive det. Nu skal jeg fortælle jer om denne min glæde“.

Og så fortæller han først om, hvordan han er bleven kendt med Marie Abel, hvordan han igennem mange inderligt fortrolige samtaler endelig bliver klar over, at „hende begærede mit hjerte til min brud.

„Og sådan skete det da, at også i eftermiddag vandrede vi ud sammen; men lige, da vi atter skulde skilles, fik jeg sagt hende det blot med et par ord; og da fik jeg så yndigt et *ja*, så fuldtonigt og jomfruelig yndigt. — Endnu kun et par ord, og vi skiltes. Aftalen blev, at jeg straks i morgen skulde tale med hendes fader.

„Men ham er jeg nu egentlig lidt bange for. Han er ingen ven af „Grundtvig-ianerne“, og jeg er ked af, at feltprovsten, som har en stor stjerne hos ham, nu netop er på rejse. Men det får nu gå, som det kan. Har hendes himmelske fader givet mig hendes hjerte, så får hendes jordiske fader give mig hendes hånd.

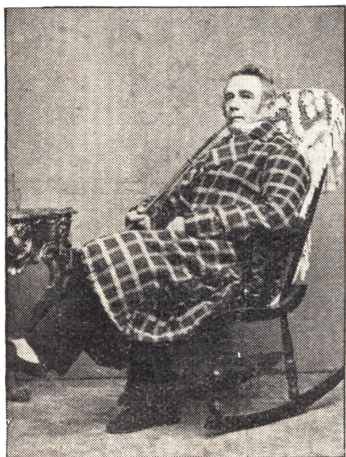
„Men nu I, mine kære forældre, jeg ved jo, hvordan I våger over mig med en mageløs kærlighed og omsorg. Jeg véd, hvordan alt, der vedrører mig, ligger jer på sinde. Men jeg véd også, at I vil være glade, om jeg er glad. Og i det jeg samler alle mine tanker sammen om alt det, jeg skylder, og idet jeg sender jer min inderligste tak — beder jeg jer give jeres samtykke til, at jeg får Marie Abel til min brud. Ti aldrig bliver jeg lykkelig med hende, om I ikke er til freds med mit valg..... Ja, hvor længes jeg efter den dag, da jeg skal se fader række Marie sin hånd, og se min søde moder slynge sine arme om hendes hals og kalde hende sin datter.

Næste formiddag.

„Se så: Nu har jeg talt med hendes fader. Han var

mageløs kærlig imod mig og sagde, at han nærede stor tillid til mig, havde aldrig hørt andet end godt om mig, og der var ikke nogen, han hellere vilde give sin datter til. Så kyssede han mig..... Jeg gik så ind til hendes moder; hun jublede mig straks i møde — og søstrene, de siger — hvad jeg tror, der er sandt — at de holder så meget af mig.

„Med provst Abel har jeg aftalt, at vi holder det alt inden døre, til vi får hørt fra jer. Derfor, skriv, skriv med omgående post!“

Provst L. Abel i Dalum.

Med brevet fulgte hele to billeder af Marie.

Svaret her på lod ikke vente på sig; gamle Trier lod, som den forretningsmand han var, fluks afsende følgende telegram:

„Moder og jeg lykønsker Eder bægge. Gud velsigne Eder, vore kære børn! Trier“.

Den 13. septbr. følger sønnens lige så hurtige svar: „Nej, kære forældre! hvor har I dog gjort os glade ved at sende telegrammet! Marie blev ude af sig selv af glæde,

da det kom. Tak for Eders minde og samtykke! Og nu, da vi er rigtige forlovede, tager vi straks ind til feltprovsten og tante Louise i Odense.

„Jeg skal ellers holde foredrag i dag for 5. regiment i Odense; men I kan vel begribe, hvor lidt lejlighed jeg har havt til..... at forberede mig. Så, nu spænder de for vognen..... Jeg glemte i går at skrive, at Marie er 19½ år..... Er det ikke en dejlig alder! Åh, hvor er hun sund og frisk.....

„Jeg må rejse til København nu snart, og jeg håber at få Marie med. Vi kommer nok torsdag eller fredag. Bed endelig Fritz at skrive til Bentsen snarest, at han må søge andenlærer-embedet i Brøndbyvester. Han vil gøre mig

den største tjæneste derved, og bed ham skrive til pastor Busck, at jeg kommer for at tale med ham om mine planer.

„Og hils Båggø — jeg er så uhyre glad. Åh, hvilken dejlig solskinsdag, det dog er!!!

„E. s. Alle her blev så glade for Eders depeche. Den alvorlige provst lo over hele ansigtet derved.“

To dage senere må gamle Trier have pennen fat. Det var jo egentlig Bella, der skulde og også vilde have skrevet; men det var strømmet sådan ind i huset med lykønskende af den store vennekreds, at det har været hende plat umuligt at få skrevet. Brevet består mest af en indtrængende opfordring til sønnen om at tage sin Marie med, når han nu formodentlig snart vender hjem. Det er let at skønne, at den gamle Trier også hører med til familien „Iversen“.

Alle sit livs dage var Trier en hader af *hemmelige* forlovelser, fordi de efter hans mening så let kunde friste til løgn, hvis hemmeligheden da skulde blive bevaret. Hans egen forlovelse blev derfor straks meddelt slægt og venner.

At stiftsprovst Glahn ikke glemtes, er en selvfølge, desværre foreligger Triers brev ikke. Men af Glahns svar ses, at Trier stærkt må have lagt vægt på at skildre Marie som det natur- og landsbybarn, hun var. Og hertil knytter den gamle kloge ven sit svar med et par bemærkninger eller gode råd, som viser, hvor indgående han kendte Trier — også de sider i hans natur, der kunde ængste, når man som her stod over for et parti, hvor de to pågældende var så vidt forskellige så vel af natur som af opdragelse og udvikling, som det her var tilfældet.

Glahn skriver: (19. septbr.) „Det glæder mig ret af dit brev at se, at du roser din Marie, fordi hun er så „ægte menneskelig“ — det er mig en borgen for, at du vil holde en kærlig hånd over dette — så at du ikke — og *du* allermindst — vil *søge pludselig* at skruе hende ind i en tankegang og en åndsudvikling, som hidtil har været hende fremmed; men at du glæder dig over hver menneskelig og kristelig *spire*, du finder i hendes sjæl og overlader til

Vorherre, hvordan denne i stilhed og fred skal udvikle sig under de ny forhold.

„Ja, hvor er de dog elskelige, disse friske naturer, selv om de har et klart blik for vore småsvagheder. Ja, — og for Grundtvigs! og hvor er de umenneskelige disse lade dukker, som daglig øver sig i at finde alt guddommeligt og profetisk, hvad *han* siger og gør; som ikke længer véd, hvad de selv tænker, tror og føler, men først skal høre, hvad denne eller hin tænker, tror eller føler, før de tør vove at sige deres hjærter mening eller rettere, hvad der aldrig bliver deres hjærter, men deres tunges mening.

„Nej, lad barnelivet og den unge kvindes liv udvikle sig frit og fromt, lad det frit optage — bevidst eller ubevidst, hvad der kraftigt og levende viser sig omkring det, så bliver det, hvad Herren har skabt det til og bliver igennem vor hele levetid en velsignelse, et forfriskende bad for den, som står det nær.

„Mangen en har i en god mening skabt sig en papegøje til at snakke sig i søvn — eller til at snakke i søvne i stedet for en fri kvinde til glædeligt selskab og samliv“.

At Trier har „gemt alle disse ord i sit hjærte“ og så vidt muligt over for sin unge fæstemø rettet sig derefter, er der grumme meget, der tyder på. Der var sikkerligt også grund dertil, om alt her skulde gå godt.

Den 19. septbr. fik Trier sin afsked som feltdegn, og d. 26. modtog han fra kirke- og undervisningsministeriet følgende anerkendende skrivelse:

„Efter brevveksling med krigsministeriet i anledning af én fra den constituerede feltprovst Höyer Müller indkommen indstilling bliver den Dem under 26. april d. å. meddelte constitution som feltdegn, på grund af de nu indtrådte forhold, herved tilbagetaget.

„Ved tjenstligt at meddele Dem dette til behagelig underretning skal ministeriet efter begæring af krigsministeriet tilkendegive Dem sammes påskønnelse af Deres under felttoget udviste virksomhed.

Heltzen.“

„Den gamle feltprovst“ slutter sin smukke omtale af Trier med de halvt vemodige ord: „Han var min degn; man han var mér“.

Trier førte sin fæstemø med sig til København, hvor han frydede sig ved at føre hende ind i sin slægt og især i sin store vennekreds. Da hun en ugestid efter rejste tilbage til Dalum, fulgte Trier med. Nu var det hans tur at lade sig præsentere for hendes familie. Hele denne „præsentation“ foregik imidlertid efter så stift et ceremoniel, at det atter og atter fristede den noget formløse Grundtvig-ianer til en hjertelig latter; den han begribeligvis måtte se at holde i tømme, men genlyden deraf høres dog tydeligt i brev af 4. oktbr. til hans broder:

„.....I søndags var her stor stads med middagsselskab og eftermiddagsbesøg fra herregården. I går kom her atter besøg fra samme herregård og en præstegård. Men så blev derefter spændt for, og i fuldt puds kørte så hans højærværdighed provst Abel, fru provstinden, frøkenen med sin forlovede (d. e. Marie og mig) ind til Odense for at gøre visiter. Hver visit varede præcis 5 minutter, og så videre til næste sted. Det hele forekom mig rasende komisk. Nej da, hvilket ceremoniel!“

Da de kom hjem, var der ny „gratulanter“ atter med „messingskruer og gesvejsninger“. Først langt ud på aftenen tog de fremmede bort, og Trier kunde atter trække vejret frit, tale med Marie og — til aller sidst sysle med en islandsk saga.

Dog så han end med andre og yngre øjne på alt dette „ceremoniel“, så rettede han sig hjertens gerne efter de gamle provstefolk, som han straks havde forstået, hørte

Ernst Trier og Marie Abel
som trolovede.

en anden tid til, og i brev fra broderen er han ude med en plan, som ligner ham: En af Mariens brødre, der er sømand, længes inderlig efter at kunne slutte af hermed og finde beskæftigelse f. ex. ved ét eller andet rhederi. Trier havde straks skrevet til Octavius Hanssen om en sådan plads til Emil, samtidig med at han beder Fritz om at tage ud til Øregård og mundtlig bringe sagen på bane hos Hanssens broder Alfred — „Iver Iversen“!

Ellers nyder han den landlige ro og fred derovre i den stille præstegård.

„Der er så stille rundt om i huset. Der er allerede kommen ild i kakkelovnen. Hyggeligt er her i den store sal, hvorfra man til den ene side ser ud i gården og til den anden ud i haven med åen og skoven. Marie sidder og skriver; katten ligger i lænestolen; mens „mor“ af og til går gennem stuen“.

Men her i denne idyl kunde han jo ikke blive; han må atter ind til larmen, ind til uroen, ind til arbejde.

Et brev fra broderen (10. oktbr.) kalder stærkt på ham. Fritz fortæller heri, at han på lazarettet nu har uddelt de sangbøger, der endnu var til overs fra felten, så nu har hver af de sårede fået sin bog, og sangen går derfor meget bedre end før.

For et par dage siden kom der bud fra lazarettet, om Ernst Trier straks vilde komme derud; der lå for døden en soldat, som det var så meget om at gøre at få talt med ham, inden døden kom. „Det er“, skriver broderen, „så kedeligt, at de sårede slet ingen lyst har til at søge til (Holger) Rørdam. De spørger bestandig om dig, og hvornår du kommer igen, det kan nok være, de blev lange i ansigterne, da de erfarede, at det ikke var dig, der skulde holde gudstjeneste. Om ikke for andet så for lazarettets skyld vilde jeg ønske, du snart kom hjem; du vil derude kunne være til meget gavn og velsignelse for dem og dermed også for dig selv, netop fordi de alle har så megen tillid til dig. Tænk på det“.

Fritz fortæller ellers om en rejse, han har foretaget til Møen for at besøge de unge præstefolk Clara og Thomas

Rørdam. Ved den lejlighed fik han også besøgt F. C. Boisen. Ham fik han ret en herlig samtale med og kom derunder rigtig til at holde ad ham. Boisen holdt en yndig konfirmationsprædiken. Om aftenen var mange samlet hos ham. Der blev holdt taler. Den første holdt Boisen for dig, varmt og kærligt, alle bad mig sende dig lykønsning.

Den næste dag kørte han med Boisen til klinten. Boisen var på hele turen i strålende humør; ti der var kommen brev fra Mix og Hermann Anker i Norge. Det går så udmærket med deres påtænkte højskole. Der er nu indmeldt 23 elever. Det er alt, hvad de kan modtage denne første vinter i de lejede stuer. En af de indmeldte er 36 år og gift.

Fritz var også henne at besøge den mand, som Ernst havde boet hos dernede. Han sad en stund i den stue, broderen bode i. Hvor var det dejligt at høre familien tale om Ernst; „Dér — om nogen steds — mindes du med kærlighed,“ skriver han.

Slutningen af brevet handler om et større selskab, han og Ida har havt med mange rigsdagsmænd f. ex. Terman- sen, Cornelius Petersen (fra Davinde), pastor Strøm, Christen Jensen (Salling) med flere. Alt gik hyggeligt og rart til trods for den store spænding i anledning af freds- vilkårene. — —

Nej, det er klart, Ernst Trier må tilbage til København ud i „det fri, hvor storme suse.“

Lidt før midten af oktober er han igen i København — ivrig optaget af nu at finde en livets virkeplads til sig og sin Marie.

39.

Selvopgivelse — genoprejsning.

Når et menneske rammes af en stor ulykke eller sorg, da vil der ofte hos det menneske fremkaldes to stærke, men modsatte sindstilstande, der kæmper om overmagten. Den ene er et dybt hang til selvopgivelse; man føler sig af ulykken slået til jorden så hårdt, at det er, som hvert ben

i én var knust, og man føler sig fuldstændig ude af stand til atter at rejse sig. Hvad kan det altsammen hjælpe; alt er forbi. —

Den anden sindstilstand er en tilsvarende mægtig trang til genoprejsning. Alle de favre men faldne håb, alle de stolte men bristede drømme bliver tilsammen som en spore, der kalder én op, driver én frem gennem den ulykkens skærsild, bag hvilken fremtiden skal vindes og livet fornyes.

I sådan en tid kaldes der på alle de medfødte ævner, da anspændes hver en vilje, udfolder sig hver en handlekraft, mennesket ejer, for at undgå den truende undergang, hvorom ulykken og sorgen har varslet. —

Og hvad der saaledes kan opleves af det enkelte menneske, kan også opleves af et folk. Herpå afgav det danske folk beviset 1864.

De to sindstilstande eller følelser kæmpede efter nederlaget i „64“ om det danske folk.

Der var dem, som i den store folkeulykke så varslet om den nære folkedød. Danmarks rolle var udspillet. Her er intet at gøre, snart vil vi uhjælpelig glide ind under den flakte ørns vinger. At stritte imod her er kun ubarmhæjrtigt at forlænge folkets døds kamp.

Men der var andre, der midt imod dette hævdede, at endnu havde døden ikke sejret, og den skulde aldrig sejre, om blot det lykkedes at rejse alle de slumrende ævner og kræfter i folket, om blot hver mand vilde gøre sin pligt.

Hvilken af de to følelser blev da i tidens løb den sejr-ende? Ja, det er let at se, at selvopgivelsens mænd har trådt dybe spor i den påfølgende tids historie. Man behøver blot at mindes titlerne på betydelige digterværker fra datiden, så som: „Håbløse slægter“, „Stækkede vinger“, „Trætte mænd“ o. s. v. Selv nutiden bærer vidne derom. Men alligevel; når nu slægten fra „64“ sænker sit gamle hvide hoved mod graven, så tror jeg dog, at overskriften over dens liv ikke vil blive „Selvopgivelsens“, men „Genoprejsningens mænd“. Og at dette blev tilfældet skyldes ikke mindst den skare af unge mænd, der nu trådte frem

og greb det synkende banner. Ja, „unge“ var de, unge og uerfarne; men fyldt af et mægtigt livshåb, af en glødende kærlighed til det folk, der lå „brat af slaget rammet, kastet hårdt til jord“. — Det var dem, der som fordem Tymme Sjællandsfar løftede den ny fremtidsfane. Man kan her tænke på mænd som kapitain Dalgas, der på Jyllands heder vilde vinde indad, hvad udad var tabt, på købmanden fra Odense, Tietgen, der i sin ungdoms kæmpekraft bøjede alle Danmarks jærnbanseskiner fra som hidtil at vende mod syd ned mod de gamle Hansestæder til nu at vende mod vest over imod det fri England. Eller vi kan tænke på den unge sønderjyde A. D. Jørgensen, der vil lære folket sig selv i sandhed at kende, vil skrive Danmarks historie om, så den aldrig skal skrives om mer.

Og der var mange andre; men midt i denne unge, kække fanevagt om Danmarks fremtid, dér træffer vi da også ham, den fremmedudséende yngling med den ildsjæl, der minder om de bedste i det folk, af hvis rod han var runden. Rede til at øve den dåd, bringe det kærlighedens offer, der for den sag måtte blive krævet.

Og dér i den samme skare træffer vi de fleste af hans ungdoms herlige vennekreds.

Men det tog tid, for Trier som for så mange andre, før han blev klar over nederlagets følger og over, i hvilken af de to lejre, han skulde finde sin plads.

Hans breve umiddelbart efter krigens afslutning ånder både tvivl og tyngsel.

Ingen glemmer let igen, om de har hørt ham fortælle om, hvordan budskabet om den endelige våbenhvile mødte ham. Det skete, fortalte han, en dag, han trådte ind i det hus, hvor officererne plejede at mødes; da så han en ung officer, én af dem, han syntes allerbedst om, stå lænet op ad dørkarmen med et ansigt så ligblegt, som om døden havde rørt ved hans hjærte. „Men hvad går der af Dem lieutenant Holsøe!“ råbte den livlige feltdegn, „De ser jo ud som døden fra Lybæk“.

Den tiltalte svarede ikke, men viste med en håndbevæg-

else hen mod de andre, og på Triers henvendelse til disse fortalte de ham om våbenstilstandens betingelser med afståelsen af Sønderjylland helt op til Kongeåen. Da blev det Triers tur at blegne, han følte det, som nogen havde givet ham et slag i ansigtet. Han tumler hen mod døren for at komme ud i ensomhed; men dér ved dørstolpen stod Holsøe endnu, som havde han hverken rørt hånd eller fod, siden Trier gik forbi ham ind.

Nu ved udgangen hørte Trier ham langsomt sige: „Nå, kandidat Trier, nu véd De måske, hvorfor jeg er bleg.“

Jo, nu vidste Trier det, i det øjeblik havde også han en fornemmelse af, hvad A. D. Jørgensen senere kaldte „folkesjælens gru for sin egen undergang“.

„Vi var som lammede,“ skriver han.

Det blev en hård skole, håbets mænd måtte gennemgå. Der var meget, der hårdhændet måtte ryddes til side; først den letkøbte rodløse begejstring, der tidligere ved enhver fest havde skummet om kap med champagnen men aldrig højere end ved det skandinaviske studentermøde 1862. Man havde nu lært at vurdere udtryk som: „Sneer det med fjender, så tører det med blod, så tit det gælder :kampen for Danmark“, eller dette at „slås til sidste mand“. Alle sådanne letkøbte fraser måtte for fremtiden banlyses.

Men ikke mindre afgjort måtte håbets mænd vende front imod dem, „der ikke kendte grænsestriden mellem ære og skam, men kæphøjt gjorde gældende, at *de* dog fik ret, der altid havde påstået, at vi *slet intet* skulde have gjort, men ladet Tyskerne råde lige så godt først som sidst.“ Håbets unge fanevagt måtte passe vel på, at det dog aldrig her i Danmark skulde gå efter Franskmandens ord, at „fædrelandskærlighed er en forbrydelse“. Ti så meget er sikkert: få ord regnede spotten ned over som over ordet — „fædrelandskærlighed“.

Men klarede det sig således forholdsvis hurtigt for Trier, at hans plads måtte blive mellem genoprejsningens mænd, så tog det betydeligt længere tid med at finde det virkefelt, hvor han kunde komme til at gøre mest gavn således, at han selv fik mest glæde derved.

Men under denne urolige stundesløse søgen finder vi ham lettest ved at se, hvad han nu i den nærmest følgende tid skriver til sin unge fæstemø derovre i Dalum.

40.

På spejdetog efter fremtidens
virkeplads.

I.

København 22. oktbr. 1864.

.....Jeg har hovedet så fuldt af fremtidsplaner..... og er egentlig noget trykket af, at det ikke alt vil føje sig efter ønske for mig..... I forgårs aftes var jeg da hos Tang, og den aften gik det nok så godt. Jeg får da i al fald én foredragstime om ugen på seminariet at begynde med fra 1. nvbr..... Undervisningen dér er saaledes indrettet, at snart er alle seminaristerne (mellem 150 og 200) samlede i den store sal; dér holdes da foredrag for dem, og snart er de adskilte i 6 forskellige klasser....., og der undervises da på sædvanlig måde. En *foredragstime* er jeg altså sikker paa. Jeg skal foredrage dansk litteraturhistorie, og det var ikke så ganske efter beregningen; jeg vilde heller have haft bibelhistorie, men dermed må jeg vente 3—4 måneder..... Litteraturhistorien er jo da også et mageløs interessant æmne, men ligger kun ikke sådan ganske på min vej og vil kræve et svært studium af mig. Jeg bliver i den anledning nødt til — hvad jeg for resten længe både har havt lyst til og følt som en pligt — at sætte mig ind i navnlig nordisk sprogstudium. Jeg vil rimeligvis i den anledning høre nogle forelæsninger på universitetet.....

Jeg fik endvidere en time på børneskolen i dansk læsning — altså ikke noget morsomt fag.

Dette er det eneste *sikre*, jeg véd om mit fremtidige arbejde; rimeligvis får jeg dog også én eller to timer i klasserne på seminariet; men *sikkert* har jeg altså endnu kun en indtægt af 1 rdl. om ugen.

Så har jeg også fået et lille skriftligt arbejde for af Tang, hvilket jeg kan tjæne lidt ved.

Men så har Tang også plaget mig for at overtage nogle timer ved „Lygtens skole“, hvor seminaristerne kommer for at øve sig i praktisk færdighed....., ja, han har gjort mig store indrømmelser i den anledning, givet mig lov til at indrette disse øvelser, ganske som jeg vilde, og jeg har virkelig lidt af uvished om, hvad jeg skulde gøre: tage imod dem eller ikke, da der var meget lokkende for mig deri, og da jeg derved også fik 100 rdl. årligt. Men nej, jeg vil ikke af pengehensyn lade mig lede til at gøre noget i en *åndelig* gerning, som jeg ikke gør med *god tro*, med *lyst og mod*, og jeg kan ikke forlige mig med tanken om at få noget ud af dette. Jeg tror, at jeg kun vil plages med disse timer, fordi de altid vil stride mod mine principer. Dog, nu er jeg atter rolig, ti jeg tager ikke imod dem..... Fader er også så meget imod, at jeg tager disse timer;..... han vil ikke have, at jeg i den første tid skal påtage mig ret meget, men holde mig i ro og studere.

Summa summarum: Jeg tager ikke imod disse timer og er glad ved min bestemmelse.

.....En lang, dejlig dag har jeg havt; den begyndte med, at jeg først tog styrtebad og derefter læste lidt i Grundtvigs „Søndagsbog“, gik så i kirke, det mageløse, lille Vartov, samledes atter dér med den velsignede menighed, hørte atter den gamle prædike, tale det dybe, mægtige ord. Efter kirken fulgte med mig hjem et meget begavet og elskeligt menneske, en student Madsen, og med ham drøftede jeg blandt andet mine fremtidsplaner; vi talte om måske i forening at oprette en skole på Frederiksberg og meget andet.

.....I Fredags var jeg i Brøndby og fik ordnet alt således, at jeg ikke selv kommer til at overtage nogen aftenskole dér, og det er jeg glad ved. Det gik alt så godt for mig, meget bedre end jeg havde ventet. I morgen skal jeg prædike på lazarettet.....

II.

København, 27. oktbr. 1864.

.....I mandags holdt jeg gudstjæneste ude på Frederiksberg lazaret kl. 6. Er det ikke underligt, at atter denne aften var der en mand (aspirant Hoff), der lige lå og droges med døden; jeg måtte dog ikke komme ind til ham, fordi man mente, at han allerede var uden bevidsthed, og fordi han intet ønske selv havde ytret; men jeg bad for ham i bønnen.

Jeg talte over de ord af epistlen fra den foregående dag: „Jeg er sikker på, at han, som begyndte den gode gerning i Eder, vil fuldende den til vor herre Jesu Kristi dag“.....

Der var mange til gudstjænesten, og jeg fik så mange taksigelser derfor..... Men jeg selv — nej, jeg var slet ikke til freds og syntes, jeg vilde have talt langt mere og bedre; men takke må jeg dog Herren, at han lader mig tale, og i ydmyghed glæde mig over, at han i sin mageløse nåde bruger mig skrøbelige, syndige menneske til sin tjæneste til forkyndelsen af hans ord; og netop jo mere jeg er mig min egen skrøbelighed bevidst, forbavses jeg over, at han hjælper mig til gerningen, så jeg ikke kan hovmode mig deraf. Så lærer jeg da for hver gang mere og mere, at den bedste forberedelse er den ydmyge bøn om hans nådige hjælp til at føre ordet, og at det er godt at måtte give ham æren.....

Du spørger, om du skal følge din faders råd og vente med at begynde at sy på dit udstyr. Jeg synes *ja*; det er det bedste at gøre ganske, som din fader *finder det rigtigst*. Jeg kan jo umuligt sige noget om, når jeg kan byde dig bryllup, da jeg endnu hverken har noget eller udsigt til noget, hvorpå vi kan gifte os. Og vilde jeg nu derfor råde dig til straks at tage fat på udstyret, da vilde jeg derved kun påtage mig en forpligtelse til snart at holde bryllup, hvad jeg ikke tør. Et halvt års varsel skal jeg nok altid give dig, så er der jo god tid til den ting. Men når din fader tror, at det vil vare 4 år — siger og skriver fire år —

da tror jeg dog, han tager fejl. Jeg har det på følelsen, at det bliver før; jeg længes så meget efter den dag, at jeg vil gøre alt mit til, at vi kan sætte bo, vi to..... Vi vil bede Herren hjælpe os dertil. Gud ske lov — det står i *hans, i Guds, faderhånd!* Men småt ser det jo ud for mig endnu med arbejde. Tangs tilbud afslog jeg jo..... og jeg er meget glad over, at du er enig med mig deri. Fader var også meget ivrig for, at jeg skulde sige nej. Og nu skal du bare høre! Vi sidder og taler om, at jeg var meget begærlig efter timer; så siger fader: „Jeg har timer og en elev til dig.“ — „Hvem er den elev?“ spurgte jeg. — „Du selv,“ svarede han, „du skal læse tre timer med dig selv hver dag, så vil jeg give dig 24 skilling for timen“.....

Er det ikke mageløst kærligt. Han havde hørt, at feltprovsten havde rådet mig til at leve i ro og flittig studere i den første tid.

Altså nu tager jeg mig god tid til at studere for det første samtidig med, at jeg begynder mine få timer på seminariet. Og da jeg nu derhos skal vedblive at prædike på lazarethet og er bleven genvalgt på sidste generalforsamling til „bestyrer af det theologiske samfund“, får jeg nok at gøre.

.....Jeg har nu ganske opgivet aftenskolen i Brøndby, ...jeg har haft et par lange samtaler derom med pastor Busck. Skolevæsenet dér er endnu ikke ordnet, ...men Busck håber, at sogneforstanderskabet selv opretter en fri-skole, som da Bentsen skal have, og jeg har lovet da at hjælpe til med indretningen; en skole for ældre skulde da sættes i forbindelse dermed, som også Bentsen skulde have, og hvor jeg også har lovet at hjælpe til.....

III.

København, 2. nvbr. 1864.

.....Hvor ser det dog sort ud både indad til og udad til! Altid før har det været min tanke med mit arbejde: Nu er der nyt liv i Danmark, nu skal det åndelige liv frem — og nu er det dejligt at arbejde rask med. Men nu! Alt,

hvad der møder øje og øre, minder én om den store ulykke, der truer med at knuse alt fremskridt og åndeligt liv her i Danmark og med sønderlemmelse af det dyrebareste jordiske gode, vi fik: vort fædreland med dets modersmål. Imidlertid, det truer kun, og denne trusel, er jeg overbevist om, kommer fra Helvede af. Derfor tror jeg, at Vorherre ikke vil lade det ske.....

.....Her blev jeg afbrudt; der kom nemlig til mig en mageløs yndig mand, pastor Hoff fra Vallekilde, som jeg lærte at kende i sommer på Fyn. Han har nu været hos mig et par timer, og du kan ikke tro, hvor jeg har haft godt af at tale med ham. Det har frisket mig så forunderligt op. Det er dog dejligt at træffe disse mennesker, hvem vi straks er bundne til selv uden nøjere personligt bekendtskab, blot for den fælles tros skyld..... Det trykker mig ellers, at jeg intet ordentligt arbejde har udad til, ingen ordentlig virksomhed har, dels også, at da jeg nu skal til ordentlig at studere, mærker jeg, at jeg er bleven så sært afvant dermed. Manden skal ud, skal *virke* og gavne, og her går jeg om uden rigtig at kunne komme på min hyld, det føler jeg dag for dag mere og mere. Og tiden, den sørgelige, trange, modfaldne tid her i Danmark kræver jo, at *alle, der ikke helt har tabt modet, skulde tage ordentligt fat*. — Jeg ved jo, at efterhånden kommer arbejdet nok, og at det er Vorherre, der skal hjælpe mig og ret egentlig beskikke mig dertil; men dog er jeg trykket af, at jeg ikke nu har det straks.

Jeg er jo da efter faders ønske og kærlige tilbud især henvist til at studere, men der har endnu ikke rigtig været fart deri; dog, det kommer vel nok; jeg synes allerede, at det i dag går bedre.....

Jeg sender dig min sidste prædiken, som jeg holdt på lazarettet i mandags aften..... Det kan være, jeg kommer til at vedblive (med at prædike) dér hver uge. Det beror på pastor Rørdam og skal afgøres i denne uge.....

Jeg har ellers ikke endnu haft så godt et *mod* som i denne aftenstund. Det er, som om jeg atter mærker kraften, noget som har lyst til at arbejde rask videre. Dertil

har bidraget den dejlige samtale, jeg havde med pastor Hoff; vi fik os rigtig udtalt og satte rigtig mod i hinanden .....Jeg er i aften så frimodig og glad til mode, som jeg ikke har været længe.....*)

IV.

København, 10. nvbr. 1864.

.....Den samtale, jeg havde med pastor Hoff i onsdags i forrige uge, var det første, der atter rigtig vakte mit mod og håb og ligesom rev mig ud af den sørgmodige forknytthed, hvori jeg gik over fædrelandets tilstand. Dagen efter var det, „Grundtvigs højskole“**) atter begyndte... Hvert vinterhalvår holdes dér skole, og når den begynder, er der altid en lille højtidelighed. Således også i torsdags. Der var allerede kommen 22 elever, og der kommer nogle flere til, det er så mange, som der overhovedet kan være.

Under de nuværende forhold og under det almindelige mismod, især blandt bønderne....., hvor det tilsyneladende er, som om folkelivet har fået et dødssår, er det jo mærkeligt, at der er så mange, der har fået lyst til at være på en skole, hvor opmærksomheden *kun* er henvendt på dette samme folkeliv, og at der er så mange ældre, der i denne knappe tid har havt lyst til at give penge dertil.....

I den store rummelige skolestue samledes vi. Rundt om de bænke, hvorpå eleverne sad, var en stor mængde besøgende, deriblandt ikke få studenter og kandidater, rigsdagsmænd og rigsråder og flere af Vartovmenigheden. I den anden ende af stuen stod der stole til kvinderne, og af dem var der mange til stede..... På den ene side var et stort norsk flag, på den anden et svensk og i midten et

---

*) Mange år senere skriver Trier i »25 års sk.«: »Vi talte om, hvad der skulde til for at give vort folk oprejsning på ny..... at netop nu gjaldt det om, at den danske folkeoplysning ud-bredes. Den hvorom Grundtvig havde skrevet og sunget så meget og så stort, at ..... det vigtigste middel til folkets oprejsning er, at der nu tages fat på arbejdet i den danske folkehøjskole«.

**) »Marielyst« ved København.

stort Danebrog; derunder stod Grundtvigs lænestol. Vi begyndte med at synge den dejlige sang: „Hvad solskin er for det sorte muld“, og derefter talte Grundtvig så usigelig dejligt. Han begyndte med at fortælle, at enkedronningen havde mældt sig at komme til stede, men var desværre bleven forhindret. Dette i forbindelse med, at der var kommen så mange elever, tog han som et godt varsel og udtalte da både sin sorg over Danmark, men endnu mere sit mærkværdig frejdige, sikre håb om Danmarks lykke til trods for al ulykke i øjeblikket. — Så sang vi en sang, og så talte gamle Fenger — dejligt — på sin gammelmandsværdige, ædruelige og sindige måde; også han udtalte sit håb, idet han viste hen til Vorherre, der havde lagt den ny sang på vore læber. Han formanede os til at vende al vor tanke til ham og bede ham om hjælp. Så sang vi: „Stille, stille Zions døtre små“, og så talte P. Rørdam på sin ejendommelige, snurrige måde. Når vi nu forhåbentlig snart ses, skal jeg fortælle dig om den tale, ti den var virkelig ejendommelig. Atter sang vi en sang, og så sluttede Grundtvig så prægtigt ved ligesom at samle alt, hvad der var sagt. — Rigtig fornøjet og opmuntret gik jeg hjem..... Det var en dejlig dag.

Jeg har så begyndt at læse oldnordisk sammen med Bågø; vi har taget en lærer deri ved navn Wimmer*), med ham skal vi læse hver torsdag fra kl. 6 til 7. Seminarist Bentsen læser også med. Nu vil jeg håbe, jeg må få udbytte deraf.

.....I fredags eftermiddag var jeg hos Grundtvig for hos ham at få hjælp til mine foredrag over literaturhistorien; og jeg fik sandelig også udmærket hjælp; jeg véd ikke, hvorledes jeg skulde være kommen ud af det stykke arbejde, om han ikke så udmærket havde hjulpet mig med begyndelsen den aften.....

Som jeg i lørdags eftermiddag sad... i sørgmodige betragtninger over, at jeg ikke kunde få tilstrækkelig *virksomhed* og tænkte over forskellige ting i den retning, går

---

*) Den kendte sprogforsker og runolog.

døren op, og ind trådte — ja, det var virkelig så dejligt for mig i det øjeblik, jeg var så forknytt — 4 unge, flinke studenter, som vil læse theologi med mig. Det er nemlig én af mine planer efterhånden at blive lærer for unge studenter, der er begyndere i theologien, og vejlede dem i begyndelsen. ....Manudukteur, der dresserer dem til at tage embedsexamen..., hverken duer jeg til, eller har jeg lyst til at være. Men sådan uden hensyn til examen at læse med begyndere har jeg stor lyst til... Skat Rørdam mener, at jeg er vel skikket dertil og vil anbefale mig..... Jeg fik da gjort aftale med studenterne, og derefter fulgtes vi ad ud til gamle pastor Fenger på Kristianshavn; han begyndte den aften igen på sin salmesang. Hver anden lørdag samles en lille kreds i hans hjem kl. 8 aften. Han gennemgår da gjerne nogle salmer til den næste dag (som vi da synger). Det gør han ganske udmærket, ja han er en mester deri.

I søndags morges var jeg hos pastor Holger Rørdam, der hidtil har holdt gudstjeneste på Frederiksberg lazareth, og nu blev det da endelig afgjort, at jeg for fremtiden skal holde gudstjeneste dér hver onsdag aften, mens han overtager de mere enkelte sygebesøg.....

V.

København, 13. nvbr. 1864.

.....Jeg lever her et stærkt åndelig bevæget og meget rigt liv, men jeg kan jo ikke meddele dig noget deraf, skønt du er den, med hvem jeg helst vilde dele det..... Derfor har mine tanker også arbejdet stærkt med at finde en sådan stilling, at jeg kunde komme og sige: „Se så, lille Marie, nu er huset færdigt, kom nu, flyt nu til mig!“ Ja tænk dig — altid at være sammen! — Nå, det ligger i Vorherres hånd, derfor råder Gud *fader*, der sikkerlig har taget sig af os som sine små, og han vil gøre *det*, der for os er det *bedste*. Lad os trøstigt lade vor sag hvile hos ham og flittigt bede ham både, at hans — ikke vor — vilje må ske, og at han vil give os vort daglige brød. Ja det

gøre vi tilsammen i Vorherres Jesu Kristi navn, navnet over alle navne!..... Med Tang har jeg igen i dag havt en samtale om min fremtidige stilling, og jeg vil blot sige dig så meget, at jeg tror og håber, at jeg paa seminariet i løbet af $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ år atter vil komme ind i alt mit gamle arbejde igen. Jeg vilde have ham til at love mig 700 rdlr. om året for 24 timer, men det vilde han ikke. Nu vil jeg atter tale med ham og få ham til i al fald at love mig 600. Det tror jeg han gør. Kan jeg opnå dette, kan jeg altid tjæne 100 rdlr. til i det mindst, og da har fader lovet at hjælpe mig til med 2—300 rdlr..... og da — ja da kommer jeg og beder dig følge med.

Jeg har allerde talt med Skat Rørdam om at få stuetagen på Fasangården — tænk dig! så kommer vi til at bo ude i Frederiksberg have. Jeg tænker, vi kan få lejligheden billig, for 100 til 120 rdlr. Stort mere vil vi heller ikke kunne anvende på huslejen. — Du ser, jeg går med ivrige giftermålsplaner. Dag for dag længes jeg mere efter bryllupsdagen.....

VI.

København, 16. nvbr. 1864.

.....Jeg lå på min sofa og sov. I drømme bevægede sig forbi min sjæl en forunderlig broget vrimmel af skoleplaner;..... de fleste truede med kun at ville tage fodfæste på månen, men en af dem lod dog til at ville sætte sig fast på Frederiksberg. Og intet under, at dette var drømmenes indhold; ti hele den foregående del af dagen havde jeg tilbragt med at træffe forberedelser til en drengeskole på Frederiksberg.....

Hvorfor jeg således på en gang har fået så travlt med noget, som min fæstemø aldeles intet ved om, vil kunne forklares deraf, at aftenen forud..... havde en af mine 4 unge studenter fortalt mig, at der var en mand, der netop i denne tid tænkte på at oprette en skole paa Frederiksberg. Og det gjaldt da om, at komme denne mand i forkøbet..... Hele formiddagen derefter gik med et besøg hos

tobaksfabrikant Nobel på Frederiksberg, med hvem jeg drøftede mine planer om oprettelsen af en skole for drenge på Frederiksberg. N. lovede mig hjælp, og vi gjorde foreløbig aftale..... Det var jo den dag kong Frederiks dødsdag; i den anledning var jeg på Frederiksberg lazareth kl. 5½, hvor en lille mindefest holdtes, og hvor jeg talte om den afdøde, kære konge og om de tunge skyer, der nu mørkner Danmarks himmel og Danmarks håb.....

VII.

København, 18. nvbr. 1864.

.....Nu lige nys kom jeg med jærnbanelen fra Brøndbyvester..... Mine planer? ak, jeg er nærved at drukne i dem..... Jeg har nu bestemt ikke at binde min fremtid til.....Tang. ....En samtale i tirsdags gjorde udslaget. Jeg gør nu alt for at få en drengeskole i gang på egen hånd på Frederiksberg; fremtiden må vise, hvad der kan komme ud af den, og hvad den kan føre med sig..... Jeg tænker sent og tidlig på at komme i en sådan stilling, at jeg kan få dig til mig. Jeg vil ikke få rigtig ro over mig før. Dog tal ikke til andre om mine planer; jeg kan ikke lide, der bliver talt for meget derom; handlingen skal tale for mig, når den er der. Når skolen er åbnet, da er tiden til at tale derom.....

Jeg har i nogle dage havt rigtig min slemme hovedpine; nu er det, Gud ske lov, meget bedre; men jeg sér, at jeg atter må begynde at gå tidlig i seng og rimeligvis også at tage styrtebade for at have noget at stille op imod den græsselige tummel, der følger med Københavner-livet. Du aner vist ikke, hvor mange der kommer til mig for at tale med mig om mange forskellige ting, og det er jo *dejligt* at kunne være andre til hjælp; og jeg må være Gud taknemmelig derfor; men ofte tager det meget på kræfterne. Dog — Herren vil nok hjælpe mig!.....

VIII.

København, 23. nvbr. 1864.

.....Jeg kommer nu lige ude fra lazarethet..... og har

i dag pisket om lige fra i morges kl. 8 til kl. 2 nærmest for at træffe forberedelser til at få vor drengeskole i gang. Jeg siger „vor“, ti den skulde jo efter mit håb en gang give os vort levebrød. Og når jeg nu i håbet daglig med formelige syv-mile-støvler iler ud i fremtiden, da ser jeg en pæn lille skolebygning liggende et steds i nærheden af Frederiksberg by med en pæn lille forhave. I stuen holdes skole; der findes en lille flok rigtig rare smådreng, der både kan høre godt og fortælle livligt og synge udmærket og skære i træ og snitte i pap og exercere og gymnasticere — altsammen naturligvis udmærket. Ovenpå bor „lærer Trier“, og der sidder hans lille frue i det åbne vindue. Roserne dufter udenfor og vedbenden slynger sig med sit friske løv op ad vindueskarmen; hun sidder ved et lille rundt sybord og baldyrer, men af og til kigger hun ud af vinduet ned på legepladsen, hvor hendes mand spanker op og ned med værdige skolemestertrin.

Ja, således tænker jeg mig vor skole, som skal være en rigtig *dansk* skole for *livet*. Min lille Marie følger naturligvis med spændt opmærksomhed skolen i sin tilbliven, — ti videre er den endnu ikke. Den er ikke en gang kommen på papiret d. v. s. i Adresseavisen; den svæver endnu frit om i det vide, vide rum. Du vil naturligvis derfor også finde det mærkeligt, at jeg nu har fået håb om fire drenge, men man skal jo begynde med noget.

For resten gør du dig vist ikke nogen forestilling om, hvilke virkelig møjsommelige forberedelser slig en lille skole kræver, hvor alt skal skabes fra nyt af, og hvor der kun er småt med penge. Blot dette ene at sætte sig i forbindelse med folk, som bor derude, og vække interesse for planen, der jo som ægte Grundtvig-iansk vækker lidt anstød, og som noget til dels nyt forbavser, men som jeg hidtil dog har haft lykke med at få folk til at gå ind på. Således havde jeg i dag en meget komisk scene med tømmermester L....., der i begyndelsen var meget imod min plan. Jeg var slet ikke kommen for at tale med ham derom men om en bolig..... Han var navnlig meget vred over, at der ikke skulde læres tysk. Men alt som jeg fik

forklaret ham mine grunde, blev han ivrigere og ivrigere for den og udbrød til sidst: „Hør, véd De hvad, hr. Trier, til foråret vil jeg sandelig have min dreng i den skole“.

Det er jo børn, jeg skal fiske. Hver morgen kaster jeg lange øjne efter alle børn med skoletornystre på, men de lader sig ikke så let fange.

Men hvor skal jeg så få skolestuer fra? Ja, jeg har været omkring i dag, men hvert hul er lejet ud næsten. Jeg er i dag nær ved at tro, at jeg ligefrem af mangel på værelser vil blive nødt til at vente til foråret med at begynde skolen. Så skal jeg også se mig om efter lærere, og dér har jeg især meget bryderi med at få en håndgernings- og gymnastiklærer. Så skal jeg overveje undervisningsplanen, sætte mig ind i en hel del ting, som jeg hidtil har været ukendt med (f. ex. undervisning i skrivning o. s. v.). Altså der er møjsommeligheder nok. Og dog kan jeg ikke beskrive dig, hvor jeg er glad over, at det nu er afgjort,..... og at jeg nu kan tænke på at arbejde noget op, som er mit eget eller rettere *vort* eget. Jeg har et godt håb om, at det nok skal lykkes for mig, så jeg kan føre dig ind til *vort* eget *lille* hjem, ti småt, meget småt bliver det for os i begyndelsen. Dog har jeg nu bestemt ikke at ville byde dig bryllup, før jeg har 1000 rdl. i indtægt..... Som sagt, jeg er glad..... skønt jeg nødig, meget nødig vil sige seminariet med de mange kære mennesker blandt eleverne helt farvel..... Tangs sidste tilbud gik ud på, at vi skulde bo i en af de ny lærerboliger ved seminariet; jeg skulde have en slags daglig tilsyn med eleverne, og vi skulde have pensionærer. Med andre ord: vi fik aldrig ro, hverken sent eller tidligt. Nej, nej, det var intet hjem at føre dig ind til. Hellere vente lidt længere og så få et roligt hus, hvor vi, når arbejdstiden er forbi, kan leve med og for hinanden. Det er mig også en stor glæde, at fader og moder og alle mine venner aldeles billiger min plan, og finder, at jeg har håret mig fuldkommen rigtig ad. — Imidlertid...der kunde jo endnu komme en mand i vejen med en slæde, når jeg mindst venter det. Således skal jeg først til at

undersøge skolelovene, måske en eller anden bestemmelse i dem vil lægge mig hindringer i vejen.

Du kan fortælle dem der hjemme, at jeg nu har fået 5 timer til om ugen på seminariet. Det er bibelhistorie. Desuden har jeg fået to timer privat med nogle små piger.

Jeg er nu i fuld gang med mine foredrag over literaturhistorie på seminariet, og det morer mig i høj grad, men kræver meget arbejde. Jeg holdt... i går foredrag over Kristiern Pedersen og Anders Sørensen Vedel. Ligeledes har jeg stor glæde af at læse med mine rare studenter, hvoraf jeg nu har fået en femte til.

Jeg får nu dertil i dabr. måned et noget besværligt arbejde med at holde nogle folkelige foredrag i Brøndbyvester.

Overhovedet svinder nu efterhånden den forknythed hen, som jeg led af i begyndelsen, efter at jeg var kommen hjem, fordi jeg ikke var i virksomhed. Jeg mærker nu, at jeg atter er i arbejde, og at det atter går rask frem ad. Det værste er med den afskyelige hovedpine, som så ofte plager mig; i søndags havde jeg atter en voldsom tur..... og var endnu meget mat deraf i mandags..... Jeg tror, det kom af, at jeg... for et par uger siden læste mere, end jeg kunde tåle. Jeg mærkede nok den gang, at det blev for meget, men jeg vilde tvinge mig selv til at holde ud. Jeg tager nu styrtebade....., og det hjælper også.....

IX.

København, 27. nvbr. 1864.

.....I morges blev jeg vækket op af min sødste søvn ved, at en mand stod for enden af min seng og..... formelig dækkede mig til med jyske ordsprog..... det var Tang..... Han blev her i over to timer. Han havde en mængde planer..... og vilde..... knytte mig fast til seminariet..... Men nej! jeg føler mig glad ved mit virkelig kære arbejde derovre; men vil ikke binde mig; jeg vil nu arbejde på mit eget ved siden deraf og hovedsagelig. Og vel er jeg med min skole ikke stort videre, end da jeg

førrige gang skrev; jeg har løbet om og set på værelser men har ingen funden passende,..... men jeg har dog håb om at få skolen i gang, og det håb gør mig så glad, så glad. Jeg har nu også fået besked på skolelovene, så du ser, jeg arbejder daglig på sagen — og Gud ske lov for troen på Gud fader, i hans hånd er min fremtid; og vil han hjælpe mig, da skal skolen komme i gang; og vil han, den himmelske fader føre os sammen, da giver han os også det daglige brød, så vi skal ikke mangle, men takke ham dagligt. —

Så kom kirketiden, og jeg vandrede til kirke, og jeg har ikke længe havt sådan glæde af nogen gudstjeneste som i dag..... Jeg følte..... troens glæde, og da vi til slutning sang: „Fryd dig du Kristi brud“ og især kom til det vers: „Umyndige og små — lad dem i spidsen gå, — lovsangen af den spæde — er største konges glæde. — Hosianna hæder og ære — skal denne vor konning være“, — da jublede det i mig ved tanken om at kunne drage som de „små“ med i det store festtog til Himmeriges rige, følgende den herre, der kom sagtmodig og ringe for at tage sig af syndere — altså også af mig — og af sin nåde føre os bort fra syndens, dødens, og djævelens trældom, frigøre os, at vi må juble og synge lovsange for hans trone.

Ja, sådan en dag er jeg så glad over den velsignede lille Vartov-menighed, hvis mage jeg virkelig ikke tror, der findes, med dens kærlige medlemmer, dens frimodige bekendelse, dens yndige lovsang og så den gamle „evangelist“ i sin midte, der fra søndag til søndag forkynder os det glade budskab om Vorherre.....

På seminariet får jeg 3 mark for timerne i klasserne foreløbig; hvor meget jeg vil få for foredragstimerne, ved jeg ikke endnu sikkert, men jeg antager 1 rdlr. For resten har jeg stor glæde af at læse på seminariet. Foredragene over litteraturhistorien optager mine tanker i høj grad.....

X.

København, 29. nvbr. 1864.

.....Jeg har i dag foruden mine andre timer på seminariet holdt foredrag over litteraturhistorie, i morgen

skal jeg læse på seminariet og prædike på lazarethet, i overmorgen læse på seminariet og holde folkeligt foredrag i Brøndby. Det bliver næsten for meget for mig.

I går piskede jeg atter rundt på Frederiksberg for at se på værelser, måske jeg nu dog får et par. Bare jeg havde skolen vel i gang! — Så var jeg også et langt, meget rart besøg i går hos Grundtvig. Han var rigtig oppe, og jeg fik talt så udmærket med ham.....

XI.

København, 8. decbr. 1864.

.....Også mig forekommer det, som om det er så lang tid siden, jeg har skrevet rigtig til dig. Der har gæret meget i mig, meget har bevæget mig, hvorom jeg nu skal skrive til dig..... da det også vedrører dig ikke så lidt.

Du lever formodentlig endnu bestandig i den tanke, at jeg arbejder på at få en drengeskole i stand på Frederiksberg; du har måske endnu for dig billedet, som jeg udkastede det i ét af mine breve, og din forestillingsævnne har måske endnu mere udmalet det. Men..... hvad synes du: jeg har nu så godt som opgivet denne plan. — Tror du da, jeg letsindigt løber fra det ene til det andet? Nej, kære ven, dog ikke således. Men noget endnu bedre — ja langt skønnere lader det til, vil tilbyde sig for mig.

Dog, for at du kan forstå mig, lad mig da gå historisk til værks.

Du véd, at jeg hele efteråret igennem har søgt at finde den hylde, jeg rigtig passede til, og lejlighed til at gifte mig. Jeg skal ærlig bekende, at skønt jeg ikke har skrevet derom før, har jeg dog ikke havt så få skruller i disse henseender. Min længsel efter brylluppet, frygtede jeg for, skulde let få mig til at slå af på mit „ideal“ eller rettere — for at skrive på dansk — på det, der er mine ønskers mål, på den stilling i livet, hvori jeg kunde virke bedst i Vorherres tjeneste. Ti det er en bekendt sag, at det at have et stort åndeligt mål sjældent giver os det bedste levebrød. Og jeg har altid havt en rædsel for „leve-

brøds mændene“, d. v. s. for selv at blive en sådan, og har jeg forstået dig ret, min egen, kære ven, så er vi nok så ganske enige heri. Da jeg gjorde Tang mine to tilbud, da — med skam må jeg tilstå det — var det for et nogenlunde sikkert levebrøds skyld, af utålmodighed efter at kunne gifte mig. — Marie, Marie, vi skal takke Gud for, at jeg fik afslag! jeg er så overbevist om, at det var bleven til vor ulykke — ja ganske vist. Jeg har allerede flere gange skrevet det til dig og gentager det nu: Gud ske lov! at jeg ikke bandt mig.....

Den forknythed, hvoraf jeg i den tid led, stod i forbindelse med dette. Det var den faste tro, der manglede mig i de dage, derfor følte jeg mig mat, kendte mig næsten ikke selv, der var ingen flugt i mine tanker og ønsker, og — jeg gyste tilbage. — Gud være takket! — han hjalp mig ud derover og styrkede mig.

Og dog — meget af den utålmodighed, ængstelige utålmodighed, jeg havde fået over mig, gik ikke sådan med et slag bort, den gik kun lidt efter lidt over ja først nu ganske. Jeg vil bane mig selv en vej, bryde mig selv en bane, — således sagde jeg til mig selv, og således siger jeg endnu.

Tanken om en drengeskole, véd du, allerede i fjor syselsatte mig meget, og jeg havde planen næsten helt færdig, da underhandlingen med Tang den gang forhindrede mig i at udføre den. Det var den, jeg atter greb — og med utidig hastighed. Frederiksberg havde jeg udset mig. Da hørte jeg, at andre tænkte på samme sted. Min utålmodige fader skyndede paa mig — jeg satte mig straks — uden at tænke rigtig efter — i bevægelse, gjorde det med glæde også, der var to ting, der drev mig: tanken om en uafhængig stilling og tanken om at kunde byde dig, min ven, et hjem.

Men vanskelighederne klarede sig nu også snart for mig, men derom gad jeg ikke skrive til dig; jeg håbede bestandig at kunde rydde dem af vejen, jeg havde ikke betænkt, at min skoleplan nu var et år gammel, og at jeg i dette år havde udviklet mig så meget, at jeg i enkelt-

hederne ikke mere kunde følge den. Men jeg så også, at når jeg vilde gennemføre mine tanker om en ret skole, da vilde det næsten blive umuligt for mig at få børn til skolen, således at den kunde give mig mit levebrød. Noget måtte jeg altid læmpe mig. Men nu har jeg lagt mærke til, at når man først begynder at læmpe sig noget, da driver forholdene én let til at læmpe sig mere og mere, — jeg kan opvise flere eksempler —, og da har man svigtet sit ideal, det er ude med én.

Dette blev mig dag for dag mere klart; jeg talte så derom med den prægtige Nobel, og jeg bemærkede da blandt andet: „Ja, så længe Grundtvig lever, går det nok, for han vil holde på mig, men så er jeg angst for, at jeg ikke har karakterstyrke nok til at holde et sådant tryk ud.“

Dette er jo hovedvanskeligheden, men dertil kommer nu, at jeg så', at jeg ikke vilde kunne binde mig til børnene alene, jeg måtte også have noget med de voksne at gøre enten seminarister eller studenter, for min lyst til at virke for de voksne er altfor stor, til at jeg ganske kan slippe den..... Min kærlighed til videnskabelige sysler er også for stor, til at jeg helt kan høre op dermed.

Men hvor skulde jeg få kræfter og tid dertil!

Og slipper jeg først min egentlige kærlighed, da får jeg den aldrig mere igen, da har jeg gjort mig selv udulig dertil. Det har voldt mig megen bekymring, især når jeg da tillige skulde binde mig til denne tumlende by her med dens idelige ny indtryk. Jeg blev angst, når jeg tænkte derpå.

Men imidlertid — jeg havde begyndt og vilde fare fort. Jeg travede og traskede om på Frederiksberg og så' på lejligheder og talte allerede med forældre, talte med mennesker, jeg muligt kunde få til lærere, og havde for resten godt af derved at tvinges til at færdes meget omkring..... En dag havde jeg sikkert lejet lejlighed, om jeg havde truffet manden hjemme — nu ser jeg en forunderlig Guds styrelse der i, at det ikke skete. Jeg standsedes.

Ja, forunderligt blev jeg standset, og takke må jeg Vorherre, der førte mig. —

Jeg havde under alt dete ikke fået tid til at tale med Grundtvig. Da kom jeg en dag til at tale lidt med ham, og jeg havde så godt deraf. Men to dage efter kom jeg atter derind. Jeg kom der, morsomt nok, for at høre, om jeg ikke kunde få lejlighed dér; jeg stod ellers lige i begreb med at leje en anden. Jeg kom i tale med fru Grundtvig om min skoleplan; flere ting, jeg sagde, kunde hun ikke gå ind på, og vi blev da enige om at gå ind til Grundtvig og høre hans mening. Og da — nej, den samtale vil jeg vist aldrig glemme — da løftede han mig så forunderligt op. Det var, som om jeg kom *hjem*, kom til mig selv, mine skønneste ungdomsdrømme stod atter for mig. Jeg fik atter mod og lyst. Han gjorde mig opmærksom på, at jeg aldrig måtte tro, jeg fik stor indflydelse ved sådan drenge-skole; det var mellem de voksne, vi skulde arbejde, sagde han. Han talte om min virksomhed ved seminariet og mente, at jeg havde vist, at jeg på voksne kunde få indflydelse. Folkehøjskolerne og gerningen dér pegede han på for mig; dér skulde der arbejdes, om Danmark kunde få en fremtid, og de, der kunde arbejde dér, skulde gøre det, og overlade børneskolen til de andre.....

Min gamle kærlighed til disse skoler vågnede i mig på ny!! Næst efter præstegerningen har jeg aldrig kunnet tænke mig en bedre. Grundtvig viste mig, at man godt kunde arbejde år af sit liv ved dem også selvstændigt, selv om man dog havde i sinde senere at vie sig til præstegerningen, når lejlighed dertil gaves. Dette havde jeg aldrig før tænkt mig; jeg havde ofte ønsket at komme som lærer til en folkehøjskole men altid som anden lærer; du ved jo, at jeg skrev derom til Frede Boisen, men fik afslag.

Jeg fortalte nu Grundtvig om Frede Boisen, at han havde dette efterår igennem søgt efter et sted i det nordvestlige Sjælland til dér at oprette en folkehøjskole; men at han nu havde opgivet denne egn men havde besluttet sig til at begynde på Møen, hvortil hans fader indtrængende havde opfordret ham. Det, mente nu Grundtvig, han ikke skulde have gjort. „Dér er netop stedet, hvor vi så hårdt trænger til en skole“, og han vilde ønske, sagde han,

at nu enten Schrøder — hvis det ikke lykkedes ham at få begyndt i det sydlige Jylland — eller en af de andre unge vilde have taget fat i den egn, som Frede havde forladt.

Da slog det mig: *Det kan du jo selv gøre!!* Jeg var som et andet menneske, da jeg gik hjem".....

— Endelig er Ernst Trier da nået frem til det i en mands liv så betydningsfulde og afgørende øjeblik, da han står ansigt til ansigt med sin *livsgerning, den*, som han føler, Gud Herren har givet ham. Den, som hans hjerte skal favne med al den kærlighed, det ejer, og som derfor mer end noget andet kalder på viljen til her at tage tjæne-este. At føre denne sin gerning, højskolens, frem til sejr i vort folk, det skulde nu blive hans livs største „europæiske nødvendighed“.

Selvoplevelsens klang var der i hans ord, når han senere opflammede de unge mænd til aldrig at standse ved dette at få noget at *leve af*, men kun, når man sammen dermed også fik noget at *leve for*. Altid måtte livsstillingen forbindes med livsgerningen, ti da først blev den til glæde ja til lykke.

Men om den stund hos Grundtvig, skriver han mange år efter (25 års. s. 12) at „det var et velsignet øjeblik. Hvor står det skønt og herligt for mit minde! jeg ser endnu den ærværdige skikkelse derhenne ved vinduet. Jeg synes atter, jeg hører hans underlige både milde og vægtige røst.“

Og Triers ildfulde sjæl jublede, det var som hans fødder knap nok rørte jorden, da han den dag gik hjem. Han havde i fremtidssynet mødt sit Livskald — oplevet hvad Bjørnson skildrer i ordene:

„Det første mødes sødme, — det er som sang i skoven, det er som sang på voven — i solens sidste rødme“.....

INDHOLD

Nr.		Side- nr.
1	Fest i vennekredsen	5
2	Udflugt til Roskilde	7
3	Daglige forhold	8
4	Til fest i Angel	14
5	Fodtur til Slesvig	18
6	Småtræk om Trier	20
7	Anker og Arvesen	22
8	Grundtvig-ianisme. Brev fra Lange	23
9	Triers svar	25
10	Nordmændene drager hjem	35
11	Set med norske øjne	37
12	Trier og Scharling	38
13	Grundtvigs 50 års jubilæum som præst	46
14	Det nordiske kirkemøde 1861 og Triers 2. Norges- rejse.....	47
15	Eftervirkninger fra kirkemødet og lidt mer.....	54
16	Det store nordiske studentermøde 1862.....	63
17	Examenslæsning med ophold paa Møen	71
18	P. O. Boisens død og begravelse	77
19	Examen	80
20	Travlhed også efter examen	84
21	Ferierejse i Jylland 1863.....	99
22	Langes 2. rejse til Danmark	104
23	Trier som seminarielærer	106
24	Dimisprædiken	109
25	Lange atter i Danmark	111
26	Uvejret trækker op	113
27	Feltdegn	119
28	Ved hæren	123
29	Virksomheden ved hæren	128
30	Sang og sangbøger	136

Nr.		Side- nr.
31	Erobringen af Als. Brevvekslingen fortsat	144
32	Stemningen hos folket og ved hæren	149
33	Ved 5. brigade.....	155
34	Taler for danske krigere	160
35	Mere brevveksling med hjemmet	165
36	Feltdegnen kommer til Dalum.....	169
37	Et hjerte, der vågner	173
38	Trolovelse	180
39	Selvopgivelse — genoprejsning	189
40	På spejdertog efter fremtidens virkeplads	193

FORTEGNELSE OVER BOGENS BILLEDER

Nr.		Side- nr.
	På bogens titelblad billede af „Lille theologicum“.	
1	P. O. Boisen (Grundtvigs kapellan)	10
2	Enkedronning Caroline Amalie	10
3	Mix Boisen	30
4	Ludvig Vagner	32
5	Julius Schousboe	33
6	Markus Dam	34
7	Henrik Scharling 1862	45
8	Vilhelm Birkedal i Ryslinge	52
9	O. Arvesen og Sofie	53
10	Nordmanden Albert Lange og Georgia Birkedal ...	61
11	Anna Nørregård f. Fabricius-Tengnagel	76
12	Fru Marie Borup	116
13	Ernst Trier som feltdegn	121
14	Peter Rørdam	135
15	Ludvig Helveg i Odense	146
16	Johannes Schrøder .. .	148
17	Fritz Trier som ældre	167
18	Ida Trier f. Blytman	167
19	Sognepræst Mads Melbye i Asperup	169
20	Frk. Louise Fog, Bågøs forlovede	180
21	Provst Abel i Dalum	184
22	Ernst Trier og Marie Abel som trolovede	187

Af
POVL HANSEN

er tidligere udkommen:

Højskoleforstander Ernst Triers efterladte papirer i udvalg ..	1.00
Tre folkelige foredrag	1.50
Ved kirkedøren	1.00
Digt og sang	1.50
Mine minders bog	5.00
Højskoleforstander Ernst Trier I del	3.00

